

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ**

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БАНДУРА ЛІЛІЯ РОМАНІВНА

УДК 378.091.31-027.3:373.3.011.3-051]930(477)»195/200»

Дисертація

**ІСТОРІОГРАФІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
(90-ТІ РР. ХХ ст. – ПОЧАТОК ХХІ ст.)**

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Л. Р. Бандура

Науковий керівник:
Прокопів Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент

Івано-Франківськ – 2024

АНОТАЦІЯ

Бандура Л.Р. Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти України (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2024.

Дисертаційне дослідження присвячене вивченню історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти України у 90-х рр. XX ст. – на початку XXI ст. Автором проаналізовано провідні тенденції розвитку історіографії вищої освіти щодо підготовки вчителів початкової освітньої ланки; обґрунтовано історичні етапи виникнення, упровадження інноваційних технологій та перспективи їх застосування в підготовці здобувачів.

За умов соціальних змін та адаптації основним завданням поліпшення якості навчання у ЗВО є створення життєздатної системи освіти, її демократизація та гуманізація.

Доцільність нашого дослідження зумовлена потребою розв'язання низки суперечностей:

- між сучасним рівнем методологічних засад історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО та потребою їх оновлення і вдосконалення в контексті трансформаційних освітніх процесів, соціокультурних та цифрових викликів, спричинених інтеграцією до європейського освітнього простору;

- між вимогами в Концепції НУШ щодо застосування інноваційних технологій та реальним станом їх вивчення в історіографічних дослідженнях;

- між нагромадженою українською історіографічною наукою кінця XX – початку XXI ст. великою кількістю праць, що стосуються інноваційних

технологій у підготовці вчителів початкової школи, та необхідністю надати їм системного, цілеспрямованого, координованого характеру;

- між особливостями наукового дискурсу щодо застосування інноваційних технологій навчання і потребою в систематичному, планованому підході до вивчення наукових джерел.

Звідси випливає необхідність проаналізувати історичні аспекти застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи, еволюцію підготовки майбутніх педагогів через застосування інновацій та схарактеризувати перспективи впровадження інноваційних технологій у підготовку здобувачів ЗВО.

Розв'язанню цих завдань покликана сприяти українська історіографія з проблеми дослідження, що відображена сьогодні в наукових працях Л. Березівської, Л. Голубничої, Н. Гупан, Я. Калакури, В. Курила, Д. Молокова, І. Стражнікової, Н. Тереньтьєвої та ін.

Праці названих науковців стали сьогодні фактографічною базою для розвитку історіографічної науки загалом та дослідження проблем вищої освіти, зокрема підготовки компетентних учителів початкової школи. Зазначену проблему досліджували в період з 1993–1999 рр. П. Гусак, О. Козлова, С. Мариньчак, О. Полякова, Н. Шиян та ін.; з 2000–2016 рр. – О. Будник, О. Кіліченко, Л. Коваль, Л. Костельна, Є. Ляска, Л. Онишук, Л. Поліщук, Л. Прокопів, В. Федорович, І. Червінська та ін.; з 2017–2021 рр. – продовжили її вивчення Т. Близнюк, О. Будник, О. Кохановська, О. Невмержицька, М. Марко, Л. Прокопів, Б. Савчук, С. Смолук та ін.

У такому контексті актуалізуються не тільки загальні проблеми історико-педагогічної науки, але й окремі тенденції, що сприяли поліпшенню якості освіти, євроінтеграції, відповідності вимогам Болонської декларації, пошуку нових підходів до організації підготовки майбутніх учителів, що знайшло своє відображення в інноваційних педагогічних технологіях.

Підґрунтя для розв'язання проблемного питання заклали дослідження українських науковців з 1993-2021 рр., що стосуються багатогранності інноваційних технологій, їх особливостей, потенціалу, застосування, а саме:

- теоретичних аспектів застосування інноваційних технологій у початковій школі (О. Кохановська, О. Красовська, О. Невмержицька, М. Островська, Л. Прокопів, В. Стинська, Л. Хомич, М. Чепіль, І. Червінська та ін.);

- сутності та різновидів інноваційних технологій (Ю. Афанасьєва, І. Варнавська, О. Дубасенюк, С. Крива, О. Олійник, А. Підласий, І. Підласий, О.Цюняк, О. Чумак, А. Шерудило та ін.);

- генези використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (М. Артюшина, Н. Бойко, І.Вовк, Н. Маланюк, Д. Матвієнко, Л. Римар, О. Саркісова, С. Стрілець, О. Чубко, Л. Хомич та ін.);

- окремих інноваційних технологій та їх застосування в підготовці вчителів початкової школи (Л. Ахмедзянова, О. Березок, Т. Близнюк, О. Будник, І. Бех, Л. Гречановська, Н. Гущина, Н. Дудник, П. Дячук, О. Кириченко, Л. Коваль, Н. Кравець, В. Ковальчук, В. Кремень, В. Кудіна, С. Мариньчак, О. Невмержицька, О. Пехота, В. Ребенок, М. Савченко, О. Сисоєва, В. Сорока та ін.);

- теоретико-методологічних засад готовності вчителів до застосування інноваційних технологій (І. Гавриш, Т. Калюжна, К. Макагон, Л. Мільто, О. Огієнко, О. Соснюк та ін.);

- підготовки вчителя до застосування інноваційних технологій у рамках Концепції також мають законодавчі документи: Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» (1993), Закон України «Про концепцію Національної програми інформатизації» (1998), Закон України «Про інноваційну діяльність» (2002), Указ Президента «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002), Наказ Міністерства освіти і науки «Про затвердження Положення про дистанційне навчання (2013), Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 р.» (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Концепція «Нова українська школа»

(2016), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Розпорядження кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрової трансформації» (2021) та ін.

Мета дослідження полягає в здійсненні комплексного аналізу української педагогічної історіографії 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. про застосування інноваційних технологій підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України для вдосконалення організації освітнього процесу у відповідному напрямі

У дисертації *вперше* здійснено комплексне історико-педагогічне дослідження історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти України 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Ураховуючи мету, завдання, специфіку об'єкта і предмета дослідження, *розроблено* періодизацію історіографічного процесу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.): I етап (1993-1999) – засвідчує активний пошук сутності поняття «інноваційні педагогічні технології» у науковому дискурсі, характеризує пріоритет застосування кредитно-модульних технологій в освіті; II етап (2000-2016) – передбачає дослідження з питань євроінтеграції в розвитку вищої освіти, активного впровадження інноваційних освітніх технологій; III етап (2017-2021) – актуалізує розвиток цифрових технологій та застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України в наукових дослідженнях відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

Дослідження *розкриває* нерівномірність у вивченні основних питань наукового дискурсу щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України, що простежується у виокремлених етапах: 90-ті рр. ХХ ст. та початок ХХІ ст. характеризується вивченням українськими науковцями загальних питань, тоді як більшість

наукових досліджень щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи здійснено в 2017–2021 рр.

У дисертації: *схарактеризовано* особливості змісту інноваційних технологій та їх застосування у ЗВО (історіографічний аспект), що передбачає якісну підготовку майбутніх учителів початкової школи, забезпечує поглиблення, розширення та оновлення професійних знань, умінь і навичок, формування педагогічних компетентностей; проаналізовано три етапи, що визначають особливості історіографічного процесу; *окреслено* потенціал інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України досліджуваного періоду в науковому дискурсі; *уточнено* та запропоновано авторську інтерпретацію ключових понять дослідження: «застосування інноваційних педагогічних технологій», «історіографія застосування інноваційних технологій»; здійснено комплексний аналіз та інтерпретацію різнопрофільних наукових джерел із проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти України (90– ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.).

Набули подальшого розвитку: особливості підходів до визначення ступеня дослідженості джерел з історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи; визначення перспективних аспектів історіографічних досліджень застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України.

Практичне результати дослідження полягає в тому, що зібраний та узагальнений науковий, фактологічний матеріал може слугувати підґрунтям для подальшої підготовки майбутніх учителів початкової школи. Задля цього розроблено:

1) елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (історіографія дослідження)», який спрямований на ознайомлення здобувачів вищої освіти, учителів початкової школи з історіографією застосування інноваційних технологій у ЗВО, ключовими історичними етапами історіографії досліджуваної

проблеми, питаннями сутності і змісту інноваційних технологій, розуміння особливостей і перспектив застосування інновацій у ЗВО;

2) концепцію сторінки в соціальній мережі «Інстаграм» (Instagram inno_vativeview) для пошуку інформації, що стосується історіографії використання інноваційних технологій у ЗВО;

3) матеріали для підготовки майбутніх учителів початкової школи:

- бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО»;

- методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників з проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи.

Ключові слова: історіографія, дискурс, підготовка вчителя початкових класів, освітня технологія, педагогічна технологія, інноваційна технологія, інновація, новація, педагогічна компетентність, цифрова технологія, цифрова компетентність, готовність вчителя до інноваційної діяльності, дистанційне навчання.

SUMMARY

Bandura L.R. Historiography of the Application of Innovative Technologies in the Training of Future Primary School Teachers in Higher Education Institutions of Ukraine (90-s of the XX c. – the beginning of the XXI c.).

This dissertation, submitted for the degree of Doctor of Philosophy in the field of 011 Educational and Pedagogical Sciences, was completed at Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2024.

The research is focused on studying the historiography of the application of innovative technologies in the training of future primary school teachers in higher education institutions of Ukraine 90-s of the XX c. – the beginning of the XXI c. The author analyzes the leading trends in the development of the historiography of higher education in the training of primary school teachers; the historical stages of

emergence, introduction of innovative technologies and prospects for their application in the training of applicants are substantiated.

In the context of social changes and adaptation, the main task of improving the quality of education in higher education institutions is the creation of a viable education system, its democratization and humanization.

The expediency of our study is due to the need to resolve several contradictions:

- between the current level of methodological foundations of the historiography of the use of innovative technologies in the training of primary school teachers in higher education institutions and the need to update and improve them in the context of transformational educational processes, socio-cultural and digital challenges caused by integration into the European educational space;

- between the requirements of the NUS Concept for the use of innovative technologies and the real state of their study in historiographical research;

- between a large number of works on innovative technologies in primary school teacher training accumulated by Ukrainian historiographical science in the late twentieth and early twenty-first centuries and the need for their systematic, targeted and coordinated study;

- between the peculiarities of scientific discourse on the use of innovative teaching technologies and the need for a systematic, planned approach to the study of scientific sources.

From this follows the need to analyze the historical aspects of the application of innovative technologies in the training of future primary school teachers, the evolution of the training of future teachers through the use of innovations, and to characterize the prospects for the introduction of innovative technologies in the training of higher education graduates.

The Ukrainian historiography of the research problem, which is reflected today in the academic works of L. Berezivska, L. Holubnycha, N. Hupan, J. Kalakura, V. Kurylo, D. Molokov, I. Strazhnikova, N. Terentyeva, and others, is intended to contribute to the solution of these problems. Today, the works of the named scholars have become the factual basis for the development of historiographical science in

general and the study of higher education, in particular the training of competent primary school teachers. This problem was studied in 1991-1999 by P. Husak, O. Kozlova, S. Marynychak, O. Polyakova, N. Shyian, and others; from 2000-2016 - O. Budnyk, O. Kilichenko, L. Koval, L. Kostelna, E. Lyaska, L. Onyshchuk, L. Polishchuk, L. Prokopiv, V. Fedorovych, I. Chervinska, and others; from 2017-2021 – T. Blyznyuk, O. Budnyk, O. Kokhanovska, O. Nevmerzhytska, M. Marko, L. Prokopiv, B. Savchuk, S. Smoliuk, and others continued to study it.

In this context, not only the general problems of historical and pedagogical science are relevant, but also certain trends that have contributed to improving the quality of education, European integration, in compliance with the requirements of the Bologna Declaration, and the search for new approaches to the training of future teachers, which is reflected in innovative pedagogical technologies.

The basis for solving the problematic issue was laid by the research works of Ukrainian scientists in 1993-2021, which dealt with the diversity of innovative technologies, their features, potential, and application, namely:

- theoretical aspects of the use of innovative technologies in primary school (O. Kokhanovska, O. Krasovska, O. Nevmerzhytska, M. Ostrovska, L. Prokopiv, V. Stynska, L. Khomych, M. Chepil, I. Chervinska, etc.);

- the essence and types of innovative technologies (Y. Afanasieva, I. Varnavska, O. Dubaseniuk, S. Kryva, O. Oliynyk, A. Pidlasyi, I. Pidlasyi, O. Tsiuniak, O. Chumak, A. Sherudylo, etc.);

- the genesis of the use of innovative technologies in the training of primary school teachers (M. Artyushyna, N. Boyko, I. Vovk, N. Malaniuk, D. Matvienko, L. Rymar, O. Sarkisova, S. Strilets, O. Chubko, L. Khomych, etc.);

- individual innovative technologies and their application in the training of primary school teachers (L. Akhmedzyanova, O. Berezok, T. Blyznyuk, O. Budnyk, I. Bekh, L. Hrechanovska, N. Hushchyna, N. Dudnyk, P. Dyachuk, O. Kyrychenko, L. Koval, N. Kravets, V. Kovalchuk, V. Kremen, V. Kudina, S. Marynychak, O. Nevmerzhytska, O. Pekhota, V. Rebenok, M. Savchenko, O. Sysoieva, V. Soroka, etc.);

- theoretical and methodological foundations of teachers' readiness for innovative technologies using (I. Havrysh, T. Kaliuzhna, K. Makahon, L. Milto, O. Ohienko, O. Sosniuk, etc.).

- teacher training for the use of innovative technologies in accordance with the Concept of the New Ukrainian School (T. Blyznyuk, O. Baranovska, S. Kyrylenko, Y. Klepas, P. Kuposova, V. Palamarchuk, etc.).

Methodological importance is introduced in legislative documents such as: the State National Programme «Education (Ukraine of the XXI century)» (1993), the Law of Ukraine «On the Concept of the National Informatisation Programme» (1998), the Law of Ukraine «On Innovation» (2002), the Presidential Decree «On the National Doctrine of Education Development» (2002), the Order of the Ministry of Education and Science «On Approval of the Regulation on Distance Learning» (2013), the Presidential Decree «On the National Strategy for the Development of Education of Ukraine for the period up to 2021» (2013), the Law of Ukraine «On Higher Education» (2014), the Concept «New Ukrainian School» (2016), the Law of Ukraine «On Complete General Secondary Education» (2020), the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some Issues of Digital Transformation» (2021), etc.

The aim of the research is to carry out a comprehensive analysis of the Ukrainian pedagogical historiography of the 90s of the XX century - the beginning of the XXI century on applying of innovative technologies in training future primary school teachers in Ukrainian higher education institutions in order to improve the organisation of the educational process in the relevant area.

The scientific novelty of the dissertation lies in the first-ever comprehensive historical and pedagogical study of the historiography of the use of innovative technologies in the training of future primary school teachers in higher education institutions of Ukraine in the 90s of the XX c. – the beginning of the XXI c.

Taking into account the purpose, tasks, specifics of the object and subject of the study, the periodisation of the historiographical process of applying innovative technologies in the training of future primary school teachers in Ukrainian higher education institutions (90s of the XX c. – the beginning of the XXI c.) is developed:

Stage I (1993-1999) - shows an active search for the essence of the concept of «innovative pedagogical technologies» in scientific discourse, characterises the priority of the use of credit-modular technologies in education; Stage II (2000-2016) - involves research on European integration in the development of higher education, active implementation of innovative educational technologies; Stage III (2017-2021) - actualises the development of digital technologies and the use of innovative technologies in the process of training future primary school teachers in Ukrainian higher education institutions in research in accordance with the requirements of the New Ukrainian School Concept.

The study reveals the inequality in the study of the main issues of scientific discourse on the use of innovative technologies in the training of future primary school teachers in Ukrainian higher education institutions, which can be traced in the identified stages: the 90s of the XX century and the beginning of the XXI century are characterized by the study of general issues by Ukrainian scientists, while most of the scientific research on the use of innovative technologies in the training of future primary school teachers was carried out in 2017-2021.

In the dissertation: the peculiarities of the content of innovative technologies and their application in higher education institutions (historiographical aspect) *are characterized*, which provides for the quality training of future primary school teachers, deepens, expands and updates professional knowledge, skills and abilities, and forms pedagogical competences; three stages that determine the peculiarities of the historiographical process *are analysed*; the potential of innovative technologies in the training of future primary school teachers in Ukrainian higher education institutions of the period under study in the scientific discourse *is outlined*; the author's interpretation of the key terms of the scientific research *is clarified* and proposed: «application of innovative pedagogical technologies», «historiography of the application of innovative technologies»; a comprehensive analysis and interpretation of multidisciplinary scientific sources on the problem of the application of innovative technologies in the training of future primary school teachers in higher

education institutions of Ukraine (90s of the XX century – the beginning of the XXI century) *is carried out*.

The peculiarities of approaches to determining the degree of research of sources on the historiography of the use of innovative technologies in the training of future primary school teachers, identification of promising aspects of historiographic research on the use of innovative technologies in the training of future primary school teachers in higher education institutions of Ukraine have been developed.

The practical implications of the study are that the collected and summarised scientific and factual material can serve as a basis for further training of future primary school teachers. For this purpose, we have developed:

1) an elective course «Controversial Issues of Innovative Technologies in the Training of Future Primary School Teachers (Historiography of the Study)» (Appendix K), which aims at familiarising higher education students and primary school teachers with the historiography of innovative technologies in higher education institutions, key historical stages of the historiography of the problem under study, the essence and content of innovative technologies, understanding the features and prospects of applying innovations in higher education institutions;

2) the concept of a webpage on the social network Instagram (Instagram *inno_vativeview*) for the information search on the historiography of the use of innovative technologies in higher education institutions (historiography);

3) materials for future primary school teachers' training:
 - bibliographic index «Application of Innovative Technologies in Primary School Teacher Training in Higher Education Institutions»;
 - methodological recommendations for using the works of modern researchers on the use of innovative technologies in the practice of primary school teacher training.

Keywords: historiography, discourse, primary school teacher training, educational technology, pedagogical technology, innovative technology, innovation, novation, pedagogical competence, digital technology, digital competence, teacher's readiness for innovative activity, distance learning.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях України

1. Бандура Л. Сутність інноваційних технологій навчання у сучасній літературі. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ. 2018. №19. С. 9-12

DOI: <https://10.15330/msuc.2018.19.10-12>

URL: <https://lib.pu.if.ua:8080/handle/123456789/8203?locale=en>

2. Бандура Л. Педагогічні умови використання інноваційних технологій в освітньому процесі ЗВО. *Молодь і ринок*. 2020. Випуск №1(180). С. 180-184

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.196220>

URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/196220/196472>

3. Прокопів Л.М., Бандура Л.Р. Історіографія законодавчої бази розвитку інноваційних технологій в Україні (1991-2017pp). *Педагогічний альманах*. Наукове фахове видання. Херсон. Випуск 51. С.248-254.

DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.379>

URL: <https://pedalmanac.site/index.php/main/article/view/379/309>

4. Прокопів Л., Довбенко С., Бандура Л. Історіографія дослідження проблеми інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (XXI ст.) *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»* / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Випуск 16 (48). С. 182-189.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.26>

URL: <http://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/395>

5. Бандура Л. Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів: практико-орієнтований підхід (2017-2023). *Інноваційна педагогіка*. 2024. №68. Том 1. С. 93-96.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.17>

URL: https://innovpedagogy.od.ua/archives/2024/68/part_1/19.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Бандура Л. Інноваційні технології в сучасній літературі. *Тези всеукраїнської інтернет-конференції «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття»*, м. Івано-Франківськ, 7 березня 2019 року. Івано-Франківськ, Кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

URL: <https://bit.ly/4ai7HZU>

2. Бандура Л. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів (початок XXI ст.). – *«Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика»*: збірник тез доповідей науково-практичної інтернетконференції з міжнародною участю, м. Івано-Франківськ, 17 травня 2022 року. Івано-Франківськ, С.137-142.

3. Бандура Л. Характеристика найпоширеніших інноваційних інформаційних технологій дистанційної підготовки вчителів молодших класів. - *Тези науково-практичної конференції «Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний виміри»*: збірник матеріалів IV Міжнародної науковопрактичної конференції, м. Івано-Франківськ, 22-23 листопада 2022 року. М. Івано-Франківськ, 2022. С. 10-13

4. Бандура Л. Імерсивні технології у підготовці вчителів молодших класів. *Матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти»*. Київ. 24.03. 2023 р. С. 31-135.

URL: <https://kkibp.edu.ua/images/2021/12.03.2021.pdf>

5. Бандура Л. Історіографія застосування інноваційних технологій дистанційного навчання у підготовці вчителів початкових класів(початок XXI ст.). *Матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної онлайн-конференції здобувачів вищої освіти різних рівнів «Розвиток сучасної науки та освіти в Україні та зарубіжжі: історія, інновації, перспективи»*. Івано-Франківськ. 27. 04. 2023 р. С. 9-12.

6. Бандура Л. Особливості застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів у працях українських науковців (2017-2023) *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Innovations in education: prospects and challenges of today»*, м. Софія, Болгарія, 16-19 січня 2024 року. Софія, Болгарія, 2024. С. 207-210.

URL: <https://isg-konf.com/innovations-in-education-prospects-and-challenges-of-today/>

Наукові праці, які додатково відображають результати дослідження

1. Бандура Л. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів. *Колективна монографія. Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід і національна практика*. Івано-Франківськ, НАІР. 2022. С. 179-195. ISBN 978-617-8011-39-0

URL: <https://surl.li/smuke>

ЗМІСТ

Перелік скорочень і умовних позначень	18
Вступ	19
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів у ЗВО (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)	29
1.1. Поняттєво-категорійний апарат дослідження.....	29
1.2. Ступінь дослідження проблеми.....	56
1.3. Періодизація історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.....	87
РОЗДІЛ 2. Пріоритетні напрями розвитку наукових досліджень про застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО (1993–2021 рр.)	112
2.1. Формування концепту «інноваційна технологія» у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи в дослідженнях українських учених (1993–1999 рр.).....	112
2.2. Застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в рецепції вітчизняних науковців (2000-2016 рр.).....	127
2.3. Українська педагогічна історіографія про цифровізацію у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (2017-2021 рр.).....	155
РОЗДІЛ 3. Актуальні проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в інтерпретаціях українських учених (90-ті рр. ХХ ст. - початок ХХІ ст.)	180
3.1. Вітчизняні науковці про особливості використання інноваційних технологій в організації освітнього процесу майбутніх вчителів початкової школи у вишах України	181
3.2. Потенціал і виклики застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО в дослідженнях вітчизняних науковців.....	196
3.3. Творче використання доробку українських учених у розвитку наукових досліджень та вдосконаленні освітнього процесу з підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО України.....	211
Висновки	233

Список використаних джерел.....	239
Додатки.....	342

Перелік скорочень і умовних позначень

- ВНЗ** – вищий навчальний заклад (сьогодні ЗВО)
- ЗВО** – заклад вищої освіти
- ІКТ** – інформаційно-комунікаційна технологія
- ІТ** – інноваційна технологія
- ІПТ** – інноваційна педагогічна технологія
- НАПН** – національна академія педагогічних наук
- НУШ** – нова українська школа
- УРСР** – Українська Радянська Соціалістична Республіка
- AR** – доповнена реальність (augmented reality)
- СМС** – комунікація за допомогою комп'ютера
- E-learning** – електронне навчання
- Go-lab** – онлайн лабораторія (global online science labs)
- MR** – змішана реальність (mixed reality)
- QR** – швидка відповідь (quick response)
- QR Barcode Scanner** – програмне забезпечення для мобільних телефонів для розпізнавання QR-кодів
- QR-droid** – програмне забезпечення для мобільних телефонів для розпізнавання QR-кодів
- Lightning QRcode Scanner** – програмне забезпечення для мобільних телефонів для розпізнавання QR-кодів
- RR** – реальна реальність (real reality), різновид віртуальної реальності
- STEM** – Science – природничі науки; Technology – технології; Engineering – інженерія, проектування, дизайн; Mathematics – математика
- SWOT-аналіз** – Strengths – сильні сторони; Weaknesses – слабкі сторони; Opportunities - можливості; Threats- загрози.
- VR** – віртуальна реальність (virtual reality)
- XR** – розширена реальність (extended reality)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов зростає потреба в ініціативних, гармонійно розвинених, освічених фахівцях, здатних до застосування та впровадження інновацій у практику роботи сучасної школи. Важливим аспектом у цьому контексті є переосмислення сучасних наукових досліджень, потреба у вивченні теорії і практики, докладний аналіз і порівняння історичного досвіду і здобутків учених, актуалізація на соціальне замовлення щодо підготовки педагогів-науковців, здатних застосувати найновітніші технології теорії та практики в процесі творчої самореалізації. Українська освіта переживає трансформацію освітньої системи, значні зміни, пов'язані з упровадженням нових стандартів, методик та підходів до навчання. При цьому акцент зроблено на застосуванні інноваційних технологій навчання, що вимагає системного аналізу історії та досвіду їхнього використання.

Важливим аспектом історико-педагогічних досліджень є їх практична реалізація, яка передбачає виконання потреб застосування інноваційних технологій навчання в підготовці майбутніх фахівців, які докладно прописані в законодавчій базі України: Законах України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про вищу освіту» (2014), «Про інноваційну діяльність» (2002), Концепції «Нова українська школа» (2017) та ін. Так, згідно з Концепцією Нової української школи, сучасний заклад вищої освіти повинен підготувати новітнього фахівця, який володіє спектром навичок і якостей, як-от компетентність, адаптивність та гнучкість, здатність до застосування інноваційних технологій, креативність, здатність до співпраці. За таких умов зростає необхідність більш докладного аналізу і переосмислення наукових досліджень із проблем застосування інноваційних технологій навчання.

Сучасні виклики у сфері вищої освіти ставлять перед майбутніми вчителями початкової школи вимоги до активного впровадження інноваційних підходів. Підготовка таких вчителів потребує глибокого розуміння історії та еволюції інноваційних педагогічних технологій.

Доцільність вивчення історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи зумовлена низкою чинників: 1) зацікавленістю широкого кола науковців дослідженнями з проблем використання інноваційних технологій наприкінці 90-х рр. ХХ ст., практичного досвіду впровадження досліджень у практику роботи початкової школи; 2) необхідністю наукового обґрунтування і вивчення історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи; 3) унікальністю застосування окремих інноваційних технологій під час фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи; 4) виявленими в історіографічних дослідженнях особливостями інноваційних технологій та необхідністю їх наукового, історичного та педагогічно осмислення та обґрунтування.

На початку 90-х рр. ХХ ст. питання інноваційних технологій досліджували як проблему, що стосувалася диференційованого підходу та модульно-рейтингової системи навчання, такі вчені: М. Баб'як, І. Богданова, В. Володько, Н. Гладушена, Б. Гранюк, С. Гуньо, П. Гусак, Ф. Козак, М. Коць, В. Кравченко, О. Куландіна, В. Проказа, Н. Савельєва, Б. Сверида, П. Сікорський, Р. Стеців, О. Суховірський, А. Цьось, Н. Шиян та ін.

Основою для дисертаційного дослідження є різнопрофільна база наукових досягнень кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст., що охоплюють вивчення та докладний аналіз:

- теоретичних аспектів застосування інноваційних технологій у початковій школі (О.Кірдан, О. Красовська, О. Невмержицька, М. Островська, Л. Прокопів, В. Стинська, Л. Хомич, М. Чепіль, І. Червінська та ін.);

- сутності та різновидів інноваційних технологій (Ю. Афанасьєва, І. Варнавська, О. Дубасенюк, С. Крива, О. Олійник, А. Підласий, І. Підласий, О. Цюняк, О. Чумак, А. Шерудило та ін.);

- генези використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (М. Артюшина, Н. Бойко, І. Вовк, Н. Маланюк, Д. Матвієнко, Л. Римар, О. Саркісова, С. Стрілець, О. Чубко, Л. Хомич та ін.);

- окремих інноваційних технологій та їх застосування в підготовці вчителів початкової школи (Л. Ахмедзянова, О. Березок, Т. Близнюк, О. Будник, І. Бех, Л. Гречановська, Н. Гущина, Н. Дудник, П. Дячук, О. Кириченко, Л. Коваль, Н. Кравець, В. Ковальчук, В. Кремень, В. Кудіна, С. Мариньчак, О. Невмержицька, О. Пехота, В. Ребенок, М. Савченко, О. Сисоєва, В. Сорока та ін.);

- теоретико-методологічних засад готовності вчителів до застосування інноваційних технологій (І. Гавриш, Т. Калюжна, К. Макагон, Л. Мільто, О. Огієнко, О. Соснюк та ін.);

- підготовки вчителя до застосування інноваційних технологій у рамках Концепції Нової української школи (О. Барановська, С. Кириленко, Ю. Клепас, П. Копосова, В. Паламарчук та ін.).

Таким чином, у сучасній педагогічній науці накопичено й узагальнено ґрунтовний матеріал щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, однак не систематизована історіографія досліджуваної проблеми.

Актуальність теми дослідження зумовлюється і такими суперечностями:

- між сучасним рівнем методологічних засад історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО та потребою їх оновлення і вдосконалення в контексті трансформаційних освітніх процесів, соціокультурних та цифрових викликів, спричинених інтеграцією до європейського освітнього простору;

- між вимогами в Концепції НУШ щодо застосування інноваційних технологій та реальним станом їх вивчення в історіографічних дослідженнях;

- між нагромадженою українською історіографічною наукою кінця ХХ – початку ХХІ ст. великою кількістю праць, що стосуються інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, та необхідністю надати їм системного, цілеспрямованого, координованого характеру;

- між особливостями наукового дискурсу щодо застосування інноваційних технологій навчання і потребою в систематичному, планованому підході до вивчення наукових джерел.

Подолання окреслених суперечностей в історії педагогічної думки та актуальність вищезазначеної проблеми зумовлюють вибір теми дисертації **«Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти України (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складником науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Історико-педагогічні проблеми навчання і виховання у системі безперервної освіти» (державний реєстраційний номер – 0108U009122).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 10 від 30.10.2018 р.) та уточнено на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 01 від 30.01.2024 р.).

Мета дослідження – полягає в здійсненні комплексного аналізу української педагогічної історіографії 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. про застосування інноваційних технологій підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України для вдосконалення організації освітнього процесу у відповідному напрямі.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1) обґрунтувати поняттєво-категорійний апарат та здійснити класифікацію джерельної бази дослідження;

2) розробити періодизацію історіографічного процесу нагромадження наукових знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи за досліджуваного періоду;

3) схарактеризувати історіографічний процес нагромадження наукових знань про застосування інноваційних педагогічних технологій під час підготовки вчителів початкової школи та показати еволюцію наукової інтерпретації цього процесу;

4) визначити можливості творчого використання історіографічного доробку про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи в удосконаленні системи підготовки майбутнього вчителя початкової школи та розвитку історико-педагогічних досліджень з означеної проблеми.

Об’єкт дослідження – історіографія проблеми застосування інноваційних технологій у ЗВО України.

Предмет дослідження – доробок української педагогічної науки 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. про застосування інноваційних технологій у підготовці задля поліпшення якості освіти та стимулювала розвиток наукових досліджень з означеної проблеми.

Хронологічні межі дослідження визначені в історіографічному та конкретно-історичному вимірах, що охоплюють 1993–2021 роки. За умовну нижню межу слугує ухвалена 1993 р. «Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), яка актуалізувала потребу застосування інноваційних технологій в освітній діяльності задля поліпшення якості освіти та стимулювала розвиток наукових досліджень з означеної проблеми. За умовну верхню межу слугує лютнева 2021 р. ухвала Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрової трансформації», яка визначила комплексну програму з підвищення рівня цифрової компетентності учасників освітнього процесу. Цей документ зумовив зміну парадигми та започаткував якісно новий період розробки і дослідження проблеми застосування інноваційних технологій у ЗВО України.

Територіальні межі дослідження охоплюють всю територію України, визначену чинним Законом України «Про державний кордон» (1991).

У процесі розв’язання висунених завдань дослідження використано такі групи наукових **методів**: *загальнонаукові* (аналіз, синтез, пояснення,

класифікація, індукція, дедукція) для опрацювання джерельної бази дослідження, вивчення теоретичного і практичного складників застосування інноваційних технологій у ЗВО; пошуково-бібліографічний – для нагромадження і класифікації джерельної бази дослідження; *історіографічний* – для визначення тенденцій, характеру, особливостей процесу нагромадження наукових знань з досліджуваної проблеми; *термінологічний* – для розробки категорійно-поняттєвого апарату дослідження; *порівняльно-аналітичний* – для аналізу та зіставлення наукового доробку українських учених із досліджуваної проблеми; *структурно-системний* – для розробки періодизації історіографічного процесу з нагромадження наукових знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО; *статистичний* – для обробки і систематизації історіографічних джерел із досліджуваної проблеми та даних проведеного соціологічного опитування; *фокус-груп дискусій та SWOT-аналізу* – для проведення експертизи щодо негативних та позитивних тенденцій підготовки вчителів початкової школи із застосуванням інноваційних технологій у науковому дискурсі.

Джерельну базу становлять першоджерела – нормативно-правові документи (Закони України «Про освіту» (1992), Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» (1993), «Про вищу освіту» (2014), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про повну загальну середню освіту» (2020) та ін., законодавчі акти України, укази Президента України, накази Міністерства освіти, Національна Доктрина розвитку освіти (2002), розпорядження Президента України та Верховної Ради, розпорядження Кабінету Міністрів України, законодавча база Міністерства освіти і науки України, зокрема, накази і розпорядження міністерства, Програма розвитку народної освіти України, програми щодо реалізації указів президента; навчально-методичне забезпечення: Державний стандарт вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2021), Державний стандарт вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти (2024), освітньо-професійні

програми та навчальні плани першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів зі спеціальності 013 «Початкова освіта» тощо);

- історіографічні джерела (монографії (понад 85); дисертації, автореферати (понад 140); статті (понад 250); збірники конференцій (понад 70)); різнопрофільні дослідження (педагогічні, історико-педагогічні, історичні, соціокультурні та філософські), наукові, навчально-методичні; довідкові видання (енциклопедії, словники, електронні довідкові видання (понад 35)); різножанрові науково-популярні, спеціалізовані бібліографічні видання (бібліографічні покажчики); матеріали наукових часописів («Вища освіта України», «Освітологічний дискурс», «Рідна школа», «Початкова школа», «Педагогіка і психологія професійної освіти», «Педагогіка і психологія», «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», «Молодь і ринок», «Гірська школа Українських Карпат», «Обрії», «Педагогічний альманах», «Інноваційна педагогіка», «Людинознавчі студії» та ін.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше:

– здійснено комплексне історико-педагогічне дослідження історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти України 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Ураховуючи мету, завдання, специфіку об'єкта і предмета дослідження, *розроблено* періодизацію історіографічного процесу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.): I етап (1993-1999) – засвідчує активний пошук сутності поняття «інноваційні педагогічні технології» у науковому дискурсі, характеризує пріоритет застосування кредитно-модульних технологій в освіті; II етап (2000-2016) – передбачає дослідження з питань євроінтеграції в розвитку вищої освіти, активного впровадження інноваційних освітніх технологій; III етап (2017-2021) – актуалізує розвиток цифрових технологій та застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів

початкової школи у ЗВО України в наукових дослідженнях відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

Дослідження *розкриває* нерівномірність у вивченні основних питань наукового дискурсу щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України, що простежується у виокремлених етапах: 90-ті рр. ХХ ст. та початок ХХІ ст. характеризується вивченням українськими науковцями загальних питань, тоді як більшість наукових досліджень щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи здійснено в 2017-2021 рр.

У дисертації: *схарактеризовано* особливості змісту інноваційних технологій та їх застосування у ЗВО (історіографічний аспект), що передбачає якісну підготовку майбутніх учителів початкової школи, забезпечує поглиблення, розширення та оновлення професійних знань, умінь і навичок, формування педагогічних компетентностей; проаналізовано три етапи, що визначають особливості історіографічного процесу; *окреслено* потенціал інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України досліджуваного періоду в науковому дискурсі; *уточнено* та запропоновано авторську інтерпретацію ключових понять дослідження: «застосування інноваційних педагогічних технологій», «історіографія застосування інноваційних технологій»; здійснено комплексний аналіз та інтерпретацію різнопрофільних наукових джерел із проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти України (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.).

Набули подальшого розвитку: особливості підходів до визначення ступеня дослідженості джерел з історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи; визначення перспективних аспектів історіографічних досліджень застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що зібраний та узагальнений науковий, фактологічний матеріал може слугувати

підгрунтям для подальшої підготовки майбутніх учителів початкової школи. Задля цього розроблено:

1) елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (історіографія дослідження)» (Додаток К), який спрямований на ознайомлення здобувачів вищої освіти, учителів початкової школи з історіографією застосування інноваційних технологій у ЗВО, ключовими історичними етапами історіографії досліджуваної проблеми, питаннями сутності і змісту інноваційних технологій, розуміння особливостей і перспектив застосування інновацій у ЗВО;

2) концепцію сторінки в соціальній мережі «Інстаграм» (Instagram inno_vativeview) для пошуку інформації, що стосується історіографії використання інноваційних технологій у ЗВО (Додаток Л);

3) матеріали для підготовки майбутніх учителів початкової школи:

- бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО» (Додаток И);

- методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників з проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи (Додаток Ж).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження №01–23/78 від 01.04.2024 р.) (Додаток М 1); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 17/19-1120 від 10.04.2024 р.) (Додаток М 2); ліцею імені В'ячеслава Чорновола, м. Івано-Франківськ (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження №2/12 від 18.12.2023 р.) (Додаток М 3).

Особистий внесок здобувача. Результати дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, є особистим надбанням автора. У науковій публікації [580] особистий внесок здобувачки полягає в аналізі та систематизації історіографії законодавчої бази розвитку інноваційних технологій в Україні

(2000–2017 рр.), першоджерел із проблем історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи. У науковому дослідженні [581] авторський внесок полягає в пошуку та аналізі наукових досліджень відповідно до визначених в історіографії груп джерел у другому визначеному нами етапі (2000–2016 рр.)

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи виносилися на обговорення конференцій, науково-методичних семінарів, круглих столів, зокрема:

– *міжнародних*: «Innovations in Education: prospects and challenges of today» (м. Софія, Болгарія, 2024); «Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі» (м. Полтава, 2022); «Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний виміри» (м. Івано-Франківськ, 2022); «Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика» (м. Івано-Франківськ, 2022);

– *всеукраїнських*: «Нові підходи у викладанні предметів. Практика НУШ» (м. Київ, 2022); «Сучасні підходи для ефективного навчання» (м. Київ, 2023); «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» (м. Київ, 2023); «Розвиток сучасної науки та освіти в Україні та зарубіжжі: історія, інновації, перспективи» (м. Івано-Франківськ, 2023); «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття» (Івано-Франківськ, 2019);

Публікації. Основні результати дослідження представлено у 12 наукових працях: 5 статей у фахових виданнях України (з них 2 статті у співавторстві), 1 стаття в колективній монографії, 6 праць у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів (які містять 9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел (883 позицій) та 12 додатків. Обсяг основного тексту становить 219 сторінок, загальний обсяг роботи – 393 сторінки. Робота містить 12 таблиць, 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження історіографії застосування застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)

1.1. Поняттєво-категорійний апарат дослідження

Поняттєво-категорійний апарат дослідження – невід’ємна частина кожної науки, яка дає змогу проникнути в сутність дослідження, краще розуміти деталі розвитку досліджуваної проблеми. У нашому розумінні – це система термінів, що уможлиблює збагнути взаємозв’язки в досліджуваному питанні і правильно тлумачити їх. Успішність розв’язання будь-якого наукового завдання залежить від розуміння поняттєвого апарату.

Ми простежуємо історіографічні, наукові, методологічні та педагогічні взаємозв’язки між такими ключовими поняттями нашої проблеми: історіографія, підготовка вчителя, технологія, технологія в освіті, педагогічна технологія, технологія навчання, інноватика, інновації, інноваційні технології, історіографія застосування інноваційних технологій.

Тлумачення «історіографія» грецького походження і містить слова: історія, що значить «сповідь про минуле», і графо – «писати». Отже, дослівно історіографія – «письмова розповідь про минуле» [150, с.153].

У європейській літературі досліджуване поняття з’явилося ще у ХVІІІ ст. Частіше, як зазначає І. Колесник, «історіографією» вважають сукупністю літератури з конкретної проблеми (у широкому розумінні) [333, с.14]. У практичному аспекті під тлумаченням «історіографія» розуміють об’єктивний процес виникнення і розвитку історичної науки спеціальну дисципліну, що вивчає цей процес. Багатозначність даного визначення поширюється і на тлумачення «українська історіографія». Під українською історіографією розуміють: 1) сукупність літератури з проблем історії України; 2) процес виникнення і розвитку історичної науки в Україні; 3) наукову дисципліну, яка вивчає стан та розвиток історичної науки в Україні [333, с. 14– 15].

У праці «Енциклопедія Сучасної України» (2011) є таке тлумачення: «історіографія – наукова дисципліна, що вивчає історію історичної та інших галузей науки; сукупність історичних досліджень з певної проблематики, теми чи галузі історії науки, що мають просторово-хронологічну єдність та спільний предмет дослідження» [220].

Схожими є думки науковців Л. Голубничої та І. Стражнікової, які «історіографію» розглядають як «нову дисципліну». І. Стражнікова, історіографію у «широкому» розумінні визначає як «спеціальну дисципліну, що вивчає історію, тенденції, етапи розвитку різних наук» і зазначає: «Її важливими складниками є теоретико-методологічні засади дослідження та інституційна база, що передбачає функціонування структур двох рівнів: а) формальних (науково-дослідні установи, навчальні заклади (спеціалізовані кафедри), наукові громадські об'єднання, різнопрофільні періодичні та серійні видання тощо); б) неформальних (наукові напрями, школи, течії, асоціації, групи тощо)». Вузьке значення, на погляд науковця, визначається профілем, тобто за галуззю знань [687, с.25].

Л. Голубничка розуміє «історіографію» як історико-педагогічну науку, що вивчає минуле, досліджує здобутки вітчизняного педагогічного та історичного досвіду; вивчає процес розвитку педагогічної науки, з'ясовує генезу педагогічної думки впродовж тривалого історичного періоду [150, с.151].

На думку Я. Калакури, українське наповнення змісту терміна «історіографія» варто порівнювати не лише з тлумаченнями «історична наука», «всесвітня історія», а визначати у зв'язку із категорією «українська історія», дотримуючись філософії співвідношення цілого та частини, загального та окремого. Дослідник вважає історіографію «спеціальною галуззю світової історичної науки, яка вивчає закономірності її зародження, становлення та розвитку, аналізує найважливіші надбання істориків і виступає своєрідним ядром історичної науки, її рефлексивною складовою та формою самоусвідомлення. Вона відстежує, ким і як відбувається історичне пізнання,

ким, як, якими методами і на яких джерелах пишеться історія, як реалізується на практиці історичний та інші дослідницькі методи» [287, с. 189].

Фундатор історико-педагогічної науки в незалежній Україні О. Сухомлинська «історіографію» розглядає з більш прикладної точки зору, як низку джерел на основі яких написана робота [704, с. 45].

Синтезуючи розуміння цього тлумачення українськими дослідниками із власним розумінням визначимо «історіографію» як дисципліну, що досліджує процес нагромадження (відповідно до теми дослідження) досвіду та наукових знань.

Аналіз категорійного апарату дослідження показав можливість висвітлити такі тлумачення від найширшого поняття до найвужчого, а також дотримуватися хронологічного підходу.

Сутність поняття «інноваційні технології» визначаємо в такій послідовності:

- 1) дослідження поняття «інновація», «інновація в освіті»;
- 2) сутність поняття «технологія»;
- 3) встановлення ієрархії визначень «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» у джерельній базі;
- 4) дослідження сутності визначення «інноваційна діяльність», узагальнення поняття «інноваційні технології» та пошук його критеріїв.

Наш дослідницький підхід спирається на принципи освітнього процесу, зокрема: науковості та доступності, цілеспрямованості, систематичності та послідовності.

Першочергово ми звернулися до наукових робіт із потребою дізнатися, що таке «підготовка вчителя» і з'ясували, що це загальновідоме поняття. Так, Л. Лук'янова розглядає «підготовку вчителя» як сукупність запланованих освітніх заходів з організації навчання дорослих [410, с. 22]. Дещо ширше це поняття розглядають О. Огієнко та І. Манохіна. О. Огієнко зазначила, що «професійну підготовку фахівця-андрагога науковці розглядають як цілеспрямований системний процес навчання, результатом якого є формування

професійної компетентності педагога для дорослих, необхідної для ефективного навчання дорослих в різноманітному освітньому середовищі» [473, с. 34]. Науковець І. Манохіна вводить таке визначення: «професійна підготовка є складною багаторівневою педагогічною системою, що включає певну сукупність цілей, змісту, форм, методів, засобів та технологій, зумовлених сутнісними потребами суб'єктів педагогічної взаємодії. Крім того, це процес і результат формування готовності особистості до виконання певної професійної діяльності» [422, с. 131]. Нам близьке розуміння «підготовка вчителя» за І. Манохіною.

Стрімкий розвиток суспільства і умови сьогодення диктують нові вимоги до освітнього процесу, його учасників. Тому останні роки (час пандемії та воєнного стану) спонукають до пошуку найновіших підходів до навчання, викладання, засвоєння, застосування інформації. Науку про нововведення, закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва називають інноватикою. С. Кириленко в педагогічній науці трактує це поняття так: наука про забезпечення умов для впровадження педагогічних інновацій [295, с. 75].

О. Дубасенюк у своїх розвідках наголошує, що особливість педагогічної інноватики в тому, що вона – міждисциплінарна галузь знань, у якій для дослідження проблем освітніх інновацій та інноваційної діяльності задля підвищення їх практичної ефективності поєднуються методологічні концепції, теоретичні й емпіричні методи різних наук. Міждисциплінарний підхід уможливорює розширення дослідницького потенціалу інноватики методологією та методами дослідження і пізнання наук (гуманітарних, природничих наук тощо). Базисом створення нових знань про інноваційні процеси в освіті, вважає науковець, слугують відомості з різних наукових галузей (як класичних, так і порівняно нових), що утворені шляхом міждисциплінарного синтезу. Тому наразі варто говорити саме про новий міждисциплінарний конструкт, яким і постає інтегрально-педагогічна сукупність знань [209, с. 29].

Ще у XIX ст., коли сформувалася галузь інноватики, що мала назву неологія (наука про нововведення), з'явилося поняття «інновація».

Проаналізувавши докладно визначення в різних за сферою використання словниках (Дод. Б), робимо висновки, що більшість науковців поняття «інновація» розглядають як нововведення. Також у довідковій літературі є підходи до розуміння «інновації», як новотвір, ідея, нова форма, якісна зміна [372; 652; 53]. Як видно з Дод. Б, підхід до визначення «інновація» змінюється в її розумінні як методу, методики і технології.

Інновація в освіті в довідковій літературі розглядається як «процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого плану» [354, с. 31].

Розвиток та впровадження інноваційних технологій описано в законодавстві. Зокрема: у Законах України «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2011), Державною програмою прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки (ред. 2011), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» (2021), «Про вищу освіту» (ред. 2023). У законодавстві України понад 20 років «інновацію» трактують як «нововведення». Проаналізуємо Закон України «Про інноваційну діяльність» (2002). У статті 1 ідеться: «інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [564]. У проєкті Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» (2021) зазначається, що «інновація — інноваційна продукція, результат інтелектуальної та/або творчої діяльності, втілений у новоствореному або вдосконаленому продукті, послугі, технології, процесі, моделі, методі, а також їх поєднанні, що відрізняється від наявних на

ринку товарів, послуг, технологій, процесів науково-технологічною новизною, створює соціальний та/або економічний ефект та сприяє задоволенню наявних або потенційних потреб на ринку, використовується в практичній діяльності або впроваджений у виробничий процес» [577, .2].

У змісті цих трактувань бачимо певні відмінності: у Законі України «Про інноваційну діяльність» «інновація» розглядається як технологія, що поліпшує насамперед якість виробництва тощо, а вже потім – як продукція, послуги, рішення. Натомість у Законі України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» «інновація» розглядається як продукція, результат творчої діяльності в новоствореній технології, послугі, яка відрізняється від наявних на ринку.

За результатами нашого аналізу простежуємо розвиток поняття «інновація» в освіті зарубіжними та вітчизняними дослідниками. Для порівняння визначимо розуміння терміна «інновація» у дослідженнях американського вченого Б. Бонні, українських дослідників О. Вишик, Л. Даниленко, О. Дубасенюк, О. Листопад.

Зокрема, американський дослідник Б. Бонні 1992 р. трактував поняття «інновація» як ідею або концепцію, призначену зробити або ввести щось краще (більш ефективне, приємніше, корисніше), можливість адаптувати технологію для задоволення індивідуальних потреб, а не навпаки [855, с. 23]. Проте це визначення невичерпне. Тому ми продовжили аналіз і зауважили, що українські вчені дещо ширше підійшли до тлумачення і розумінні інновацій. Наприклад, Л. Даниленко (2001) стверджувала, що освітні інновації – це нововведення в освітньому процесі (мета, зміст, принципи, структура, форми, методи, засоби, технології навчання, виховання та управління), ядром якого є нова освітня ідея, шляхом реалізації – експериментальна діяльність, носієм – творча особистість [185, с. 21].

Пропонуємо порівняти це визначення з тлумаченням О. Листопад, яка виразила значення терміну «інновація»: сукупність професійних дій педагога; «форма організації інноваційної діяльності; зміни у практиці освіти; процес

створення, розповсюдження, використання нового засобу; оновлення; новизна, що змінює кінцеві результати освітнього процесу; кінцевий результат інноваційної діяльності; реалізоване нововведення; процес створення; кінцевий результат творчої діяльності» [399, с. 50].

Як показав аналіз і вищевикладене, між науковим визначенням Л. Даниленко та О. Листопад часовий простір – 10 років. За цей час підхід до розуміння досліджуваного поняття суттєво змінився, розширився, набув нових значень. В останньому з'явився ключовий компонент успішної інновації – результат. Це свідчить про стрімкий розвиток освіти XXI ст., упровадження нових ідей у освітній процес на всіх ланках.

Дещо по-новому інновації в освіті трактує О. Дубасенюк (2014) [207, с. 13]: учена «інноваціями» в освіті називає процес, у результаті якого відбувається не лише творення, а й запровадження, поширення в освітній практиці новітніх ідей, педагогічних, управлінських технологій, що значно підвищують показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

Наведемо також трактування сучасних українських науковців, наприклад, О. Вишник (2023). Дослідниця, зокрема, зазначає, що інновації сьогодні є «проявом промислового прогресу, що сприяє покращенню результатів освітнього процесу, і є вимушеною необхідністю» [109, с. 3]. Як бачимо з наведеного, підхід до трактувань у зазначених науковців різний, проте простежується однаковий сенс поняття «інновації».

На початку XXI ст. поряд із визначенням «інновація» вживаються такі терміни: новизна, зміна, нововведення, нова форма. У їх зміст закладено таке:

- по-перше, створення нового;
- по-друге, сама, власне, зміна;
- по-третє, результат, який вона за собою приведе.

Що стосується освітнього процесу, то це оновлення освітніх ідей, бачення, програм, кругозору, застосування нового на практиці і кардинально новий результат.

Визначимо зв'язок між термінами «інновація» та «новація». Одна частина вчених І. Дичківська, Л. Ребуха [196; 594] їх розділяє, інша І. Підласий, О. Попова, О. Чумак [530; 550; 801 та ін.] – ототожнює. Зараз не існує єдиного підходу до тлумачення цих понять.

Наприкінці ХХ ст. «новацію» О. Чубко визначає як засіб (новий метод, методика, технологія, програма тощо), а «інновацію» як процес його освоєння, комплексним процесом створення, поширення та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень [800, с. 2]. Інші (І. Підласий) (1998) заперечували, що інновації не можуть зводитися до створення засобів. І. Підласий вважав, що інновації – це ідеї, і процеси, і засоби, і результати, взяті як якісне удосконалення педагогічної системи. Розбіжності у тлумаченні поняття спричинені неоднаковим баченням їх авторами сутнісного ядра, а також радикальності нововведень [531, с. 4].

Спільним для обох визначень «новація» та «інновація» є характеристика новизни та розвитку. О. Чумак вважає, що ці поняття віддзеркалюють шлях розвитку, який веде до змін через прискорення поступовості руху та оновлення всіх елементів процесу: принципів, методів, цілей, що потребує подолання укорінених звичок, взаємозв'язків, стійких тенденцій і породжує нову якість (оновлену матеріально-технологічну базу, систему управління, суспільні відносини, новий спосіб життя, новітні життєві стилі) [801].

2013 р., наприклад, підхід до визначень змінився. Науковець О. Попова вживала терміни «нововведення» й «інновація» як синонімічні та трактувала ці поняття як «цілеспрямовану зміну, що вносить у середовище нові стабільні елементи (нововведення), які спричиняють перехід системи від одного стану в інший» [550]. На думку науковців, нововведення або інновація – це комплексний процес створення, використання і поширення нового практичного засобу для нової потреби суспільства, що викликає позитивні зміни в місці його застосування. А за визначенням О. Листопад «інновація - форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога; зміни в освітній практиці; процес створення, розповсюдження та використання нового

практичного засобу; новизна, що змінює результати освітнього процесу; кінцевий результат інноваційної діяльності; реалізоване нововведення; комплексний процес створення; оновлення; кінцевий результат творчої діяльності» [399, с. 50]. Бачимо, що думки науковців мають розбіжності, оскільки останній вважає, що інновації це новий інструмент, за допомогою якого можна розв'язувати проблемне питання.

Розглянемо підхід до визначення сутності вищезгаданих понять за останніх років.

Спостерігаємо, що все ще існує велика кількість запитань щодо розуміння понять «інновація» та «новація». О. Чумак (2009) та О. Олійник (2022) до цих двох визначень застосовують поняття «життєвий цикл», що характеризує стадії початку й завершення розвитку. На переконання науковців, новація має такі етапи: розроблення, проєктування, виготовлення, використання та старіння. Проте інновація відрізняється стадійністю життєвого циклу: зародження, дифузія, рутинізація [477; 801]. Отже, ці визначення взаємозумовлені.

О. Олійник новацією називає щось нове (технологію, винахід, методику й т. д.), що знаходиться на стадії випробовування. Натомість інновація – це підтверджена якісними результатами новизна [477, с. 90]. Важливо зауважити, що інновації розуміємо у двох складових: як явище; як процес. У першому випадку інновація - зміна технології управління, що орієнтується на заміну її елементів задля прискорення, пом'якшення або поліпшення виконання завдань, що ставляться. У другому, технологічному, аспекті інновація – процес, що включає стадії її розробки, упровадження, засвоєння і стабільного ефекту [305, с. 179].

Ми розуміємо інновації як систему, яка спрямована на досягнення поставлених цілей, зокрема на оптимізацію освітнього процесу, і як результат якісних змін.

Отже, загальний підхід до розуміння поняття «інновація» та його взаємозв'язку з «новацією» подаємо на рисунку (рис. 1.1).

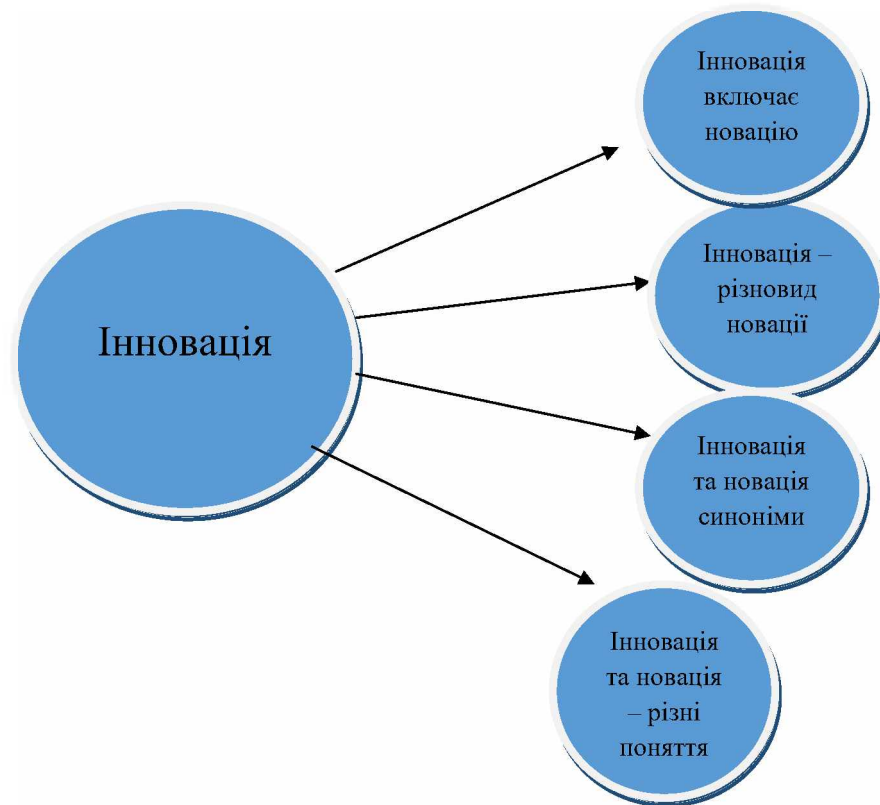

Рис.1.1. Розуміння поняття «інновація» та його взаємозв'язок із «інновацією»

Як видно, інновація не має сенсу, якщо вона не впроваджена і не випробовується на практиці. Інакше – це просто ідея, задум, намір, теорія. Інновація охоплює в собі дію та процес засвоєння. А інновація тільки ідею.

Під час аналізу джерельної бази натрапили на ще один термін – «нововведення». Деякі науковці (О. Євтушевська, О. Цюняк [225; 783]) його частково ототожнюють з «інновацією», а інші (І. Бузько, О. Вартанова, Г. Голубенко [690]) – розрізняють їх.

У «Термінологічному словнику з педагогічної інноватики» (2019) є таке трактування: «нововведення – це процес запровадження у практику освітніх технологій (ідей), у результаті використання яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних систем і компонентів освіти» [513, с. 224].

О. Євтушевська важливою розрізняє поняття «інновації» та «нововведення». Основна відмінність інновації від нововведення є отримання

комерційного ефекту [225]. На думку науковців (І. Бузько, О. Вартанова, Г. Голубенко та ін.), нововведення може бути елементом інновації, але не її аналогом [690].

Проаналізуємо походження слова «інновація». Воно походить від англійського слова «innovation», тлумачення «nova» (новий) та «in» в англійській граматиці означають «в», «введення», тобто «нововведення». З цього робимо висновки, що ці два терміни є синонімічними і означають позитивну зміну, що оновлює всі процеси, робить їх доступними для сприйняття, використання, робить їх наповненими та цікавими.

На наш погляд, потрібно розглядати інновацію в освіті як новий зміст, новий метод, новий прийом, нову форму організації освітнього процесу, новий управлінський підхід.

За допомогою рис. 1.2. можна простежити, що інновація в освіті наприкінці ХХ ст. трактувалася дослідниками окремо як ідея, засіб, форма, метод, зміст.

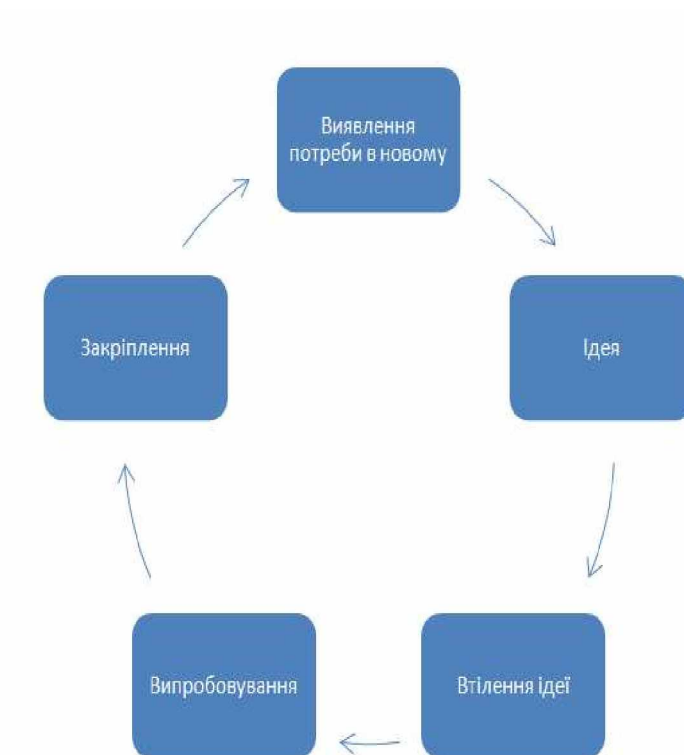

Рис. 1.2. Процес зародження інновації в освіті

З аналізу вищезгаданих понять «інновація», «нововведення» та «новація» ми помітили, що на початку XXI ст. підхід до трактування поняття «інновація» змінювався. Інновація – трансформувалася в процес, який здатний призвести до позитивних змін в освіті. Оскільки процес – це тривале явище, то однією з особливостей інноваційного процесу ми виокремили час. Серед інших особливостей називаємо новизну та успішний результат.

Для розвитку логічного ланцюжка нашого дисертаційного дослідження пропонуємо перейти до аналізу інших понять.

Підготовка вчителя молодших класів у ЗВО здійснюється за допомогою навчальних технологій, що, своєю чергою, вимагає аналізу терміна «технологія».

Дослідивши його значення в різних словниках (Дод. В), можемо зробити такі висновки: *спільним у словниках* (див. Дод. В) [1; 2; 3; 4; 6; 7; 8; 9]) є те, що термін «технологія» розуміють найчастіше як сукупність методів (способів, прийомів) переробки чогось. Зазвичай такий підхід до трактування трапляється у виробничому процесі; *відмінним є те*, що в деяких словниках (Дод. В. [5; 6; 10]) уміщено інші значення (мистецтво, майстерність, застосування наукових знань, чинник організації).

Уперше розуміння «технології» як мистецтва чи майстерності з'являється на початку XXI ст. Упродовж останніх 45 років значення цього поняття доповнювалося та уточнювалося.

В освітній сфері наприкінці XX ст. з'явилося багато термінів, що конкретизували поняття «технологія». Для подальшого розуміння подаємо ієрархію визначень (рис. 1.3), яку зроблено на основі аналізу праць про технологію різних науковців кінця XX – початку XXI ст. (І. Зязюн, М. Михайліченко, О. Пехота, І. Прокопенко, Я. Рудик, С. Сисоєва, О. Янкович [262; 438; 526; 515; 616; 637; 839]) та на основі аналізу джерельної бази дослідження.

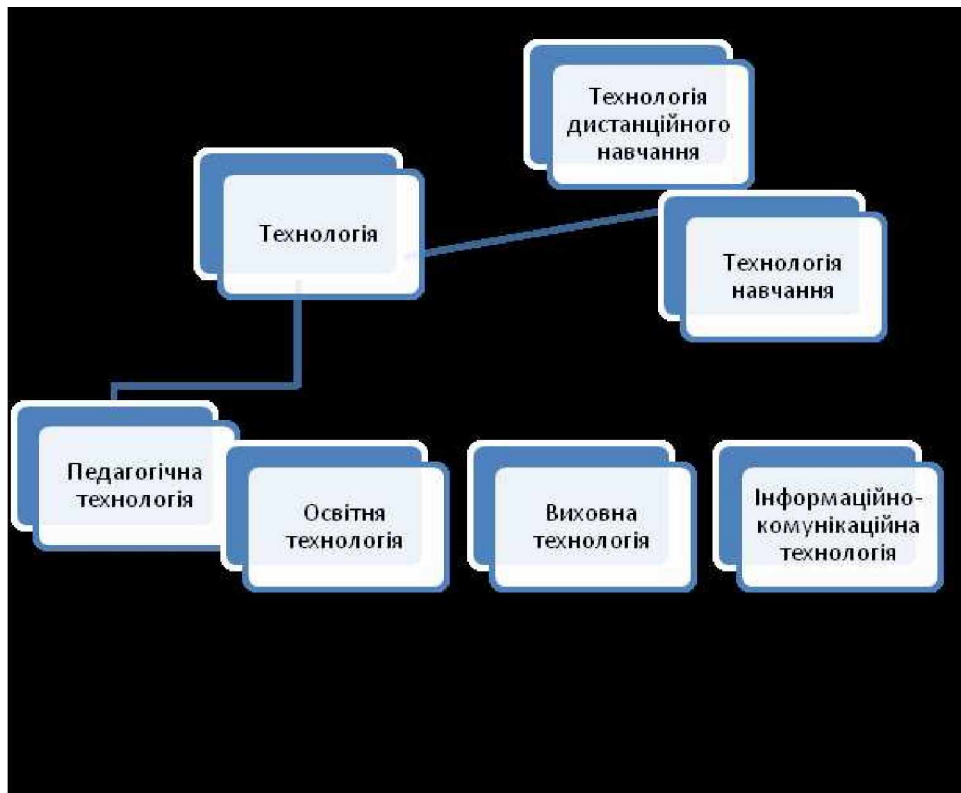

Рис. 1.3. Ієрархія поняття «технологія» у педагогічній науці

Нині в педагогічному лексиконі науковців [262; 438; 526; 515; 616; 637; 839 та ін.] міцно закріпилися ці поняття, але існують проблеми їх розуміння. Значення цих тлумачень змінюється залежно від того, що вкладає в їхній зміст автор та якою бачить структуру і компоненти освітнього процесу.

Зокрема, І. Дичківська вважає, що зміст понять «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання (виховання, управління)» нварто розрізняти, адже кожне з них має певну ієрархію цілей [204, с. 67]. Ми притримуємося такої ж думки, тому вдамося до докладного аналізу поняття «технологія навчання».

Поняття «технологія навчання» уперше було введено відомим американським письменником та філософом Л. Хаббардом (1950). Він пояснює технологію навчання так: «ефективний практичний підхід навчання того, як потрібно вчитися» [863].

Ширшим, на нашу думку, є визначення ЮНЕСКО, яке технологією навчання вважає «системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських

ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти» [151].

У «Енциклопедії освіти» (2008) та «Українському педагогічному словнику» (2001) технологію навчання розглядають як галузь (сферу) використання системи принципів та технічних засобів у навчальній практиці з орієнтацією на якісний результат [219; 741, с. 331].

У періодичних виданнях деякі науковці (наприклад, Г. Розлуцька (2008)) розуміють поняття «технологія навчання» так: «Воно відбиває шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання» [608, с. 121]. Натомість інші (І. Дичківська (2012)) розглядають це поняття як феномен, що є важливим складником історії людства, формою вираження інтелекту, сфокусованого на розв'язання важливих проблем буття, синтезом розуму й здібностей людини [197, с. 64]. Спостерігаємо різносторонні підходи до тлумачення, що дають підсумувати: «технологія навчання» залежно від сфери застосування може розглядатись як феномен розвитку свідомості або ж як спосіб, шлях засвоєння навчального матеріалу.

У більш сучасних дослідженнях (А. Черняхівська (2018)) технологію навчання розглядають як передбачення управління дидактичний процесом, що містить організацію діяльності та контроль за цією діяльністю. Також науковець вважає, що технологія навчання включає в себе технологію виховання [797].

З середини ХХ ст. – на початку ХХІ ст. відстежується чітка зміна тлумачення вищезгаданого терміна. З роками він уточнювався, розширювався та вивчався, проте така тенденція дає зрозуміти, що значення поняття може уточнюватись і надалі.

Наше розуміння цього поняття в широкому значенні об'єднує визначення сучасних науковців (І. Дичківської, Г. Розлуцької та ін.) і виглядає так: «технологія навчання» – це ефективна система практичних дій з урахуванням людського потенціалу, що спрямована на результат процесу навчання. Якщо ж проаналізувати його з точки зору широкого та вузького значень, то:

- у широкому значенні технологія навчання – це система дій спрямованих на успішну реалізацію навчального процесу і якісний результат щодо наперед поставлених цілей;

- у вузькому значенні технологія навчання – це конкретна дія, що випереджає традиційне навчання, даючи ефективний результат.

Починаючи з 1970 р. все, що стосується вдосконалення процесу навчання, а отже, і «технологію навчання», почали відносити до поняття «педагогічна технологія» [281]. Розглянемо його значення у словниках.

«Педагогічна технологія», як зазначено у «Педагогічному словнику» (2001) М. Ярмаченка, це – «сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізувати поставлені освітні цілі» [843]. Це визначення вважаємо неповним. Ширше сутність цього поняття розкрито у «Словнику педагогічних термінів від А до Я» (2012) Ю. Хайчіної, яка стверджувала, що «педагогічна технологія – це своєрідна конкретизація методики, проєкт певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проєкт навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання» [761].

Також ширший підхід до трактування «педагогічна технологія» знаходимо у «Словнику-довіднику із професійної педагогіки» (2006), де А. Семенова розуміє її як: сукупність психолого-педагогічних установок; мистецтво впровадження і використання наукових досліджень у сфері освіти; як проєкт педагогічної системи, що реалізується на практиці; сукупність засобів і методів навчально-виховного процесу, що ведуть до поставлених цілей; процес формування цілі та контролю над її досягненням; системний метод. Таким чином, основою тлумачення «педагогічна технологія» є процеси конструювання, прогнозування, програмування, упорядкування педагогічного середовища [656, с. 128].

2016 р. простежуємо зміну підходу до визначення сутності педагогічної технології. У «Сучасному психолого-педагогічному словнику» (2016) ідеться, що це «системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, завдання якого – оптимізація форм освіти» [808, с. 292]. Як показали результати аналізу термінологічних словників, трактування поняття «педагогічна технологія» залежать від обставин, ситуації, регіональних особливостей, змісту. Так, у «Термінологічному словнику про інноваційну діяльність вчителя» (2016) [272, с. 76-77] подано 10 роз'яснень поняття «педагогічна технологія»:

1) набір технологічних процедур, в основі яких забезпечення професійної діяльності учителя;

2) сукупність психологічних установок, що визначають спеціальний набір і поєднання форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів, організаційно методичний інструментарій педагогічного процесу;

3) система дій учителя й учнів, які варто виконувати для оптимальної організації навчального процесу;

4) послідовний ряд вказівок, діяльності і операції моделювання, реалізації діагностики ефективності корекції процесом навчання або виховання;

5) інтегрований процес, в основі якого є учасники, концепції, ресурси та стратегії організації, спрямований на аналіз проблем, які охоплюють основні аспекти засвоєння;

6) проєкт педагогічної системи, реалізація якого відбувається на практиці, та змістовна техніка реалізації навчально-виховного процесу, результат глибокої продуктивної творчості праці з оцінки і гармонізації багатьох чинників, що визначають ефективність процесу навчання і виховання;

7) системний метод створення, застосування, викладання та засвоєння знань, враховуючи технічні і людські ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти;

8) система сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей;

9) закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє вищим ступенем ефективності, надійності, гарантованого результату, мають місце при традиційних методах навчання;

10) конструкція, стратегія, алгоритм дії педагога, організація педагогічної діяльності практичної педагогічної системи, що реалізується на практиці.

У цьому словнику досить широко розкрито досліджуване поняття, розглянуто з різних сторін у широкому і вузькому значеннях.

У сучасній довідковій літературі є таке трактування: «педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, прийомів, способів, засобів у навчально-виховному процесі» [420].

Аналіз досліджень у довідкових джерелах показав, що найчастіше педагогічна технологія розглядається як система засобів та методів або окремо як метод. В основі визначень закладені як наукові, методологічні основи, так і психологічний характер, що має вплив на педагогічний процес. У всіх значеннях «педагогічна технологія» має позитивний вплив на процеси навчання та виховання, реалізації педагога та поліпшення його практичної діяльності.

Підтвердженням слугують визначення, подані в дисертаційних дослідженнях, авторефератах, періодичних виданнях. Визначення сутності категорії «педагогічна технологія» є стрижнем психолого-педагогічних досліджень 2000-х рр. (Г. Волошина, Р. Гуревич, П. Гусак, О. Коберник, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота, І. Підласий, І. Смолюк, О. Шпак та ін.) [118;178; 309, 180; 462; 531; 665]. Так, Р. Гуревич описує еволюцію поняття «педагогічна технологія», де вирізняє такі періоди: «технологія в освіті» означала застосування аудіовізуальних засобів у навчальному процесі (40-ві середина 50-х рр. ХХст.); під «технологією освіти» розуміли програмоване

навчання (сер. 50-х – 60-ті рр. ХХ ст.); «педагогічна технологія» означала попередньо спроектований навчальний процес, що гарантувало досягнення поставлених цілей (70-ті рр. ХХ ст.); створення комп'ютерних та інформаційних технологій навчання (з початку 80-х рр. ХХ ст.). Також визначено два напрями педагогічних технологій у педагогічному процесі: орієнтування на можливості технічних засобів у навчальному процесі та технологія побудови навчального процесу [178, с. 35]. Як бачимо, педагогічна технологія як поняття пройшла такі етапи еволюції: аудіовізуальні засоби – програмоване навчання – попередньо спроектований навчальний процес – інформаційно-комунікаційні технології.

Ми вважаємо, що педагогічна технологія не може дорівнювати технічному засобу, використаному в процесі навчання. Потрібно розмежовувати техніку та педагогічну практику. Технічні засоби створені для спрощення, оптимізації, поліпшення життя суспільства загалом. Педагогічна технологія потрібна для поліпшення саме процесу навчання та виховання. Вона може бути застосована і без допоміжних засобів. Низка науковців початку ХХІ ст. (О. Барановська, Н. Кошечко, В. Паламарчук, Г. Розлуцька, С. Сисоєва та ін.) розглядають педагогічну технологію тільки як спосіб ведення освітнього процесу.

Цікаве розуміння педагогічної технології є в дослідників Т. Мельник та М. Тарасюк [709, с. 64]. Аналізуючи можливості використання педагогічних технологій у навчально-виховному процесі ЗВО, науковці стверджують, що будь-яка діяльність може бути або технологією, або мистецтвом. Отже, можемо сказати, що педагогічна технологія – це система знань, необхідних викладачеві ЗВО для реалізації навчально-виховної мети.

Скажімо, за С. Сисоєвою педагогічна технологія – це створена адекватно до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтована навчально-виховна система соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку людини в освітній установі, яка, унаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо

визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [631, с. 661].

А. Шерудило наголошував, що «педагогічні технології – це складні системи прийомів і методик, які об'єднані основними загальноосвітніми цілями, пов'язані між собою завданнями і змістом, а також формами і методами організації навчально-виховного процесу, де кожен компонент є важливою умовою розвитку» [817, с. 444]. Отже, категорія «педагогічні технології» є поняттям широким.

Як видно з вищесказаного, педагогічна технологія має різні значення. Так, Н. Кошечко трактувала їх так: «послідовний і безперервний рух взаємозалежних компонентів, етапів, станів педагогічного процесу й дій його учасників» [278, с. 35]. На наше переконання, це визначення є дещо віддаленим, неконкретизованим і таким, що може стосуватись і не тільки освітнього процесу.

Науковиці О. Барановська та В. Паламарчук проаналізували у своїх дослідження основну інформацію, яка стосується вищезгаданих трактувань, і доповнили цю дефініцію педагогічними якостями, оскільки вважали, що «педагогічна технологія» містить не тільки сукупність методів, прийомів та способів навчання, а й передбачає творчий підхід до навчання, створення ситуації для саморозвитку і успіху [508, с. 61]. Таке розуміння «педагогічної технології» є дещо ширшим.

Педагогічну технологію як техніку організації освітнього процесу, що має систему запланованих дій (плану діяльності) відповідно до поставленої мети, спрямовану на здобуття певних результатів освітньої діяльності, описує Н. Маланюк [419, с. 114]. Бачимо, що педагогічна технологія розглядається вже не тільки як сама система, а і як техніка, що доводить багатогранність розуміння цього терміна.

На основі вищепроведеного аналізу визначення «педагогічна технологія» ми виокремили спільні та відмінні риси в трактуваннях їх сутності. Наприклад, аналіз тезаурусів М. Михайліченко, Я. Рудик, Ю. Хайчіної, О. Шапран,

А. Шерудило, М. Ярмаченка [438; 761; 808; 817; 843] показав, що «педагогічна технологія» – це система, що об'єднує різні прийоми і методики, які об'єднані загальноосвітніми цілями. Дослідниці Г. Розлуцька та С. Сисоєва [607; 636] вважають, що «педагогічна технологія – це система педагогічних дій, що спрямована на реалізацію особистості у соціумі, на професійній ниві і в саморозвитку». Учені М. Артюшина, О. Барановська, Н. Маланюк, Т. Мельник, В. Паламарчук, Ю. Саркісова, М. Тарасюк [20; 419; 508; 709] розглядають педагогічну технологію як техніку або технологію організації процесу навчання та виховання, що включає методи, способи, підходи, прийоми втілення на практиці майстерним педагогом.

Отже, докладний аналіз цього визначення підводить до думки, що педагогічну технологію прийнято розглядати як систему [438; 805; 815], а в інших – як техніку організації освітнього процесу [19; 419; 508].

Перейдемо до аналізу поняття «освітня технологія».

У «Тлумачному словнику з інформаційно-педагогічних технологій» (2010) «освітня технологія» проаналізовано всебічно. Це:

«1) система спільної діяльності студентів та викладача з проектування, планування, організації, орієнтування й коректування освітнього процесу з метою досягнення конкретного результату;

2) (Education technologies) систематичний метод планування, застосування, оцінювання всього процесу навчання й засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними для досягнення більш ефективної форми освіти;

3) вирішення дидактичних проблем у руслі керування навчальним процесом з точно заданими цілями, досягнення яких повинне піддаватися чіткому опису й визначенням;

4) у документах ЮНЕСКО таке поняття (не є загальноприйнятим в традиційній педагогіці) розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього навчального процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних, людських ресурсів і їхньої взаємодії.

Технологічність навчального процесу полягає в тому, щоб зробити навчальний процес повністю керованим» [378, с. 66].

Аналіз словників [104; 105; 151; 150; 272; 588; 843] дає підстави для висновку, що «освітня технологія» – це система активних дій, спрямованих на досягнення навчально-виховної, управлінської, організаційної мети в освітній ланці.

У зарубіжних працях також існують різні тлумачення поняття «освітня технологія». Наприклад, у праці «Освітні технології. Буквар для 21 століття» поняття «освітня технологія» визначається як упорядковане використання педагогічних підходів, навчальних стратегій, засобів масової інформації, інструментів, технологій, процесів, процедур, ресурсів та стратегій для поліпшення досвіду навчання в різних умовах [866]. У посібнику «Освітні технології» [861] подано різні тлумачення терміна «освітня технологія» зарубіжними авторами. Спільним для них є розуміння «освітньої технології» як не лише застосування, а й використання знань, законів тощо. до освітнього процесу навчання задля підвищення його результативності, ефективності, полегшення навчання. Як зазначають М. Артюшина та О. Саркісова відповідно до Національної рамкової навчальної програми (NCF (2006)), «освітню технологію можна визначити як ефективну організацію будь-якої системи навчання, адаптацію або застосування методів, процесів і продуктів для досягнення визначених освітніх цілей» [20, с. 11].

В Україні освітні технології є предметом вивчення багатьох дослідників (І. Дичківська, О. Дубасенюк, М. Михайліченко, Т. Постоян, Л. Прокопів, Я. Рудик, С. Сисоєва, М. Чепіль та ін.)

Підходи сучасних дослідників [515, 580, 840 та ін.] до його визначення різняться, проте на основі аналізу запропонованих науковцями дефініцій ми визначили спільні елементи, як-от системність, інтегрованість, відповідність конкретній меті. Підкреслимо, що «освітня технологія» – це широке поняття, яке включає в себе і «педагогічну технологію», і «технологію навчання» та багато інших, наприклад, «інформаційні технології», «виховні технології» тощо.

Найчастіше «освітню технологію» визначають як систему, проте часто в літературі трапляються і такі визначення: галузь знань, сукупність дій, засіб тощо [196; 208; 438; 595].

Українські науковці (М. Артюшина, Р. Гуревич, О. Нісімчук, О. Пехота, Ю. Саркісова, С. Сисоева, Ю. Руднік та ін.) вважають, що «освітня технологія» включає в себе поняття «педагогічна технологія».

Отже, ієрархія вищепроаналізованих понять має такий вигляд: «технологія навчання» є складником «педагогічної технології», яка своєю чергою є частиною «освітньої технології», де «освітня технологія» виступає як стратегія, «педагогічна технологія» – це схема реалізації освітніх технологій, а «технологія навчання» – це сукупність форм, методів, прийомів, методів, засобів, спрямованих на освоєння необхідного навчального матеріалу і результат.

Аналіз визначень «інноватика», «інновація» та «інновація в освіті», «технологія», «технологія навчання», «педагогічна технологія», «освітня технологія» уможливають проаналізувати ключове поняття нашого дисертаційного дослідження – «інноваційні технології».

Із загальносоціальної точки зору, «інновація» означає нововведення в певній сфері суспільної діяльності, проте якісне наповнення змісту цього поняття має певні підходи [686, с. 160]. Оскільки нас цікавлять нововведення в навчальному процесі, ми розглядатимемо педагогічні інновації.

У «Глосарії з основ педмайстерності» подано таке визначення «педагогічної інновації»: «сукупність нових професійно педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання й навчання з позицій особистісно орієнтованої освіти; цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєння нового (засобу, методики, технології, програми тощо)». Інновації у педагогіці розглядаються як нововведення в педагогічній системі, які покращують результати освітнього процесу, формують новий стиль навчання» [631, с. 19]. На нашу думку, це зміна, що веде до

трансформації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог. На сучасному етапі успіху в освітньому процесі можна досягти тільки за умови урізноманітнення та оптимізації ключових його елементів. Основою є поліпшення якості навчання через активізацію навчальної діяльності, стимулювання активної самостійної роботи, самоосвіти, а також створення умов для здорової конкуренції.

У науковій базі знаходимо дещо відмінне визначення педагогічної інновації (Н. Бойко (2020)) – «процес створення, поширення й використання нових засобів для розв'язання тих педагогічних проблем, способи вирішення яких застаріли» [73], що підтверджує те, що науковці педагогічні інновації розглядають не тільки як зміну, але як і процес, спрямований на усунення проблемних питань, і спрямований на успішний результат.

Необхідно розрізняти типи освітніх інновацій. Їх поділяють на:

- психолого-педагогічні (нововведення в навчальний, виховний та управлінський процеси);
- науково-виробничі (комп'ютерні та мультимедійні технології, сучасне матеріально-технічне обладнання);
- соціально-економічні (юридичні, правові, економічні нововведення);
- класифікація педагогічних інновацій за мірою новизни та потенціалом (абсолютна новизна (радикальні та базові інновації);
- відносна новизна (модифікаційні та комбінаторні інновації) [282, с. 8-9].

Ця класифікація вкотре підтверджує, що інновації змінні, відповідно до ситуації, дисципліни, мети, сфери застосування.

У науковій літературі поняття «педагогічна інновація», «педагогічний інноваційний процес», «педагогічна інноваційна діяльність» часто розглядають як тотожні [126, с. 69]. Ми не погоджумося з таким ототожненням. Педагогічну інновацію можна назвати теорією, а педагогічний інноваційний процес та педагогічну інноваційну діяльність – практикою. Між теорією і практикою є істотна відмінність. Є різні підходи до визначення поняття «інноваційна

діяльність», як-от: системний, соціокультурний, аксіологічний. Розглянемо їх більш докладно.

Ми вважаємо, що інноваційна діяльність об'єднує всі вищезгадані підходи і зображує психологічно готового, креативного фахівця, здатного швидко адаптовуватися до змін, готового до включення в інноваційний процес та його ведення.

Проаналізуємо науковий дискурс з питання розуміння тлумачення «інноваційні технології». Розпочнемо з аналізу довідкової літератури.

У «Глосарії з основ педмайстерності» (2022) «інноваційні технології» роз'яснені як «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» [420, с. 11]. Із цього визначення випливає, що інноваційні технології – це процес.

У наукових працях [68; 69; 83 та ін.] наприкінці ХХ ст. зазначено, що інноваційні технології передбачають сукупність засобів і методів освітнього процесу, що мають на меті передбачити результат, на основі особистісно-орієнтованої взаємодії викладача і здобувачів. Викладач стає помічником здобувача. Як бачимо, вони передбачають не тільки оновлення змісту та процесу навчання, а ще й проектують взаємодію між тим, хто навчає, і тим, хто вчиться.

Інноваційні технології – це результат творчого пошуку оригінального нестандартного розв'язання педагогічних проблем.

Поняття «інноваційні технології» науковиця О. Дубасенюк розглядає як «сукупність нових або вдосконалення традиційних методів, прийомів, засобів навчання, яка охоплює весь освітній процес від початку і до отримання результатів» [208, с. 5]. Вважаємо це трактування актуальним і таким, що в короткій формі характеризує сутність поняття.

Б. Вовк і Д. Матвієнко під поняттям «інноваційні технології» розуміють нові технології як результат педагогічної творчості або вже відомі освітні

технології, що застосовуються за нових умов [114, с. 376]. Натомість трактування В. Ребенка про те, що «інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів і засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання – від визначення мети до одержання результатів» [593], вважаємо неповним, оскільки воно не відображає ключової ознаки інноваційних технологій, а саме – новизну.

Як стверджує О.Євтушевська, для інноваційних технологій характерна унікальність [225].

Науковець Н. Грицай вважає, що вони повинні спиратися на нові знання, уміння та компетенції і спрямовуються на формування компетентних конкурентоздатних фахівців [162]. У нашому розумінні інноваційна технологія об'єднує дві вище згадані думки, тобто стає унікальною, спираючись на нові знання, уміння і компетенції.

Інноваційність технологій визначається не лише новими способами і формами організації навчального процесу, а й засадами (методологією), що закладені в основу тієї чи іншої технології. Інноваційна освітня технологія, як стверджують Ю. Афанасьєва та І. Варнавська, – це комплекс із трьох взаємопов'язаних складників:

«1. Зміст, який передається, передбачає не стільки освоєння предметних знань, скільки розвиток компетенцій, адекватних сучасній бізнес-практиці. Це зміст має бути добре структурованим і представленим у вигляді мультимедійних навчальних матеріалів, які передаються за допомогою сучасних засобів комунікації.

2. Методи навчання – активні методи формування компетенцій, засновані на взаємодії учнів і їх залученні до навчального процесу, а не тільки на пасивному сприйнятті матеріалу.

3. Інфраструктура навчання, що включає інформаційну, технологічну, організаційну та комунікаційну складові, що дозволяють ефективно використовувати переваги дистанційних форм навчання» [22, с. 15].

Автори Д. Березовський, Є. Остропольська, О. Хорошайло інноваційні технології характеризують як технології, засновані на організаційних нововведеннях (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності) та методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти). Науковці вважають, що вони дають змогу студентам ефективно використовувати навчально- методичну літературу, засвоювати знання тощо. А викладачам – оновлювати навчально- методичну літературу, упроваджувати нові технології навчання, підвищувати якість підготовки фахівців [499].

Аналізуючи вищезазначене, можемо сказати, що «інноваційні педагогічні технології» в широкому значенні – це сучасна педагогічна система, яка забезпечує високий рівень освітнього-виховного процесу; у вузькому значенні – це якісний спосіб організації навчального процесу, що спрощує його та робить водночас ефективнішим [37, с. 11].

Основними критеріями «інноваційних педагогічних технологій» нами визначено: а) новизну (впливає зі значення та походження слова «інновація»); б) ефективність (повинні приносити позитивні результати в будь-якій діяльності загалом та в освітньому процесі зокрема); в) креативність (надають можливість творчого розвитку під час застосування, формують нове бачення та підходи до використання); г) раціональність (забезпечують найефективніші результати за найменших затрат сил, розуму та часу); г) пристосованість (повинні бути доступними у використанні за будь-яких умов, з будь-якою аудиторією, за будь-яких обставин) [37, с. 11].

Тлумачення поняття «застосування інноваційних технологій» комплексно не досліджено. Тому автором на основі аналізу історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителя початкової школи у ЗВО України введено таке тлумачення: модернізація освітнього процесу задля покращенні його рівня, зростанні ролі інноваційної діяльності в освітньому просторі, розвитку вищої освіти, пошук нових підходів до підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Науковці Л. Голубнича, Н. Гупан, Я. Калакура, І. Колесник, І. Стражнікова та інші досліджували різні взємопов'язані з історіографією досліджуваної проблеми поняття, а саме: «педагогічна історіографія», «історіографія історичної науки», «історіографія педагогічної науки», «українська історіографія» тощо, проте категорію «історіографія застосування інноваційних технологій» комплексно не вивчали.

У дисертаційних дослідженнях (близько 79 проаналізованих нами) П. Гусака, О. Євдокимова, М. Коця, С. Мариньчак, Н. Шиян та ін., зокрема у підрозділах, які стосувались історіографії дослідження, є деякі аспекти аналізу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. Автори у своїх розвідках [180; 222; 361; 423; 822] зазначали, що традиційна система навчання не може забезпечити належної підготовки здобувачів, що впливає на загальнопрофесійний рівень їхньої кваліфікації, ставлення до майбутньої професії. Науковець М. Коць [361] наголошував, що в процесі комунікативної підготовки майбутнього вчителя необхідно застосовувати інтеракційні методики, що на період дослідження були новітніми.

Учена С. Мариньчак [423] зазначила, що актуальною була проблема визначення та осмислення ефективності інноваційних підходів у педагогічній науці загалом, у шкільній практиці та практиці закладів вищої освіти зокрема. Науковець досліджувала історіографію впровадження диференційованого, ситуативного та проблемного підходів.

Дослідник О. Євдокимов [222], аналізуючи історіографію теоретичної бази нової системи освіти, нових підходів (їх автор називає альтернативними), переконливо доводив, що вихід на нову теоретичну базу передбачає впровадження та застосування нових технологій.

За результатами аналізу актуалізованих джерел пропонуємо таке розуміння поняття «історіографія застосування інноваційних технологій»: сукупність різнопрофільних і різногалузевих праць, які відображають наукові знання про сутність, особливості, інші характеристики процесу розробки та застосування інноваційних технологій у педагогічній діяльності. Вона

орієнтована на аналіз впливу інновацій на соціально-економічні, освітні процеси, культурні перетворення минулого, а також вивчення їх відображення в сучасності. Дослідження в галузі історіографії проблеми застосування інноваційних технологій спрямовані на пошуки розуміння виникнення, розвитку, запровадження інновацій за певних історичних умов, з урахуванням соціокультурних, економічних та політичних чинників.

Отже, аналіз фактографічної бази дослідження показав, що нагромаджений українськими науковцями пласт знань про базові та нові поняття педагогічної науки, що дотичні до нашого дослідження, дають чітке розуміння історичного, педагогічного та філософського підходів до ключових понять. Попри дискусійний характер щодо трактування визначень, наявні дефініції дають підстави для виваженого, усебічного аналізу робіт щодо історіографії впровадження інноваційних технологій у ЗВО, а саме в процес підготовки вчителів початкової школи.

1.2. Ступінь дослідження проблеми

Вивчення проблеми історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкових класів (тепер молодшої школи) у 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. передбачало опрацювання значної кількості джерел із проблеми та їх відповідність хронологічним етапам нашого дослідження. Сучасна історико-педагогічна наука ще не має чіткої схеми та підходів до класифікації джерельної бази, а тому цей процес, як стверджувала І. Стражнікова, є довільним [688, с. 39].

Історіографічний огляд наукових досліджень показав, що основні питання української історіографії, певні аспекти історіографічного процесу вивчали історики (Л. Березівська, О. Бойко, В. Бондар, Я. Грицак, Л. Зашкільняк, Я. Калакура, І. Колесник, В. Смолій, В. Яремчук, О. Ясь та ін.) [44; 75; 78; 164; 288; 333; 740; 842; 846].

Проаналізуємо окремі здобутки вчених.

Так, дослідниця О. Адаменко (2005) весь масив історико-педагогічних досліджень поділила на суцільні та несучільні. Суцільне дослідження, – це таке, що потребує охоплення всіх пов'язаних з цими проблемами документів без винятку. Проте таке дослідження є довготривалим, а іноді просто неможливим. Значно частіше використовують методи несучільного дослідження, коли опрацьовують лише частину документів, пов'язаних з проблемою, що вивчається. Найбільш поширеними, як зазначає О. Адаменко, є 3 методи несучільного дослідження: монографічний, метод головного масиву та вибіркового метод. Монографічний метод передбачає вибір тієї частини джерел, які є типовими для всієї проблеми і які дають можливість глибоко проникнути в сутність явища, що вивчається. Методом головного масиву зазвичай вивчається більша частина джерел, які мають стосунок до явища, що досліджується. При використанні вибіркового методу аналізується так звана вибіркова сукупність джерел, сформована за певними правилами [2, с. 48-49].

На думку Н. Гупана (2013), починаючи історіографічний аналіз педагогічного процесу чи явища, дослідник має розробити класифікацію публікацій, присвячених обраній ним темі. Системоутворювальним чинником історіографічної класифікації може бути вид публікації: монографії, дисертації, наукові статті, науково-популярні видання, навчальні книги, довідники тощо. Також класифікацію можна здійснювати за хронологією. Науковець зазначає, що джерела та праці з проблем дослідження варто розподілити на автентичні (написані сучасниками досліджуваних явищ і процесів) та історичні (створені дослідниками історико-педагогічного процесу, які не були його сучасниками).. У своєму дослідженні Н. Гупан поділяє джерела на оповідальні, дидактичні та документальні [173 с. 69].

Л. Березівська (2013) у своїх наукових публікаціях використала такий поділ джерельної бази на групи щодо вивчення історіографії проблеми дослідження: історико-педагогічна історіографія та історіографія інших наук (історія України, галузеве управління тощо). Відповідно науковиця в історико-

педагогічній історіографії виокремила періоди та проаналізувала їх за групами [44, с. 46].

Дослідниця І. Стражнікова (2015), з огляду на предмет і завдання, характер і особливості історіографічного процесу та значущості й інформативності різних публікацій, джерельний комплекс ділить на низку груп: 1) монографії, дисертації, автореферати; 2) узагальнювальні роботи; 3) статті й матеріали конференцій; 4) дидактична література; 5) довідкові видання (бібліографічні покажчики, книжкові огляди та ін.)тощо; 6) рецензії; 7) документальні матеріали; 8) джерела особистого походження, зокрема спогади та мемуари [686, с. 39].

С. Шитий (2014) у дослідженні наукові джерела поділяє на: 1) документи та законодавчі акти; 2) періодику; 3) мемуарну літературу; 4) наукові надбання інших науковців [820, с. 6].

Науковиця О. Кірдан (2018) пропонує такий поділ історіографічний джерел: документальні джерела, навчально-методичні джерела, інтерпретаційні джерела; матеріали громадських обговорень, з'їздів, комісій і нарад, документальні ювілейні видання, додаткові, статистичні, немасові та електронні джерела, періодична преса [300, с. 15].

Як зазначає О. Локшина (2018) [407]: «до ключових характеристик джерельної бази відносить автентичність, сучасність і достатність. Автентичність передбачає використання джерел мовою оригіналу, покликання на першоджерела; сучасність, яка означає використання здебільшого джерел, опублікованих протягом останніх 5–10 років, уможливорює розкриття стану й тенденцій розвитку освіти в зарубіжжі на сучасному етапі, що і являє собою предмет порівняльної педагогіки; достатність є запорукою різнобічного розгляду проблеми, що досягається використанням значної кількості джерел» [407, с. 20].

У дослідженні, що стосується розвитку початкової освіти, Т. Гавриленко (2018) поділила джерельну базу на 6 груп: до першої групи належать законодавчі й нормативні документи, які визначають ідеологію й стратегію

державної освітньої політики; друга група джерел – діловодна документація (звіти, доповідні записки, інформації, листування, протоколи та стенограми колегій Міністерства освіти України, освітянських нарад різного рівня, що стосувалися початкової освіти) ; до третьої групи джерел належать статистичні матеріали, що містять дані про динаміку мережі навчальних закладів, які надавали початкову освіту; прийом учнів до 1-х класів; контингент молодших школярів, їх розподіл за типами шкіл, за мовою навчання; чисельність учителів початкової школи, їхній освітній рівень; стан навчальної та матеріально-технічної бази навчальних закладів тощо; до четвертої групи – навчальна та науково-методична література, яка використовувалася в українських школах; п'ята група представлена матеріалами періодичних видань; шосту групу становлять наукові праці (монографії, дисертації, наукові публікації тощо), присвячені різним питанням розвитку початкової освіти [124, с. 30].

Н. Романцова в історіографічному дослідженні про діяльність М. Грушевського джерельну базу поділила так: напрацювання українських істориків, в яких подані історіографічні оцінки досліджуваної теми, статті (енциклопедичні та довідкові), матеріали преси, що стосуються події наукової діяльності вченог [611, с. 40].

На підставі анотативного огляду джерел робимо проміжний висновок, що підхід науковців до класифікації джерельної бази, а відтак і вивчення історіографії проблемного питання є довільним. Нам близький поділ джерел дослідження за типом публікацій. Відповідно до проаналізованих вище класифікацій та проблематики дисертаційної роботи, а також законодавчої бази ми, дотримуючись хронологічного підходу (докладно опрацьований у підрозділі 1.3; I етап – 1993-1999 рр.; II етап – 2000-2016 рр.; 2017-2021 рр.), поділили опрацьовані джерела на дві групи, виокремивши декілька підгруп: 1) перша група – першоджерела: а) законодавча база; б) нормативно-правові документи; 2) друга група – історіографічні джерела: а) монографії, дисертаційні дослідження, автореферати, матеріали тез конференцій; б) періодичні видання; в) навчальні посібники, методичні рекомендації, інтернет-джерела; г) довідкові

видання (енциклопедії, словники, електронні довідкові видання); г) різножанрові науково-популярні, спеціалізовані бібліографічні видання (бібліографічні покажчики).

Для розв'язання завдань дослідження вважаємо за потрібне проаналізувати дві підгрупи першоджерел:

- а) законодавчу базу (закони, поправки до законів, постанови, акти тощо);
- б) нормативно-правові документи (програми, стандарти, концепції, навчальні плани та ін.).

Монографії, дисертаційні дослідження, автореферати, матеріали тез конференцій віднесли до другої групи історіографічних джерел (перша підгрупа), оскільки, на нашу думку, вони є оригінальні і дають змогу цілісно досліджувати проблему, окреслюючи майбутні межі її вивчення.

І. Стражнікова у праці, присвяченій історіографії розвитку педагогічної науки в Західному регіоні, вказує, що найчисленнішим історіографічним джерелом є періодичні видання. Їхня кількість станом на 2015 р. порівняно з радянським періодом на 58% більша [687, с. 44]. Така думка цілком слушна, тому періодичні видання віднесено до окремої підгрупи.

Навчальні посібники, педагогічний досвід, методичні рекомендації та інтернет-джерела становлять третю підгрупу, оскільки чітко окреслюють умови застосування інноваційних технологій на практиці.

Четверта підгрупа джерел – це довідкові видання, до яких належать енциклопедії, словники, електронні довідкові видання, а також різножанрові науково-популярні, спеціалізовані бібліографічні видання (бібліографічні покажчики), які докладно проаналізовано в підрозділі 1.1.

Швидкий розвиток цифрових технологій у досліджуваному періоді спричинив появу ще одного різновиду джерел – інтернет-джерел. Особливість їхнього викладу та доступу до них дає підстави для виокремлення їх у четверту підгрупу.

Відповідно до поділу джерельної бази на дві групи ми розглянемо спершу першоджерела, зокрема законодавчу базу.

Інноватика, як і освіта, – це основний показник розвитку економічно сильної держави, її культурного, національного та духовного становлення. У своїй діяльності освіта, а також інноватика підпорядковуються низці освітньо-правових та інших документів, що надали поштовх до інноваційного зростання, серед яких: Конституція України, Програма «Освіта (Україна XXI століття)» (1993), Закони УРСР «Про освіту» (1991); Закон України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998), «Про інноваційну діяльність» (2002), Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005), Концепція «Нова українська школа» (2016), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрової трансформації» (2021) та ін.

Для нас важливим став аналіз Державного стандарту вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2021) [676], Державного стандарту вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти (2024) [675], Професійного стандарту вчителя початкової школи (2020) [584], освітньо-професійних програм та навчальних планів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів зі спеціальності 013 «Початкова освіта» [294].

Розглянемо ступінь досліджуваності проблеми на першому, умовно виділеному нами етапі (1993-1999 рр.) у першій підгрупі першої групи джерел – законодавчій базі.

Відповідно до Закону УРСР «Про освіту» (1991) [592], а також внесених поправок до нього (1996), освіта в Україні керується такими принципами: єдності та наступності; гнучкості та прогностичності; безперервності і різноманітності; відповідності освіти світовому рівню, а отже, постійному її розвитку та адаптації відповідно до потреб суспільства. Саме такий підхід

спонукає до активних змін у навчально-виховному процесі загалом та у ЗВО зокрема.

Після ухвалення 1998 р. Закону України «Про концепцію Національної програми інформатизації» [588, с. 411] відбулося централізоване оснащення загальноосвітніх навчальних закладів комп'ютерним обладнанням. Уперше Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.1999 №431 були затверджені завдання та проекти Національної програми інформатизації України, замовником яких стало Міністерство освіти України. Завдяки цьому почали створюватися інформаційні комп'ютерні освітні мережі, комп'ютерно-орієнтовані навчальні середовища, розробка і впровадження інтелектуальних і дистанційних технологій навчання.

Відповідно до «Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України» (1999) [565], з метою розв'язання актуальних проблем у науці України найбільш пріоритетними напрямками державної підтримки мають стати такі: наукова сфера, економіка, вища освіта, інформаційне та науково-матеріальне забезпечення закладів освіти, сфера виробництва та інші.

Щодо нормативно-правового забезпечення, то ключовою в організації інноваційного освітнього процесу є ухвалена наприкінці 1993 р. «Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» [552]. Відповідно до її змісту, стан освіти України на той час не відповідав вимогам, що передбачали формування всебічно розвиненої особистості. Метою Програми стало визначення шляхів реформування освітньої системи. Серед таких реформ – упровадження в освітній простір нових педагогічних технологій, що забезпечили б ефективне навчання та виховання як дітей, так і майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Для нас ключовим словом з-поміж іншого є «нових». Ідентичний підхід до розвитку вищої освіти бачимо і в Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» [552].

1996 р. реформа освіти в Україні сприяла змінам до застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. Передбачалось затвердження Державних стандартів дошкільної, загальної,

професійної та вищої освіти. Традиційна раціональна система освіти, звичайно, створила величезне підґрунтя освітнього простору, але минали часи і пріоритети теж змінились. Оскільки випускники ЗВО того часу не відповідали стандартам європейського взірця, з'явилась потреба змінити підхід до навчання та виховання. Так у системі освіти України 1990-х рр. знайшли місце інноваційні технології, які все частіше впроваджувалися в навчальний процес [815, с. 72].

В офіційних джерелах відстежуємо введення законів, актів, постанов, програм, стандартів тощо, що спонукають до пошуку нових ідей та підходів, реформ, які розглядають інновації в освіті.

Перейдемо до аналізу дисертаційних досліджень, монографій, авторефератів та матеріалів тез конференцій.

Загальним дослідженням ефективності інноваційних технологій у системі навчання закладів вищої освіти займалися такі науковці: В. Андрущенко, Ю. Боднарчук, Б. Грицюк, О. Євдокимов, С. Іванюк, О. Козлова, Л. Максименко, Н. Ничкало, Л. Римар, Г. Трецько, Л. Хомич, І. Шапошнікова, О. Шевнюк, О. Штепа, М. Штурмай, Г. Юзбашева, С. Яремчук та ін. [14; 70; 71; 165; 222; 329; 417; 599; 733; 732; 805; 813; 842].

Цікавим на нашу думку є дослідження О. Євдокимов [222], який увиразнив суперечності між застосуванням традиційних технологій навчання та результатом, що впливав за таких умов навчання. Науковець упевнений, що за традиційного навчання викладачі здійснюють тиск на довільну пам'ять студента, а тому енергетичного ресурсу на вільне запам'ятовування майже не залишається. Таким чином здобувач освіти перестає думати, аналізувати, порівнювати, доходити власних висновків. Проте науковець зосереджує увагу на повністю нових підходах до викладання у вищому навчальному закладі. Нові технології повинні охоплювати розвиток індивідуальних здібностей студентів, їх інтересів; передбачати різні форми організації навчання; зменшення кількості навчальних предметів; збільшення кількості самостійної роботи; альтернативні

варіанти практики; заміна традиційних екзаменаційних сесій; вимоги до відповідального ставлення студента до навчальної діяльності.

Одним із нових підходів до втілення раніше висвітлених ідей В. Євдокимова є диференційоване навчання. Ці аспекти досліджували такі науковці: П. Гусак, Р. Тягур, А. Цьось та ін. [181; 182; 736; 778].

Інструментом реалізації нових підходів у підготовці майбутніх учителів є модульно-рейтингова система, дослідження якої знайшло відображення в працях низки авторів: М. Баб'як, Ю. Боднарчук, І. Богданова, Л. Гранюк, Ф. Козак, Б. Сверида, Р. Стеців, Н. Шиян та ін. [24; 70; 64; 158; 328; 823 та ін.].

Питання формування компетентного вчителя початкової школи за допомогою інноваційних інтерактивних, комп'ютерних та інших технологій вивчали С. Гунько, М. Коць та ін. [172; 361].

Різноманітні проблеми, що стосуються інноваційних технологій та їх застосування в закладах вищої освіти висвітлені українськими науковцями в періодичних виданнях. Зокрема науковці працювали над питаннями впровадження модульної системи навчання, особистісно орієнтованого навчання, упровадження ситуативних завдань, розглядали проблеми вищої освіти та готовності педагогів до виконання професійних обов'язків тощо [6; 8; 15; 23; 96; 101; 373; 504; 533].

З-поміж часописів, що відображають дослідження педагогів, науковців, поради, роздуми та досвід не тільки в Україні, але і в США, варто насамперед назвати журнал «Рідна школа», який 2022 р. святкував своє 100-річчя. Доступ до електронного видання можливий тільки з 2010 р. Аналізуючи видання, доступне в основному фонді Національній бібліотеки ім. В. І. Вернадського, ми з'ясували, що вже в перші роки після проголошення незалежності України сторінки журналу рясніли матеріалами, які висвітлювали діяльність Міністерства освіти. Головним редактором на зламі століть був І. Щербатенко [483, с. 7].

Аналіз періодичних педагогічних видань показав, що окремі аспекти порушеної нами проблеми (питання освіти, навчання та виховання, підготовки

вчителів, упровадження нових підходів тощо) висвітлювали такі часописи: «Педагогіка і психологія» (1993), «Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка» (1998), «Мистецтво та освіта» (1996), «Педагогічна освіта: теорія і практика» (1996), «Українська мова і література у школі» (1997), «Директор школи, ліцею, гімназії» (1999), «Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді» (1999), «Комп'ютер у школі та сім'ї» (1998), «Професійна освіта» (1997), «Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка: серія педагогічна» (1999) та ін.

Окрему підгрупу матеріалів становлять навчальні посібники, методичні рекомендації тощо. У них можна знайти відображення проблем розвитку науки та аналізу педагогічного досвіду. Здебільшого зміст таких джерел містить великий обсяг інформації, що стосується різних напрямів педагогічної діяльності, на відміну від дисертацій чи публікацій, де науковець розглядає одну чітко окреслену проблему. У своєму дослідженні ми користувалися науковою літературою, авторами якої є А. Алексюк, І. Бех, Я. Болюбаш, І. Зязюн, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Підласий, С. Сисоєва, І. Смолюк та ін. [6-8; 47; 76; 262; 461, 530; 635]. За результатами аналізу цих джерел з'ясовано, що науковці зазначеного періоду виявляли цікавість до нововведень, проте коло інтересів базувалося навколо ідеї зміни організації навчання для оптимізації навчально-виховного процесу, вимог, побажань, рекомендації щодо підготовки вчителя, перевірки його готовності до професії, до роботи за умов особистісно орієнтованого навчання.

Таким чином аналіз джерельної бази першого етапу нашого дослідження дає змогу зробити висновки про те, що українські науковці кінця ХХ ст. були зосереджені на дослідженні проблем вищої освіти, пошуків шляхів їх фундаментального розв'язання, зміни у формі організації навчального процесу, переходу на модульно-рейтингову систему навчання, автори розглядали диференційований підхід до навчання, інноваційні технології комп'ютерного навчання.

Перейдемо до аналізу джерельної бази другого, умовно визначеного нами етапу дослідження (2000-2016 рр.).

Якщо до цього етапу відбувалося тільки своєрідне «знайомство» науковців із поняттям «інновації в освіті», то з початку XXI ст. інноваційно-педагогічні технології стали предметом вивчення та застосування у вищій школі. З 1999 р. у багатьох ВНЗ почала реалізовуватися нова концепція вищої освіти. Вона передбачала освітні зміни освіти з трьох напрямів: чого навчати (зміст), у якій послідовності навчати (структура) і яким чином навчати (технологія). Змістовна характеристика цього етапу така: відбувся перехід до Болонської системи навчання, а також індивідуалізація, соціологізація, гуманізація та інтернаціоналізація процесу навчання [815, с.72-73].

За часовим критерієм II етап удвічі довший і більш насичений щодо вивчення «інноваційних технологій» та їх упровадження у закладах вищої освіти (тепер ЗВО). Його початок характеризується переходом до Болонської системи навчання, як вже було згадано вище, а також Законом України «Про інноваційну діяльність» (2002), де у Статті 1 подається таке визначення терміна «інновації» – «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [564].

Отже, інноваційною технологією називалася не лише створена, а й удосконалена чинна технологія.

Проаналізуємо спершу зміни в освітньому законодавстві, які стосуються порушеної нами проблеми. В Указі Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002) [451] наголошується на необхідності застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання у ЗВО для успішної адаптації юнацтва в інформаційному суспільстві.

У Законі України «Про професійно-технічну освіту» (2004), зокрема в Статті 7 [572], сказано, що ключовим завданням спеціально уповноваженого

центрального органу виконавчої влади у сфері професійно-технічної освіти є: організація науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти, упровадження до навчально-виробничого процесу досягнень науки, техніки, нових технологій, передового досвіду та інноваційних педагогічних технологій.

Як бачимо, з цього моменту впровадження інновацій технологій навчання є обов'язковим у роботі зі студентами.

2005 р. видано Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», де в пункті 19 актуалізовано питання інформатизації та комп'ютеризації освіти [737].

Задля подальшого розвитку освіти в Україні, її інтеграції до європейського освітнього простору, забезпечення умов доступу до якісної освіти, утвердження високого статусу педагогічних працівників окреслено низку завдань для реалізації, зокрема:

«Кабінету Міністрів України:

- передбачати щорічно під час розроблення проектів законів про Державний бюджет України бюджетні призначення на: видання достатньої кількості навчально-методичної літератури, модернізацію матеріально технічної бази загальноосвітніх, професійно технічних і вищих навчальних закладів;

- забезпечити ефективне використання інформаційних, зокрема мультимедійних та електронних засобів навчання, створення мережі інформаційного забезпечення сфери освіти, запровадження інтерактивних методів навчання» [737].

Важливим аспектом руху до Єдиного європейського освітнього простору став форум у Лувені-ла-Ньов 29.04.2009 р. У ньому взяли участь міністри освіти, очільники делегації 46 європейських країн – учасниць Болонського процесу – та представники інших держав. Він отримав назву «Болонський стратегічний форум» [241, с. 382].

У Декларації форуму наголошено на питаннях глобальної співпраці і партнерства у вищій освіті задля розвитку партнерства з країнами всього світу, пріоритетними з-поміж яких стали такі: введення додаткових, новітніх методів

роботи, як-от взаємне навчання, навчальні візити та ін. для розширення та зміцнення Європейського простору вищої освіти і його взаємодії з європейським дослідницьким простором.

У цьому контексті розглядаємо Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 № 344/2013 (витяг) [739], де висвітлено такі проблеми:

- повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, упровадження до навчально-виховного процесу інноваційних, інформаційно-комунікаційних технологій;

- відсутність належної системи мотивацій, стимулювання інноваційної, нівелювання ризиків в освітній діяльності;

- освіта спрямована на розвиток наукової та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на їхній основі [739].

Національна стратегія має на меті забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, психолого-педагогічної та науково-методичної моделі навчально-виховного процесу.

Відповідно до «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) [454] модернізація системи освіти має відбуватись адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух і розвиток України в першій половині XXI ст., інтегрування національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір. Зокрема, один із ключових напрямів освітньої політики мають стати розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі [454].

Задля поліпшення роботи професійно-технічних закладів освіти і освіти в Україні загалом Міністерство освіти і науки України 2013 р. проводить конкурс інноваційних технологій у сфері професійно-технічної освіти. Як зазначено в положенні «Про Всеукраїнський конкурс інноваційних технологій у сфері професійно-технічної освіти» [559], основними завданнями конкурсу є

«визначення стану реалізації та впровадження до навчально-виробничого процесу сучасних методик професійного навчання із застосуванням новітніх педагогічних та виробничих технологій, техніки, обладнання, інструментів і матеріалів; пошук сучасних ефективних форм і методів організації впровадження інноваційних технологій у навчально-виробничий процес ПТНЗ; створення цілісної системи новітніх методик професійного навчання на основі вивчення найкращого досвіду та його впровадження в інших навчальних закладах і установах» [559].

Дистанційне навчання у вимірі умовно виокремленого другого хронологічного етапу дослідження порушеної проблеми також знайшло висвітлення в законодавстві України, а саме: у Законах України «Про Національну програму інформатизації» (2001) [568] та «Про вищу освіту» (2014) [557], Указі Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (2000) [738], Наказі «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (2013) [560], а також нормативному документі «Про затвердження Програми розвитку дистанційного навчання на 2004-2006 рр.» (2003) [562], де зроблено акцент на формування вчителя як носія ефективних форм взаємодії із суб'єктами педагогічного процесу.

Також наукова, інноваційна діяльність ЗВО є обов'язковим та невід'ємним складником їхньої освітньої діяльності.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» (2012) позитивно вплинула на динаміку розвитку вищої освіти. Оскільки до навчання на тій чи іншій спеціальності допускались найкращі учні, з якими було легше працювати [553].

На подальший розвиток системи освіти вплинула ухвалена 2013 р. «Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 р.» [454]. Стратегія спрямована на покращення стану освіти відповідно до сталого

розвитку суспільства; забезпечення особистісного та всебічного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами та вподобаннями. До ключових стратегічних завдань у галузі вищої освіти віднесено створення дослідницьких університетів, розширення автономії вищих навчальних закладів; розроблення стандартів вищої освіти, що передбачають компетентнісний підхід у освітньому процесі; удосконалення тісної праці університетів із роботодавцями освітніх закладів; удосконалення процесу проведення ЗНО.

У Наказі МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (2013) наголошено, що дистанційне навчання спрямоване на надання освітніх послуг через застосування в навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до державних стандартів освіти за певними рівнями. Отже, освітньо-правовий рівень дистанційного навчання став предметом розгляду вже на другому визначеному нами етапі історіографічного процесу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО України [560].

Важливим аспектом реформування вищої освіти став ухвалений 1 липня 2014 р. Закон України «Про вищу освіту» [557]. Основними змінами в цьому законопроекті є такі: відстежування плагіату в наукових роботах; запровадження самостійного механізму вибору ректорів ВНЗ і зменшення терміну їх перебування на посаді; право ЗВО самостійно присуджувати наукові ступені; розпоряджатися фінансами; зменшення навчального навантаження викладачів та студентів; запровадження системи електронного вступу до ЗВО тощо.

За результатами нормативно-правових документів з'ясовано, що на початку XXI ст. окреслився міжнародний, проєвропейський вектори розвитку української освіти. Проявом цієї тенденції став початок нового етапу європейської освітньої політики, що був оформлений у межах Програми «Освіта та професійна підготовка» (2010), яка була затверджена ще в травні 2000 р. на засіданні Єврокомісії в Лісабоні [166, с. 411].

Саме цей форум дав змогу обмінюватися досвідом з іншими країнами, навчатися в університетах Європи, паралельно здобуваючи освіту в Україні, вводити у практику підготовки майбутніх вчителів початкової школи інноваційні технології та методики навчання європейських країн. Це позитивно вплинуло на подальший характер розвитку вищої освіти загалом та впровадження інноваційних технологій у підготовку майбутніх учителів початкової школи зокрема.

Таким чином, можемо відстежити активний процес упровадження інновацій у сферу освіти. До основних змін цього етапу історіографічного аналізу порушеної проблеми щодо нормативно-правової належать такі: комп'ютеризація та матеріально-технічне забезпечення всіх рівнів освіти; забезпечення оновленої методичної бази; забезпечення доступу всіх громадян до вищої освіти; євроінтеграція – поліпшення якості освіти до європейського рівня; нові підходи до навчання; гуманістичний напрям виховання та навчання тощо.

Задля комплексного аналізу української педагогічної історіографії цього етапу про застосування інноваційних технологій підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО України перейдемо до наукових праць, як-от дисертації, монографії, автореферати тощо, присвячені педагогічному проектуванню як інноваційній технології підготовки вчителів [87; 436; 718]. Залежно від специфіки об'єктів проектування змінюється набір умінь. За твердженням Г. Михайлишин (2006), проєктивні вміння окреслюють перспективи розвитку педагогічного процесу, колективу та окремо особистості; переводять мету і зміст освіти та виховання в конкретні педагогічні завдання; допомагають врахувати інтереси та потреби учнів при формулюванні завдань процесів навчання та виховання; допомагають визначати основні завдання тощо [436].

Частина праць цього періоду присвячені іншій темі розробки та впровадження у освітній процес інноваційних технологій під час професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО. Її

вивчали: С. Вітвицька (Технологія педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти), В. Єремєєва (Розробка та впровадження педагогічної технології підготовки майбутніх учителів до індивідуалізації навчання учнів), С. Карплюк (Технологія підготовки майбутніх учителів математики до взаємонавчання учнів основної школи), Н. Колесник (Технологія поетапної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації художньо–технічної творчості молодших школярів), Ю. Костюшко (Модель розвитку педагогічних навичок у ході конструктивної міжособистісної взаємодії вчителя з дітьми), О. Піддубна (Технологія застосування народної художньої творчості у фаховій підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва), О. Чемерис (Технологія забезпечення якості фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики, Н. Щерба (Технологія підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів іншомовної стратегічної (діяльнісної) компетенції), Н. Якса (Технологія полікультурного навчання і виховання сучасної молоді) [209].

Інноваційні перетворення в освіті на цьому етапі ставлять нові вимоги до підготовки вчителя молодших класів. Готовність вчителя до інноваційної діяльності передбачає його інноваційну позицію загалом. Під цим кутом інтерес становлять праці таких науковців, як Н. Батченко, Т. Калюжна, К. Ковтун, Л. Мільто, О. Огієнко, В. Петрук, О. Попова, Ю. Радченко та ін. [41; 272; 524 та ін.].

Зміст професійної підготовки вчителя, на думку В. Петрука, повинен розглядатися як предмет навчальної, квазіпрофесійної, навчально-професійної діяльності, що ставить студента в активну позицію, забезпечує змістовну реалізацію принципу зв'язку теорії з практикою [524].

Питаннями професійної підготовки учителів початкової школи займалися такі науковці: А. Алексюк [6], В. Бондар [79], О. Демченко [187], М. Ковальчук [322], І. Мороз [442], М. Островська [490], О. Савченко [520], С. Смолюк [666] та ін. Моделюванню педагогічної освіти присвячені праці І. Богданова [64], Н. Глузман [141], О. Шапран [807] та ін. На розробку моделей підготовки учителів, зокрема майбутніх учителів початкової школи, звернули увагу у своїх

дослідженнях Л. Коваль [313], А. Коломієць [336], О. Комар [339], Л. Хомич [769] та ін.

Ще одним ключовим видом інноваційних технологій на думку С. Стрілець є моделювання, яке закладає вірцеві основи особистості і професійної діяльності вчителя [694].

Нові підходи до навчання у своїх публікаціях висвітлюють Т. Бондаренко, Ю. Єчкало, Б. Запухляк, С. Стеблюк та ін. У цьому контексті актуалізуються питання застосування інноваційних підходів у ЗВО [72; 230; 247; 680].

Інноваційні технології у системі неперервної освіти розглядали І. Бойчук, С. Вітвицька, Ю. Запорожцева, С. Іванова, А. Казьмерчук, О. Ковальчук, Н. Колесник, Ю. Корнійчук, С. Кубрак, О. Мірошніченко, А. Павленко, Я.Сікора, В. Танська, О. Усата та ін. [275].

У монографії О. Ярошинської досліджується проблема створення освітнього середовища підготовки майбутніх учителів початкової школи, розкрито методологічні основи, складники та чіткий план його проектування засобами інноваційних технологій зокрема [845].

Низка вчених [113; 508 та ін.] вивчали ефективність інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці вчителя. Інформаційними технологіями С. Вітвицька визначає сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, що можуть бути використані для забезпечення комунікації, створення, поширення, збереження та управління інформацією. Серед них: синхронні та асинхронні види комунікацій, системи мультимедіа, різні інтернет-ресурси [113, с. 209].

Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до роботи за умов варіативності освітньо-виховних систем висвітлено в монографіях вітчизняних науковців. Розроблено моделі професійної підготовки майбутніх учителів, методику формування професійної компетентності в досліджуваній сфері, зокрема засобами інноваційних технологій [219; 209-211; 228; 350; 529].

Таким чином аналіз історіографічних джерел дає змогу зробити висновки, що інноваційні технології привертали увагу науковців, оскільки були інструментом змін у вищій освіті. Педагогічне проектування, моделювання, інформаційно-комунікаційні технології мали місце в дослідженнях цього етапу.

Ми проаналізували публікації з порушеної нами проблеми в численних українських періодичних педагогічних виданнях, з-поміж яких виділено ті, що побачили світ у часописах: «Наука і освіта» [143], «Гірська школа Українських Карпат» [674], «Сучасні педагогічні технології в освіті» [609], «Наукові записки. Серія: педагогіка» [356], Scientific Journal «ScienceRise» [402], «Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: педагогіка» [433], «Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка: серія педагогічна» [325], «Порівняльно-педагогічні студії» [475], Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського «Педагогічні науки» [677], Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [658], «Рідна школа» [620], «Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology» [834].

Проілюструємо сказане прикладом фахового психолого-педагогічного видання «Наука і освіта», простежимо, як висвітлено питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкових класів на сторінках цього часопису протягом 2005–2016 рр., визначення кількості публікацій за роками певним чином дасть можливість зрозуміти актуальність проблеми, ступінь її вивчення.

Таблиця 1.1

Аналіз фахового видання «Наука і освіта» на вміст публікацій за темою дослідження

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
К-сть публікацій	12	0	4	1	9	5	4	3	2	7	2	0

Як видно з вищевикладеного (табл. 1.1), зазвичай це видання публікує від 7 до 12 номерів за рік. У кожному номері вміщують загалом від 16 до 45 публікацій. Показники неоднозначні. 2005 р. простежуємо зростання інтересу до питання використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи. На наше переконання, зацікавлення інноватикою мотивоване Указом Президента «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005), де наголошується на необхідності впровадження комп'ютерних технологій навчання в освітній процес закладів вищої освіти. Проте 2006 р. спостерігаємо різке падіння показників, що може свідчити про складність даної проблематики для дослідників. Певну стабільність бачимо з 2006 до 2016 р., за винятком 2009 та 2014 років, коли показники були дещо вищі. Загалом, можемо стверджувати, що проблема підготовки вчителів має місце у сфері освіти, проте недостатньо розглянута у вищезгаданому фаховому виданні.

Важливими для нашого дослідження є напрацювання О. Пехоти, яка наголошує на тому, що в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи варто ввести дисципліну «Технології педагогічної освіти», на якій основна увага повинна приділятися особистості та суб'єктно орієнтованим технологіям навчання: проєктній, модульній, модульно-розвивальній, де основним інструментом буде діалог. Учена переконана: формування особистості майбутнього вчителя має відбуватися на основі застосування інноваційних технологій [528, с. 26-27].

Початок XXI ст. характеризується стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, а також інформаційно-комунікаційних мережевих технологій. Це призвело до їх використання в освітній діяльності. Так, Ю. Кадемія [286] наголошувала на користі застосування хмарних середовищ, а також застосуванню e-learning (електронне навчання), m-learning (мобільне навчання та b-learning (змішане мережеве навчання); І. Федорчук та П. Федорчук описали, яким повинен бути електронний підручник [848], про

особливості розвитку дистанційних технологій навчання та їх застосування наголошував О. Муковіз, Н. Шустова та інші [446; 834].

Докладний аналіз вищезгаданих видань уможливив виокремити такі найчастіше застосовувані в підготовці майбутнього вчителя молодших класів у ЗВО інноваційні технології: технологію роботи в малих групах [814], синектики [814], рольові ігри [839], навчальні ігри, ігри-дискусії [364; 814], кейс-метод [838], портфоліо, проєктну технологію діагностики [833], технологію проблемного навчання [730], інтерактивне навчання [731], технологію критичного мислення, програмоване та модульне навчання, дослідження, метод інциденту [433] та ін.

Отже, періодичні видання широко відображали проблему застосування інноваційних технологій у підготовці вчителя молодших класів. Широкий добір технологій, пропонований авторами наукових статей, уможлиблював не тільки викладачам у ЗВО удосконалювати процес професійної підготовки майбутніх учителів, а й освітянам дібрати найбільш оптимальні технології для певного заняття в початковій школі.

Цей історіографічний період, умовно виокремлений нами як другий, багатий матеріалами в науково-методичних посібниках, висвітленням педагогічного досвіду та методичними матеріалами [147; 411; 500; 597; 609]. Розглянемо як відображена проблема, що досліджується, у цій підгрупі історіографічних джерел. Так, у навчальному посібнику І. Дичківської детально проаналізовано педагогічну інноватику. Авторкою деталізовано сутність та особливості педагогічної технології, інноваційної діяльності педагога, а також найбільш поширені в початковій школі інноваційні педагогічні технології. Розглянуто різноманітні аспекти готовності педагога до застосування інноваційних технологій з урахуванням сучасних пріоритетів освіти [196].

Результати науково-дослідницької та навчально-методичної діяльності майбутніх учителів початкової школи, теоретико-методичні основи інноваційної діяльності педагогів початкової освіти Житомирщини висвітлено у збірнику науково-методичних праць «Інноваційний досвід педагогів дошкільної та

початкової освіти Житомирщини», у якому з-поміж іншого розкрито розвиток освітніх інновацій у системі підготовки майбутніх учителів початкової школи [273].

Кожний майбутній учитель початкової школи повинен вміти застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у своїй професійній діяльності, а саме: мультимедійні технології, інтернет-ресурси, електронні підручники, розробляти презентації, створювати опитування, працювати дистанційно, вміти «шукати потрібне та відсіювати непотрібне». Саме тому в підготовці вчителя потрібно використовувати інформаційно-комунікаційні технології [470, с. 7].

Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій спричинили появу великої кількості інтернет-джерел із згаданої проблеми [121; 200; 216; 353; 386, 486; 488; 604].

Важливим для нашого дослідження є педагогічне надбання Л. Роєнко [604], яка чітко окреслила етапи розвитку сучасних інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи:

- на першому етапі відбувається теоретичне ознайомлення здобувачів із сутністю організації освітнього процесу за інноваційними технологіями;
- на другому етапі формується готовність здобувача до практичного оволодіння інноваційними технологіями, мотивація його до самонавчання;
- третім етапом підготовки майбутнього вчителя початкової школи є вивчення педагогічного досвіду використання сучасних інноваційних технологій;
- на четвертому етапі відбувається розробка здобувачами завдань для різних форм організації навчальної діяльності молодших школярів [604].

Отже, на другому, умовно виокремленому етапі з'являється активний науковий інтерес щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в дослідженнях. Учені все частіше звертаються до вивчення особливостей застосування ІКТ, проєктної технології,

проблемного навчання, різновидів ігрових технологій, технології критичного мислення тощо.

Третій етап історіографічного процесу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО окреслений у таких часових межах: від 2017 р. і до сьогодні. Почнемо його аналіз із нормативного документа, що дав нам підстави виокремити новий етап у розвитку історіографії щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи – це Концепція «Нова українська школа» (2016). Згідно з реформою загальної середньої освіти. випускник нової української школи – це інноватор. Людина, що здатна змінювати все довкола на краще, імпровізувати, критично мислити та бути конкурентом на ринку праці [573].

Концепція НУШ акцентує увагу на підготовку вмотивованого вчителя, а також формування в нього інноваційного мислення. Вона, зокрема, передбачає [573]:

- зміну методичного забезпечення ЗВО;
- зміну змісту, форм, методів і засобів організації освітнього процесу підготовки молодших класів на користь введення інновацій, інтеграції, диференціації;
- пріоритетний розвиток інноваційного мислення, компетентностей успішного вчителя як вчителя нового покоління;
- формування шанобливого ставлення до власного вибору професії та якісної підготовки.

Усе перелічене вище забезпечить педагогічний комфорт, активність здобувачів, якісну освіту і позитивні результати. У Концепції НУШ ідеться не тільки про знання, а й про вміння застосовувати вивчене на практиці.

Реформування педагогіки загальної середньої освіти передбачає перехід до педагогіки взаємодії між учнем, учителем і батьками, що зумовлює підготовку вчителів за новими технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними [573].

Основною вимогою до підготовки майбутніх учителів початкової школи є інноваційність. Тобто здатність мислити по-новому за умов державно-громадського партнерства, сприяти глобалізації освітніх процесів та конкурентності як ключових умов розвитку вищої освіти загалом.

Це спричинило зміни не тільки в загальній середній освіті, але і у вищій школі. Адже з'явилась нагальна потреба в пошуку інноваційних педагогічних технологій, за допомогою яких викладачі ЗВО в найкоротші терміни підготували б кваліфікованих учителів початкової школи, готових ефективно виконувати свою роботу.

Проаналізуємо докладно законодавчу базу, яка стосується проблем застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи.

У Законі України «Про освіту» (2017) Розділі II, Ст. 17 вказано, що «Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти є обов'язковим та невід'ємним складником їхньої освітньої діяльності» [569]. Тобто освітній процес в університеті спрямований на розвиток та систематичний пошук нового

У Законі України «Про фахову передвищу освіту» (2019) Статті 1 п.5 ідеться про те, що діяльність закладу фахової передвищої освіти спрямована на створення або вдосконалення конкурентоспроможних технологій, зокрема й інформаційних, продукції або послуг, а також актуалізовано такі проблеми: трансформації наукових досліджень, новий підхід до надання освітніх послуг, їх адаптація до потреб ринку праці та суспільства; застосування рішень організаційно-технічного, виробничого, адміністративного або іншого характеру, що істотно поліпшують якість виробництва та/або соціальної сфери. Характер розвитку вищої освіти спрямований на оновлення та цифровізацію [574].

Оскільки освіта України рухається в напрямку до євроінтеграції, то відповідно і Європейські закони мають вплив на розвиток вищої освіти в Україні. Так, 19 листопада 2020 року держави-учасниці Болонського процесу

ухвалили Римське міністерське комюніке щодо розвитку вищої освіти до 2030 року, де було наголошено на тому, що інноваційність повинна бути реалізована шляхом застосування нових та вдосконалених наявних методів і практик (включаючи цифрові технології) для співпраці зі студентами, навчання та оцінювання. Обов'язкове місце в цьому процесі посідає практика. ЗВО повинні систематично оновлювати зміст освіти, щоб встигати за розвитком суспільства. Навчання має базуватися на основі студентоцентрованого підходу, оскільки це сприятиме розвитку критичного мислення, креативності, творчості [600].

У Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Статті 7) у редакції 07.02.2023 вказано, що «наукова установа зобов'язана розвивати і оновлювати свою науково-дослідну та дослідно-експериментальну базу і виробничі фонди у відповідності до стратегічного плану наукової установи» [567].

31 травня 2022 року за підтримки МОН України запущено проєкт про заклади вищої освіти «УніверCheck», авторами якого є О. Педан та В. Педан. Метою проєкту є перевірка закладів вищої освіти задля найкращих перспектив навчання. Критеріями добору стали: якість навчання та інноваційний підхід, розташування, умови проживання в гуртожитках, позаурочна діяльність та інші [576].

В ухваленому 23 лютого 2023 року урядом України документі «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні до 2032 року» вказується, що якість вищої освіти напряму залежить від використання інноваційних технологій та новітніх засобів в освітньому процесі. Також навчальна діяльність розширюватиме свої межі, сам процес здобуття освіти буде студентоцентрованим, а вибір моделі навчання матиме багато варіацій, що комфортні студентам [691].

Дослідження і застосування в освітньому процесі новітніх інноваційних методик у цей час актуалізовано. Детальному їх вивченню присвятили свої дослідження: Т. Близнюк, О. Будник, О. Кірдан, О. Сутула, І. Тригуб, О. Хомич та інші. Проаналізуємо окремі дослідження. Так, питання підготовки майбутніх вчителів початкової школи за допомогою інноваційних технологій вивчають

такі вчені: Л. Барановська, Г. Волошина, О. Коберник, О. Красовська, В. Кобаль, Л. Морська, Л. Шевченко, О. Шквир [118; 307; 309; 320 369; 814; 825].

Застосування ігрових та інтерактивних технологій у підготовці компетентних фахівців під час вивчення окремих галузей висвітлюють у наукових працях В. Голуб, П. Дячук, Г. Волошина, Т. Запорожченко, М. Марко, О. Муращенко, Л. Перфільєва, Л. Роєнко, Ю. Руднік, С. Стрілець [118; 148; 217; 244; 425; 447; 602 ;617; 694].

Інформаційно-комунікаційні технології та мультимедійні технології в підготовці вчителів початкової школи досліджують: В. Веремієнко, С. Галецький, Н. Гущина, В. Ковальчук, М. Ковальчук, О. Маковейчук, О.Муковіз, В. Сорока, О. Чернякова [133; 183; 319; 322; 394; 446; 670; 796]. В освітньому процесі ЗВО важливою є особливості суб'єктів навчання. Здобувачі – це здебільшого представники покоління Z. Тому з'ясуємо, які особливості їм притаманні. У науковій періодичній літературі, що стосується цього питання, виокремлюють такі характеристики [353]:

1. Діджиталізація. Покоління Z – перше покоління епохи діджитал. Вони не уявляють свого життя без смартфона, ноутбука та інтернету.

2. Швидке розуміння інформації, що цікавить. Вони виконують багато справ одночасно, але концентруються лише на тому, що їх цікавить.

3. Жага до лідерства.

4. Непосидючість, нетерплячість. Це покоління руху і динаміки. Їм складно займатися однотипною роботою щодня. Вони постійно чекають на завдання, проекти, стартапи.

5. Орієнтованість на швидкий результат. Вони прагнуть мати усе «тут і зараз».

Невипадково за останніх років науковці дуже активно досліджують проблему інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи. Підтвердженням цього є результати аналізу наукових фахових видань («Інноваційна педагогіка», «Перспективи та інновації науки», «Актуальні питання гуманітарних наук»), у виразненні на рис. 1.4.

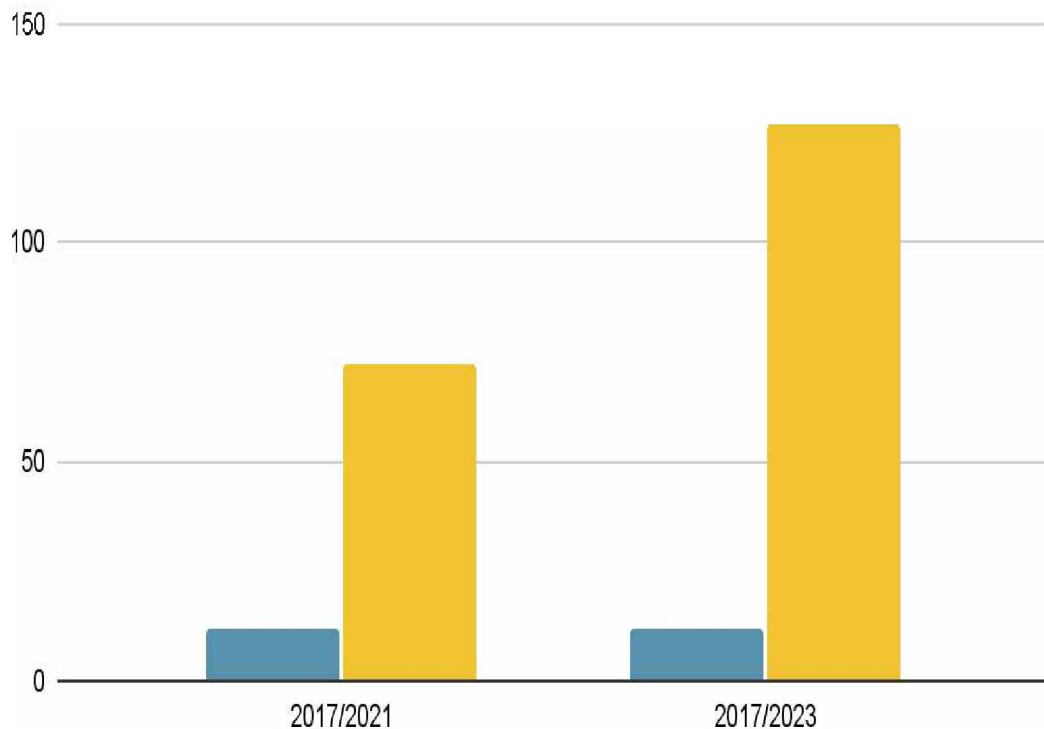

Рис.1.4. Кількість публікацій у фаховому виданні, що стосуються інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у відсотковому співвідношенні за роками

Вищевикладене (рис.1.4.), (Дод. В.1), показує, що з 2017 року збільшилась кількість наукових робіт, що стосуються проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи: порівняно з 2017 роком 2021 року кількість статей збільшилася приблизно в 4 рази, а 2023 – у 7 разів, що свідчить про зростання інтересу до проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО.

На увагу заслуговують публікації таких науковців, як О. Акімова, Ю. Бобрикова, Б. Вовк, В. Желанова, В. Ковальчук, Д. Матвієнко, М. Островська, Л. Прокопів, О. Романюк, С. Романюк, В. Староста, В. Стинська, С. Федотенко, О. Шаманська та ін.[3; 59; 114; 235; 321; 490; 579; 612].

Чільне місце в цих та інших працях посідає питання ефективної організації дистанційного навчання, де важливо не тільки подати інформацію, а

вміти утримати увагу студентів, коли за вимкненою камерою важко стежити та контролювати освітній процес студента.

Питаннями організації дистанційного навчання та різновидами інформаційних технологій займаються: Д. Березовський, С. Вихор, В. Вишнівський, І. Волощук, Г. Гайдур, Г. Генсерук, М. Гніденко, В. Глущевський, Н. Жевакіна, І. Ібрагімова, О. Ільїн, В. Кухаренко, С. Мартинюк, Р. Метрик, Є. Остропольська, О. Радченко, Я. Слупська, К. Стешенко, Л. Ткаченко, О. Хмельницька, О. Хорошайло, О. Шкуренко та багато інших [110; 119; 138; 144; 234; 265; 389; 499; 591; 657; 720].

До інноваційних освітніх технологій О. Слушний відносить E- Learning, дистанційні технології, технології випереджувального навчання; e-mail, chat-room, сайти, портали, форуми, відеоконференції та інтернет-трансляції; мультимедійні продукти, пошукову службу, електронні засоби навчання: електронні підручники, енциклопедії, довідники, словники, тренажери, документи, блоги, фото, аудіо та відеозаписи тощо [658, с. 156].

Визначенням педагогічних умов підготовки майбутніх учителів та їх готовності до інноваційної діяльності займались: Т. Гура, О. Кузнєцова, В. Москалець, А. Остапівська, О. Рома, В. Староста, Р. Ткачук, О. Цюняк, Л. Шевченко та інші [176; 445; 679; 723; 780; 813].

Підготовку вчителів у контексті Концепції «Нова українська школа» актуалізували в працях М. Островська, Г. Скірко, Н. Федорчук, Г. Чорна, Т. Юрченко та інші сучасні науковці [491; 647; 749].

Інноваційні процеси в підготовці кваліфікованих кадрів для початкової школи у ЗВО докладно описані в навчальних посібниках, педагогічному досвіді викладачів, методичних рекомендаціях, інтернет-джерелах. Аналіз останніх видань уможливорює зробити висновки, що питання успішної організації роботи вчителя початкової школи напряду залежить від його підготовки у ЗВО. Так, автори та науковці зосередили свою увагу на глибинному аналізі потреб НУШ, її вимог до вчителя і навчально-виховного процесу, розвитку навичок вчителя, що допоможуть йому в майбутній діяльності [274-277; 463-465; 711].

Наприклад, у збірнику науково-методичних праць «Теоретичні та методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи» опрацьовано теоретичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора, а також висвітлено результати застосування інноваційних технологій під час підготовки майбутніх фахівців [711].

Н. Бібік у посібнику «Нова українська школа: poradnik для вчителя», розглядаючи концепцію НУШ, акцентує увагу на моделі особистісно орієнтованого підходу, зокрема на дитиноцентризмі, тобто на максимальному наближенні процесів навчання та виховання до сутності дитини, її здібностей, життєвих планів. Цим самим підкреслює необхідність розуміння особливостей роботи з дітьми для підготовки компетентного працівника [465].

В посібниках [112; 515] розглядається важливість умінь візуалізації навчального матеріалу вчителя, що поєднує кілька важливих компонентів: мотиваційно-цільовий, когнітивно-конструктивний, діяльнісно-проектний, рефлексійно-регулятивний.

Оскільки освіта в Україні спрямована на глобалізацію та європейську інтеграцію, має сенс аналіз досвіду інших країн щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи. Зокрема, у науково-аналітичній доповіді Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Л. Хомич «Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід» [458] викладено результати порівняльного аналізу законодавчих актів і нормативно-правових документів з підготовки вчителя, а також мережі закладів вищої освіти, у яких здійснюється підготовка педагогічних кадрів; здійснено кількісний і якісний аналіз педагогічних працівників, оплати їхньої праці, механізми добору абітурієнтів на педагогічні спеціальності, моделі та рівні підготовки вчителя. Також автори проаналізували зміст і форми організації підготовки майбутніх учителів в Україні та країнах Європи (Великій Британії, Німеччині, Фінляндії, Угорщині), Китаї та Австралії. Аналіз наукової доповіді дав змогу зробити висновки, що в зарубіжних країнах велика увага приділяється застосуванню

інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів. На різних освітніх рівнях відрізняється вона кількістю годин та метою.

У системі вдосконалення підготовки вчителів в Україні Л. Лук'янова, Н. Ничкало та Л. Хомич (2021) запропонували: внести певні зміни в законодавстві та в оплаті роботи вчителя відповідно до зарубіжного досвіду, розширити перелік освітніх програм [458, с. 44-47], удосконалити систему добору абітурієнтів на педагогічну спеціальність, на державному рівні підтримувати студентів та мотивувати до опанування професії вчителя, залишити поєднання спеціалізацій (наприклад, учитель початкової школи і музичного мистецтва), забезпечувати якісне оволодіння майбутніми вчителями англійською або іншими іноземними мовами; розробити методики, дидактичні комплекси з формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів, диференційований підхід до навчання, упровадження концентрованої моделі практичної підготовки, зокрема проведення щотижневої практики паралельно з аудиторним навантаженням.

На основі вищезгаданого можемо винести як пропозицію до вдосконалення системи підготовки вчителя початкової школи таке:

- упровадження досвіду онлайн-практики, адже із використанням дистанційного навчання сучасні вчителі зіштовхнулися з проблемою успішної організації такого виду навчання, особливо в початковій школі;

- упровадження безкоштовних семінарів та вебінарів, що стосуються всебічного розвитку студента та відповідають його інтересам;

- зведення до мінімуму механічного відтворення вивченого матеріалу і збільшення можливостей до творчого застосування знань.

Дані про кількісні показники дисертаційних, монографічних праць та статей 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст., що стосуються проблеми вивчення історико-педагогічного процесу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи, подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Кількісні показники публікацій з теми дослідження

Рік видання/захисту	Загальна кількість праць		
	Дисертації	Монографії	Статті
1993– 1999	34	7	27
2000– 2016	59	39	127
2017– 2021	65	35	164

Аналіз даних таблиці засвідчує, що ці праці стали підґрунтям інформації про історіографію процесу застосування інноваційних технологій у закладах вищої освіти України в процесі підготовки вчителів початкової школи хронологічно досліджуваного періоду. Як видно з табл. 1.2, останні роки є найбільш продуктивними щодо появи праць із порушеної проблеми. Представницьким джерелом є періодичні видання (на третьому умовно виокремленому історіографічному етапі кількість статей, у яких висвітлена проблема застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи, збільшилася в 6 разів, порівняно з першим етапом). Кількість монографій на другому етапі переважає, варто зважати, тривалість другого етапу є у 4 рази довшою, аніж перший чи третій.

Прискорення розвитку науки, збільшення кількості підготовлених науковцями публікацій, монографій, дисертацій та інших джерел актуалізує тему дослідження, а також потребу об'єктивної оцінки наявного історіографічного досвіду як передумови подальшого розвитку освіти. Це, своєю чергою, впливає на необхідність удосконалення критеріїв оцінки стану і розвитку науки, які, передусім, повинні враховувати появу нових ідей і підходів, розширення дослідницької проблематики, її диференціацію і розвиток окремих напрямів (історіографія застосування інноваційних технологій комп'ютерного

навчання, історіографія застосування цифрових інноваційних технології тощо), наукового інструментарію і дослідницьких технологій, історико-педагогічних надбань тощо.

1.3. Періодизація історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи

Основою кожного історіографічного чи історико-педагогічного дослідження є його періодизація. Орієнтація в часових межах допомагає правильно аналізувати, класифікувати та систематизувати сукупність фактів, що мали та мають місце в досліджуваній проблемі. Чітка періодизація уможливорює зрозуміти структурні особливості науки, становлення та розвиток ідей, концепцій, тенденцій розвитку тощо.

Як було стверджено О. Школою, періодизація – це поділ усього процесу розвитку науки на відрізки часу, які відрізняються один від одного специфічними особливостями, установленими на основі об’єктивних критеріїв та принципів. Цей поділ може мати загальний характер і стосуватися цілої науки або її частини, якій притаманні певні відмінні риси, що зумовлюють більш докладне виокремлення часових меж. Тому періодизацію структурно можна представити так: епоха, період, етап [828]. А класифікувати – означає розподіляти обсяг знань за певною характеристикою.

Дослідження періодизації історіографічного процесу спонукає до пошуку значення терміна «історіографія». Воно погодить із Греції та складається зі слів: історія, що значить «сповідь про минуле», й графо – «писати» (дослівно історіографія означає «письмова розповідь про минуле»). Сучасні науковці підходять до тлумачення терміну «педагогічна історіографія» у широкому та у вузькому розуміннях. Так, у монографії Н. Гупана ми знайшли таке визначення «широкого розуміння» історіографії: «історіографія – це системний аналіз та узагальнення великого масиву літератури, що видавалась з певної галузі наукового знання, з метою висвітлення процесу розвитку науки та відповідних

методів дослідження певного, досить великого за часом, історичного періоду» [175, с. 36].

Історіографію певної педагогічної проблеми (наприклад, вивчення педагогічної персоналії, становлення та розвитку української народної школи, освіти та ін.) або хронологічного періоду (наприклад, радянського періоду, 20-30 тих рр. ХХ ст. тощо) автор пропонує розглядати у вузькому сенсі цього терміна [175, с. 37.]

Як галузь наукових знань педагогічну історіографію сучасні науковці Б. Савчук, Д. Молоков, І. Стражнікова, Л. Березівська та інші розглядали так: «вивчає процес розвитку та закономірності історико–педагогічної науки» (Д. Молоков) [440, с. 128]; суспільно детерміновані процеси розвитку педагогічної науки і нагромадження нею наукових знань (І. Стражнікова) [689, с. 13]; Л. Березівська вважала, що педагогічна історіографія в широкому розумінні – це сфера наукових знань, яка вивчає розвиток історико-педагогічної науки та її закономірності; у вузькому – це сукупність напрацювань із різних проблем історії педагогіки, освіти (освітні процеси та явища, педагогічна думка) у певний історичний період [284, с. 4].

Цікавим є поділ історико-педагогічної науки, зроблений Н. Гупан, який тлумачив періодизацію як «логічне розмежування досліджуваного періоду відповідно до якісної характеристики його відносно самостійних окремих етапів. Така характеристика повинна відображати як загальні закономірності розвитку суспільного життя, так і специфічні, а також суттєві складники основних методів і форм генези проблеми» [175, с. 19].

Глибинне дослідження періодизації національної педагогічної думки України провела О. Сухомлинська у розвідці «Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру» (2002), у якій вказано, що «однією із найголовніших наукових проблем, особливо гуманітарної сфери: від того, що береться за основу періодизації, який контекст вкладаємо в той чи інший період, що виступає рушійною силою зміни періоду, відбувається розгортання певного науково-дослідницького поля» [703, с. 37].

В. Курило у власному дослідженні основою періодизації розвитку освіти та педагогічної думки Східноукраїнського регіону визначає критерії, що відображають істотні характеристики системи освіти цього регіону. Ключовими в періодизації історії розвитку освіти науковець називає соціологічний погляд та педагогічну точку зору.

Соціологічним називається критерій, що, побудований на основі періодизації розвитку суспільства, педагогічними прикладами ілюструє особливості суспільного розвитку. А періодизація розвитку освіти, побудована на педагогічній думці, сформована на основі урахування розвитку зміни педагогічних парадигм, з'ясовує сутність та спрямованість педагогічного процесу. Науковець користується в роботі критерійно-комплексним підходом (тобто комплексом критеріїв якості фактів) до аналізу системи освіти і педагогічної думки Східноукраїнського регіону [387, с. 51].

В основу здійсненої періодизації розвитку вищої освіти Н. Терентьєва поклала векторний напрям розвитку університетської освіти. Він задекларований у нормативних документах та зреалізований у практичній діяльності вищих навчальних закладів. На основі загальної характеристики розвитку університетської освіти періоду радянської доби та періоду незалежної України виокремлює такі основні риси розвитку: поєднання освіти та науки, модернізація, інтеграція, реформація [714].

У процесі створення періодизації розвитку історико-педагогічної науки в незалежній Україні У. Ткаченко виходила зі змін у суспільно-політичному житті, соціально-економічних чинниках та педагогічних концепціях. Активно спирається на праці українських науковців та європейський досвід, з-поміж основних змін авторка вважає удосконалення нормативно-правової бази, соціально-політичні та економічні чинники [721, с. 57].

Отже, на основі вивченого ми опиратимемося на розуміння періодизації як поділу на часові відрізки, що характеризуються певними особливостями, які мають прямиий вплив на розвиток питання, що вивчається. У нашому випадку здійснюватимемо поділ, ураховуючи дослідження науковців, вплив історико-

педагогічної думки, історіографії на процес розвитку інновацій у підготовці спеціалістів.

На наше переконання, періодизація історіографії процесу розвитку інноваційних технологій у ЗВО має на меті зібрати, класифікувати та розділити педагогічний досвід щодо розвитку застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців відповідно до заданих критеріїв.

Ми, досліджуючи періодизацію порушеної проблематики в наукових дослідженнях Н. Гупан, О. Сухомлинської, У. Ткаченка, Н. Терентьєвої та інших, аналізуючи підходи до періодизації педагогічної та історіографічної науки, у роботі аналізуємо питання розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи та окремі питання застосування інновацій у початковій школі.

Досліджувати вищезазначені теми будемо в таких хронологічних рамках:

1) 1993–1999 рр.; 2) 2000–2016 рр.; 3) 2017–2021 рр.

На думку Н. Гупана, необхідно вивчати розвиток процесів та подій у рамках хронологічного підходу задля підвищення достовірності й об'єктивності його результатів. Реалізація хронологічного підходу уможлиблює простежити хронологію подій кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. та розробити періодизацію розвитку впровадження інноваційних технологій у підготовку вчителів молодших класів [174].

Досліджувати проблеми періодизації історіографії розвитку інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи будемо, спираючись також і на суспільну думку в суспільстві щодо порушеної проблеми.

Кожен етап проаналізовано в такій послідовності:

- 1) етап;
- 2) документи, що підсилюють межі конкретного періоду, а також ті, що мали значний вплив на розвиток та впровадження інновацій;
- 3) наукові дослідження з обраної проблематики;
- 4) розвиток думки в суспільстві.

Докладно періодизацію використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи подано в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Періодизація застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України

Етапи	Законодавчі документи	Наукові дослідження	Соціологічний аспект (думка суспільства)
1993 – 1999	Конституція України (1996); Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» (1993); Закон України «Про концепцію Національної програми інформатизації» (1998); Концепція «Науково-технічного та інноваційного розвитку України» (1999).	Наукові дослідження стосувалися таких аспектів: комп'ютеризації навчальних закладів; підготовки вчителів до інноваційної діяльності; диференційованого та модульно-рейтингового підходу до навчання; формування національної свідомості та вміння формувати її в учнів молодших класів.	Ситуація в суспільстві була така: бідність населення на початку існування незалежної України спровокувала незацікавленість суспільства в культурному, науковому вдосконаленню, соціальний настрій був спрямований на матеріальні цінності.
2000-2016	Закон України «Про інноваційну діяльність» (2002); Указ Президента «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002); Закон України «Про національну програму інформатизації» (2001); Указ Президента «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»; Декларація форуму у Лувені–ла-Ньов, програми Кабінету Міністрів України «Освіта та професійна підготовка» (2010); Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» (2012); Наказ Міністерства освіти і науки «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (2013); Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 р.» (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014).	Наукові дослідження цього періоду стосувалися: упровадження інноваційних технологій у підготовку майбутніх учителів початкової школи, застосування комп'ютерних технологій у реалізації навчальних планів, стандартів тощо. У наукових дисертаціях дедалі частіше згадується мотиваційний та психологічний компоненти підготовки вчителя початкової школи; з'являються перші праці про віртуальну реальність.	Стан вищої освіти в Україні на цьому етапі перебував на експериментальному рівні впровадження інноваційних технологій та комп'ютерних систем. У соціумі існувала думка, що вчитель займається нерентабельною роботою і здобуває таку освіту, що не має перспектив з працевлаштування. Кількість учителів пенсійного віку ускладнювала процес упровадження інновацій у школі. Тому з'явилась нагальна потреба в оновленні педагогічного складу всіх навчальних установ.

Продовження табл.1.3

2017-2021	Концепція «Нова українська школа» (2016); Закон України «Про вищу освіту» (ред. 2017); Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019); Римське міністерське комюніке (2020); Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020); Проект «УніверЧек» (2022); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрової трансформації» (2021); Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2023); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про ухвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні до 2032 року» (2022).	Наукові дослідження зосереджені на якісній підготовці вчителів початкової школи, упровадженні в їхню підготовку інноваційних технологій, з-поміж яких найчастіше згадуваними є: інформаційно-комунікаційні технології, навчально-ігрові, квест, проєктні, технології взаємодії. А серед проблем упровадження інновацій у початкових класах виокремлено: формування ключових компетентностей молодших школярів відповідно до вимог НУШ.	Вважаємо цей етап найскладнішим у існуванні країни загалом та розвитку вищої освіти зокрема. Суспільство бореться з двома найбільшими проблемами: збереження здоров'я через пандемію Covid-19 та збереження життя та нормального існування через воєнні дії. Це негативно впливає на мотивацію до навчання, настрої суспільства та емоційну стабільність.
-----------	---	--	---

Відповідно до проаналізованого матеріалу в табл. 1.3, подано основні засади аналізу історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

Перший етап – активний пошук сутності поняття «інноваційні педагогічні технології» у науковому дискурсі – характеризує пріоритет застосування кредитно-модульних технологій в освіті (1993–1999). Його початок зумовлений появою Державної національної програми «Освіта («Україна XXI століття»)» (1993) у вже незалежній Україні, у якій наголошено на тому, що одним із основних шляхів реформування вищої освіти є «забезпечення і розвитку на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково– методичних досягнень» [552].

Кінець ХХ ст. характеризується активним пошуком сутності поняття «інноваційні педагогічні технології» у науковому дискурсі, пріоритетом застосування кредитно-модульних технологій в освіті, а також стрімким упровадженням у сферу освіти інформаційно-комунікаційних технологій, які

забезпечують формування технологічно освіченої особистості, здатної до саморозвитку. Визначені законодавством положення про важливість розвитку всебічно і гармонійно розвиненої особистості спонукають науковців цього періоду до написання дедалі більшої кількості праць, що стосуються розвитку особистості як майбутнього вчителя, так і учня.

У роботі ми звертатимемося не лише до аналізу історіографії інноваційних досліджень у ЗВО, а й проведимо аналіз джерельної бази з проблем розвитку початкової освіти та використання інноваційних технологій в освітньому процесі початкової школи.

Щодо підготовки майбутніх вчителів початкової школи на початку 90-х рр. ХХ ст., то, як показує історіографія, застосування інноваційних технологій як таких майже не відбувався, оскільки за того часу панували адміністративні технологічні «радянські» технології навчання у вищій школі. Технологічний підхід був обмежений можливостями як фінансовими, так і інформаційними. Майбутні спеціалісти були радше слухачами, аніж активними учасниками навчально-виховного процесу. Проте інновації мали місце у вищій школі. Наприклад, активно вивчалось питання диференційованого та модульно-рейтингового підходу до навчання у ЗВО, також започатковано вивчення питання інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти; окрема увага приділялася формуванню творчості майбутніх фахівців; велику увагу приділяли формуванню інформаційної культури [180; 329; 544; 665; 685; 822].

Одним із широко поширених термінів означеного періоду стала СМС (Computer-Mediated Communication – комп'ютерно-опосередкована комунікація). Це поняття існувало раніше, але саме з 90-х рр. ХХ ст. воно отримало розгорнуте практичне використання у двох формах: асинхронна комунікація (електронне листування) та синхронна (електронні повідомлення). Оскільки саме за вказаного часу з'являються програми, електронні таблиці, графіки, динамічні зображення об'єктів, мультиплікації тощо, особливістю означеного етапу є поява педагогічних програмних

засобів, під якими розуміються програми для організації та підтримки освітнього діалогу користувача та комп'ютера [756].

До інновацій у початковій освіті відносимо такі: запровадження розвивальної, диференційованої системи навчання та виховання; алгоритмізація навчально-виховного процесу, застосування методів проектування та моделювання життєтворчості особистості; упровадження ділових форм спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу, рейтингової системи оцінювання знань та вмінь учнів [185]. Вивчаються питання самостійної роботи учнів; значну увагу приділяють розвитку творчих здібностей [100; 120; 586; 596].

Аналіз «Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» дав можливість виокремити такі зміни з точки зору суспільства: з-поміж основних цінностей, яким віддавало перевагу людство, можемо назвемо насамперед такі: матеріальні, сімейні цінності, громадянська позиція. Розширення культурного чи інтелектуального кругозору, на жаль, не знайшло місця у висвітленні проблеми. Оскільки це перша декада після проголошення незалежності і стан економіки не виправдовував соціальних очікувань, населення помітно збідніло, а тому мало звертало уваги питанням освіти та інновацій [218].

Отже, упродовж 1993-1999 рр. про інновації йдеться тільки оглядово. На зазначеному етапі активно розв'язувалися проблеми комп'ютеризації закладів освіти, а це давало можливість спростити та систематизувати роботу вищих навчальних закладів, перевести паперову інформацію в цифрову, а також був доступ до інтернету, проте не всі мали змогу ним користуватися. Відбулося активне введення диференційованого підходу до навчання, а також модульно-рейтингової системи, що мотивувала майбутніх фахівців досягати вищих результатів.

II етап історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, що характеризується активним розвитком досліджень із питань своінтеграції в

розвитку вищої освіти, активного впровадження інноваційно-педагогічних технологій в освітній процес ЗВО, датується 2000– 2016 рр. Розглянемо його більш докладно.

Якщо до цього етапу відбувалося тільки ознайомлення з поняттям «інновації в освіті», то з початку XXI ст. інноваційно-педагогічні технології стали предметом вивчення та застосування у вищій школі. З 1999 р. у багатьох закладах вищої освіти (на той час ВНЗ) почала реалізовуватися нова концепція вищої освіти, що зумовлювала реформування в трьох напрямках: зміст (чого навчати), структура (у якій послідовності), технологія (яким чином). Відбувається перехід до Болонської європейської системи навчання, індивідуалізація, соціологізація, гуманізація та інтернаціоналізація процесу навчання [815, с. 72-73]. У часовому вимірі II етап не тільки вдвічі триваліший, а й більш насичений щодо вивчення «інноваційних технологій» та їх впровадження в закладах вищої освіти. Його початок характеризується переходом до Болонської системи навчання, як вже було згадано вище, а також Законом «Про інноваційну діяльність» (2002) [564]. У Статті 1 цього Закону зазначено, що «інновації» – «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери».

Отже, інноваційною технологією може називатися не тільки новостворена, а й та, яка є чинною та вдосконаленою.

Проаналізуємо історіографію досліджень у другому умовно визначеному періоді. Аналіз бібліографічного показника «Дисертації з питань освіти (1991–2021)» містить відомості про захищені дисертації за роки незалежності України на здобуття учених ступенів кандидата та доктора педагогічних наук за різними спеціальностями. Ми взяли до уваги дисертаційні дослідження зі спеціальностей 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки та 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. У процесі добору матеріалу до показника

авторами було використано вебпортал і довідковий апарат Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського, сайт Національного репозитарію академічних текстів, електронні фонди Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та інших закладів освіти [194].

Щодо першої тематичної групи, то тут питання професійної підготовки майбутніх учителів в різних її аспектах розглядають А. Алексюк, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Савченко, С. Сисоєва, С. Яценко та ін. Науковці увиразнюють ефективні чинники, технології способи, що впливають на ступінь підготовки вчителів початкової школи, як особистісно орієнтований підхід до навчання студентів, застосування ігрових технологій, упровадження наукових шкіл та ін.

Проблему формування професійної готовності до виконання вчительських обов'язків у початковій школі в студентів закладів вищої освіти в руслі інтегрованого впровадження інноваційних педагогічних технологій досліджували українські вчені О. Дубасенюк, О. Пометун, Ю. Руднік, С. Сисоєва, В. Савченко та ін. [153; 212; 447; 545; 617; 620; та ін.] Від початку і до кінця II етапу простежується розвиток зацікавленості науковців у проблемі саме підготовки вчителів початкової школи засобами інноваційних технологій, окремий пласт робіт стосується інформаційних цифрових технологій [63; 153; 202; 215; 299; 306; 338; 355; 397; 412; 746; 727].

Виокремлюємо здобутки вченої Л. Коваль, зокрема дослідження про професійну підготовку майбутніх учителів молодших класів (Коваль, 2009), де зосереджено увагу на аналізі педагогічних технологій, які можуть бути використані в підготовці фахівців, розглянуто питання створення інноваційних програм для підвищення рівня професійної підготовки вчителів [313].

Комп'ютерним технологіям присвячений певний пласт праць вітчизняних науковців та педагогів (І. Волощук, О. Околович, М. Ковальчук, Я. Слупська, О. Цись, О. Шкуренко та ін.).

Психолого-педагогічну підготовку та мотивацію майбутніх учителів вивчала низка учених, з-поміж яких Л. Онищук, С. Бондаренко, Л. Поліщук, Л. Прокопів та ін. [81; 481; 543; 578].

Система підготовки майбутнього вчителя молодших класів в інноваційному руслі, на думку авторів (Т. Калюжна, К. Ковтун, Л. Мільто, О. Огієнко, Л. Петриченко, Ю. Радченко) повинна відбуватися на основі гуманістичного, системного, синергетичного, акмеологічного, компетентнісного, інтегративного та культурологічного підходів [757].

За гуманістичним підходом освіта повинна формувати вільну особистість, що здатна самостійно мислити, ухвалювати рішення, яка прагне постійно вдосконалюватися. Формування майбутнього вчителя в контексті гуманізації повинне здійснюватися за допомогою інноваційних технологій. Сутність *системного підходу* полягає в низці педагогічних взаємопов'язаних елементів, що утворюють цілісність. Інноваційні технології в підготовці учителів варто розглядати як специфічну та структуровану систему, що складається з різноманітних елементів, компонентів, які взаємопов'язані. Усвідомлення необхідності готовності вчителя на основі інноваційних технологій уможливить уникнути одноманітності, статичності, механічності розуміння цього феномена. *Акмеологічний підхід* полягає у виявленні чинників, закономірностей та умов, що стимулюють розвиток творчого потенціалу та творчої готовності майбутнього фахівця до майбутньої діяльності В. Химинець *компетентнісний підхід* розуміє як спрямованість освітнього процесу на формування ключових та предметних компетентностей особистості. *Інтеграційний підхід* за участі інноваційних технологій означає взаємопроникнення чинних систем знань задля поліпшення результатів. *Синергетичний підхід* базується на принципах самоорганізації, самоконструювання резонансності управління та багатоваріантності. Передбачає формування особистості, що вміє аналізувати власні вчинки, робити корективи та шукати нові напрями та засоби розв'язання проблем.

Культурологічний підхід розширює культурні основи змісту навчання [758, с. 39-41].

Щодо другої тематичної групи, то застосування інноваційних процесів в освіті загалом та початковій школі зокрема, як стверджує О. Осипчук, характеризується створенням предметно-орієнтованих та навчально-інформаційних середовищ, які дають можливість використовувати мультимедіа, системи гіпермедіа, електронні підручники тощо; освоювати засоби комунікації (комп'ютерні мережі, телефонні, телевізійні, супутникові зв'язки для обміну інформацією); навчання правил і навичок «навігації» в інформаційному просторі, а також розвитком дистанційної освіти [488]. На думку С. Стрілець (2012) підготовка майбутнього фахівця початкової школи можлива тільки за умови використання останніх досягнень науки і техніки. Вона виокремлює два основні напрями розвитку вищої освіти.

1. Модернізація навчання за певними взірцями, досягнення окреслених цілей.

2. Інноваційний підхід до навчального процесу, у якому метою навчання є розвиток у студентів можливостей опанувати новий досвід на основі цілеспрямованого формування творчого і критичного мислення, досвіду та інструментарію навчально-дослідницької діяльності, рольового та імітаційного моделювання [694, с. 165].

До ефективних способів підготовки вчителів М. Марко (2016) відносить ігрові технології, що спонукають вчителя початкової школи до організації послідовних дій, добору інформації, проектування та організації в ході застосування дидактичної гри. Дедалі частіше з'являється потреба в пошуку нових ігор та й загалом нових технологій, які мають вплив не лише на якість навчання, а й на його його результат. Це інноваційні ігри. [424, с. 58].

Аналіз тем дисертаційних робіт, що висвітлені в бібліотеці ім. В. І. Вернадського, вебпорталах і довідковому апараті Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Національного педагогічного університету

ім. М.П. Драгоманова та ін. закладів освіти, дає змогу зробити висновок, що у науковому дискурсі питання застосування інноваційних комп'ютерних технологій почало детально описуватись і вивчатись в Україні з 2000 р. [41;81;125; 131; 153; 367] тільки у 2014-2015 рр. з'являються перші роботи щодо застосування віртуальної реальності в освіті [184; 227; 367; 432; 550].

У межах цього етапу історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи можна виокремити дві фази: менш активну і більш активну. Менш активна існувала з 2000-2012 рр. Більшість наукових публікацій цього періоду стосувалися проблеми осучаснення шкільної моделі навчання: підходів до навчання, методичних матеріалів, матеріальної бази, системи управління школою, підготовки вчителів, але окремих дисциплін, здебільшого музичного напрямку та іноземної мови тощо.

Більш активна – з 2013-2016 рр. Науковці-репрезентанти цього періоду вже більш ґрунтовно підходили до вивчення інноваційних технологій, оскільки саме вони мають прямий вплив на якість навчання, викладання, засвоєння знань, розвитку освіти та науки в країні, а надалі на економіку країни. Учені володіли більшим арсеналом інформації, працювали в середовищі активного розвитку та впровадження інноваційних технологій, а також віртуальної реальності як окремого виду мистецтва.

Аналіз соціологічної думки на II етапі нашого дослідження [218] дав змогу підсумувати, що початок нового тисячоліття ознаменований новими викликами у сфері освіти та суспільства загалом. Цивілізаційні зміни, швидкий інноваційний прогрес , його ставлять перед нами проблеми людиноцентризму. Постає питання рівного доступу до якісної освіти, поліпшення якості освіти, визначення і формування в освіті ключових компетентностей, створення конкурентоспроможних освітніх систем, використання в них інформаційно-комунікаційних технологій. Події України 2013-2014 рр., підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом, конституційне спрямування освіти на європейську та євроатлантичну інтеграцію, глобалізація суспільства,

протидія російській агресії, як і на першому, умовно визначеному нами етапи активізували увагу до застосування інноватики, модернізації освітнього простору.

Аналіз галузевої спеціалізації закладів вищої освіти засвідчує неоднорідність представлення галузей (спеціальностей) підготовки фахівців. Так, у 2013/2014 навчальному році в закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації переважали напрями підготовки (спеціальності) таких галузей знань: інженерія, виробництво та будівництво (28 % від загального числа студентів у закладах вищої освіти); охорона здоров'я та соціальне забезпечення (24 %); соціальні науки (16 %). Заклади вищої освіти III–IV рівнів акредитації демонстрували дещо іншу диспозицію галузевої спеціалізації студентів: найбільша частка здобувачів вищої освіти припадала на галузі знань: соціальні науки (36 %); інженерія, виробництво та будівництво (22 %); мистецтво та гуманітарні науки (10 %) [218, с. 103]. Як бачимо, педагогічні науки в цьому переліку не згадуються.

Особливістю цього етапу історіографічного процесу нагромадження знань про використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи є те, що відбувалося постійне зростання кількості педагогічних працівників пенсійного віку, які часто були носіями застарілого досвіду: з 8 % у 1996 р. до 15 % у 2015 р. Це було однією з головних причин, що не сприяла модернізації педагогічних технологій, зокрема з використанням інформаційних і телекомунікаційних систем. Юнаки та дівчата з-поміж запропонованих галузей знань для навчання не обирали педагогічний напрям (див. наведені вище дані) з різних міркувань, зокрема і через відсутність перспективи працевлаштування, невисокі зарплати, що не відповідали запитам молоді [218, с. 102].

Отже, незважаючи на інноваційний напрям навчання, абітурієнти віддавали перевагу непедагогічним професіям, де реальніше було знайти роботу та отримати вищу заробітну плату.

Третій умовно виокремлений етап історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці

вчителів початкової школи – *розквіт інноваційних технологій* – окреслений у таких часових межах: 2017-2021 рр. Ми вважаємо його інноваційним проривом в освіті в силу різних чинників, з-поміж яких – затверджена Концепція «Нова українська школа» (2016). Згідно з реформою загальної середньої освіти. випускник нової української школи – це інноватор. Особистість, яка здатна змінювати все довкола на краще, імпровізувати, критично мислити, бути конкурентом на ринку праці [573].

Реформування загальної середньої освіти передбачало перехід до педагогіки взаємодії між учнем, учителем і батьками, що вимагало підготовки вчителів за новими технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними [573, с. 74].

Важливою складовою підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України стала інноваційність, тобто здатність мислити по-новому в умовах державно-громадського партнерства, сприяти глобалізації освітніх процесів та конкурентності як ключових умов розвитку вищої освіти загалом.

Це спричинило зміни не тільки в загальній середній освіті, але і у вищій школі позаяк з'явилась нагальна потреба в пошуку інноваційних педагогічних технологій, за допомогою яких викладачі ЗВО в найкоротші терміни підготували б кваліфікованих учителів початкової школи, готових ефективно виконувати свою роботу.

Щодо першої тематичної групи, то тут виокремимо провідних дослідників питань професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в Україні: Н. Білоусова, Т. Гордієнко, Н. Демченко та ін. Автори зосереджуються на вивченні педагогічних технологій, які можуть бути використані під час підготовки вчителів молодших класів. У працях основну увагу відводять питанню формування компетентності цієї категорії педагогів. відповідно до сучасних вимог освіти [852].

Учені по-різному підходять до вивчення проблеми розвитку інноваційних технологій у підготовці вчителів. Одні (А. Рудик) в освітній траєкторії університету бачать загальні, але чітко визначені підходи, інші (Н. Бірук,

О.Пономарьова) зосереджені на окремих аспектах професійної підготовки педагогів. Так, А. Рудик (Рудик, 2021) чітко обґрунтовує доцільність таких наукових підходів у підготовці вчителя, як гуманістичний, системний, компетентнісний, синергетичний, андрагогічний, технологічний. Окрему увагу приділено принципу здоров'язбереження в ході технологізації освітнього процесу в закладах освіти [616]. Н. Бірук (Бірук, 2021) однією з ефективних форм підготовки висококваліфікованих педагогів вважає наукові школи педагогічного спрямування. Навчання в них спрямоване на розвиток творчих здібностей студентів [55]. О. Пономарьова акцентує увагу на формуванні в учителів молодших класів різних компетенцій сьогодення. Однією з них є формування культури мовлення, інформаційної та медійної грамотності, цифрової компетентності, соціальної та міжкультурної компетентності вчителів початкових класів. Дослідниця вивчає питання використання інтерактивних технологій для формування інформаційно-комунікативної компетентності вчителів та учнів [547].

Іншими відомими українськими дослідниками в галузі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є Л. Нежива, С. Паламар та ін. Учені розглядають питання формування професійних якостей учителів початкової школи, застосування інноваційних технологій у їхній підготовці, досліджують питання оцінювання знань учнів молодшого шкільного віку та багато інших актуальних проблем [456].

Дослідження, проведені О. Аксімовою та О. Шаманською, показали, що нині в процесі підготовки вчителів практикується використання таких видів тренінгових вправ, як-от організаційні, мотиваційні, комунікативні, креативні, розвитку когнітивних процесів, а також рефлексивні. Використання тренінгових вправ на заняттях сприяють соціалізації дорослої особистості, формуванню умінь співпрацювати з іншими людьми, здобувати знання шляхом колективної діяльності, ухвалювати рішення на основі співпраці, толерантного ставлення до протилежної точки зору, розвитку когнітивних процесів та творчих здібностей [3, с. 16].

Також у працях українських учених (О. Ключко, І. Кожем'якіна, С. Луценко, О. Рудь та ін.) висвітлено інноваційні методики, які дають змогу підвищити ефективність навчання та сприяють формуванню професійних компетенцій майбутніх учителів. До таких методик можна віднести проблемне, інтерактивне, проєктне навчання, групову роботу, кейс-метод, моделювання ситуацій та ін. Українські вчені активно аналізують ефективність використання цих методик у підготовці вчителів [276]. Дослідниці О. Кулик (2016) та Н. Лазаренко (2020) вважають, що основними тенденціями розвитку інноваційної української філософії освіти є концептуалізація, а також спрямування на вимоги європейської спільноти [384; 395].

Готовність майбутніх учителів до застосування навчально-ігрових технологій вивчали такі науковці: М. Марко (2018), Ю. Руднік (2018) Л. Шевченко (2019), та ін. Остання впроваджувала в підготовку вчителів цифровий матеріал з теоретичним, практичним та методичним змістом, а також різні практикуми, тренінги та майстер-класи, оскільки вони допомагають досягти поставлених результатів. О. Цись вивчала підготовку вчителів засобами ІКТ та самонавчання студентів, М. Томашевська – інтерактивні технології. Організаційно-педагогічні умови становлення розвивального середовища в початковій школі засобами інноваційних технологій виокремила С. Смолюк [424; 617; 813; 667; 726; 776].

Загалом історіографія проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи цього періоду відображає актуальні питання, з якими зіштовхуються вчителі молодших класів сьогодні. Дослідження проводяться з використанням новітніх методів та технологій і зосереджуються на формуванні професійних компетентностей, необхідних для ефективної роботи вчителя молодших класів: культури мовлення, інформаційної та медійної грамотності, цифрової компетентності вчителів початкової школи.

Українські науковці працюють над науковими дослідженнями у царині цифровізації.

Одним із провідних напрямів досліджень є використання цифрових технологій в освітньому процесі здобувачів вищої освіти в тому числі майбутніх вчителів початкової школи. Н. Кириченко досліджує можливості використання дистанційної форми навчання, зокрема впровадження інтелект-карт, Web-конференції, чат-заняття, Web-заняття та інших інструментів, які дають змогу підвищити ефективність навчання та сприяють розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів [297, с. 63-65].

Окрім того, досліджується використання інформаційних технологій в організації професійної підготовки вчителів. Науковці аналізують досвід використання вебсайтів, платформ для дистанційної освіти, електронного портфоліо, інструментів, які сприяють ефективній комунікації між студентами та викладачами, зменшенню навантаження на викладачів та забезпечують можливість навчання в будь-який зручний для студента час.

Станом на 2023 р. комп'ютеризовано всі сфери життя суспільства. За даними 5-ти річної давності GlobalWebIndex, середній користувач інтернету витрачає близько 6-ти годин на день на інтернетні ресурси та послуги – це приблизно одна третина його життя [137, с. 44].

У наукових дослідженнях (Н. Бірук, О. Буров, В. Волинець, Р. Гуревич, О. Кохановська, С. Литвинова, Н. Осипова, С. Романюк, Я. Слупська, В. Чайка, А. Шишак, О. Шкуренко, Н. Яремчук та ін.) проаналізовані особливості впровадження та використання імерсивних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи та початкової школи загалом [55; 115; 177; 178; 360; 400; 401; 612; 657; 788; 829; 841 та ін.].

Дослідниця Н. Бірук (2021) називає їх (імерсивні технології) технологіями повного або часткового занурення у віртуальний світ, інтеграцію віртуального вмісту з фізичним середовищем, що допомагає користувачеві природно взаємодіяти зі змішаною реальністю[55]. Віртуальна реальність включає в себе два основних типи реальності: доповнену (AR) та віртуальну (VR) [55; 841]. Імерсивні технології – технології, які створюють досвід через змішування

фізичного світу із змодельованою реальністю. Імерсивні технології - технології розширеної реальності.

Я. Слупська та О. Шкуренко виокремлюють різновиди імерсивних технологій: AR – доповнена реальність, VR – віртуальна реальність, MR – змішана віртуальна реальність, RR – реальна реальність та XR – розширена реальність [657]. У сучасній історіографії порушеної проблеми найбільше уваги приділяють двом типам віртуальної реальності: доповненій реальності та віртуальній реальності. Прикладом програм, додатків чи технологій, які використовують викладачі ЗВО, є такі: Assemblr; Merge Edu; Voyage AR; LECTURE VR; Google Expeditions [657, с. 84].

Розділяємо думку Н. Яремчук про те, що тенденції цифровізації професійної діяльності вчителя початкової школи формують потребу оновлення педагогічної освіти за умов Е-навчання. Імерсивні технології навчання розкривають потенціал інноваційного бачення освітнього цифрового середовища, яке потребує якісного дослідження організаційно-методичного аспекту в практиці підготовки майбутнього вчителя початкової школи та формуванні готовності до професійної діяльності у відповідних умовах [841].

Погоджуємось із дослідниками цього напрямку, які наголошують на нестачі україномовного контенту імерсивних технологій. Вважаємо, що ця тема є досить актуальною і потребує подальшого докладного вивчення.

Щодо визначеної нами другої тематичної групи (окремі питання застосування інновацій у початковій школі) то на цьому хронологічному етапі актуальними є такі проблеми:

– пошук найефективніших інноваційних технологій: одним із таких на уроках у початковій школі вчені І. Гевко, О. Невмержицька, І. Рибак, І. Шахіна та інші [137; 598] вважають інформаційні технології, оскільки вони відкривають доступ до джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, надають можливості для реалізації нових форм і методів навчання. Інформаційно-комунікаційні технології здійснюють вплив на емоційну сферу молодшого школяра, сприяючи підвищенню пізнавальної активності,

підвищенню інтересу до предмета та навчання загалом, активізації навчальної діяльності учнів [598, с. 122];

– визначення необхідного комплексу базових (ключових) компетентностей сучасного учня, який докорінно змінився відповідно до вимог, що формують освітній процес ХХІ ст. Тому майбутні вчителі активно опановують технології критичного мислення та креативного мислення, портфоліо, проєктну технологію, інформаційно-комунікаційні технології, до яких відносяться: відеоуроки, відеоконференції, чати, соціальні мережі, форуми, опитувальники тощо [276 с. 104-105];

– суть інноваційного навчання в сучасній початковій школі полягає в тому, що освітній процес відбувається лише через постійну, активну взаємодію всіх учасників навчально-виховного процесу. Це взаємодія, де всі учасники розуміють, що вони роблять, рефлексують те, що вони знають і вміють. Учитель у такому навчанні виступає як організатор процесу, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» освітній процес на собі [326];

– процес упровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність є досить складним і передбачає низку умов їх успішного впровадження: перша умова – це «психологічна готовність», друга – «психологічна підтримка учасників освітнього процесу», третя – «інновації через інтерактивну взаємодію», четверта – «поширення інновацій у широке коло практиків». Означені умови впровадження інноваційних технологій супроводу реалізації базової середньої освіти за умов реформування Нової української школи сприяють: розвитку та становленню особистості дитини в новому освітньому просторі; удосконаленню нових підходів до форм професійного зростання фахівців, які впливають на зміну ставлення до особистості дитини; формуванню в педагогів власної життєвої компетентності, що допоможе їм адаптуватися до постійних змін сучасного освітнього середовища, повсякчас розвиватися та реалізуватися [555, с. 20-21];

– останнім часом увага дослідників прикута до технології квесту як педагогічної технології, що поєднує в собі елементи і мозкового штурму, і тренінгу тощо.

У своїх дослідженнях науковці (Т. Герлянд, Н. Кулалаєва, Т. Пащенко, Г. Романова, Л. Романов та ін.) описують вплив квест-технологій на підготовку майбутнього вчителя початкових класів [140]. Так, В. Кулалаєва зазначила, що невід’ємним складником вебквестів є рефлексія (обмін думками учасників квесту), яка складається з когнітивного, поведінкового та емоційного компонентів [140, с. 115].

Таким чином, на *третьому виокремленому нами етапі* історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи під назвою *«розквіт інноваційних технологій* інноваційні технології стали ключем до формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості, реалізаційним інструментом у підготовці кваліфікованого вчителя молодших класів та навчання учнів початкової школи. Сучасний світ не уявляє свого життя без інформаційних технологій, що значно спрощують перебіг багатьох процесів як освітніх, так і інших, а сучасна школа не уявляє своєї роботи без тісної взаємодії учнів та вчителів.

У процесі аналізу історіографії проблеми ми брали до уваги такий чинник, як думка суспільства. У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2021) звернено увагу, що незважаючи на зростання кількості університетів в Україні (на 132) з 2010 до 2019 рр., у тому числі і педагогічних ЗВО зменшилась кількість здобувачів вищої освіти. У доповіді пояснено це низькою заробітною платою, відсутністю можливостей реалізації особистості, демотивує молодь до навчання у ЗВО [218, с. 76].

Коронавірусна пандемія засвідчила вразливість глобального розвитку та життя в суспільства. Епідеміологічні, економічні, політичні, культурні, освітні та інші її аспекти стали об’єктом аналізу багатьох науковців,

предметом уваги влади та всієї цивілізації [681, с. 291]. Незважаючи на вищезазначені труднощі науковці (Т. Близнюк, І. Мигович, О. Невмержицька, Л. Нежива, Н. Овчар, М. Оліяр, С. Паламар, В. Степаненко та ін.) [57; 455; 456; 472; 478; 681 та ін.] досліджували проблеми застосування інноваційних технологій навчання у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. Зокрема детально вивчені особливості застосування доповненої реальності на уроках навчання грамоти [401], використання інтерактивних засобів навчання [472], проєктування інноваційних технологій [534] та ін.

Отже, проаналізувавши історіографію застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи, можемо зробити висновки, що застосування інноваційних технологій потребує постійного вивчення та аналізу. Серед основних проблем застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи, на основі аналізу джерельної бази визначено: зміна піждодів до застосування інновацій, швидка поява нових засобів та методів навчання.

Вивчення наукових праць із проблеми дослідження показує, що ХХІ ст. є століттям інновацій у всіх сферах, а особливо у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, які широко застосовуються в підготовці вчителів та в початковій школі. Освітні технології динамічні, систематично оновлюються, удосконалюються. Аналіз особливостей кожного етапу історіографічного процесу нагромадження знань про застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи вказує на якісне збільшення кількості наукових праць, у яких відображено різні аспекти порушеної проблеми.

Нами проаналізовано поняттєво-категорійний апарат дослідження, простежено історіографічні, наукові, методологічні та педагогічні взаємозв'язки між ключовими поняттями проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, як-от історіографія, підготовка вчителя, технологія, технологія в освіті, педагогічна технологія, технологія навчання, інноватика, інновації, інноваційні технології, історіографія застосування

інноваційних технологій. За результатами аналізу корпусу джерел запропоновано авторське трактування понять «інноваційні технології», «історіографія застосування інноваційних технологій» та ін. Під «інноваційними педагогічними технологіями» розуміємо: у широкому значенні – сучасну педагогічну систему, яка забезпечує високий рівень освітнього-виховного процесу; у вузькому значенні – якісний спосіб організації навчального процесу, що спрощує його та робить водночас ефективнішим. Поняття «історіографія застосування інноваційних технологій» трактуємо як сукупність різнопрофільних і різногалузевих праць, які відображають наукові знання про сутність, особливості, інші характеристики процесу розробки та застосування інноваційних технологій у педагогічній діяльності.

Окреслено історіографію використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи кінця 90-х рр. XX ст. – початку XXI ст.

Розроблено періодизацію історіографічного огляду цієї проблеми, запропоновано такі умовно виокремлені етапи: I етап (1993–1999 рр.) характеризується такими особливостями: відбувається активний пошук сутності поняття «інноваційні педагогічні технології», простежується пріоритет застосування кредитно-модульних технологій навчання в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи тощо; II етап (2000–2016 рр.) – домінують дослідження з питань євроінтеграції в розвитку вищої освіти, активного впровадження інноваційних освітніх технологій у підготовку вчителів початкової школи та ін.; III етап (2017–2021 рр.) – період активного розвитку цифрових технологій, застосування інноваційних технологій у процесі підготовки вчителів початкової школи, відповідно до вимог Концепції Нової української школи, та ін.

Аналітичний огляд історико-педагогічних джерел дослідження дає підстави для констатації факту, що українськими науковцями накопичено велику кількість теоретичного та прикладного матеріалу, який відображає шлях розвитку інновацій в освіті загалом та в підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО зокрема. Динамічні зміни в науці знаходять прояв у

кількісних та якісних показниках розвитку та готовності педагогічного складу закладу вищої освіти до впровадження інновацій.

Джерельну базу дослідження становлять: нормативно-правові документами (Закони України, укази Президента України, накази та розпорядження Міністерства освіти та науки); історіографічні джерела (дисертації, монографії, автореферати, статті, збірники конференцій, матеріали тез конференцій, матеріали науково-педагогічних сайтів, довідкові видання (енциклопедії, словники, електронні довідкові видання), досвід учителів; джерела Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, які засвідчують передумови становлення і розвитку інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

З'ясовано, що визначений на основі напрацювань українських учених термін «інноваційні технології» та всі його похідні мають дискусійний характер. Проте достатня кількість наукових досліджень дає підґрунтя для розв'язання проблем дослідження. А результати аналізу наукового дискурсу засвідчують, що питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи була і є актуальною для українських науковців. Аналіз історіографії засвідчує, що розвиток інновацій в освіті був поступовим. Кінець ХХ ст. в історіографічних дослідженнях із проблем застосування інноваційних технологій у підготовці майбутнього вчителя початкової школи характеризується змінами в системі освіти, в організації освітнього процесу (перехід до диференційованого навчання, модульно-рейтингової системи оцінювання), висвітленням питань його технологізації, тобто технічним комп'ютерним забезпеченням, частковим переведенням роботи в новий формат.

З початку ХХІ ст. питання застосування інноваційних технологій та їх упровадження в освітній процес підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО України знаходить широке відображення в науковому дискурсі. Автори праць зосереджені на пошуку та застосуванні технологій, що формуватимуть насамперед компетентного, конкурентоспроможного фахівця, який забезпечуватиме якісний освітній процес. З-посеред напрямів дослідження

– використання інноваційних технологій у закладах вищої освіти, місце, роль комп’ютерно-інформаційні технологій в освітньому процесі тощо. Ці технології оновлюються та вдосконалюються з кожним днем, а напрацювання науковців щодо ІКТ застосовані на практиці сьогодні.

Основні положення відображені у авторських публікаціях [32; 37; 580; 581].

РОЗДІЛ 2. Пріоритетні напрями розвитку наукових досліджень про застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО України (1993-2021 рр.)

2.1. Формування концепту «інноваційна технологія» у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи в дослідженнях українських учених (1993-1999 рр.)

Основною умовою успішного існування та розвитку держави, а саме соціальної, економічної, культурної, освітньої та духовної її сфер, є функціонування вищої освіти. Воєнний час висуває чергові вимоги до підготовки майбутніх професіоналів своєї справи, а також пропонує нові шляхи здобуття якісної освіти. Водночас є чимало перешкод для успішного становлення фахівців. Велика кількість студентів, що виходять із стін закладу вищої освіти, очікують одразу на працевлаштування, кар'єру та престижне місце праці. Але часто їхні очікування не відповідають реальності. Це спонукає заклади вищої освіти шукати нові підходи в підготовці майбутніх учителів початкової школи. Сьогодні ЗВО має пропонувати гнучку, безперервну, модульну, цікаву та всебічну освіту. Саме тому діяльність майбутнього педагога спрямована на удосконалення освітнього процесу у ЗВО через упровадження інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. Проте так було не завжди. Пропонуємо проаналізувати етап становлення та впровадження перших інновацій у підготовку вчителів початкової школи.

З моменту проголошення незалежності України (1991) уся система освіти перейшла на власний шлях, що спонукало профільне міністерство до пошуку нових підходів у її організації. За цього часу навчання у ЗВО було спрямоване на забезпечення наукової та загальнокультурної, практичної підготовки, здобуття студентами професії відповідно до їхніх інтересів, покликань, здібностей. Як зазначає С. Сисоева, традиційні форми та методи навчання не дозволяли здобувачам вищої освіти глибоко пізнати суть педагогічних явищ, що спонукало до застосування в підготовці майбутніх учителів технологічного

підходу, що забезпечує перетворення освітнього процесу в навчальному закладі на цілеспрямовану діяльність усіх його суб'єктів, забезпечує її цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість [636].

Розглянемо особливості процесу модернізації системи підготовки вчителів початкової школи в першому історіографічному етапі. Це дасть можливість відстежити причинно-наслідкові зв'язки між подіями, що мають вплив на сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Характерним для нього є спроби українських науковців здійснювати дослідження спільно з європейськими вченими, оновлення матеріалів з методичного забезпечення, стимулювання мислення здобувачів за допомогою ситуативного-рольового підходу та інтерактивних технологій, збільшення кількості джерел з упровадження в освітній процес групових форм роботи, ознайомлення з комп'ютерними технологіями на рівні технічного забезпечення та встановлення зв'язку.

Сучасні дослідження та практичні потреби організації процесу навчання початкової школи переконують у необхідності розвитку у ЗВО під час підготовки майбутніх фахівців різноманітних технологій, зокрема й інноваційних, а саме: інтерактивних технологій, інформаційно-комунікаційних технологій, аудиторної та позааудиторної, самостійної та дослідницької роботи, застосування дидактичних, рольових ігор, моделювання, презентацій, аналізу та інших, що мають ефективний вплив на професійний розвиток і саморозвиток, креативність, гнучкість і продуктивність мислення, професійну мобільність здобувачів вищої освіти. Проте такі вимоги з'явилися не одразу, а поступово в процесі вдосконалення системи підготовки вчителів початкової школи завдяки активному впровадженню інноваційних технологій.

Відстежимо процес упровадження інноваційних технологій у підготовку вчителів початкової школи у рецепції українських науковців, починаючи від аналізу монографій та дисертаційних джерел, статей, закінчуючи матеріалами тез конференцій, посібниками, методичними рекомендаціями, матеріалами круглих столів тощо.

Досліджуване питання в Україні наприкінці ХХ ст. розглядається в працях К. Авраменко, І. Богданова, В. Бондар, А. Годлевської, С. Гунько, П. Гусак, О. Дубасенюк, В. Євдокимов, М. Коць, Л. Максименко, С. Мариньчак, І Мороз, Н. Савельєва, І. Смолюк, Р. Тягур, Л. Хомич, Н. Шиян та ін. [1;63 78; 145; 171-172; 180-181; 207; 361; 417;423; 442; 618; 664-665; 735; 765; 822]. Так, автор В. Євдокимов зазначив, що змінити ситуацію у закладах вищої освіти на краще, залишаючись у рамках традиційної системи навчання, – справа безперспективна. Такий висновок науковець робить на основі таких міркувань: при завченій інформації студентом і механічному її відтворенні залучається довільна пам'ять. Завчені тексти не сприяють розвитку критичного мислення, аналізу, систематизації чи розвитку творчих здібностей, а отже, не приносять ніякої користі чи знань [222, с. 112.].

Систему та структуру освіти в законодавстві України досліджували К. Авраменко, І. Богданова, А. Єрмола, І. Зязюн, О. Козлова, В. Кремень, Л. Хомич та інші науковці першого визначеного нами етапу (1993–1999 р.) [1; 63; 229; 262; 329-330; 373; 766-777]. Аналізуючи їхні праці, з'ясували, що, відповідно до Закону УРСР «Про освіту» (1991), де в ст. 36 зазначено про перехід вищої освіти на ступеневу підготовку спеціалістів, що, на наше переконання ставить нові вимоги до підготовки фахівців. Заклади вищої освіти готували молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів та магістрів. «Випускникам вищих навчальних закладів присвоюється кваліфікація спеціаліста з вищою освітою певного професійного спрямування або спеціальності, яка відповідно до обсягу державної освіти визначається такими рівнями: молодший спеціаліст – забезпечують технікуми, училища, інші навчальні заклади еквівалентного рівня; бакалавр – забезпечують коледжі, інститути, консерваторії, інші навчальні заклади еквівалентного рівня; спеціаліст – забезпечують інститути, інші навчальні заклади еквівалентного рівня; магістр – забезпечують інститути, академії, університети, інші навчальні заклади, що мають відповідний сертифікат» [570].

Для першого етапу характерним було оновлення методичного забезпечення. З цією метою затверджено «Програму розвитку народної освіти Української РСР на перехідний період (1991– 1995 рр.)» [575], яка передбачала понад 150 нормативних актів для забезпечення самостійного функціонування освіти в умовах незалежності. Дослідники К. Адаменко, І. Бех, С. Борисов, С. Мариньчак, В. Пінчук, Л. Пуховська та інші наголошували на необхідності реформи вищої освіти, а саме на вдосконаленні навчально-методичного забезпечення. Досліджуючи проблемне питання, К. Авраменко [1] вважала важливим проблему створення нових освітніх програм та планів, поєднання традиційної системи навчання з новітніми технологіями, включаючи інформаційні. Як стверджує науковиця, в основу цих навчальних планів та програм поставлено ті, що були розроблені ще 1989 р., проте змінився зміст та структура методичної підготовки вчителів початкової школи, оскільки ЗВО (на той час ВНЗ) самостійно визначав обсяг годин та послідовність вивчення дисциплін. На нашу думку, це позитивне нововведення, оскільки у ЗВО була можливість адаптуватись до особливостей регіону та тих, хто навчається. К. Авраменко виокремила такі особливості освітнього процесу: вільний вибір ВНЗ графіку та змісту навчання, удосконалення та впровадження сучасного навчально-методичного забезпечення [1;2; 83; 260; 585].

Ступенева система вищої освіти, на думку В. Чигринова, створила фундамент «для гнучкої реакції» вищої школи на потреби суспільства, науки та культури; підвищення якості вищої освіти на основі фундаменталізації та гуманітаризації освітніх програм; розвитку самостійності та відповідальності студентів за своє майбутнє [798].

Упродовж зазначеного періоду в Україні питаннями підготовки вчителя за умов ступеневої освіти займалися Є. Барбіна, Л. Пуховська, Л. Хомич та ін. [40; 585; 765].

Ступенева освіта реалізовувалася через упровадження навчальних програм та планів для кожного ступеня окремо.

Аналізуючи сайт «Освіторія» 1993–1994 рр., доходимо висновку, що Україна, переживала вчительський кадровий голод, були проблеми із забезпеченням навчально-методичного матеріалу. Одна із причин – зменшення на освіту видатків з державного бюджету в період із 1992–1996 рр. [14; 95, с. 6-7]. З 1996 р. почалися масові освітні реформи, які були спрямовані на зміну змісту навчання, графіків, навчальних програм, реалізацію ступеневої та безперервної освіти, проте основною проблемою стало фінансування.

Актуальність розробки модернізованої системи підготовки вчителів початкової школи досліджували С. Гунько, О. Комар та ін. [171; 172; 339; 340]. Оновлення системи фахової підготовки було зумовлено насамперед тим, що суспільство потребувало висококваліфікованих кадрів, які усвідомлюють сутність реформи освіти, здатні творчо мислити й опановувати інноваційні підходи та інформаційні технології.

На основі досліджень аспектів щодо вдосконалення освітнього процесу ми виокремили такі три групи досліджень:

- дослідження інноваційних технологій навчання (А. Алексюк, О. Євдокимов, С. Мариньчак, Н. Савельєва та ін.);
- дослідження модульно-рейтингової системи навчання (Л. Романишин, Л. Костельна, Н. Шиян та ін.);
- дослідження впровадження диференційованого навчання в підготовку вчителів (В. Володько, П. Гусак та ін.).

С. Гунько, досліджуючи кожен із зазначених вище аспектів, на основі їх детального аналізу, розробив програму до курсу «Нові інформаційні технології» для педагогічного факультету. Автор програми виділив теоретичний (основні заняття, банк навчальних задач та інструкції з розв'язку) та практичний (практичний розв'язок навчальних задач, формування основних навичок роботи з ППЗ, проблемно-орієнтовані ППЗ та засоби реалізації зворотного зв'язку) блоки. Обидва блоки ведуть до вивчення тезаурусу, вихідного контролю, завдання індивідуальної роботи та літератури для додаткового вивчення [171].

У такій системі бачимо чітку структуру курсу, що охоплює всі етапи навчального процесу.

Головним завданням освіти щодо розвитку інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи дослідниця Н. Шиян вважала забезпечення безперервності, ступеневості, гнучкості підготовки майбутніх спеціалістів, що можуть аналізувати, критично мислити та розв'язувати проблеми, розвивати інновації в початковій школі. На перший план виступає підготовка вчителя, що здатний швидко адаптуватися до інновацій у науці, техніці, технології, організації праці. До інноваційних технологій дослідниця віднесли лекції-засідання, лекції-обговорення, семінари-пресконференції, семінари-вікторини тощо. Н. Шиян вважає, що вища освіта повинна забезпечувати систему знань, яка буде формуватися впродовж життя, розвивати зацікавленість і потребу в здобутті нових знань, прищеплювати інтерес до самоосвіти і самовиховання. Зміст освіти, з якого випливає зміст навчання, реалізується за допомогою методики викладання у ЗВО. Методика викладання, на думку дослідниці, – педагогічна наука про освіту, виховання і розвиток студентів у процесі вивчення конкретної дисципліни. Між методикою та технологією науковиця проклала чітку межу, методика – це рекомендації, а технологія – це проектування і кінцевий результат, якого можна досягти за допомогою модульно-рейтингової системи навчання [822]. Упровадження модульно-рейтингової системи в освітній процес ЗВО вивчали І. Богданова, Д. Вельтбрехт, Л. Кацова та інші автори [63; 107].

У праці «Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкової школи» (1999) Л. Хомич дослідила методологічні, історико-теоретичні та методичні аспекти підготовки вчителя початкової школи до професійної діяльності. Розглянула досвід зарубіжних країн та провела порівняльний аналіз педагогічної освіти України у світовому контексті. Науковиця визначила історичні етапи професійної освіти вчителя початкової школи, тенденції його психолого-педагогічної підготовки та роботи над інноваційними технологіями в процесі підготовки вчителів початкової школи [769].

Учена О. Янкович у дисертаційному дослідженні визначений нами перший період вважає таким, що характеризується пошуками нової суспільної метатехнології, утворенням шкіл метатехнологій, масовим упровадженням навчально-виховних технологій у освітній процес ЗВО, утворенням кафедр освітніх технологій та широким запровадженням освітніх педагогічних дисциплін, формування наскрізного характеру інформаційних технологій [840].

Метатехнології – це загальнопедагогічні технології, які охоплюють навчальний процес у країні, регіоні, навчальному закладі [272, с. 60].

Дослідження науковців присвячені різним аспектам впровадження інноваційних технологій у процес підготовки вчителів молодших класів, учені розглядали такі питання: навчальна проблемна ситуація (С. Мариньчак, 1994; Л. Хомич, 1999), технологія диференційованого підходу (В. Володько, П. Гусак, 1999; П. Сікорський, 1998), групові форми роботи (О. Козлова, 1990; Н. Савельєва, 1994), інтерактивні методи навчання (М. Коць, 1997), технологія модульно-рейтингової система навчання (І. Богданова, Н. Шиян, 1998), особистісно орієнтована, проєктна, сугестивна та технологія колективного творчого виховання (О. Пехота, 1997) та ін.

С. Мариньчак особливу увагу приділяла технології ситуативно-рольового підходу, оскільки вона стимулює активність мислення і поведінки студентів, спрямована на всіх учасників навчального процесу, розвиває самоконтроль здобувачів вищої освіти, їхню самооцінку, рефлексивне мислення. Реалізується цей підхід через ігрову діяльність. Основними компонентами є: навчальна-проблемна ігрова ситуація, під якою авторка розуміє складну єдність, що складається з трьох компонентів: суб'єктивно-особистісного, змістовно-предметного, що сприяють оптимізації взаємодії студента та викладача і впливають на розвиток інтелекту та творчих здібностей; соціально-психологічна роль; конкретні педагогічні умови; дії і засоби. Також науковиця наголосила на необхідності диференційованого підходу в підготовці кадрів і визначила, що диференційований підхід до навчання є найбільш ефективним тоді, коли: а) визначено вихідний рівень знань студентів; б) розроблено систему

диференційованих завдань; в) визначено організаційні форми та навчально-матеріальне забезпечення занять [423, с. 69].

Диференційованому навчанню приділяв увагу П. Гусак. Дослідник вважав, що диференціація навчального процесу розкривається як процес створення оптимальних умов для розвитку особистості, передбачає найбільш повне врахування індивідуальних особливостей того, хто навчається, специфіки регіонів, типів навчальних закладів, соціальних і культурних чинників. Вона передбачає відкритість та варіативність, різноманітність засобів, прийомів, методів, форм та заходів. Науковець стверджував, що модель диференційованого навчання дає змогу навчати студентів так, щоб вони без примусу прагнули знань, на основі відчуття позитивних емоцій у процесі навчання. Системоутворювальним складником підготовки вчителя молодших класів є дидактична підготовка. За властивостями логічної структури диференційоване навчання передбачає модульно-блочний спосіб вивчення змісту дидактики. За умов упровадження технології диференційованого навчання видозмінюються форми його організації. Наприклад традиційні лекції змінюються лекціями з проблемними, оглядовими, інструктивними, аналітичними. На практичних заняттях репродуктивне відтворення вивченого змінюється дискусіями, діловими та рольовими іграми, науковими повідомленнями, розв'язуванням різних завдань. Особливої уваги приділено питанню рейтингової системи оцінювання. Вона, на думку П. Гусака, впливала на мотивацію студентів до навчальної діяльності [180, с. 415].

Аналіз актуалізованих джерел дає підстави для висновку, що за цього історіографічного етапу зростає інтерес науковців до особистості студента, його індивідуальних якостей. Створюються умови для його успішної реалізації за допомогою освітніх технологій. Аргументуємо тезу. Так, на думку Н. Савельєвої, успішна підготовка вчителя початкової школи залежить від правильної її організації, яка б за своєю структурою була максимально подібною до діяльності вчителя. Саме групові форми роботи дослідниця вважає «правильною організацією навчального процесу», оскільки вони базуються на

активній взаємодії студентів, що сприяє розвитку професійних умінь, навичок, якостей особистості (комунікативних, гностичних, організаторських та ін.). Але основна їхня особливість у тому, що вони гармонійно накладаються на майбутню професійну діяльність. Робота в групах передбачає взаємонавчання, взаємоконтроль, самооцінку. Позитивні наслідки такої діяльності пояснюються самим змістом групової роботи, коли теоретичний матеріал декілька разів повторюється, роз'яснюється самими студентами та аналізується, стає предметом дискусій у малих групах. Н. Савельєва, зокрема, пише: «Безпосередній контакт і спілкування підвищують емоційність сприйняття того, що людина бачить і чує» [618, с. 62].

Виокремлюємо праці, що стосуються інтерактивних технологій навчання. Наприклад, М. Коць у своєму дослідженні провів експеримент щодо встановлення рівня готовності студентів до їх застосування згодом у професійній діяльності. Експеримент показав, що студентам не вистачало психологічної готовності, мотивації та здатності застосовувати знання на практиці. Слушним є висновок науковця: підготовка студентів до професійної діяльності буде успішною за умови впровадження в систему навчання закладів вищої освіти інтерактивних технологій [361, с. 84].

Наше розуміння цього експерименту продемонструємо на схемі (рис. 2.1).

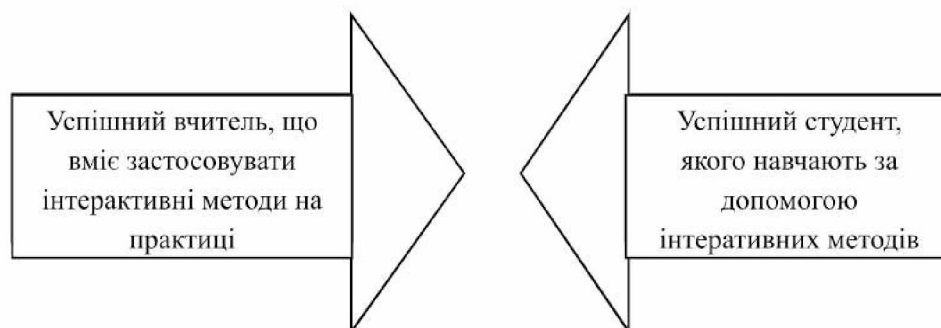

Рисунок 2.1. Зв'язок між успішним студентом та успішним учителем молодших класів за умови використання інтерактивних методів навчання

З поданого рисунка бачимо, що успішність учителя узалежнена від успішності студента і навпаки.

Однією з новітніх технологій навчання у ЗВО є технологія модульно-рейтингової системи навчання. Як вважає Н. Шиян, вона сприяє розвитку самостійної пізнавальної роботи студентів, індивідуалізації навчання, поліпшенню стосунків студент-викладач, посиленню ролі самоосвіти, самоаналізу, самооцінки, ділових взаємин викладачів і студентів. Формування курсу на основі модульної системи вимагає перерозподілу часу і (як наслідок) пошуку нових форм роботи [822]

Найдоцільнішими, на думку дослідниці, у цій технології є лекції установчі та проблемні.

Отже, історіографічний огляд праць із порушеної проблеми, що припадають на умовно виокремлений перший етап, засвідчив: окрім іншого, відбуваються зміни і в застосуванні інноваційних технологій, а саме: поступовий перехід до модульного, рейтингового, особистісно орієнтованого навчання.

Науковці по-різному підходили до розуміння особистісно орієнтованого навчання як технології, яка стала поширеною вже на першому умовно виокремленому нами етапі. І. Бех, О. Пехота, О. Савченко М. Чепіль та інші вчені особистісно орієнтовані технології визначають як сучасні.

О. Пехота наголошує, що особистісно орієнтовані технології в освіті наприкінці ХХ ст. тільки починають розвиватися [527]. До особистісно орієнтованих технологій авторка віднесла:

- «особистісно орієнтована педагогічна ситуація. Це така навчальна ситуація, що спонукає шукати сенс, побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку.

- навчальний проєкт – практика особистісно-орієнтованого навчання в процесі конкретної праці на основі його вільного вибору, з урахуванням інтересів; орієнтоване на самостійну діяльність – індивідуальну, парну або групову яка виконується на певному відрізку часу. Проєктна технологія

передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів;

- технологія колективного творчого виховання дає можливість вдосконалювати пізнавально-світоглядну, емоційно-вольову та дієву сфери особистості. Ця технологія – особисто орієнтована, бо кожній дитині знайдеться справа для душі, яку вона може організувати, зробити найкраще;

- технологія «Створення ситуації успіху» – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища. Ситуація успіху досягається тоді, коли сам виконавець визначає цей результат як успіх.

- сугестивна технологія, основою є психічна саморегуляція» [527].

Отже, призначенням особистісно орієнтованих технологій можемо вважати підтримку та розвиток якостей студента, його здібностей, розвиток соціальності, культурної ідентичності, творчої самореалізації, становлення особистості.

Аналіз наукових досліджень І. Беха, Н. Демченко, А. Дуднік І. Зязюн, М. Коць, О. Пехоти та інших дав можливість проаналізувати розвиток інноваційних технологій цього етапу відповідно до 2 груп.

Таблиця 2.1

Розподіл інноваційних технологій у системі підготовки майбутнього учителя початкової школи

Інноваційні технології на рівні навчального закладу	Інноваційні технології в організації підготовки студентів
Модульна система навчання, рейтингова система навчання.	Ситуативно-рольові технології, лекція-дискусія, лекція-обговорення, інтерактивні технології, особистісно орієнтована технологія, колективний творчий підхід, сугестивна технологія, технологія «Створення ситуації успіху», проєктна технологія, особистісно орієнтована педагогічна ситуація, групові форми роботи.

Як видно (з табл. 2.1), одні технології стосуються зміни організації освітнього процесу на рівні навчальної установи. Вони передбачають оновлення підходу до освітнього процесу: зміни навантаження, розподіл академічних годин, реформи навчальної (сьогодні освітньої) діяльності всіх студентів закладу. Інші – стосуються організації навчального процесу в межах заняття (лекції, семінару, лабораторного тощо) та самонавчання студентів.

О. Євдокимов переконливо доводить, що заміна традиційної лекційно-семінарної системи навчання на ціннісно-орієнтовану нову педагогічну технологію в підготовці студентів до майбутньої професії призводить до поліпшення результатів навчання студентів. У концепцію нових технологій навчання авторкою закладено динамічність, гнучкість, орієнтація на індивідуальність, зменшення обсягу дисциплін, що вивчаються за час семестру, логічність викладу матеріалу, нові форми контролю знань (бесіди, публічні виступи тощо), формування відповідальності за особисті результати навчання, а також ініціативність, мотивація до самонавчання, диференціація в підготовці фахівців, центральна постать навчання – студент. Науковцем уперше введено принцип елективності в навчанні, що перегукується з дидактичним і означає можливість вибору студентом цілей, змісту, джерел, методів, форм, місця і оцінювання результатів. Як результат, запровадження нових підходів, заміна звичайних екзаменів співбесідами, що якісно впливає на підсумковий результат, позаяк просте заучування матеріалу не підвищує мотивації студентів до навчання, бо не піддається аналізу та критичному обмірковуванню. Важливим є створення сприятливого педагогічного середовища, у якому відбувається підготовка вчителів, воно повинне бути сприятливим [222, с. 22].

Дослідження кінця ХХ ст. здебільшого присвячені змінам системи навчання загалом, організації навчання, пошуку нових підходів, зазвичай таких, що стосуються моделювання ситуацій та ситуативних ігор (ситуативно-рольові ігри, проблемні ситуації, ділові ігри, бесіди, публічні виступи). І всі ці ігри, технології об'єднані важливим інструментом їх реалізації – спілкуванням.

Нові перспективи перед вищою освітою відкрив науковий інтерес щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Так, науковці Т. Волобуєва, Н. Одарченко, А. Єрмола, І. Синельник, А. Столяревська та ін. досліджували різноманітні аспекти інформаційно-комунікаційних технологій: тестування за допомогою ІКТ, особистісно орієнтована взаємодія в процесі застосування комп'ютера, педагогічні умови впровадження ІКТ, розвиток творчої активності того, хто навчається, тощо [117; 229; 474; 634; 685].

Отже, аналіз джерельного корпусу, що співвідноситься з першим етапом, засвідчує: упровадження інноваційних технологій під час підготовки вчителя початкової школи мало системний підхід, відбувається поступове введення в освітній процес інноваційних підходів, змінюється організація освітнього процесу, відбувається перехід до модульно-рейтингової системи навчання.

Перейдімо до аналізу другої групи джерел – статей. У періодичних та фахових виданнях питання впровадження інноваційних технологій було розглянуто І. Бехом, Д. Демчуком, Т. Кошмановою, І. Пукачем, М. Сметанським, Р. Суровцевою та іншими авторами [47; 188; 362; 661; 701]. Так, А. Павленко та С. Стешенко вважали, що якісна вища освіта повинна бути спрямована на зростання духовного та інтелектуального потенціалу студента, усебічного його розвитку, зміну методів та підходів викладання [504, с. 49].

Реформування вищої освіти, оновлення методичної та матеріальної бази розглянуто Я. Болюбаш, Б. Друзь, А. Підласим, І. Підласим, В. Пінчуком [76; 205; 531,534].

Реалізація ступеневої та модульно-рейтингової системи навчання у ЗВО була предметом дослідження М. Гриньова, М. Євтуха, В. Чигринова, В. Яблонського [160; 223; 798; 835].

Окремі аспекти досліджуваної проблеми, зокрема порівняльний аналіз досвіду зарубіжних країн та України провели В. Поліщук, О. Романовський, Л.Хомич, О. Янкович та інші [542; 610].

Досліджувалось і питання мотивації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу. На думку В. Боднаря, найбільшої продуктивності від студентів можна

досягти тоді, коли створюються ситуації, у яких вони повинні самі: відстоювати свою думку; брати участь у дискусіях та обговореннях; ставити запитання співрозмовникам; аналізувати й оцінювати відповіді товаришів; самостійно обирати посильне завдання; знаходити варіанти розв'язання проблем; займатися самоперевіркою [79, с. 29].

Особливого значення груповим формам роботи надавали А. Дуднік, Т. Кошманова, Н. Пожар, Н. Савельєва, Т. Ящун та інші науковці [216; 362; 539; 618; 849].

Своє місце в історіографії педагогічної науки залишив фаховий журнал «Рідна школа». Він слугує яскравим прикладом зародження, пошуку та впровадження нових підходів у підготовці вчителів початкової школи наприкінці ХХ ст. Проаналізувавши кількість публікацій у кожному виданні, починаючи від 1991 до 1999 р., ми з'ясували, що в середньому за рік часопис публікує приблизно 162 матеріали, з них близько 5 стосуються інноваційних технологій у підготовці вчителів. Відсоток співвідношення можна відстежити в діаграмі (рис. 2.2).

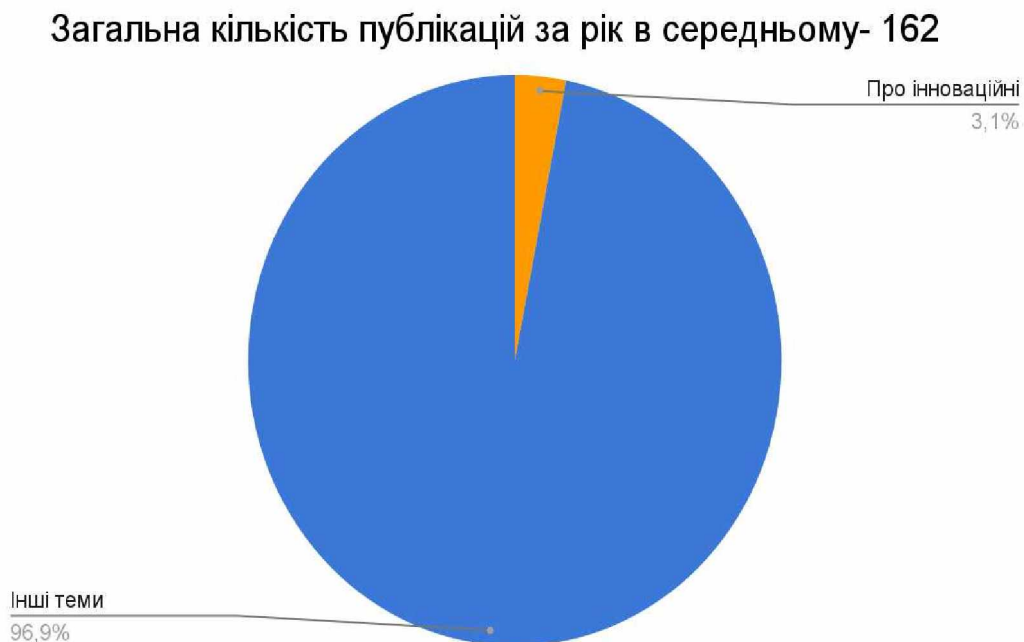

Рис. 2.2. Відсоткове співвідношення публікацій у часописі «Рідна школа», що стосуються інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи, із загальною кількістю публікацій за рік

Отже, за результатами історіографічного аналізу цього періоду можна стверджувати, що наприкінці ХХ ст. інноваційні технології активно не запроваджувалися в процес професійної підготовки вчителів початкової школи. Це період так званого знайомства з освітніми технологіями. Близько 20 науковців-авторів журналу «Рідна школа» виявили інтерес до досліджуваної теми. Простежуємо достатньо невеликий прогрес у вивченні педагогічної думки щодо впровадження інноваційних технологій у підготовку вчителів початкової школи. Утім, сучасні дослідники й досі опираються на доробок учених цього періоду.

Для підтвердження нашої думки звертаємося до аналізу публікацій, розміщених у ще одному фаховому часописі «Початкова школа». Середня кількість надрукованих публікацій за рік – 196. З них – 2 про інноваційну підготовку вчителя початкової школи. Тобто відсоткове співвідношення порівняно із журналом «Рідна школа» ще менше.

Більшість наукових праць стосуються інноваційних технологій у початковій школі, тобто в роботі з школярами, обмежена кількість – про інноваційну підготовку вчителя. З цього робимо висновки, що впровадження інноваційних технологій взяло початок із запровадження інновацій у підготовку учнів. А відтак з'явилась потреба в підготовці вчителя, що відповідатиме вимогам сучасності.

Результати аналізу третьої підгрупи другої групи джерел показали, що в цьому комплексі джерел знайшли відображення низка питань запровадження інноваційних технологій у системі підготовки вчителів початкової школи.

Науковці досліджували такі проблемні питання:

- педагогічні умови та теоретико-методологічні проблеми запровадження інноваційних технологій у підготовку вчителів [47;77; 85; 251; 417; 459; 798; 835];
- зміст та особливості нових технологій підготовки вчителів початкової школи [26;71;132; 205; 467; 539];

- ознайомлення з інформаційно-комп'ютерними технологіями в професійній підготовці вчителів [111].

Отже, питання підготовки вчителя початкової школи добре репрезентоване в виокремлених нами групах наукових джерел на першому етапі дослідження (1993-1999 рр.). Напрацювання цього періоду характеризуються пошуком змісту поняття «інноваційні педагогічні технології», відбувається ознайомлення з комп'ютерними технологіями, простежуємо зміни системи та структури освіти, упровадження модульного-рейтингової системи навчання, диференційованого підходу, встановлення особистісно орієнтованих зв'язків на рівні «студент-викладач», відбувається пошук нових форм роботи на заняттях (групові). Праці науковців цього етапу слугують основою досліджень авторів початку XXI ст., підґрунтям розвитку ЗВО.

2.2. Застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в рецепції вітчизняних науковців 2000-2016 рр.

На другому, умовно визначеному нами етапі (2000-2016 рр.) в історіографії простежуємо дослідження з питань євроінтеграції в розвитку вищої освіти, активного впровадження інноваційних освітніх технологій.

Мета державної політики у сфері освіти на початку XXI ст. полягала у «створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України»[451, р.2]

Серед пріоритетних напрямів її розвитку: особистісна орієнтація освіти; формування національних та загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості та форм організації навчально-виховного процесу у ЗВО; інтеграція української освіти у європейський та світовий освітній простір та інші. Що спонукало до модернізації системи та змісту освіти, пошуку нових підходів до організації навчального процесу, формування особистості студентів на засадах гуманізму, прищеплення любові до нації [451, р.2]

Простежуємо реформаційні процеси щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в рецепції

вітчизняних науковців, їх увиразнює посилення уваги до європейського освітнього простору, особистісна орієнтація освіти, її спрямованість на розвиток творчих особистостей, зв'язок між усіма ланками освіти спричинює появу інтересу науковців до застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти; застосування інформаційно-комунікаційних технологій, перші спроби докладного вивчення дистанційного навчання. З'являється розуміння потреби дослідження готовності майбутніх учителів початкової школи до інноваційної діяльності, а також визначення оптимальних умов для підготовки компетентних педагогів у галузі початкової освіти.

Основні аспекти розвитку неперервної освіти висвітлено в Указі Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти України XXI століття». Це насамперед:

- забезпечення наступності змісту та координації освітньо-виховної діяльності на різних ступенях освіти;
- формування потреби і здатності до самонавчання відповідно до інтелектуальних можливостей особистості;
- оптимізація системи перепідготовки і підвищення кваліфікації;
- створення інтегрованих навчальних планів та програм;
- зв'язок між середньою загальноосвітньою, професійно-технічною, вищою школою та закладами післядипломної освіти;
- формування і розвиток навчально-науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців [451].

Цікавим вважаємо дослідження А. Седова, у якому автор зазначив, що ключовим елементом змін в освіті є вчитель. Також, порівнюючи вміння адаптуватися до нововведень у сфері освіти та у сфері економіки, автор визначив чотири групи людей: «новатори», «реалізатори», «група пізньої більшості» та ті, хто «не впевнений у собі». Це дослідження показало, що освітян-«новаторів» більше, ніж економістів. Проте, на жаль, кількість «реалізаторів» та осіб, що належать до «пізньої більшості», значно менше, а

«невпевнених у собі» – значно більше [633, с. 124]. Отже, як бачимо, що креативних працівників освіти є чимало, проте тих, хто готовий запровадити нововведення, реалізувати їх у навчальній сфері, недостатньо. Окрім іншого, звідси впливає проблема активного впровадження інноваційних технологій у підготовку вчителів молодших класів, що матиме вплив на подальше застосування майбутніми вчителями інновацій, а також підготує впевнених особистостей, здатних швидко адаптуватися до змін.

За цього етапу І. Богданова [67]. експериментально перевірила, що впровадження модульного навчання створює умови для самодостатнього розвитку особистості майбутнього вчителя початкової школи, а поєднання теоретичної і практичної підготовки до професійно-педагогічної діяльності шляхом введення інноваційних технологій сприяє його ефективності. Встановлено, що навчальні модулі, до складу яких увійшли змістові модулі як основні компоненти структури, реалізуються через пізнавально-операційні й технологічні.

І. Гавриш, досліджуючи роль інновації у підготовці вчителів початкової школи, розробив концепцію та представив теоретичну модель підготовки майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності. Науково обґрунтовано технологію формування готовності майбутніх учителів до створення, упровадження та поширення освітніх інновацій. А також експериментально доведено її ефективність. Упроваджено в освітній процес педагогічних ЗВО авторські спецкурси: «Педагогічна інноватика», «Теоретичні основи оцінки педагогічних процесів і явищ», «Самостійна робота студентів», «Методологія та методика наукових досліджень» [125].

У дослідженнях О. Антонової, О. Акімової, О. Дубасенюк, В.Завірюхи, Г. Розлуцької, Т. Семенюк, П. Сікорського, О. Третяк та ін. була звернена особлива увага на розвиток інноваційних технологій. Проаналізувавши джерельну базу, ми визначили, що науковці [212; 238; 239; 240; 607 732] визначають серед найбільш поширених інноваційних технологій досліджуваного етапу:

- технології модульного навчання;
- технології розвивального навчання;
- інтерактивні технології навчання;
- ігротехнічні технології навчання;
- технології ситуаційного аналізу;
- кооперативні технології;
- особистісно орієнтоване навчання;
- нові інформаційні технології та цифрове навчання тощо.

Модульне навчання В. Завірюха розуміє як структуроване в блоки і визначається організаційно-методичним порядком цих блоків. Науковець наголошує, що аналіз технології модульного навчання дає змогу визнати її як інноваційну, засновану на діяльнісному підході та принципі свідомості [238, с. 39].

Г. Розлуцька рекомендує застосовувати модульні технології, зокрема для того, щоб стимулювати систематичну та самостійну роботу здобувачів вищої освіти, підвищення об'єктивності оцінювання їхніх знань, створення здорової конкуренції, розвитку творчих здібностей [608, с. 122].

Усвідомлення програми, визначення власної траєкторії, варіативність навчання та адаптивність змісту, участь в оцінюванні та контролю знань сприяють професійному зростанню студентів [4, с. 5]. Можливість здобувача обирати свій навчальний шлях та готуватися до майбутньої професії блоками (модулями, частинами) оптимізує процес отримання знань.

Докладний аналіз праць О. Барабаш, В. Завірюхи, В. Кириліві, Г. Розлуцької та ін. показав, що особливого розвитку в процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи набула *технологія розвивального навчання*, яка полягає в тому, що активна діяльність студентів спрямована на «найближчу зону», з якою студент ще не зустрічався, але яку він засвоює за допомогою викладача. Потім студент переходить на той рівень, коли може виконувати цю дію самостійно, і це означає, що розвиваються певні здібності. Метою технології розвивального навчання є розвиток активного творчого

мислення і формування на цій основі здатності працювати самостійно. Тобто основна мета зазначеної технології – розвиток здатності самостійно вчитися [238, с. 42]. Діяльність викладача полягає в тому, щоб навчити студента вчитися. Ефективнішим цей процес стає завдяки використанню інтерактивних технологій.

Інтерактивні технології навчання [238, с. 44] – це технології, що спрямовані на групову і колективну активну взаємодію. Реалізуються на взаємодії «студент–викладач», «студент–студент» у малих групах чи в колективних формах роботи. Вони найбільше наближають студентів до реальної професійної діяльності. Інтерактивні технології навчання досліджували Л. Бекірова, О. Дубасенюк, В. Завірюха, М. Євтух, О. Комар, М. Кляп, О. Пометун, М. Фіцула, О. Чубко та ін.

До інтерактивних технологій В. Завірюха відносить ігротехнічні, ситуаційні технології, тренінги та рольові вправи.

Л. Бекірова наголошує на моделі формування готовності майбутнього вчителя молодших класів, зокрема можливості використання інноваційних інтерактивних технологій у процесі підготовки вчителя початкової школи під час таких форм навчання: лекцій (дебати, проєктивна лекція, лекція-мозаїка тощо), практичних занять (розв’язання педагогічних ситуацій, творчі групи, мікрОВикладання, панорамний та позиційний семінари, тренінги та ін.) [48, с.26].

До інтерактивних технологій деякі вчені (В. Галузьяк) відносять тренінгові практики. Науковець вважає тренінг формою соціально-психологічної роботи, що забезпечує розвиток особистості на основі внутрішньогрупової взаємодії та застосування вправ. Під час тренінгу моделюються ситуації професійно орієнтованого спілкування, але при цьому створюється безпечне навчальне середовище, що дає змогу майбутнім учителям усвідомити свої життєві та професійні установки, шаблони мислення та способи розв’язання проблем для того, щоб змінити їх. Реалізація поставлених завдань тренінгу залежить від

низки чинників, серед яких: зростання мотивації, усвідомлення власних потреб, створення позитивних образів професійного майбутнього тощо [135, с. 44-50].

Схожою до класифікації О. Пометун та Л. Пироженко є класифікація інтерактивних технологій С. Гончарова, який відносить до них кооперативне, колективно-групове навчання, технологію ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань, кожна з яких реалізується через окремі методи і прийоми [152, с. 354].

Учені (В. Галузяк, С. Гончарова, Л. Козак, О. Пометун, Л. Пироженко, І. Шубіна та ін.) обстоюють позицію, що інтерактивні технології є ефективними в підготовці вчителя молодших класів. Вони спрямовані на організацію роботи в групах, обговорення, формування творчого і критичного мислення. Деякі автори (Л. Бекірова, Л. Голяна, О. Фецик) стверджують, що інтерактивні технології спрямовані на подачу матеріалу, інші (В. Завірюха, Л. Пироженко, О. Пометун) – на його аналіз (ігри, конференції, тренінги тощо).

В. Завірюха виокремлює *ігротехнічні технології*, що полягають у створенні навчально-ігрових взаємодій між студентами за керівництва ігротехніка, тобто керівника. Найбільш поширеними формами їх реалізації є ділові, імітаційні ігри, що стосуються професії і мають дидактичну мету, а також навчальні [238, с. 48]. Ігротехнічні технології досліджувала також І. Гордієнко-Митрофанова [154], яка зазначила, що ігротехнічні компетентності відображають не тільки предметні та суб'єктні, а передовсім ціннісно-змістові та процедурні. Саме ці компетентності готують учителя початкової школи до активної і ефективної освітньої діяльності.

Сутність технологій ситуаційного аналізу полягає в самостійному аналізі, діагностиці, висуванні ідей та ухваленні рішень із реагування на ситуацію, випадок, дію, подію, пригоду [238, с. 48]. Найбільш поширеними у ЗВО, на думку В. Завірюхи, є: «кейс-метод», метод аналізу «інциденту», метод розбору «кореспонденції» («баскетметод») та інші.

О. Березок, О. Гречановська, Л. Коваль, С. Ковальова, Н. Кравець та ін. основою ситуативної технології вважають проблемну ситуацію. Ця освітня

інновація активізує пізнавальний інтерес у студентів, стимулює до навчальної діяльності, активізує розумову діяльність. Такі ситуації спрямовані на уміння аналізувати, робити висновки, ухвалювати рішення за нестандартних ситуацій. Цей метод спонукає студентів до діяльності на основі певної ситуації, яка ґрунтується на необхідній сукупності знань, умінь і навичок, якими повинні оволодіти студенти. Ігрова ситуація сприяє посиленню емоційно-психологічного стану, збуджує внутрішні стимули до навчальної роботи, знімає напругу, втому [45; 313; 317; 364].

О. Дубасенюк, М. Жалдак, М. Кадемія, С. Калашнікова, Л. Коваль, А. Коломієць, Н. Корсунька, І. Костікова, О. Муковіз, Н. Побережна, О. Суховірський, Ж. Таланова та інші науковці в підготовці вчителя початкової школи віддають перевагу інформаційним технологіям [242; 231; 286; 336; 446; 478; 536; 583; 702; 706].

Проаналізуємо окремі особливості розвитку інформаційних технологій. Зокрема Н. Побережна досліджувала роботу в порталі. «Портал – це вихід в глобальний інформаційний простір. Характеризується існуванням розвинутої системи інформаційних ресурсів і активною взаємодією з користувачами через систему форумів. Він має централізований вхід і спеціальні засоби для зручної подорожі по інформаційних ресурсах» [536, с.110]

Авторка виокремлює горизонтальний та вертикальний портали. До складу системи освітніх порталів входять: сервіс; спеціалізовані служби, що надають доступ до різних електронних освітніх ресурсів (електронні бібліотеки, навчальні курси, тестування тощо). Освітній портал є частиною вебпростору. Реалізація інноваційних інформаційних технологій здійснюється через освітній портал, а також реалізується за допомогою низки методів: інформування, асоціативний, програмування навчальної діяльності, комп'ютерного тестування, комп'ютерного моделювання, «невизначених» завдань, ситуативного моделювання [536, с.110].

Важливою частиною інформаційних технологій є дистанційне навчання. Європейська комісія визначає дистанційне (електронне) навчання (англ. distance

e-learning) як «використання нових технологій мультимедіа й Інтернету для підвищення якості навчання шляхом поліпшення доступу до ресурсів і сервісів, а також віддаленого обміну знаннями й спільною роботою» [486].

С. Калашнікова та Ж. Таланова на початку 2010 р. починають аналізувати дистанційне навчання в підготовці вчителя початкової школи. Вони вважають, що підвищити якість вищої освіти можна за допомогою дистанційного навчання. Автори наголошують, що в процесі дистанційного навчання інтерактивне спілкування студента з викладачем відбувається у синхронному та асинхронному режимах. Засобами дистанційного навчання є: електронні підручники, посібники, монографії, статті, відео- та аудіоматеріали, презентації, тренажери, тестування тощо. До інноваційних методів належать методи викладання (лекції, семінарські і практичні заняття, консультації) з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: як у режимі реального часу – через інтернет-конференції, «чати»; так і на цифрових носіях, слайд-шоу з тематичних питань, ділові ігри тощо. Додатково на електронних носіях дистанційних курсів розміщується, наприклад, така інформація: аудіо-, відеоінформація, графічна інформація (схеми, графіки, діаграми); текстова інформація великих обсягів [706, с. 216-236].

У досліджуваному історіографічному періоді в процесі підготовки вчителя початкової школи, як зазначали вчені (М. Гайдур, В. Імбер, С. Кубрак, І. Лецюк та інші), свого поширення набули інформаційні технології навчання, зокрема розвитку набуло мультимедіа в закладах вищої освіти, задля оптимізації освітнього навчального процесу найчастіше використовували такі мультимультимедійні продукти, як-от предметні лекції-презентації (створені викладачами); мультимедійні комп'ютерні навчальні системи (електронні посібники, тренажери, енциклопедії тощо); аудіо- та відеонавчальні матеріали; освітні вебсайти [131; 271; 381; 398].

В. Імбер та І. Петрицин зазначили, що для успішного оволодіння студентами мультимедійними засобами навчання потрібне мультимедійно-навчальне середовище, що становить собою сукупність умов, що сприяють

формуванню й розвитку процесів мультимедійної взаємодії між студентами, викладачем і мультимедіа, а також узгодженості зі змістом навчального курсу [271, с. 74-77; 522].

Досліджуючи питання розвитку інноваційних інформаційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, ми виокремили дослідження, які стосуються умов ефективності їх використання.

Н. Побережна, вивчаючи особливості впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти, називає однією з основних вимог щодо успішного опанування інноваційними комп'ютерними технологіями якісне технологічне забезпечення. Також науковиця експериментально довела ефективність застосування інноваційних технологій під час спецкурсу «ІТ і міжкультурне спілкування» у підготовці майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності. Авторка спецкурсу описує мету, завдання, принципи, функції застосування інформаційно-комунікаційних технологій за умов інтегративно-розвивального підходу, що стосується опанування студентами інформаційними навичками [536]. Це нам дає можливість переконатись у тому, у необхідності і потребі застосуванні інноваційних технологій ЗВО. Дослідження фокусує увагу на важливості комп'ютерної грамотності сьогодні.

Р. Гурін [179] визначає готовність майбутнього вчителя до застосування інноваційних інформаційних технологій як професійну діяльність та інтегровану якість особистості майбутнього вчителя, ??? щось пропущено в підвищенні продуктивності мислення, розвитку пам'яті, навичок, розширенні, поглибленні знань через використання нових інформаційних технологій та їх засобів; у наданні можливості обирати способи дій, здійснювати самоконтроль та прогнозувати шляхи підвищення продуктивності роботи під час інформатизації процесу навчання.

О. Суховірський визначив критерії та модель готовності вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій [702].

Чинні концепції дистанційної підготовки вчителів початкової школи та їх особливості проаналізовано в дослідженні П. Стефаненко. На основі системного підходу науково обґрунтовано концепцію дистанційного навчання як форми існування дидактичної системи. Визначено характеристики дистанційного навчання на сучасному етапі розвитку суспільства та вищої освіти. Сформульовано й проаналізовано еталонну модель модульної дистанційної дидактичної системи. Наведено її стратегічні принципи і використовувані засоби навчання. Докладно розглянуто операційні принципи, зміст і технологію навчання, в основі якої методи й форми організації навчання, способи корекції і контролю знань студентів [682].

З-поміж дослідників, що займались проблемами застосування інноваційних інформаційних технологій, – А. Коломієць [337], Л. Петухова [525], Н. Побережна [536] О.Суховірський [702], І. Смирнова [662], Є. Смирнова-Трибульська [663] та ін.

Є. Смирнова-Трибульська підкреслювала, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі ланки освіти забезпечує ефективні результати в освітньому процесі та розвитку студентської молоді, зробить освіту доступною, підготує майбутнє покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві тощо. Водночас назріла проблема модернізації науково-методичного забезпечення навчально-пізнавального процесу для упровадження інноваційних технологій навчання, які конкретизуються в нових інформаційних, педагогічних, модульних і дистанційних технологіях навчання [663].

На другому умовно визначеному нами етапі історіографічного аналізу розроблялося чимало аспектів щодо підготовки вчителів початкової школи до розвитку інноваційних технологій. Так, Ф. Халіловою розроблено модель підготовки майбутніх педагогів початкової ланки освіти до застосування інформаційних технологій, авторка виокремила модель формування готовності вчителів початкової школи до використання інформаційних технологій, модель-проект системи спецкурсів та їх програмного та методичного забезпечення,

модель формування готовності майбутніх фахівців на конкретних етапах навчання в інформаційно-комп'ютерному середовищі, моделі навчальних дій [762]. Ф. Халілова вважала, що зміна концепції підготовки вчителів щодо розвитку інноваційних технологій приведе до успіху. За її переконанням, удосконалити процес навчання у ЗВО можуть: компетентнісний, інформативний, особистісно орієнтований підходи; моделі-проекти навчальних спецкурсів на основі технології ефективного навчання, інформаційні технології; зміна вимог до підготовки вчителя початкової школи тощо [762].

Таким чином, питання застосування інноваційних технологій у підготовці вчителя добре розкрито в наукових дослідженнях. Різноманітність проаналізованих аспектів порушеної проблеми вказує на якісний розвиток освіти XXI ст. на всіх рівнях.

Це підвищило рівень конкуренції між закладами освіти, а тому оптимізувало їхню роботу. Проте для досягнення цілей, зазначених вище, необхідно було докорінно змінювати зміст вищої освіти.

За умов євроінтеграції у вищій освіті з'являються зміни в контексті болонських домовленостей; актуалізується рівень усвідомлення значення підготовки професійних кадрів України. Розвиток вищої освіти характеризується процесами глобалізації, євроінтеграції, інформатизації, співпрацею закладів вищої освіти з працедавцями і, як наслідок, зміною змісту вищої освіти до потреб ринку праці, бралися до уваги регіональні особливості; змінюється роль університетів у формуванні нової особистості.

Приєднання ЗВО до Болонської системи освіти, перехід на кредитно-модульної системи навчання спровокувало інтенсивне запровадження в підготовку майбутніх спеціалістів загалом та вчителів початкової школи зокрема інноваційних технологій навчання. Оновлення відбулися і в навчально-методичній базі. Суспільство переживало поступову технологізацію всіх сфер життя, що спонукало до оновлення технологічної бази.

Учений В. Кремень схарактеризував основні тенденції освіти так: «У всіх сферах життєдіяльності людини і суспільства дедалі більше утверджуються

загальноцивілізаційні тенденції розвитку, характерні для ХХІ ст. Передусім це тенденція зближення націй, народів, держав через створення спільного економічного, інформаційного, а зважаючи на вимоги Болонського процесу, й освітнього простору Європи. Друга тенденція – це перехід людства від індустріальних до науково–інформаційних технологій і формування суспільства знань, що висуває як основні пріоритети освіту і науку – сфери, які забезпечують розвиток людини і суспільства» [374, с. 221– 222].

Пропонуємо проаналізувати ступінь досліджуваності порушеної в дисертаційній роботі проблеми в другій групі джерел – публікаціях у періодичних виданнях. За цього періоду з'являється чимало наукових праць у педагогічній періодиці (К. Авраменко, О. Акімова, О. Беспалов, Н. Калита, С. Стрілець, О. Шаманська Н. Щепіна та ін. [1; 3; 46; 290]. Так, Н. Щепіна наголошувала, що в межах нової освітньої парадигми треба дотримуватись установки активізації пізнавальної діяльності студентів – майбутніх учителів початкових класів. У структурі активності студента авторка виокремлює такі компоненти:

- « – готовність виконувати навчальні завдання;
- прагнення до самостійної діяльності;
- свідомість виконання завдань;
- систематичність навчання;
- прагнення підвищити свій особистий рівень тощо» [46, с. 497].

Також О. Беспалов, Н. Щепіна зазначили, що проблемні завдання, у яких студент спершу працює з наявними знаннями, а потім у процесі їх ускладнення змушений самостійно шукати вихід, тобто вдаватися до активної пізнавальної діяльності, є одними з найефективнішими під час фахової підготовки вчителів. З-поміж інших дослідниця називає евристичну бесіду, самостійні завдання, що передбачають активізацію уваги. Навчання у ЗВО повинне бути таким, що не тільки дає знання, але й формує вміння їх застосовувати. Реалізація нової парадигми вищої освіти можлива за умови практичної реалізації поставлених завдань [46, с. 497].

Л. Даниленко та В. Олійник визначили, що серед основних завдань модернізованої системи підготовки педагогічних працівників в Україні є забезпечення освіти високваліфікованими спеціалістами, оволодіння спеціалізаціями, орієнтація на ринок праці [476, с.69-78].

Виконання поставлених завдань було б неефективним, якщо б не базувалося на принципах освіти. Одним з основних принципів освіти, на думку І. Богданової, має бути принцип дотримання світоглядного та культурного самовизначення. А оскільки кінець ХХ століття є нестабільним, моделлю особистості повинна бути «інноваційна людина», що постійно розвивається. Провідним типом навчання науковець вважає дослідницький, а базою життєдіяльності – винахідливість. Освітній процес повинен бути спрямованим на особистість майбутнього вчителя [67].

Формування «інноваційного спеціаліста» розглядалось у працях Н. Бахмат, О. Дубасенюк, О. Красовської, Т. Семенюк, І. Талаш, В. Чичук та ін.[42; 212; 369; 707; 799].

Аналіз дослідження Н. Терентьєвої дає можливість визначити, що основною метою ЗВО було: «створення можливостей освітнього середовища, які зумовлюють мотивацію до самовиховання, самопізнання, саморозвитку, самоорганізації, гармонізації відносин із людьми, соціумом, природою, формування загальнолюдських цінностей, лідерських якостей, відповідальності за прийняті рішення та наслідки власних дій та ін., що безпосередньо визначає ноосферний світогляд, інноваційне мислення тощо». Науковець зазначила, що освіта і освітня політика є стратегічною сферою розвитку держави. А це в свою чергу формує людський світогляд та інноваційне мислення громадян. Інноваційність освіти проявляється у створенні системи цілеспрямованої підготовки фахівців для здійснення професійної діяльності, в яких присутні почуття гідності, патріотизму, а також які наділені професійними, духовними та моральними якостями. Таким чином, «тенденція зміни структури і завдань інноваційної освіти зберігається, а зміст освіти коригується відповідно до вимог часу» [713, с.25-26].

Учена Л. Коваль у працях актуалізує проблему оновлення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій і вважає, що вона має здійснюватися на засадах системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного і технологічного підходів, а тому передбачає нововведення щодо форм, методів і засобів навчально-пізнавальної діяльності студентів, зокрема, упровадження активних та інтерактивних методів навчання (педагогічний тренінг, ділова професійно-орієнтована гра, мозковий штурм, робота в малих групах тощо), поширення ідеї використання дистанційного навчання. Позитивною зміною, на думку науковиці, є впровадження кредитно-модульної системи в організацію навчально-виховного процесу у ЗВО України [314].

Основною вимогою до особистості вчителя початкової школи Л. Коваль визначає здатність швидко адаптуватися до змін, а сформувати таку особистість можна за допомогою інноваційних технологій навчання, учена наголошує на необхідності змінювати підходи до організації самостійної роботи студентів. Як бачимо, думка про те, що сучасний учитель повинен бути мобільним щодо змін, креативним та таким, що здатен критично мислити, простежується в працях усіх авторів, чий дослідження були предметом нашого аналізу.

Аналіз видань журналу «Початкова школа» 2000-2016 рр. показав, що питання застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів стало більш актуальним, аніж за попереднього історіографічного періоду. Інноваційні технології все більше розглядаються в роботі початкової школи (див. табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Порівняння кількості публікацій, що стосуються інноваційних технологій у підготовці вчителів та учнів початкової школи

Тема, рік	Підготовка вчителя, 2001	Підготовка учнів, 2001	Підготовка вчителя, 2008	Підготовка учнів, 2008	Підготовка вчителя, 2014	Підготовка учнів, 2014
К-кість	0	2	1	15	4	7

Для порівняння ми запропонували 3 випадково дібрані роки другого етапу дослідження (табл. 2.2), висновуємо, що цікавість науковців зосереджена на дослідженні інноваційних технологій у початковій школі.

Підготовку вчителів молодших класів на основі інноваційних технологій вивчали й інші науковці: М. Жалдак, А. Коломієць, О. Суховірський, Л. Пуховська, І. Шапошнікова та ін.

Як показало дослідження, проведене Л. Пуховською, з-посеред основних причин, що зумовлюють різноманітність та особливості національних систем, моделей підготовки вчителів і збігаються з тенденціями розвитку педагогічної освіти в країнах Західної Європи на початку ХХІ ст., можна вважати історичні, політичні та соціальні контексти; особливості української культури та традицій, переконань і поглядів щодо вчителя і його ролі; сучасні педагогічні ідеї: інтеграція, професіоналізація, фундаменталізація, універсалізація [585].

До ключових причин зміни системи вищої освіти в Україні науковці віднесли стрімкий розвиток технологій, запити суспільства щодо інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці вчителя початкової школи та ін. Питанням підготовки вчителя початкової школи за умов інформатизації освіти займалися М. Жалдак [231], І. Шапошнікова та ін. [353;393; 522; 232; 679; 806].

Для застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі підготовки вчителя початкової школи необхідне мережеве спілкування. Ю. Комарова та Л. Мачинська виокремлюють поширені форми мережевої комунікації: електронна пошта, телеконференція, консультація, застосування програм Skype, IRC, вебінари, вебквести тощо [433].

Проаналізувавши великий обсяг науково-методичної літератури, ми виявили спільне та відмінне в дослідженнях науковців у вимірі порушеної нами проблеми (результати висвітлені в табл. 2.3).

Як видно з вищевикладаного (табл. 2.3), науковці солідарні щодо важливості інформаційної культури вчителя початкової школи і формування її у ЗВО. Проте деякі аспекти організації фахової підготовки мають відмінність.

Таблиця 2.3

Спільне та відмінне в дослідженнях ролі інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутнього вчителя початкової школи у ЗВО України в рецепції українських дослідників

Спільне	Відмінне
<p>Учитель початкової школи повинен сприймати, обробляти, аналізувати, інформацію що стосується ІКТ, і ту, що сприймається через інформаційно-комунікаційні технології, володіти комп'ютером, уміти працювати в програмах типу Word, Powerpoint, Excel тощо, шукати інформацію за допомогою інтернету, знати вікові особливості учнів початкової школи, щоб доступно пояснювати інформацію, бути інформаційно культурним, знайомим із кібербезпекою.</p>	<p>В. Коткова, Л. Петухова вважають, що підготовка студентів повинна відбуватись у трисуб'єктному зв'язку: викладач–студент–інформаційне середовище. М. Жалдак, Н. Кушнір, О. Співаковський та ін. вважають, що основним інформатором є викладач, і взаємодія відбувається на рівні «викладач– студент» [674].</p> <p>Р. Гуревич, Н. Кушнір, О. Співаковський та ін. зазначають, що підготовка вчителів засобами ІКТ повинна спиратись на зміст підготовки учнів, інші (А. Дрокіна, М. Жалдак, Л. Макаренко) – від запитів суспільства [203;231; 414].</p>

На основі аналізу джерельної бази (ми визначили переваги і недоліки ІКТ під час підготовки вчителя початкової школи.

Переваги:

- студенти мають можливість взаємодіяти між собою, працювати над одним документом чи завданням;
- можливість навчатися будь-де та будь-коли;
- електронні книги займають менше місця, аніж книги на паперових носіях;

- можливість за допомогою онлайн-інструментів доступно та якісно пояснити матеріал;
- підвищують увагу студентів, їхню мотивацію.

Недоліки:

- відсутність постійного зв'язку;
тривале перебування за комп'ютером чи будь-яким іншим гаджетом збільшує ризик проблем зі здоров'ям;
- технічні проблеми (проблеми з низьким зарядом, програмним забезпеченням тощо).

Технологічні нововведення, на думку Г. Черненко, – це запровадження нових форм і методів навчання, що підвищують його ефективність. Як відомо, професійна підготовка здобувачів вищої освіти – майбутніх вчителів початкової школи проходить на основі теоретичного та практичного етапів. На теоретичному етапі ефективними формами та методами підготовки студентів можуть бути читання лекцій за опорними конспектами у вигляді текстів, таблиць, схем з використанням мультимедійних технологій. Основними формами та методами організації діяльності майбутніх учителів початкової школи під час практичної підготовки можуть бути педагогічні тренінги, ділові професійно орієнтовані гри, інтерактивні вправи (мозковий штурм, «коло ідей», «дебати», «прес», «ажурна пилка» і ін.), робота в малих групах, колективна творча робота, діалогічне спілкування тощо [795, с. 5].

Г. Черненко стверджує, що в освітній практиці найбільш часто використовуються такі педагогічні технології: *структурно-логічні технології*: поетапна організація системи освітнього процесу, що забезпечує логічну послідовність постановки і розв'язання дидактичних завдань на основі поетапного добору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів; *інтеграційні технології*: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (в т. ч. електронних); *професійно-ділові ігрові технології*: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під

час проведення яких формуються вміння розв'язувати завдання на основі компромісного добору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо); *тренінгові засоби*: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів розв'язання типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, розв'язання управлінських завдань тощо); *інформаційно-комп'ютерні технології*, які реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контрольних, інформаційних тощо); *діалогово-комунікаційні технології*: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня [795, с. 6].

Сьогодні в процесі підготовки вчителя початкової школи поширеними інноваційними технологіями вчені (І. Галиця, О. Галиця, Н. Мирончук, Д. Остапчук, В. Стрельніков, С. Стеблюк та ін.) вважають такі: інтерактивні технології навчання у ЗВО (кооперативного навчання, кооперативно-групового, ситуативного моделювання, особистісно орієнтовані технології, технології опрацювання дискусійних питань, інтерактивні технології) [135, с. 105; 489, с. 142; 692, с.58; 800, с. 2]. Розглянемо їх більш детально.

Технології кооперативного та кооперативно-групового навчання розглядали О. Бойко, У. Дудчак, В. Іваночко, М. Гришук, О. Саган та ін. Учені виокремлюють близько 50 різних методів застосування, але найпоширенішими є «робота в парах, ротаційні зміни (трійка), робота в малих групах, метод-Прес, зміна позицій, Акваріум, Карусель, Коло ідей та Ажурна пилка» [627 с. 341].

Інноваційна педагогічна технологія у вузькому значенні означає спосіб організації освітнього процесу, що істотно підвищує його ефективність, «спрощує і робить більш цікавим». Застосування ІТТ на занятті включає використання методів, прийомів та інших інструментів [37].

Дослідниця Г. Розлуцька в процесі застосування технології інтерактивного навчання вважає доречним такий розподіл етапів заняття:

мотивація – 5%; оголошення теми – 5%; інформування студентів – 10-15%; інтерактивна вправа – 50-60 %; рефлексія – 15-20% [608, с. 122].

Д. Остапчук та Н. Мирончук зазначали, що у вищій школі переважно використовувалися такі інтерактивні методи, як: тренінги, ситуаційні задачі, майстер-класи, прес-конференції, тестування, кейс-методи, ігрове навчання, круглі столи, мультимедійні лекції та практичні заняття, електронні навчальні видання [489, с.142].

На лекційних та практичних заняттях із педагогічних дисциплін переважно застосовувалися індивідуальні роздаткові матеріали, відео-, аудіо-, комп'ютерна техніка (для проведення фокус-групи), дидактичні ігри. Усе це допомагає формуванню професійного потенціалу майбутніх фахівців [489, с. 142].

Як підтвердження досліджуваної проблематики на основі проведеного елективного курсу «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (історіографія дослідження)» у травні 2023 р. ми провели фокус-опитування магістрів спеціальностей 011 «Освітні, педагогічні науки», 013 «Початкова освіта» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, яке дало змогу визначити, що 87,5% з вищеперелічених методів інтерактивних технологій застосовуються в освітньому процесі ЗВО. В опитуванні взяло участь 50 здобувачів. З-поміж запропонованих запитань такі:

«1) Чи застосовують викладачі ЗВО під час проведення лекцій та семінарів інтерактивні технології?

2) Чи застосовувались інтерактивні методи : робота в парах, робота в трійка, метод– Прес?

3) Які методи вам найбільше сподобались?» та інші.

Як інтерактивна технологія у ЗВО часто застосовується дидактична гра. Дидактична гра – це гра за чітко встановленими правилами, що має педагогічну чи навчальну мету. Однією з цілей вищої освіти є формування в студентів здатності до самонавчання, самодисципліни та самовиховання. Сумлінне

виконання правил вимагає витримки, передбачає розвиток самоорганізації, чесності. Заняття з використанням дидактичних ігор відрізняються від традиційного навчання. Студентам надається свобода діяльності. Як складник інтерактивної технології науковці Д. Остапчук та Н. Мирончук виокремлюють ігри-змагання, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні та ігри-драматизації. За дидактичною метою – «актуалізуючі, формуючі, узагальнюючі та контрольнокорекційні» [489, с. 142]. Одним із завдань інтерактивного навчання, як стверджують автори, є створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває впевненість, свою інтелектуальну цінність, що робить процес навчання більш продуктивним. Для розв'язання освітніх завдань викладач застосовує інтеракції: кейс-метод, тренінги, круглі столи, дебати, мозковий штурм, відеоконференції, метод проєктів тощо. Усе це допомагає формуванню професійного потенціалу майбутніх фахівців [489].

Педагогічні умови застосування кейс-методу актуалізує І. Брітченко, В. Стрельніков: викладач повинен створити в навчальній аудиторії такі умови, які б уможливили розвинути в студентів уміння критично мислити, аналізувати, під час дискусії ділитися власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. Студенти повинні усвідомлювати, що викладач перебуває в аудиторії для того, щоб допомогти їм, і вони мають скористатися цим, проте основна відповідальність за те, чого вони навчилися, лежить на них [692, с. 58].

Дослідник А. Коломієць акцентує на методі проєктів як інноваційній освітній технології, яка передбачає розвиток умінь студентів самостійно навчатися в інформаційному просторі в процесі пошуку необхідної інформації; розвиток критичного мислення (здатність ставити нові запитання, добирати різноманітні аргументи, ухвалювати незалежні продумані рішення, тобто «ставати інформаційно-культурними») [335, с. 3].

Інноваційним механізмом активізації педагогічного та наукового процесів є метод «гонка за лідером». Автори цієї методики І. Галиця, О. Галиця висвітлюють значення, зміст поняття «змагання», розкривають методологічні аспекти застосування нетрадиційної (штучної) конкуренції, надають слушні

пропозиції щодо нарахування балів за основні види освітньої діяльності, пропонують конкретні формули для розрахунку загальної кількості балів, акцентують на розробці безмашинного програмного методу контролю знань студентів, застосування якого дасть змогу перевіряти знання необмеженої кількості студентів з окремих питань навчальної дисципліни за короткий проміжок часу [134, с. 105].

До інноваційних технологій навчання у ЗВО належить і проєктна технологія, основна цінність якої полягає в створенні власних надбань у галузі освіти. Так, С. Стеблюк стверджує, що під час застосування проєктної технології в освітньому процесі ЗВО студенти мають змогу: розробляти авторські завдання та дидактичні ігри; плани-конспекти занять, батьківські збори та методичні рекомендації; створювати власні портфоліо, картотеку; розробляти інформаційні плакати, листи та буклети тощо [680, с. 141-142].

У дослідженнях Л. Козак визначено такі типи проєктів: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані. У професійній підготовці майбутніх фахівців найчастіше застосовують дослідницькі (есе, реферати, аналітичні роботи, статті, доповіді на наукових конференціях; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду у ЗВО; виконання дипломних робіт тощо) та практико-орієнтовані (розробки рекомендацій, планів і заходів навчально-виховного характеру; підготовка збірників педагогічних задач, відеофільмів, мультимедіа продуктів професійного спрямування) [326, с. 7].

Так І. Шубіна виокремлює низку переваг технології проєктів: «інтегрує студентів та вчить їх співпраці, вирішенню конфліктів та пошуку компромісу; слабкі студенти вчаться від більш здібних; кожен відповідальний за себе і інших; студенти мають можливість використати знання і вміння з інших дисциплін; студенти швидше і ефективніше запам'ятовують інформацію; робота в групах сприяє позитивній атмосфері, спонтанним розмовам та обміну досвідом та інформацією; викладач має можливість краще пізнати студентів, їх інтереси та здібності. Недоліки: відсутність залучення студентів не зацікавлених навчанням; тенденція кращих студентів до домінації і позбавлення голосу

слабших; труднощі в великих групах з ефективністю виконання проекту та моніторингом роботи студентів; труднощі з об'єктивним оцінюванням внеску кожного учасника в реалізацію проекту» [833, с. 197].

Проектну технологію, на нашу думку, можна віднести і до інтерактивних технологій (різновиди проєктів можна розробляти в групах у взаємодії зі студентами та викладачем, що є основою інтерактивної технології), і до технологій розвивального навчання (різновиди проєктів спрямовані на формування творчого та критичного мислення і на те, щоб навчити студента працювати самостійно). Метод проєкту, як і інші методи та технології, має свої переваги та недоліки.

Вважаємо: здібний студент – це вмотивований студент. Працюючи зі студентами під час навчальної педагогічної практики, провели опитування з метою визначити вимоги/побажання здобувачів вищої освіти щодо освітнього процесу: навчання має бути змістовним; більше конкретних прикладів застосування знань; доступним; сучасний виклад матеріалу; застосування ігор під час занять; цікавим; навчання повинне бути збагаченим екскурсіями, походами, обміном досвіду; справедливе оцінювання; чітко окреслені правила оцінювання; більше дискусій та обговорень; постійна зміна видів занять, оскільки студенти теж втомлюються від однотипних лекцій та практичних; можливість спілкування з іноземцями: як викладачами, так і студентами, так і простими людьми; обмін думками; можливість подорожувати по професії; інноваційні підходи у викладанні, які дозволять швидко запам'ятовувати матеріал; зміна форм роботи, що зближує студентів, спонукає потоваришувати.

Найбільша перевага технології розвивального навчання, на думку О. Барабаш, у тому, що ця технологія найбільш цілісно і системно відображає реальність, те середовище, у якому людині необхідно активно діяти: аналізувати, робити висновки, ухвалювати рішення, розв'язувати професійні задачі [39, с. 12].

Спеціалісти з мовних питань Л. Голяна та О. Фенцик розглядають поняття «технологія розвивального навчання» та «система розвивального навчання» як

тотожні [750, с. 109]. Істотна відмінність, на переконання науковців, розвивального навчання від традиційного полягає в тому, що нові знання пропонуються не в готовому вигляді, а через навчальне завдання, що постає у формі проблемного завдання, яке створює проблемну ситуацію [750, с. 111].

Ситуативний підхід до навчання був предметом дослідження таких авторів, як В. Кушнір, В. Радул, Н. Рожкова, О. Тесленко, О. Янкович та ін. Науковці по-різному підходять до вибору найефективніших інноваційних технологій ситуаційного аналізу [587; 840; 874].

Особистісно орієнтований підхід до навчання крізь гуманістичну парадигму опрацьований українськими педагогами та психологами: А. Бойко, Л. Коваль, О. Савченко, О. Сухомлинська, Л.Хомич та ін.[73; 316: 620; 704;766;].

Наше розуміння особистісно орієнтованого навчання збігається з твердженням Л. Хомич, яка розглядає його як педагогічну технологію, що враховує суб'єктивний досвід життєдіяльності студента, тому особистісно орієнтоване навчання поєднує, з одного боку, навчання, а з іншого боку – учіння як діяльність, що має значення для конкретної людини.

Особистісно орієнтоване навчання повинне впроваджуватись у процесі комплексної організації діяльності студентів, безперервності та систематичності вивчення педагогічної теорії у зв'язку з практикою протягом усього періоду перебування у ЗВО. Комплексна організація навчання включає: навчально-пізнавальну, навчально-практичну і самостійну науково- дослідницьку діяльність [766, с. 99], тобто під час організації особистісно орієнтованого навчання має сенс не тільки сам навчальний процес, але й психологія підходу до його організації. Студенти повинні максимально комфортно себе почувати впродовж усього навчального періоду у ЗВО. Такий же підхід простежується на наступному досліджуваному нами етапі історіографічного розгляду (підрозділ 2.3).

Історіографічний аналіз наукових досліджень А. Гуменюк, О. Дубасенюк, І Зязюн, Н. Калита, Л. Коломієць, Т. Коваль, В. Кремень, Р. Позінкевич та інших

авторів [74; 170; 262; 290; 316; 337; 373; 540] показав, що парадигми розвитку застосування інноваційних технологій навчання в початковій школі за умов змін освітніх концепцій, моделей, критеріїв, вимог підготовки вчителів до професійної діяльності, зміни змісту, технологій, методів, форм реалізації вищої освіти ґрунтуються на теоретичних засадах підготовки вчителя молодших класів з огляду на сучасні освітні парадигми, такі як:

– гуманістична парадигма, у центрі якої особистість (Р. Позінкевич, Л. Хомич та ін.) [540; 576];

- антропологічна, що базується на еволюції взаємодії людини та природи;

- антропоцентрична парадигма (за В. Кременем), в основі якої саморозвиток, гуманізм, ідеал моралі та свободи;

- культурологічна (підтримали К. Гансен, Л. Хомич) [765; 865];

- міждисциплінарна (підтримали О. Дубасенюк та І. Зязюн) [263; 211].

Припускаємо, що пошук нової парадигми розвитку інноваційних технологій у вищій школі – явище, зумовлене трансформацією процесів при переході від індустріального до постіндустріального й інформаційного суспільства, процесів технологізації, глобалізації та інтеграції і є необхідністю сьогодення.

У цьому контексті А. Гофрон стверджував: «Світ і Європа, яка постає завдяки створенню нових цінностей і технологій, нових геополітичних умов, нового стилю життя і способів взаємозв'язків, потребує нових ідей, класифікації і концепції, нової освітньої програми» [156, с. 38].

Українські дослідники (Н. Батечко, Н. Калита, А. Коломієць, Р. Позінкевич та ін.) підкреслюють, що на цьому етапі в розвитку інноваційних технологій перевага надається гуманістичній парадигмі, особистісно орієнтованій та неперервній освіті [41; 290; 337; 540].

Аналізуючи підходи та освітні парадигми, проблеми та вимоги, зміни форм, методів підготовки вчителя, подаємо складники застосування інноваційних технологій у підготовці вчителя початкової школи на основі

проаналізованої історіографії I та II досліджуваних періодів на рисунку (рис. 2.3).

Як видно з рис. 2.3, ключовим складником змін в освіті в наукових дискурсах є суспільство, його розвиток та вимоги, які формують запит на державному рівні. Невід'ємною частиною цього складного процесу є нововведення, контроль і, як результат, підготовлений сучасний учитель початкової школи.

Важливим на цьому етапі в контексті застосування інноваційних технологій, на переконання К. Волинець, є: оновлення професійної підготовки, з акцентом на професійно-особистісний розвиток студента та викладача; систематичність та варіативність освітніх програм; створення такого освітнього середовища, що продукує суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників неперервної педагогічної системи університету [116].

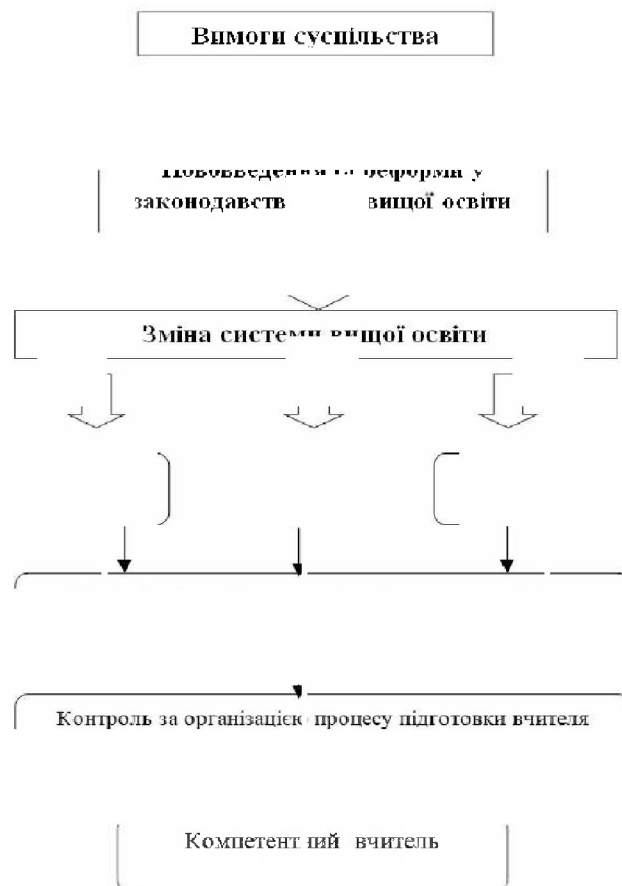

Рис. 2.3. Складники підготовки вчителя початкової школи у ЗВО у контексті розвитку інноваційних технологій (розроблено автором).

Перейдімо до аналізу третьої групи джерел – матеріалів тез конференцій, наукових посібників, матеріалів круглих столів, методичних рекомендацій. Так, у навчальному посібнику «Освітні технології» М. Михайліченка та Я. Рудика [438, с. 93] увиразнено такі різновиди ефективних освітніх інноваційних технологій на основі активізації та інтенсифікації діяльності здобувачів освіти: кейс-технологія, портфоліо, дослідницькі технології, технологія проектування освітнього середовища, технології моделювання тощо.

Більше різновидів інноваційних технологій виокремлюють науковці В. Стрельнікова та І. Брітченко, які, зокрема, пропонують чотири їх основних варіанти у вищій школі, що відповідають пріоритетам у розвитку певних індивідуальних властивостей студентів:

1) технології, засновані «на випереджуючому фіксованому інтелектуальному розвитку» студента – реалізуються в системі розвивального навчання, у технології проблемного навчання, в евристичних моделях навчання тощо;

2) технології пріоритетного розвитку емоційно-чуттєвої сфери, уяви, творчих можливостей та здібностей через різні види гри, психологічні тренінги;

3) технології пріоритетного розвитку критичного мислення, трудових умінь і навичок;

4) технології духовно-морального становлення особистості [692, с. 18].

Окрім того, науковці актуалізували й інші освітні інструменти, зокрема технології кооперативного навчання.

Сутність технології кооперативного навчання полягає в системному об'єднанні різних типів самостійної роботи студентів з інтерактивними технологіями, що формують здатність самостійно вчитися, працювати в команді, досягати поставленої мети. В українській науці були досліджені вченими Н. Алєндарь, М. Байда, М. Ворон, В. Завірюха, Л. Пирожєнко, О. Пометун [9; 28; 121; 240; 546]. В. Завірюха виділяє їх як окремий різновид інтерактивних технологій [240]. О. Пометун та Л. Пирожєнко вважають технології кооперативного навчання різновидом інтерактивних технологій [546]

Л. Пироженко та О. Пометун виокремлюють чотири групи інтерактивних технологій: інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань [546].

У процесі використання кооперативних технологій навчання доцільно надавати перевагу методам співпраці, а не змагання. Така співпраця буде ефективною, оскільки учасники відчувають особисту відповідальність за результати освітньої діяльності, допомагають один одному, співпрацюють.

Колективно-групові технології передбачають одночасну спільну працю всього колективу. У процесі обговорення певних питань учасники доходять спільної думки, таким чином, усі залучені до розв'язання проблеми. Більшість з цих технологій спрямовані на формування вмінь логічно висловлювати свою позицію та наводити аргументи.

Ефективними в процесі освітньої діяльності є технології ситуативного моделювання, які розвивають критичне мислення, уміння висловлювати свої думки, знаходити підхід до розв'язання складних ситуацій, вирішувати їх. Група технологій ситуативного моделювання включає симуляції, імітації, рольові ігри тощо. Викладач має створити проблемну ситуацію, а студенти – обговорити, запропонувати її можливі способи розв'язання [545].

До групи технологій опрацювання дискусійних питань належать дискусії, прийоми «Прес», «Обери позицію» тощо. Дискусія вчить глибоко розуміти проблему, висловлювати власну позицію, оперувати аргументами, критично мислити тощо. Усі ці групи можна комбінувати в процесі занять [545].

Різні аспекти підготовки вчителів початкової школи розкрито у навчально-методичних посібниках І. Дичківської, В. Стеценко, В. Стрельнікова, Г. Ткачук, Т. Туркот [197; 692; 722; 734].

Отже, вищезазначене дає підстави стверджувати, що збільшилася кількість науковців, а відповідно і кількість наукових досліджень, що стосуються різних аспектів підготовки вчителя початкової школи за допомогою інноваційних технологій.

Оновлення змісту професійної підготовки вчителя початкових класів відбулося через розвиток інноваційних технологій і передбачало: розвиток інновацій через мовленнєву підготовку вчителя (Л. Бірюк, І. Боднарук, М. Вашуленко, О. Кравченко-Дзондза, Л. Мамчур, Л. Сугейко та ін. [56; 69; 102; 365; 421; 700]), формування методичної компетентності (Я. Гаєвець [103], Н. Глузман [141], Л. Коваль [313], С. Скворцова [645] та ін.), формування професійної та світоглядно-методологічної компетентностей (В. Ковальчук [319], О. Матвієнко [430], С. Скворцова [645] та ін.), формування інформаційної культури (О. Значенко [253], С. Ілляш [269], А. Коломієць [336], О. Шиман, [819] та ін.), формування методико-інформатичної компетентності (С. Дубяга [214], М. Гаран, О. Ліба, О. Саган [626] та ін.), формування екологічної свідомості (Б. Андрієвський [12], І. Січко [642], Л. Фенчак [750], М. Хроленко [772] та ін.) тощо.

Загалом проблема розвитку інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів широко репрезентована в українській науці, виокремлюємо такі її напрями:

- професійна підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО (К. Авраменко, К. Волинець, Л. Коваль, Л. Пуховська, Ф. Халілова та ін. [1; 116;315; 585; 762]);
- обґрунтування теоретико-методологічних і професійних основ підготовки майбутнього вчителя початкової школи в контексті розвитку інноваційних технологій (І. Богданова, В. Бондар, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Я. Гаєвець, В. Євдокимов, В. Желанова, А. Коломієць, Д. Пащенко, О. Пехота, О. Савченко та ін. [68; 79;102; 125;130; 222; 236; 336; 512; 527; 619 та ін.]);
- застосування інноваційних технологій навчання в різноманітних напрямках підготовки майбутнього вчителя початкової школи (Ю. Криворучко, О. Сорока, Г. Штельмах, Н. Яценюк та ін. [377; 670; 831; 847]);
- обґрунтування моделей розвитку інноваційних технологій у процесі підготовки вчителя початкової школи (Н. Батечко, А. Гофрон, О. Дубасенюк, О. Савченко, Л. Хомич та ін. [41; 156; 210; 620;768]);

- аналіз готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності в контексті розвитку інноваційних технологій навчання (Л. Бекірова, О. Демченко, Д. Пашенко, О. Суховірський, Г. Товканець, Г. Штельмах та ін. [48; 187; 512; 702; 724; 831]).

2.3. Українська педагогічна історіографія про цифровізацію у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (2017-2021 рр.)

Аналізуючи, третій, умовно визначений нами етап (2017-2021 рр.), наголосимо, що питанням розвитку інновацій в освіті чимало місця присвячено в Концепції НУШ України [573].

За умов реалізації Концепції «Нова українська школа» інноваційна діяльність закладів освіти характеризується не лише системним експериментуванням, а й апробацією та застосуванням інновацій.

Підготовку вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій за умов концепції НУШ вивчали українські науковці Н. Капінус, Ю. Клепас, Д. Лудан, В. Поуль та ін. [291; 303; 409; 555].

Для успішного розвитку освіти, відповідно до Концепції НУШ, МОН України спільно з профільними інститутами НАПН України запроваджують в освітній процес початкової школи нові Стандарти освіти, Державний стандарт початкової освіти та новий Професійний стандарт учителя (Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 № 2736) за професіями «Вчитель початкової школи закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» [558; 573; 584].

За новим Професійним стандартом «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» сучасний учитель повинен володіти як загальними, так і професійними компетентностями, однією з яких є інноваційна [584].

Інноваційна компетентність сучасного вчителя початкової школи передбачає: стеження за інноваціями та введення їх у освітній процес; вміння працювати з інформаційними джерелами. Учитель початкової школи

диференційовано та індивідуалізовано застосовує інноваційні форми, методи, прийоми, засоби навчання; визначає ефективність їх застосування в освітньому процесі для задоволення індивідуальних потреб учнів [584, с. 6].

Досліджуючи питання інноватики, Г. Дудчак, Н. Казакова, І. Підласий, О. Шквир та інші автори зазначають, що підготовка вчителя початкової школи можлива за умови пошуку і застосування інноваційних форм і методів навчання, на основі ІКТ, зокрема вебтехнологій [531; 826].

Варто зауважити, що стрімкий розвиток суспільства, поширення в Україні пандемії Covid-19 та масштабного вторгнення сприяли пошуку нових підходів до навчання, викладання, професійної підготовки майбутнього вчителя, підготовці та оновленню навчально-методичного матеріалу, тобто впровадженню інноваційних змін. Пропонуємо відстежити ці зміни в трьох групах джерел: дисертації та монографії, статті, матеріали тез конференцій, матеріали круглих столів, навчальні посібники, науково-методичні рекомендації, підручники.

Визначну роль у розвитку інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи відіграють наукові дослідження М. Ковальчук, М. Островської, Л. Прокопів, Б. Савчука, О. Цюняк, І. Червінської, О. Шквир та інших [322; 494; 578; 623; 783; 793; 825]. Зазначені вчені підготували основний масив репрезентативних досліджень з окресленого кола проблем, тож вони значною мірою визначають історіографічний контур нагромаджених українською наукою знань про розвиток інновацій у ЗВО.

Так, О.Цюняк зазначає, що в підготовці вчителів велику роль відіграє практика в початковій школі, оскільки за таких умов студенти пізнають роль вчителя Нової української школи, а також знайомляться зі змістом інноваційної діяльності. Практика спирається на цикл психолого-педагогічних дисциплін, що створюють фундамент для успішного пізнання принципів і закономірностей інноваційної діяльності. Окрім того, науковець наголошує на ефективності компетентнісного підходу у формуванні інноваційної компетентності майбутніх

учителів початкової ланки, що полягає у здатності організувати інноваційну діяльність, застосовувати інноваційні методи в роботі [786, с. 301].

Досліджуючи періодичні видання, ми зауважили, що деякі вживають терміни «технологія» та «метод» як синонімічні. Так, М. Островська, аналізуючи практику підготовки вчителів початкової школи у Закарпатсько-угорському інституті, висвітлює питання сутності та використання інноваційних технологій у ЗВО.

Так, наприклад, спершу тренінг визначає як «технологію», а потім як метод: «У практичній площині це відбувається через засвоєння майбутніми вчителями методів активного навчання, зокрема, з використанням технології тренінгу. Як правило, *цю технологію* використовують на заняттях, коли активно вирішуються питання закріплення нових знань, умінь, навичок і різного роду соціальних установок. *Цей метод*, ефективно реалізують через моделювання спеціально створених проблемних ситуацій. У процесі тренінгу використовуються різні методи і техніки активного навчання, зокрема: імітаційні ігри, аналіз конкретних ситуацій, дискусії на визначену тему тощо. Кінцева мета тренінгу – навчити майбутніх вчителів, засвоєні на лекціях і практичних заняттях в ЗВО, знання і навички ефективно застосовувати в освітньому процесі при роботі з учнями молодшого шкільного віку» [492].

Порівняно з вітчизняною історіографією першого (1993-1999 рр.) та другого (2000-2016 рр.) етапів, у сучасній історико-педагогічній науці простежуємо цілком зворотну тенденцію щодо вивчення інноваційних технологій. Якщо у першому випадку науковці лише вивчали зміст інноваційних технологій, то на третьому етапі вони повністю переключилися на вивчення особливостей застосування інноваційних технологій, у тому числі цифрових технологій, у підготовці майбутніх вчителів початкової школи.

Науковиця М. Островська пропонує в основі побудови фундаментальної системи підготовки вчителів початкової школи внести такі зміни:

– «оновити освітні педагогічні технології шляхом упровадження інноваційних, насамперед нових ІКТ технологій (STEM освіта, імерсійні

технології тощо), які сприяють розвитку майбутніх учителів активної пізнавальної потреби, самостійності та пошукової активності, рефлексії;

– оновити наявні форми взаємодії студентів і викладачів та впроваджуючи активні, інтерактивні, особистісно орієнтовані інноваційні технології навчання;

– створити ефективну службу науково-методичного супроводу підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій;

– забезпечити викладачів і студентів ЗВО відповідною новою науково-методичною літературою з питань застосування інноваційних технологій» [491, с. 115].

Дослідниця О. Красовська визначає поняття «інформаційна технологія» такими двома ознаками: педагогічна технологія; застосування електронних засобів навчання. Найчастіше вживаним, на думку науковиці, є поняття «інформаційно-комунікаційні технології навчання», яке об'єднує ознаки педагогічної технології, застосування комп'ютера та телекомунікаційних мереж, передбачає взаємодію викладачів і студентів, використання спеціальних форм, методів, засобів навчання.

О. Красовська виокремлює такі види інноваційно-інформаційних технологій: навчальні програмні засоби; тренувальні програмні засоби; контролюючі та діагностичні програмні засоби; імітаційні програмні засоби; демонстраційні програмні засоби; інформаційно-пошукові програмні засоби; навчально-ігрові програмні засоби; мікросвіти – спеціально створені віртуальні середовища, які дають змогу студентам засвоювати певну інформацію та способи діяльності; інструментальні програмні; інформаційно-комунікативні засоби [370, с. 218].

Серед проаналізованих історіографічних джерел виокремлюємо такі групи досліджень з питань інновацій у підготовці вчителів початкової школи:

- інноваційні технології в підготовці вчителів [267; 268; 494; 551; 615; 622; 623; 781-783];

- дослідження теоретичних та методичних засад підготовки вчителів початкової школи з питань інновацій [11; 760; 785; 827];
 - значення мультимедіа в підготовці вчителів [322;519;793;];
 - інформаційно-комунікаційні технології у підготовці вчителя початкової школи [128; 487; 614; 784;].
- Аналіз сучасної літератури уможливило виокремити чотири вищезгадані теми досліджень, до яких звертаються науковці в пошуках відповідей на запитання про застосування інновацій у підготовці вчителів початкової школи.

Не менш важливими є періодичні та фахові видання. У них розкрито інноваційну сутність, зміст технологій, форми, методи досліджуваної проблеми.

Так, на третьому досліджуваному етапі (2017-2023 рр.) нові підходи до навчання висвітлюють учені: Т. Бондаренко, Т. Воркут, І. Галиця, О. Галиця, О. Гейдел, Ю. Єчкало, Б. Запукляк, Н. Мирончук, О. Оловаренко, Д. Остапчук, С. Стеблюк, Г. Черненко та ін. Проблема застосування інноваційних підходів у ЗВО стає дедалі популярною.

Останні 7 років XXI ст. характеризуються появою в освітньому процесі ЗВО таких інноваційних підходів, які стимулюють розвиток діалогічних умінь студентів, критичного мислення, розвиток уваги, уваги, творчості, мобільності, діджиталізації, умінь працювати в групах, знаходити компроміс, доводити власну думку, працювати в парах, умінь розв'язувати проблемні ситуації. Аналізуючи інноваційні технології в підготовці вчителів, науковці основну увагу звертають на групові технології (надалі вчитель у школі працюватиме з групою дітей, саме групові технології максимально наближають майбутнього вчителя початкової школи до реальної професійної діяльності), проте віддають належне і парним та індивідуальним формам роботи (див. табл. 2.4).

Як видно з таблиці 2.4, з-поміж досліджуваних ученими (О. Акімова, І. Волощук, В. Желанова, О. Кошук, Л. Прокопів, І. Рибак, О. Радченко, В. Стинська, О. Шаманська, І. Шахіна та ін.) інноваційних технологій сьогодні поширення набувають ті, які спрямовані на формування соціально грамотної поведінки (робота в групах).

Таблиця 2.4

Інноваційна робота у ЗВО у XXI ст. (на основі аналізу джерельної бази дослідження третього етапу)

Групові технології	Індивідуальні технології	Технології роботи в парах
<p>Тренінги, ділові гри, інтерактивні технології (мозковий штурм, «коло ідей», дебати, «прес», «ажурна пилка» та ін.), робота в малих групах, колективна творча робота, діалогічне спілкування, ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, розв'язання управлінських завдань, застосування QR-коду, перехресне навчання через аргументацію, випадкове навчання та ін. (В. Ковальчук, О. Невмержицька, Л. Прокопів, О. Цюняк та ін.)</p>	<p>«Людина-машина», застосування QR-коду, випадкове навчання, індивідуальний тренінг, розв'язання управлінських завдань, обчислювальне навчання, втілене навчання та ін. (О. Будник, В. Стинська та ін.)</p>	<p>Застосування QR-коду, випадкове навчання, розв'язання управлінських завдань, розробка проєктів та ін. (О. Аліксійчук, Т. Бурлаєнко, О. Дубініна, Т. Сілакова, В. Староста, В. Федорчук та ін.)</p>

У контексті використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи поширення в науковому дискурсі мали індивідуальні технології і технології роботи в парах [235; 363;578; 590;598].

Історіографічний аналіз показав, що у ЗВО на третьому досліджуваному нами етапі застосовують також такі інноваційні освітні технології: тренінгові технології – орієнтовані на концептуалізацію практичного досвіду здобувачів та

актуалізацію нагромаджених теоретичних знань (модифікації: тематичні й комплексні тренінги, аналіз конкретних ситуацій, ігрова технологія) [666]; інтерактивні технології [677].

Зокрема, Т. Бурлаєнко та О. Дубініна підкреслюють користь від застосування такого методу інноваційних технологій, як «Критерійний калейдоскоп» – форма впорядкованої дискусії, яка завдяки використанню карт до гри і планшету насамперед оцінює вплив різних чинників на певне явище або процес [213] та інші технології, що передбачають роботу в парах, групах.

Кардинально нові вимоги до роботи ЗВО України висунули останні роки (2020-2024) з Covid-19 та з умовами воєнного стану. Викладачі змушені швидко активізувати, адаптуватись і шукати нові форми, засоби, методи, прийоми, що принесуть за складних умов хороші результати навчання студентів. Найбільш адаптивними у цей час вважаємо *інформаційні технології*, оскільки дистанційне навчання, різноманітність додатків, програм та інструментів дають змогу зробити освітній процес ефективним та цікавим.

Важливе значення в науковому дискурсі мають статті Т. Близнюк, В. Веремієнко, С. Гавришко, М. Ковальчук, О. Королук, А. Клеба, Л. Лісіна, М. Марусинець, Н. Овчар, Л. Прокопів, Б. Савчук, О. Цюняк, І. Червінська та інших [127; 304; 323; 394; 428; 472; 579; 624; 779; 791; 853; 854]. Тематика їх досліджень відображає історіографічні джерела.

Так, дослідниці Л. Прокопів та С. Сидорук наголошують на важливості значення мови у формуванні і соціалізації особистості. Інноваційні технології вважають інструментом досягнення мети. Щоб упроваджувати їх, майбутній викладач повинен бути ознайомлений із застосуванням інноваційних технологій, зокрема сучасних гаджетів та інтернету. Автори за допомогою педагогічної реконструкції, інтерв'ю зі студентами та SWOT-аналізу з'ясували, що найбільш поширеними типами соціальних медіа та мережевих сайтів з-поміж майбутніх учителів початкової школи є Instagram, Facebook, YouTube, Twitter, які допомагають розвивати візуальне мислення, знаходити друзів, спілкуватись вербально та невербально, а головне – навчатися. Серед

пріоритетних технологій комунікування визначено інформаційну систему Google Apps, різноманітні соціальні мережі [582, с. 77].

Доведена ефективність розроблених здобувачами вищої освіти в освітньому процесі медіапроектів, онлайн-блогів, організація навчання у відеочатах та за участі онлайн-конференцій, популярних додатків (Busuu, Italki, Conversation Exchange, Easy Language Exchange WeSpeke) тощо. Найбільш рекомендованими сервісами для створення блогів стали WordPress.com, Blogger.com, Tumblr.com. [582, с. 77].

Аналізуючи застосування інноваційних технологій в освітньому просторі, Т. Близнюк зазначає, що «діджиталізація всіх сфер суспільства та популярність інформаційних технологій у світі зайняли чільне місце в освітньому секторі» (близько 19%) [58, с. 93].

Майбутній учитель початкової школи має можливість у сучасній початковій школі застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) під час навчання, оскільки вони є інтегрованими з іншими предметами. Але цього недостатньо. На наш погляд, в освітньому процесі ЗВО варто будувати систему навчання, що спрямована з-поміж іншого на формування ІКТ-компетентності вчителя.

Під ІКТ-компетентністю вчителя початкової школи, О Гапонова та Н. Маланюк розуміють впевнене володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, інструментарієм комунікації або мережами для здобуття, обробки та передачі інформації. Процес формування ІКТ-компетентності вчителя початкової школи, як зазначають дослідниці, включає три етапи: професійно-орієнтовний, професійно-методичний та професійно-організаційний [136, с. 105].

Питання інформаційно-комунікаційних технологій розглядали Т. Близнюк, О. Будник, М. Желуденко, Т. Качак, Г. Лемко, Л. Султанова, І. Червінська та ін. [68; 28; 30; 858; 868; 878; 792]. Поява цих праць стала результатом освітньо-наукового прогресу, запитів суспільства, відповіддю на виклики, перед якими постала вища освіта.

Цифровими навичками педагога ХХІ ст. О. Будник та ін. вважають: використання технічних засобів, цифрових інструментів і ресурсів для розвитку критичного мислення налагодження організації освітньої діяльності здобувачів вищої освіти; використання програмних засобів для візуалізації даних; застосування цифрових освітніх ресурсів для обміну та поширення навчальної інформації; використання ІКТ для створення освітнього контенту; організації дистанційного навчання, миттєвого зворотного зв'язку з допомогою цифрових технологій для оцінювання результатів навчання тощо [858].

З-поміж ефективних методів під час упровадження інформаційних технологій навчання в дослідженнях Т. Близнюк знаходимо:

- *змішане навчання* – передбачає поєднання інтернет-можливостей та класичних підходів у навчальному процесі. Його особливість полягає в опрацюванні навчального матеріалу: певну частину студенти вивчають онлайн, решту – у школі чи університеті з викладачами;

- *мобільне навчання* – використання мобільних технологій як окремо, так і спільно з іншими інформаційними та комунікаційними технологіями, для організації навчального процесу незалежно від місця і часу;

- *дослідницьке навчання, метод проєктів* – можна застосовувати за участі цифрових технологій, так і без них;

- *використання мультимедіа технологій* – завдяки наочності й інтерактивності дає змогу викладачеві залучити всю аудиторію до активної роботи;

- *інтернет-технології* – уміння пошуку й аналізу необхідної інформації,

- *скан-технології* – потужний інструмент зв'язку, що відкриває безліч можливостей, а тому винесений, як окрема технологія [57, с. 68-71].

Усі вищезгадані інструменти, програми, додатки можна умовно поділити за способом взаємодії (див. табл. 2.5).

Як видно з вищезазначеного (табл. 2.5), інноваційні технології можна класифікувати за способом взаємодії. Відповідно до освітніх організаційних умов (дистанційне чи аудиторне заняття) можна обрати оптимальні інструменти

для підготовки вчителів початкової школи. Такий розподіл економить час для пошуку необхідного джерела взаємодії.

Таблиця 2.5

Поділ інформаційно-комунікаційних технологій за способом взаємодії
(за Г. Онопченко [484])

<i>Технології дистанційного навчання</i>		
<i>За способом взаємодії</i>	<i>Технологія застосування</i>	<i>Платформи, інструменти, додатки</i>
Same time, same place (той самий час і місце).	Учасники освітнього процесу мають можливість зустрічатись в один і той же час і в тому ж місці (програмі, додатку тощо).	Zoom, Webex, Skype, Smart virtual classroom, A Web Whiteboard та інші.
Same time, different place (той самий час, але різні місця).	Учасники освітнього процесу сходяться в часі, але знаходяться в різних місцях	Zoom, Webex, Skype, Smart virtual classroom, A Web Whiteboard та інші.
Different time, same place (різний час, однакове місце).	Учасники освітнього процесу мають одну платформу для навчання, але заходять на неї в різний час.	Telegram, Viber, Google Disk, Google Sites, Google Forms.
Different time, different place (різний час і різне місце).	Учасники освітнього процесу асинхронно підключаються до різних платформ, додатків у різний час з пошуком відповіді на чітко поставлене запитання тощо.	Breakout rooms, Google Maps, Google Google Docs, Google Sites, Google Forms, Google Disk, Google Calendar Google...
Anytime, anyplace (необмежений час і місце).	Учасники освітнього процесу самостійно виявляють бажання в різний час, і в різних додатках шукати інформацію, що їх цікавить.	Технічні середовища (ігри, мапи, постери), GoLab, Clouds.

Дослідниця Л. Прокопів у роботі ЗВО з підготовки вчителів початкової школи важливе значення відводить хмарним технологіям. Зокрема, «Cloud computing» – це хмарна технологія з технічними видозмінами. Модель хмари включає такі елементи: самообслуговування на вимогу, доступ до мережі, об'єднаний ресурс, незалежне розташування, вимірювані сервіси, гнучкість. Аналізуючи питання застосування додатків Google, науковиця довела його світове значення, оскільки Google Apps сьогодні використовується в понад 1000 ЗВО Європи та світу. Наприклад, в Австралійському університеті Монаш, Єльському науково-дослідному університеті, університеті Південної Каліфорнії, вищій школі економічних та комерційних наук (Франція), Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та ін. [877, с. 97].

Перш ніж упроваджувати інноваційні технології у освітній процес ЗВО, необхідно знати його переваги та недоліки. Так, Л. Прокопів зазначає такі переваги Google Apps Education Edition: мінімальні вимоги до апаратного забезпечення (доступ до мережі «Інтернет»); технології не вимагають фінансових витрат; підтримка Google Apps усіх операційних систем і пристроїв; безкоштовність усіх інструментів Google Apps Education Edition¹⁹⁵; доступність, захист, спільна робота [877, с. 98].

Дедалі частіше сьогодні викладачі під час занять зі студентами використовують QR-коди. Як зазначає Т. Бондаренко, немає офіційного наукового визначення терміну QR-код [82, с. 33]. Це аббревіатура, що перекладається з англійської як «quick response» – швидкий відгук. Упровадження QR-кодів дає змогу вдосконалювати комунікативні та інформаційні компетентності студентів, збагачувати їхні знання про можливості використання власного мобільного пристрою в освіті. Також це нововведення в освітньому просторі є досить зручним, оскільки QR-код можна нанести майже на будь-яку поверхню (аркуш паперу, стіну, підлогу тощо). Технологія QR-кодів уможлиблює відтворити мультимедійну інформацію на екрані комп'ютера для поліпшення якості навчального процесу і мотивації студентів.

Т. Бондаренко пропонує в процесі підготовки вчителя початкової школи використовувати QR-коди (ці рекомендації увиразнено в табл. 2.6) [82, с. 34].

Таблиця 2.6

Використання за QR– коду як інновації під час підготовки вчителя початкової школи (за Т. Бондаренко)

Форми організації занять	Особливості організації освітнього процесу з використання QR– кодів
Лекція	<ul style="list-style-type: none"> • для забезпечення завчасної інформації з прогнозованої лекції (QR-коди із супровідним матеріалом у вигляді статей, досліджень, списку рекомендованої літератури; візуального матеріалу: фотографій, схем, діаграм, графіків, таблиць, карт тощо); • QR-код з презентацією лекційного матеріалу; • QR-код з посиланням на форум, де обговорюється лекційна тема, – ставляться запитання як під час лекції, так і після її завершення; • рефлексія: посилання на опитувальник, де здійснюється підбиття підсумків лекції
Лабораторний практикум	створення QR-кодів з техніки безпеки, інструкцій для виконання лабораторно-практичного завдання, мітки для пояснення блок-схем, малюнків, діаграм, фрагменти навчального відео тощо
Оцінювання навчальних досягнень	QR-код для переходу на тестові завдання, самостійну, контрольну, екзаменаційну роботу
Позааудиторна діяльність	QR-квести, QR-вікторини, QR-екскурсії, QR-доміно, QR-лото тощо

Як видно (табл. 2.6) поширеними додатками є: QR Barcode Scanner, QR-droid, QR Reader, Lightning QRcode Scanner та багато інших. Деякі месенджери, наприклад Viber, мають уже вбудований QR-рідер, тому користувачам не обов'язково завантажувати окремий додаток для читання QR-кодів [82, с. 33].

Як і кожне нововведення, технологія QR-кодів має свої переваги та недоліки. А. Гейдел, О. Оловаренко вказують на такі недоліки: відносно висока вартість мобільного інтернету; низький рівень інформованості про технології QR-кодування; технічні неполадки [479, с. 154], та переваги: зберігання великих обсягів цифрових та текстових даних будь-якою мовою; швидкість створення QR-кодів за допомогою програмних засобів; висока здатність до розпізнавання, при чому друкарський розмір коду може бути дуже малим; можливість зчитування в будь-якому напрямку; для розміщення підходить практично будь-яка поверхня; стійкість до пошкоджень (зчитування при ушкодженні коду до 30%).

Як наголошують О. Будник, Т. Близнюк, К. Фомін, О. Цюняк та інші автори, використання QR кодів можливе [79; 779; 858; 858;] як на лекційних заняттях, так і під час практичних. Така новизна дає змогу студентам залишатись у зоні комфорту (у зоні технологій) і при цьому здобувати знання. Ми провели опитування з-поміж студентів 2-го курсу спеціальності 013 «Початкова освіта» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, щоб з'ясувати рівень розуміння та користування QR-кодом [29, с.183].

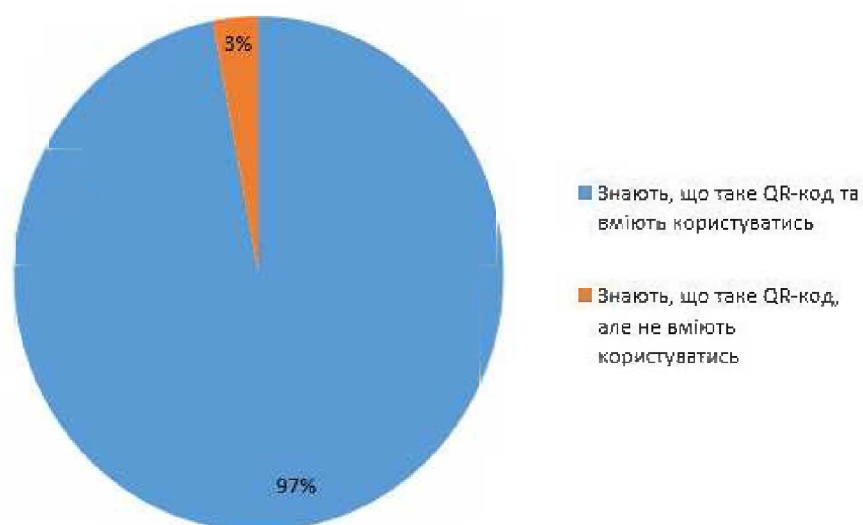

Рис. 2.4. Розуміння студентами поняття «QR-код»

Як видно (рис. 2.4), 97% студентів знайомі з QR-кодами, уміють ними користуватися. І, як показало неформальне спілкування, такий елемент інновацій допомагав їм у швидкому пошуку інформації, роботі зі схемами, таблицями, рисунками, обміном інформацією.

У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційного суспільства до вчителя початкової школи висуваються нові вимоги, одними з яких є наявність цифрових навичок та медіаграмотність.

І. Червінська погоджується, що визначеннями науковців що медіа грамотність це: «вміння аналізувати і синтезувати просторово-часову реальність; вміння «читати» медіатекст; вміння визначати показники розвитку медіакультури» [793, с.45]. Нова парадигма медіаграмотності веде за собою пошук нових підходів, методів, способів роботи з майбутніми вчителями початкової школи, тобто медіатехнологій. Одним із способів підвищення рівня підготовки майбутніх педагогів до застосування медіаосвітніх технологій та медіаресурсів, на думку авторки, стало введення до освітньої програми освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Початкова освіта» навчальної дисципліни «медіадидактика», яка розроблена і впроваджена в освітній процес у рамках реалізації проекту програми ЄС Еразмус+ «Модернізація педагогічної вищої освіти з використання інноваційних інструментів викладання – MoPED» (№ 586098-EPP-1-2017-1-UA-EPPKA2-SBHE-JP) [817, с. 56].

Проаналізуємо інституційний аспект дослідження історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО України. Зокрема, варті уваги дослідження Національної академії педагогічних наук України. Дослідженнями питань цифровізації займається Інститут цифровізації освіти. Основними завданнями його є не лише застосування інноваційних технологій, а й впровадження новітніх інформаційних технологій в українській педагогічній освіті та на міжнародному рівні [450].

У багатьох університетах України існують центри інноваційної підготовки молоді. Зокрема, в Прикарпатському національному університеті імені

Василя Стефаніка успішно працює Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem». У ньому здійснюють свої дослідження щодо проблем інновацій Т. Близнюк [57; 58], О.Будник [89], О. Кондур [345], О. Цюняк [784] та ін. У межах центру проходять міжнародні конференції, відкриті лекції, міжнародні семінари, підвищення кваліфікації педагогічних працівників [775].

Отже, питання застосування ІКТ є предметом дослідження сучасних українських науковців і посідає чільне, але не єдине місце серед наукового інтересу. В освітній практиці ЗВО часто звертаються до коучингової моделі підготовки вчителів початкової школи.

Дослідники І. Єгорова, Б. Савчук, Н. Слюсаренко наголошують на ефективності застосування у ЗВО коучингової моделі GROW (аббревіатура розшифровується так: G – grow – рости, зростати; R – reality – реальність; O – options/obstacles – опції/перешкоди; W– will/way forward – воля/шлях уперед). У ході застосування даної коуч-моделі викладач допомагає студентові спершу сформулювати осмислену мету; потім вони спільно описують поточну ситуацію; наступний крок-варіанти досягнення цілей та перешкоди, які заважатимуть цьому. На цій основі розробляється план дій, поетапне просування вперед для досягнення раніше зазначеної мети [624, с. 60].

Важливого значення сьогодні набуває психологічна сумісність педагога та всіх учасників освітнього процесу ЗВО, їхнє вміння взаємодіяти. Науковець Л. Хімчук вказує на необхідність формування в майбутніх педагогів знань щодо нових технологій, вміння прогнозувати й проектувати освітній процес, спілкуватися з учнями на високодуховному рівні. Для позначення такого навчання в психолого-педагогічній літературі використовують термін «інтерактив» (з англійської мови «inter» – взаємний, «act» – діяти). Задля оптимізації освітнього процесу застосовує інтерактивні ігри на заняттях. Навчання майбутніх учителів моделювати та програвати професійну роль вчителя, на переконання науковиці, означає входити в роль учня, поважати, виконувати групову роботу, взаємодіяти з учасниками групи авторка пропонує

здійснювати на основі запропонованої інтерактивної дидактичної гри «Я – вчитель» [869].

На сьогодні предметом уваги науковців стали інноваційні стратегічні технології. Термін «стратегія» походить із грецької *strategia*, що в перекладі означає вести військо. Про нього знаходимо інформацію в О. Коваленко [311, с. 20.]. Цей термін вживається в різних сферах людського життя і ще не має чіткого визначення, але можна стверджувати, що стратегія є шляхом до успіху. Інша дослідниця О. Лілік стратегію називає «явищем ситуативним і локальним», що стосується певної ситуації чи завдання, установки, знання, уміння та здібності суб'єкта [403, с. 51].

У контексті стратегічного менеджменту дослідники С. Бондаренко, О. Готь вважають, що стратегія – це довгостроковий, якісно визначений напрям розвитку підприємства, спрямований на закріплення його позицій, задоволення споживачів та досягнення поставлених цілей. Він розробляється для того, щоб визначити, у якому напрямі розвиватиметься підприємство, та ухвалювати рішення під час добору способу дій [155, с. 1].

Науковиця І. Біла розкриває сутність поняття «стратегія» як розумову тенденцію, яка є проявом спрямованості особистості в розумовій діяльності. Проте конкретну стратегію авторка називає локальним явищем, таким, що «відноситься до даної, певної задачі, в якій установки, знання, вміння, здібності суб'єкта, що формують цю стратегію, існують до початку розв'язування» [51, с. 43]. А. Коваленко вважає, що стратегія використовується головним чином у випадку «дослідження процесу розуміння суб'єктом творчих задач» [310, с. 112]. Отже, на думку науковиці А. Коваленко, використання суб'єктом стратегії говорить про високий рівень інтелектуальної спроможності, а застосування «відомого метода або способу для розв'язання задачі ґрунтується переважно на запам'ятовуванні» [310].

Проаналізувавши поняття «стратегія» у категоріях менеджменту, психології, з точки зору педагогіки це поняття трактуватимемо так: перелік цілеспрямованих дій на досягнення конкретної педагогічної мети. Вважаємо цей

процес тривалим, оскільки підготовка вчителів молодших класів триває не один рік. У закладах вищої освіти такі педагогічні стратегії є якісним способом організації освітнього процесу.

До інноваційних стратегічних технологій І. Козловська, О. Стечкевич відносять: перехресне навчання (Crossover Learning); навчання через аргументацію (Learning Through Argumentation); випадкове навчання (Incidental Learning); контекстне навчання (Context-Based Learning); обчислювальне мислення (Computational Thinking); навчання займаючись наукою (з дистанційними лабораторіями) (Learning By Doing Science (with remote labs)); втілене навчання (Embodied Learning) [331, с. 152].

І. Козловська у публікації аналізуючи дослідження М. Горбач, Г. Рижаківа, Х. Чуприна, стверджує, що перехресне навчання (Crossover Learning) доцільно використовувати в процесі підготовки вчителя початкової школи, адже в неформальних умовах його можна пов'язати з освітньою метою та проблемами, що мають значення для студентів[331].

Під час навчання через аргументацію (Learning Through Argumentation) студенти доводять своє бачення та розуміння науки, – зазначає І. Запихляк, – і здійснюють це за допомогою тактовних сперечань [247, с.8].

Випадкове навчання (Incidental Learning), як підкреслюють І. Козловська та О. Стечкевич, незаплановане або ненавмисне навчання, що відбувається мимовільно. Це може бути навчання під час щоденних справ, навчальних, пошукових звичок [331].

Контекстне навчання (Context-Based Learning), на переконання М. Кірюхіної, Ю. Коршева, О. Хомяка, дає змогу вчитися на базі вже здобутих знань, коли нова щойно здобута інформація пов'язується з тією, яку ми вже добре знаємо, розуміємо і можемо встановити причинно-наслідкові зв'язки [770].

За допомогою обчислювального мислення (Computational Thinking) спонукають студентів розв'язувати проблеми, структурувати їх, усе це уможлиблює оволодіти мистецтвом мислення [770].

Втілене навчання (Embodied Learning) передбачає організацію навчання, коли фізичний стан людини і розум працюють разом на досягнення поставленої освітньої мети. Тільки здорове тіло може допомагати розуму здобувати необхідні знання, систематизувати їх, робити аналіз, синтез, висновки, формувати світогляд, власну думку та доводити її [247, с.8.].

Вважаємо, що ці інноваційні технології невдовзі стануть поширеними в підготовці студентів до майбутньої професії, адже мають на меті формування саме тієї всебічно і гармонійно розвиненої особистості, що здатна розв'язувати будь-які проблемні ситуації.

Для розуміння процесу нагромадження знань в українській педагогічній науці про застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів проаналізуємо публікації, розміщені у фаховому часописі «Початкова школа». Ми проаналізували публікації 2018, 2019, 2020 (6 випусків) років і з'ясували, що станом на 2020 р. кількість номерів, що стосуються підготовки вчителя початкової школи за допомогою інноваційних технологій (порівняно з другим історіографічним етапом), збільшилася вдвічі. Це свідчить про зростання інтересу науковців до порушеної проблеми та її актуальність [556].

Отже, як бачимо, інноваційний розвиток освіти передбачає зміну підходів до викладання у ЗВО, упровадження нових технологій співпраці.

Цю тенденцію простежуємо за результатами аналізу такого виду наукових праць, як матеріали тез конференцій, науково-методичні посібники, методичні рекомендації, матеріали круглих столів.

Дослідниця, Н. Ковтун, зазначає, що зараз відбуває перехід від «знаннєвої» парадигми освіти до «розвивальної», яка вимагає пошуку нових технологій навчання, одними з яких є інтерактивні технології. Особливого значення авторка відводить таким методам інтерактивної технології, як кейс-метод, метод інциденту, мозковий штурм, метод проєктів, ділова гра. Використання інтерактивних методів навчання щодо формування професійної креативності в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової освіти не вичерпується переліченими методами [325, с.72-77].

Література останніх років увиразнює застосування інформаційно-комп'ютерних технологій та важливість медіаграмотності в підготовці сучасного вчителя початкової школи. Тому дедалі частіше з'являються наукові праці про застосування медіа [794; 802;], рекомендації щодо застосування ІКТ та їх оновлення [58; 582; 829].

Дослідники вкотре наголошують на необхідності рухатися вперед, змінювати підхід, шукати нові технології навчання, дають рекомендації щодо євроінтеграційних змін, правил та підходів роботи за умов НУШ [103; 226; 274; 498; 791; 860; 478; 490; 497; 603].

Завданням ЗВО є підготувати майбутніх фахівців до роботи в початковій школі, а отже, навчити здобувачів розбиратися в інформаційних інструментах, що дасть змогу їм у майбутньому зробити процес навчання для учнів цікавим, тому ЗВО готують студентів до STEM-підходу в початковій школі. STEM (від англ. Science – природничі науки; Technology – технології; Engineering – інжиніринг, проектування, дизайн; Mathematics – математика) – термін, який означає сучасну освітню парадигму в розв'язанні питань освітньої політики та формування навчальних програм на основі інтеграції природничо-математичних дисциплін і технологій, зокрема інформаційно- комунікаційних технологій [541, с. 6].

Як вважають О. Будник Н. Поліхун, К. Постова, І. Сліпухіна, Г. Онопченко, О. Онопченко, І. Червінська та інші автори, ключовими аспектами STEM-підходу в навчанні є: інтеграція в єдину парадигму змісту та методології природничих наук, сучасних технологій, зокрема інформаційних, інженерного дизайну та математичного інструментарію; конструювання навчальних планів і програм на міждисциплінарних засадах; інтегроване навчання відповідно до певних тем, а не окремих дисциплін; застосування когнітивних і соціальних технологій, а також трансферу знань; навчання на реальних техніко-технологічних, економічних і соціально значущих проблемах; акцент на комплексному формуванні наукового та інженерного мислення [541, с. 7].

Фахівець XXI століття має бути творчим, здібним та адаптивним, що виходить за межі STEM-навичок. Проте входить до складу STEAM освіти (від англ. Science – природничі науки; Technology – технології; Engineering – інжиніринг, проєктування, дизайн; All / Arts – усі решта (мистецькі, гуманітарні та соціальні науки); Mathematics – математика) – інноваційна технологія навчання, яка є вищим рівнем розвитку STEM.

На переконання О. Оловаренко, А. Гейдел, STEM-педагог – це, насамперед, активний розробник міждисциплінарних навчальних програм. На основі системи наукових знань і практичних навичок він має визначати зміст, обсяг і послідовність навчання, характер і ступінь інтеграції знань із різних гностичних полів, добирати методи, методики та стратегії, які забезпечують найбільш очікуваний педагогічний результат, а також постійно підвищувати рівень і розширювати зміст власної фахової підготовки. Також важливим є вміння педагога організувати навчальний процес [479; 541, с. 8-9].

Навчання у ЗВО, як засвідчують наукові джерела, не обмежувалось QR-кодами, STEAM-освітою, груповими, парними, індивідуальними формами роботи. Мають місце й інші, сьогодні вже незамінні. Розглянемо їх.

Різкий стрибок у науково-технологічному прогресі, Covid-19, повномасштабне вторгнення змусили викладачів ЗВО швидко адаптуватися до дистанційної форми роботи зі студентами. Працювати ефективно в онлайн-просторі допомагають інноваційні інформаційні технології: Smart Virtual Classroom, Game Based Learning, A Web Whiteboard, Google Alerts, Youtube, Trello, Breakout rooms, Служби Google, Google Maps, I Google Docs, Google Sites, Google Forms, Google Disk, Google Docs, Gmail, ukr.net, Google Translate [541, с. 41].

Усі згадані вище Google-сервіси надають студентам і викладачам закладу освіти інструменти, які необхідні для налагодження спільної роботи в мережі та поза нею. На нашу думку, для організації освітнього процесу необхідні і такі програми, як viber, telegram, zoom meetings, webex, inshot, canva та ще багато інших, які є в телефоні кожного студента, а тому повинні бути й у викладача.

Н. Поліхун, К. Постова, І. Сліпухіна, Г. Онопченко, О. Онопченко чималого значення надають онлайн-лабораторії GoLab, скафолдингу та технології вдосконаленого навчання. Технічні середовища пропонують симуляції, ігри, набір даних, віддалені та/або віртуальні лабораторії, що є важливим для навчання [541, с. 44].

Інші організаційні форми застосування ІКТ у підготовці вчителів початкової школи називають В. Биков, О. Пінчук, зокрема: онлайн-курси, онлайн-консультування, онлайн-тренінги, хакатони, вебінари, використання інтерактивних ЕП, електронних віртуальних лабораторій, електронних соціальних мереж, відвідування інтерактивних музеїв науки, створення презентацій, платформ спілкування за науковими інтересами, міжнародних конкурсів із розв'язання науково-технічних задач, віртуальних технопарків; бібліотечне та інформаційно-ресурсне забезпечення навчання, виховання, управління, проведення навчальних та наукових досліджень, ресурси бібліотечних інформаційних центрів, колекції електронних освітніх ресурсів, зміст сайтів [859].

Таким чином, українська історико-педагогічна наука в дослідженні застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи пройшла складну еволюцію та нагромадила важливий творчий доробок, частина якого й досі використовується і не втратила науково-пізнавального значення. Сьогодні маємо великий пласт робіт, що стосуються досліджуваної проблеми. І головне, що це питання завжди буде актуальним, оскільки інновації мають здатність оновлюватися.

У процесі підготовки вчителів початкової школи до майбутньої професії широко використовувались і використовуються нині інноваційні технології, що передбачають якісний результат підготовки компетентного фахівця. Масова комп'ютеризація, звернення до особистості студента, політичні зміни в напрямі євроінтеграції посприяли застосуванню інноваційних технологій. Конкретними прикладами є групова, проєктна, дослідницька, ситуаційна, індивідуальна

робота, нові комп'ютерні програми, застосунки, онлайн-сайти, ігри, додатки, схеми, лайфхаки тощо.

Проаналізувавши та систематизувавши інноваційні технології в сучасній літературі, поділили їх у контексті використання на інформаційні інноваційні технології, найпоширеніші інноваційні технології та стратегічні інноваційні технології. Інформаційні інноваційні технології навчання є невід'ємною частиною сучасного життя загалом та навчання зокрема. Вони дають змогу глибше пізнати суть виучуваного за коротший термін, при цьому якісно вплинути на бажання студентів вчитися. Та все ж інформаційні технології не здатні замінити технології живого спілкування в процесі аудиторного офлайн-заняття. Найпоширеніші інноваційні технології (інтерактивні технології, проєктні технології, технології STEM навчання та інші) максимально наближують студентів до майбутньої сфери професійної діяльності, уможлиблюють розвивати свої комунікативні навички, уміння формувати та формулювати власну думку. Інноваційні стратегічні технології на освітній нині ЗВО не до кінця ще опрацьовані і зрідка зустрічаються, проте, на нашу думку, саме вони здатні вплинути на формування фахівця в галузі початкової освіти, здатність застосовувати методи інновації, орієнтуватися в інформаційному просторі. В освітній галузі постійно з'являються нові технології підготовки фахівців, тому ця проблема буде завжди актуальною. Сутність інноваційних стратегічних технологій, як і інформаційних, які постійно оновлюються, ще не до кінця розкрита. Класифікація інноваційних технологій також потребує доопрацювання.

Отже, історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України досліджуваного періоду, якій були притаманні євроінтеграція, технологізація освітнього процесу, оновлення всіх сфер освіти та життя, упровадження інноваційних технологій у підготовку вчителів, знайомство з дистанційним навчанням та активне його застосування в повсякденні, стала основою для висвітлення історико-педагогічного процесу підготовки вчителів у ЗВО України.

На основі пріоритетів розвитку та першоджерел умовно виокремили три основні етапи історіографічного аналізу порушеної проблеми.

На першому етапі (1993-1999 рр.) – зі здобуттям статусу суверенної держави Україна перебувала на етапі пошуку та становлення власної системи та структури освіти. Учені, активно досліджуючи соціокультурні та політичні чинники, вивчали зміни в освіті, зокрема в підготовці вчителів початкової школи, з-поміж яких: введення модульно-рейтингової системи навчання, диференційованого підходу до підготовки здобувачів, ситуативно-рольових технологій, тренінгових технологій тощо. Поява комп'ютерів у житті спричинила їх появу і в освітньому процесі, що стало предметом вивчення українських науковців. З'явилась потреба в підготовці фахівця, що володіє комп'ютером, таким чином уперше почали застосовувати комп'ютерні технології в підготовці вчителів початкової школи, а отже, і вперше досліджувати їх підготовку за допомогою технічних засобів навчання. Сукупний доробок вітчизняних науковців дає прозоре уявлення про характер еволюції системи освіти в Україні. З динамікою розгортання історіографічного процесу перший етап нашого дослідження можна умовно назвати «підготовчим» на шляху до вивчення вченими питання застосування інноваційних технологій для підготовки вчителів початкової школи.

II етап (2000-2016 рр.) – початок ХХІ ст. знаменує орієнтацію на європейський вектор освіти, зміну освітньої парадигми в наукових розвідках відповідно до Болонських вимог. З'являється різноманіття наукових досліджень щодо впровадження освітніх технологій у підготовку майбутніх учителів початкової школи, таких як: кооперативного, особистісно орієнтованого, проектного, розвивального, інформаційно-комунікаційного, інтерактивного навчання та інших. Окрім того, продовжує впроваджуватися модульне навчання та диференційований підхід, що стає об'єктом дослідження науковців (через розкриття змісту, форм, методів, засобів, які притаманні кожній з вищезгаданих інноваційних технологій). Нагромаджені вченими теоретичні погляди, ідеї стали підґрунтям нашого історіографічного дослідження.

Значна увага дослідників присвячена появі та впровадженню дистанційної форми навчання. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій на всіх ланках освіти, серед яких найбільш досліджуваними є мультимедіа, хмарні середовища, програми для підтримки відеозв'язку, є предметом вивчення з-поміж авторів наукових розвідок.

III етап (2017-2021 рр.) є проривом у дослідженнях про застосування інноваційних технологій у початковій школі, зокрема в розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій та їх відображення в рецепції українських досліджень. Причиною цьому є впровадження концепції НУШ, яка висуває нові вимоги й до початкової освіти, і до вчителя початкової школи, а також інтенсивний перехід на дистанційну форму навчання, що спричинена карантинними обмеженнями через поширення пандемії Covid-19, а згодом воєнними діями у країні. Швидка адаптація до цих умов стала чи не найпершою вимогою до сучасного здобувача вищої освіти. Оскільки цей вид технологій постійно оновлюється, він є завжди актуальним і не до кінця вивченим. У центрі уваги дослідників – різновиди ІКТ та їх класифікації, вивчення QR-кодів, web-ресурсів, додатків, програм забезпечення зв'язку, обробки фото та відео, місце і значення соціальних мереж, хмарних середовищ, віртуальної реальності в підготовці майбутніх вчителів початкової школи тощо.

Спираючись на значну фактографічну базу, мали змогу розкрити еволюцію застосування інноваційних технологій у початковій школі в дослідженнях означеного періоду, яка полягає в зростанні кількості першоджерел із проблем застосування інноваційних технологій навчання, що широко представлені в різновидовій джерельній базі. Якщо на першому, умовно визначеному нами етапі дослідження, у науковому дискурсі наявні розвідки з питань модульно-рейтингової системи, диференційованого підходу, ролі ситуативних завдань у підготовці майбутніх учителів початкової школи, ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями в межах технічного забезпечення, то надалі (другий історіографічний етап) автори ставлять за мету розкрити особливості підготовки майбутніх вчителів у закладах

вищої освіти за допомогою інтерактивних технологій, ігрових технологій, технологій проблемного та ситуативного навчання, технології особистісно орієнтованого підходу, технології розвитку критичного мислення, інформаційно-комунікаційних та ін. Третій, умовно визначений нами етап, характеризується стрімким розвитком наукових досліджень щодо застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти України. Окрім того, має місце доробок учених щодо проектних, тренінгових технологій, технології анімаційного підходу та ін.

Отже, за винятком комплексних досліджень К. Адаменко та Н. Гупана, фактично в українській історико-педагогічній науці немає спеціальних комплексних історіографічних досліджень, що стосуються проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Це доводить доцільність нашого аналізу порушеної проблеми.

Основні положення розділу опубліковано в авторських публікаціях [30, 33].

РОЗДІЛ 3. Актуальні проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в інтерпретаціях українських учених (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)

3.1. Вітчизняні науковці про особливості використання інноваційних технологій в організації освітнього процесу майбутніх вчителів початкової школи у вишах України

За умов інтеграції України у європейський освітній простір її якість визначається темпом і результатами застосування інноваційних технологій. У дослідженнях ХХІ ст. знаходимо інформацію про особливості та потенціал застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи. Цю проблему в різний час вивчали В. Андрущенко, Н. Бібік, О. Біда, В. Бондар, І. Богданова, Л. Годкевич, В. Імбер, Г. Коберник, Л. Коваль, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Романюк, С. Романюк та ін. [14; 63; 80; 271; 528; 546 ; 612; та ін.].

У Концепції НУШ, яка є ключовою реформою МОН, наголошується, що «українська школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний вчитель. Нова школа потребує нового вчителя», а також що: «школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний вчитель. Він – успішний вчитель та фахівець. До дітей має прийти людина – лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [349, с. 16].

Аналіз історіографії проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи від початку ХХІ ст. уможливив виокремити основні інноваційні зрушення у сфері підготовки майбутніх спеціалістів.

Сучасним аспектом розвитку впровадження інноваційних технологій у ХХІ ст. є залучення здобувачів до позааудиторних занять. У навчальному посібнику «Дидактичний інформаційний простір як нова педагогічна технологія» [147, с. 28-29] знаходимо матеріал про таку форму позааудиторних занять, як майстер-класи, де можна опанувати досвід старших поколінь. Укладачі посібника О. Пехота та М. Жирнов особливої уваги в роботі зі

студентами надали круглому столу. Завдяки таким заняттям студенти не тільки краще засвоювали навчальний матеріал, розвивали комунікативні навички, відстоювати власні думки, ділитися різними думками щодо певної ситуації.

Застосування ігор у процесі підготовки вчителів початкової школи – одна із сучасних тенденцій розвитку інноваційних освітніх технологій у ЗВО.

Ігрові технології під час підготовки здобувачів вищої освіти досліджували: Ю.Будас, Н. Борисова, А. Вербитська; Ю. Друзь, Т. Лебедева [88; 108; 121; 141; 206; 238; 396] та ін. Дослідники переконані, що різновиди гри на заняттях зі студентами найкраще уможливають занурити їх у майбутню професію, у такий спосіб відбувається підготовка до професійної педагогічної діяльності.

Особливістю наукових досліджень XXI ст. була організація освітнього процесу на основі взаємодії. Тому можемо стверджувати, що інтерактивні технології відіграли значну роль у становленні української вищої освіти, адже на початку XXI ст. найбільша кількість наукових праць присвячена саме їм.

Наукова новизна дослідження О. Комар полягає в тому, що вперше було розглянуто підготовку майбутніх учителів до застосування інтерактивної технології як системи взаємодії трьох компонентів: інформаційно-змістового, операційно-комунікативного та мотиваційно-ціннісного. Науковиця визначила та обґрунтувала зміст та структуру підготовки, розробила теоретико-методологічні засади її функціонування. Окрім того, визначила педагогічні умови функціонування системи підготовки майбутніх учителів до застосування інтерактивної технології, серед яких: створення під час навчання спеціального емоційно-позитивного середовища для зростання інноваційного потенціалу майбутніх учителів [341].

Вищий рівень дослідженості мають мультимедійні технології. І. Петрицин до них відніс відеолекції, презентації, тощо. З-поміж переваг застосування мультимедійних інноваційних технологій автор назвав:

- підвищення мотивації до навчання, що є актуальним за умов професійної підготовки особистості;

- забезпечення практичного виконання студентами (у комп'ютерних віртуальних середовищах) лабораторно-дослідницьких робіт, тобто формування вмінь та навичок;

- організація педагогом індивідуальної роботи студента на занятті;

- здійснення індивідуального контролю з боку викладача;

- автоматизація роботи вчителя під час оцінювання;

- надання студентові та викладачеві можливості реалізувати творчі здібності в процесі написання наукових робіт тощо [522, с. 76-77].

Також науковець визначив дидактичні функції мультимедійних технологій у процесі організації навчальної та самостійної пізнавальної діяльності студентів. Основними є такі: інформаційно-ілюстративні, когнітивні, регулятивні, функції діалогу, функції індивідуалізації процесу навчання [552, с. 76-77].

У розвитку цифрового суспільства якісна освіта стає одним із головних чинників успіху, а викладач є одночасно й об'єктом, і суб'єктом організації освітнього процесу. Ефективно здійснювати освітній процес, забезпечувати відповідальне використання цифрових технологій для управління інформацією, комунікацією, створення контенту здатна лише інформаційно грамотна особистість. Цифрова компетентність і готовність до застосування цифрових технологій є основою успішного оволодіння професією сучасного вчителя початкової школи.

Упродовж досліджуваного періоду побачило світ багато наукових праць, присвячених умовам застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи [381; 522;796]. Так, О. Чернякова обґрунтувала та експериментально перевірила такі педагогічні умови:

- «орієнтованість цілей та мотивів майбутньої професійної діяльності на самовдосконалення і застосування мультимедійних технологій;

- системне використання мультимедійних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи;

- оволодіння студентами етапами застосування мультимедійних технологій;
- створення мультимедійно-навчального середовища у вищому навчальному закладі, практична орієнтація науково-дослідної, самостійної та індивідуальної роботи студентів на підготовку мультимедійних презентацій для учнів початкової школи» [796, с. 6].

Збагатили науку створенням абсолютно нових моделей розвитку здобувачів вищої освіти та формування їхніх компетентностей за допомогою інноваційних технологій науковці: С. Кубрак, Н. Міщенко, О. Новак, А. Ратушинська, В. Савченко та інші. Моделі стосуються різних підходів до викладання та підготовки здобувачів на основі інноваційних технологій.

Так, С. Кубрак [381] на основі визначених структурних компонентів моделі професійного саморозвитку майбутнього фахівця, критеріїв сформованості професійної компетентності та компетентності саморозвитку, функціональних компонентів упроваджувала власне дослідження за допомогою комп'ютерних технологій, а саме: електронних словників, підручників, програм, вебматеріалів, електронної пошти, що дало можливість реалізовувати на практиці інноваційні комп'ютерні технології (електронні дискусії, кооперативне навчання, чат-комунікація, навчальний форум, різні проекти та презентації тощо).

А. Дрокіна, О. Суховірський та інші дослідники зійшлися в думці про те, що доцільним для використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій є два аспекти. Перший – підготовка та проведення уроків з використанням засобів ІКТ; другий – підготовка дидактичних, методичних, організаційних матеріалів до занять [702]. Проведений науковцями (А. Дрокіна, О. Суховірський, В. Шакотько та ін.) аналіз теоретичних джерел дає змогу стверджувати, що впровадження засобів інформаційних технологій буде ефективним за умов готовності вчителя [702].

А. Дрокіна вперше виокремила та схарактеризувала рівні готовності майбутніх учителів молодших класів до застосування інноваційних комп'ютерних технологій у професійній діяльності:

високий – цілеспрямовані, творчі студенти. Такі студенти виявляють позитивно-активне ставлення до оволодіння методикою впровадження ІТ у освітній процес;

достатній – позитивно-мотивований до навчання та праці студент, який сумлінно виконує завдання викладачів в аудиторній і позааудиторній роботі, але при цьому не виявляє креативності;

низький рівень готовності – характеризується незначною кількістю мотивів і низьким бажанням до застосуванням ІТ. Студенти, що належать до цього рівня, пасивні, у них немає бажання оволодівати своєю професією загалом і опанувати новітніми методиками зокрема [204, с. 135].

Питання готовності до впровадження інноваційних технологій – ще одна особливість історіографічного аналізу актуалізованих джерел (науковці А. Дрокіна, О. Новак, А. Ратушинська, О. Суховірський та ін.). Так, О. Новак уперше визначила сутність поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи до застосування авторських технологій», розробила модель, визначила педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування авторських технологій у майбутній професії, з-поміж яких: «формування позитивного ставлення до інноваційної діяльності; створення цілісної програми вивчення авторських технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; опанування технологічною послідовністю створення авторських технологій; розвиток творчої самостійності майбутніх учителів початкової школи» [466, с. 13]. Авторка визначила рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування авторських технологій у професійній діяльності (новаторсько-творчий, раціоналізаторсько-пошуковий, інформаційно-відтворювальний)» [466, с. 11-13].

У становленні конкурентоспроможного фахівця на освітньому ринку А. Ратушинська важливу роль відвела готовності вчителя початкових класів до інноваційної діяльності та його самоосвіті. Дослідниця розробила та експериментально перевірила модель, спрямовану на формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкової школи; визначила педагогічні умови ефективного формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкової школи (упровадження інтегрованого підходу як особливої форми пізнавальної і практичної діяльності; розвиток позитивної мотивації майбутнього вчителя початкової школи до формування самоосвітньої компетентності; організація навчання, що ґрунтуються на суб'єкт-суб'єктних стосунках; упровадження кредитно-модульної та інформаційно-комунікаційної технологій) [592].

Проблемами формування педагогічної креативності шляхом інноваційних технологій займалися О. Антонова, Т. Бузовська, І. Гриненко, О. Дубасенюк, І. Подорожна, М. Шкабаріна та ін. [17; 90; 159; 207; 538; 824].

М. Шкабаріна обґрунтувала в дисертації, присвяченій розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення фахових дисциплін, педагогічні умови, які забезпечують цей процес, та експериментально перевірила їх через упровадження проблемних завдань з урахуванням особливостей та структури педагогічної креативності вчителів; створення вільного креативного середовища, що допомагатиме самовизначенню; використання різних інноваційних технологій у викладанні дисциплін, як-от: проектна технологія, ігрова технологія, проблемне та ситуаційне навчання, ІКТ. Також авторка конкретизувала критерії розвитку креативності майбутніх учителів початкової школи [824].

З-поміж безлічі критеріїв добору інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи знаходимо ті, які, на нашу думку, найбільш доречні до визначення рівня оволодіння інноваційними технологіями. Це, наприклад, критерії добору інноваційних технологій у підготовці математичної

компетентності вчителів початкової школи, автором яких є Т. Запорожченко, С. Стрілець. Згідно з твердженням авторки, ці критерії є:

- «ресурсом для вдосконалення змісту освіти та структури освітнього процесу у відповідності до сучасних суспільних запитів;
- формують сучасні компетентності у майбутніх педагогів (зокрема сприяють формуванню математичної компетентності);
- забезпечують формування аналітичних, організаційних, проєктних, комунікативних навичок, рефлексії, творчості, здатності приймати рішення у нестандартних ситуаціях, уміння організовувати власну професійну діяльність;
- збагачують освітній процес шляхом включення у нього активних, аналітичних, комунікативних методів навчання;
- позитивно змінюють уявлення про освітню діяльність;
- забезпечують взаємозв'язок теорії з практичною її реалізацією» [697, с. 77].

Отже, важливою особливістю застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів можемо вважати формування креативності вчителя, що передбачає застосування комплексу інноваційних технологій та необхідність зважати на критерії добору інновацій.

На думку С. Стрілець та Т. Запорожченко, ігрова технологія; інформаційно-комунікаційна технологія, проєктна технологія та технологія проблемного навчання найкраще відповідають зазначеним вище критеріям [697].

Предметом нашого аналізу стали розвідки, присвячені проблемі інноваційності майбутнього вчителя початкової школи. Як зазначено у О. Комар, інноваційність майбутнього вчителя початкової ланки базується на розвитку в нього таких важливих професійних умінь: уміння організовувати процес навчання, так, щоб учні не тільки опановувати здобуту інформацію, а ще й застосовувати її за конкретних умов, уміти висловлювати власну думку. Сучасного вчителя початкових класів неможливо уявити без розуміння вікових, індивідуальних особливостей учнів, уміння запроваджувати диференційоване

навчання з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів початкової освіти [342, с. 25].

Підтвердженням цього є дослідження І. Упатової, яка наголошувала, що підготовка майбутніх спеціалістів залежить від набуття ними методичних умінь, таких як гностичні (системний збір інформації методичного й аналітичного змісту, інтерпретація освітньо-методичних процесів, аналіз причинно-наслідкових зв'язків між ними, орієнтація в дидактико-методичному контексті сучасної освіти, аналіз ефективності застосовуваних форм, методів, засобів тощо; творчо-рефлексивні (вільне використання методичних знань і вмінь, креативне й самостійне виконання завдань методичного спрямування, створення власного освітнього продукту на основі здобутих знань, самоаналіз, ефективне здійснення методичної рефлексії) [743, с. 134].

Варто зауважити, що з огляду на застосування інноваційних технологій у ЗВО змінилась і роль викладача. І. Упатова наголошує на тому, що сьогодні викладач повинен вчити студента самостійно шукати інформацію, навчити бачити в ній певні закономірності, аналізувати її, тобто зроблено акцент на самостійну роботу студентів, узято орієнтир на самоосвіту з використанням порад викладача і нових можливостей, які надає інформаційний простір [743, с. 134].

У дослідженнях останніх років бачимо певну еволюцію застосування та дослідження інноваційних технологій, що стосуються глобальної мети – поступове формування креативної, впевненої особистості з наявним критичним мисленням, що здатна швидко опановувати новизну освітнього потоку.

Отже, цифровізація освітнього процесу, формування креативності майбутнього вчителя початкової школи, його готовності до інноваційної діяльності, застосування проєктної, ігрової технологій, розвиток критичного мислення та розгляд педагогічних умов формування відповідного сучасним вимогам суспільства вчителя є основою напрямів дослідження історико-педагогічної науки початку XXI ст., що закладає фундамент історіографії

застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи для подальших студій.

На основі аналізу сучасних аспектів джерельної бази дослідження визначимо основні особливості застосування інноваційних технологій у підготовці майбутнього вчителя початкової школи у ЗВО в історіографічних викладах вітчизняної педагогічної науки та проаналізуємо їх.

Вплив інноваційних технологій на якість вищої освіти досліджували такі українські науковці С. Вірста, А. Донченко, О. Радченко, С. Стрілець та інші [590; 694]. Науковці дотримуються єдиної думки щодо ефективності застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

Для педагогів, які працюють в інноваційному режимі, пріоритетне значення має вивчення передового педагогічного досвіду, історіографії проблеми, особливо новаторство. Як свідчить аналіз наукової літератури, вплив на якість освіти мають не тільки інноваційні технології. С. Стрілець зазначила, що на якість освіти впливають і засоби як джерела інформації або спеціальні пристосування, які допомагають організувати освітній процес в умовах інноваційних змін [697, с. 88].

За даними наукових досліджень, активне застосування інноваційних технологій у практиці роботи початкової школи почалося на етапі впровадження Концепції НУШ, але підготовча робота, як засвідчують наукові розвідки, тривала раніше.

Активне застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в різний час досліджували К. Біницька, Н. Заячківська, М. Островська, Л. Прокопів, Г. П'ятакова, В. Стинська та ін. [54; 502; 496; 579].

Автори Н. Антонець, Б. Бойченко, Н. Дічек, М. Євтух, А. Загородня, П. Саух, С. Шевченко в колективній монографії наголошують, що зараз гостро стоїть питання підготовки вчителів за допомогою інноваційних технологій рідною мовою [509, с. 505-506].

Виокремлюємо чергову особливість застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи в інтерпретаціях українських учених (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) – імерсивні та мультимедіа технології [146; 390; 391]. Так, М. Ковальчук вважає, що мультимедіа варто визначати генетично – за способом побудови на апаратні та програмні [322, с. 36]. До найбільш ефективних форм програмного викладу навчального матеріалу О. Кучай зарахував мультимедійні презентації, створені за допомогою «Microsoft Power Point» (цей мультимедійний програмний засіб допомагає подати матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених корисною інформацією) [390, с. 8]. Для демонстрації мультимедіа презентацій необхідно застосовувати мультимедіа комплекси, тобто апаратні мультимедіа: комп'ютер (ноутбук); мультимедіапроектор («цифровий проектор», «відеопрезентатор», «Power point projector»); інтерактивну мультимедіа дошку; настінний або переносний екран; мультимедіа акустичну систему. Особливою увагою з-поміж викладачів та студентів користуються інтерактивні онлайн-підручники. Сучасні викладачі ЗВО усвідомлюють, що мультимедійні технології – це потужний та ефективний інструмент навчання, який дає змогу впроваджувати більш інноваційні способи залучення студентів освітнього процесу.

З точки зору предмета нашого дослідження сприймаємо визначення мультимедіа, подане О. Чабан, як «інформаційної технології та водночас сукупності прийомів, методів, способів обробки, зберігання та передавання аудіовізуальної інформації» [788, с. 109].

Особливості застосування засобів мультимедіа в підготовці вчителів розглядали Л. Бекірова, Л. Дзюба, Н. Побережна. Зокрема Н. Побережна виокремила низку дидактичних умов упровадження інноваційних технологій:

- 1) процес навчання із застосуванням інформаційних технологій, який проектується з урахуванням програмних, технічних, методичних складових комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища;

2) забезпечення високого рівня інформаційної компетентності викладачів для здійснення освітнього процесу із застосуванням інформаційних технологій;

3) створення позитивної психолого-педагогічної мотивації суб'єктів навчання – студентів і викладачів – до впровадження інформаційних технологій;

4) здійснення процесу навчання з опорою на міждисциплінарну інтеграцію, яка сприяє збагаченню, систематизації та закріпленню знань із різних наукових галузей [546, с. 80].

Оскільки саме мультимедіа уможлиблює органічно поєднати в єдиному програмному продукті різноманітні види інформації – текстову, графічну, аудіо та відеоінформацію, анімацію тощо, перевагою мультимедіа, на думку дослідників [128; 146; 323; 324], є інтерактивність, що дає змогу користувачеві налагодити зворотний зв'язок.

З вищезазначеного робимо висновки, що мультимедіа є невід'ємною частиною формування конкурентоспроможного фахівця. А вміння застосовувати їх у роботі є візитною карткою сучасного вчителя початкової школи.

Цифрові технології сьогодні постійно розвиваються, а питання впровадження їх у роботі у ЗВО актуалізується. Особливу увагу науковців привертають імерсивні технології, потенціал яких зумовлений досягненням програмно-технічного розвитку, що передбачає визначені різновиди, з-поміж яких: технологія доповненої реальності змінює світ завдяки залученню до реального образу цифрових елементів. Це передбачає використання гаджета (найпростіше смартфона) із цифровим додатком, фокус камери якого візуалізує зображення у 3D проєкції, презентує образ через QR-код; технологія віртуальної реальності за допомогою відповідних окулярів фокусується на візуальному сприйнятті предметів у діапазоні 360°, а також спрямовує на відчуття звукових, нюхових, тактильних впливів; технологія змішаної реальності демонструє можливості віртуальних образів у «доповненні» навколишнього середовища як реальними відповідниками [668 с. 111].

У наукових розвідках Н. Грицай, І. Дичківська, С. Купчак, І. Царенко, О. Цюняк [163; 196; 774; 780] знаходимо ще одну особливість застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи – їхня готовність до інноваційної педагогічної діяльності.

І. Дичківська зазначила, що готовність до інноваційної педагогічної діяльності – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, оволодіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості тощо [196, с. 123].

Готовність може залежати від багатьох чинників, зокрема від знань та досвіду, індивідуальних особливостей людини. Погоджуємося з Л. Костюченко в тому, що професійна готовність відіграє важливу роль, дає можливість діяти за певних обставин, згідно з етичними та професійними принципами, виконувати професійні завдання, реалізовувати професійні знання та вміння [357].

Основні складники та компоненти готовності майбутнього вчителя початкової школи досліджували Н. Грицай, С. Купчак, І. Кушнір, І. Царенко, О. Цюняк [161; 163; 393; 773; 779] та ін.

Готовність майбутнього вчителя, як зазначили Н. Грицай, С. Купчак [1635, с. 8], охоплює такі складники, як мотиви, знання, навички, уміння, способи дій тощо, тому в структурі такої готовності визначено низку компонентів: мотиваційний, змістовий та діяльнісний.

Якісний розвиток усіх структурних складників готовності вчителя до інноваційної педагогічної діяльності І. Кушнір бачить в особистісних та професійних якостях педагога, зокрема: зрілій педагогічній позиції, усвідомленні мети та цілей освітньої діяльності з урахуванням актуальних проблем сучасної педагогіки, завдяки яким учитель може якісно реалізовувати освітні стандарти, відповідно з якими будувати цілісну та логічну освітню програму; побудова освітнього процесу відповідно до критеріїв інноваційної діяльності, з чим пов'язані володіння технологіями і методами інноваційного

навчання та вміння їх застосовувати для організації продуктивного освітнього процесу; усвідомлення і готовність до професійного зростання [392, с. 136].

Погоджуючись з І. Царенко, вважаємо, що основним компонентом готовності студента до педагогічної діяльності є мотиваційний [774, с. 45]. Він є запорукою активності, творчості та основою для інших компонентів, як-от операційного, інформаційного та оцінного.

Як стверджує І. Ціренко, М. Дьяченко і Л. Кандилович виокремлюють декілька етапів у формуванні готовності до професійної діяльності вчителя:

I – професійна орієнтація;

II – період навчання;

III – готовність на завершальному етапі навчання [773, с. 160].

Таким чином, готовність педагога до інноваційної діяльності є мірилом його компетентності, запорукою успішного професійного зростання та діяльності, основою успішного реформування системи освіти в Україні для підвищення її ефективності, а також відповідає вимогам сучасного суспільства.

Ефективну роботу Нової української школи можна помітити в сукупності із застосуванням цифрових технологій, які науковець О. Будник розуміє як: «будь-який продукт, який можна використовувати для створення, перегляду, розповсюдження, модифікації, зберігання, пошуку, передачі та отримання інформації в електронному вигляді у цифровій формі. Наприклад, персональні комп'ютери та пристрої (настільний ПК, ноутбук, нетбук, планшетний комп'ютер, смартфони, ігрові консолі, медіаплеєри, зчитувачі електронних книг тощо), цифрове телебачення, роботи» [89, с. 24].

Розглянемо інше трактування поняття «цифрові технології».

Під цифровими технологіями Н. Морзе розуміє сукупність чотирьох основних електронних складників, які є взаємопов'язаними між собою:

- «1) цифрові системи доставки даних (інтернет, гіпернет тощо);
- 2) цифрові системи генерування або створення даних (інтернет речей, смарт системи);
- 3) цифрові системи зберігання даних (великі дані, озера даних тощо);

4) цифрові системи автоматизованої аналітики (штучний інтелект, нейромережі тощо)» [441 с. 50].

Нам близьке розуміння «цифрові технології» за О. Будник, позаяк це поняття поєднує в собі сутність усіх зазначених визначень, характеристик цифрових інноваційних технологій.

Проаналізуємо особливості застосування цифрових технологій ХХІ ст. Як показав аналіз джерельної бази дослідження, найчастіше сучасні науковці звертаються до проблеми застосування цифрових технологій, особливо за умов дистанційного навчання. Різні підходи до розуміння сутності в згаданих розвідках терміна «дистанційне навчання» докладно розглянуто в Додатку Г.

Особливість застосування цих технологій у підготовці вчителів початкової школи досліджують такі сучасні вчені: О. Будник, М. Кадемія, М. Косячук, Н. Морзе, О. Цюняк та інші.

За умов інноваційних змін у системі освіти та впровадження в освітній процес сучасних цифрових технологій особливо важливим є забезпечення якості професійної підготовки майбутніх педагогів, формування в них базових та предметних компетентностей, а також компетентності ХХІ ст. – цифровою.

Цінність та особливість цифрової компетентності схарактеризовано в Концепції Нової української школи. Вона полягає в застосуванні цифрових технологій для пошуку, обробки, створення, обміну інформацією в професійній діяльності, у публічному просторі та особистому спілкуванні. Інформаційна грамотність є складником цифрової компетентності – це основа програмування, алгоритмічного мислення та роботи з базою даних. Розуміння етики та безпеки роботи з інформацією (інтелектуальна власність, авторське право тощо) [285].

Використання цифрових технологій надає можливість зробити навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. Важливо, що технології не повинні замінювати вчителя, а виконувати лише доповнювальні функції. Освітньому процесу, як зазначає О. Чабан, з використанням цифрових технологій властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання

різних форм роботи (індивідуальної, фронтальної, групової), часова необмеженість навчання тощо [787, с. 109].

Аналізуючи особливості та досвід історіографії з досліджуваного питання, виокремлюємо основні умови застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів (рис.3.1).

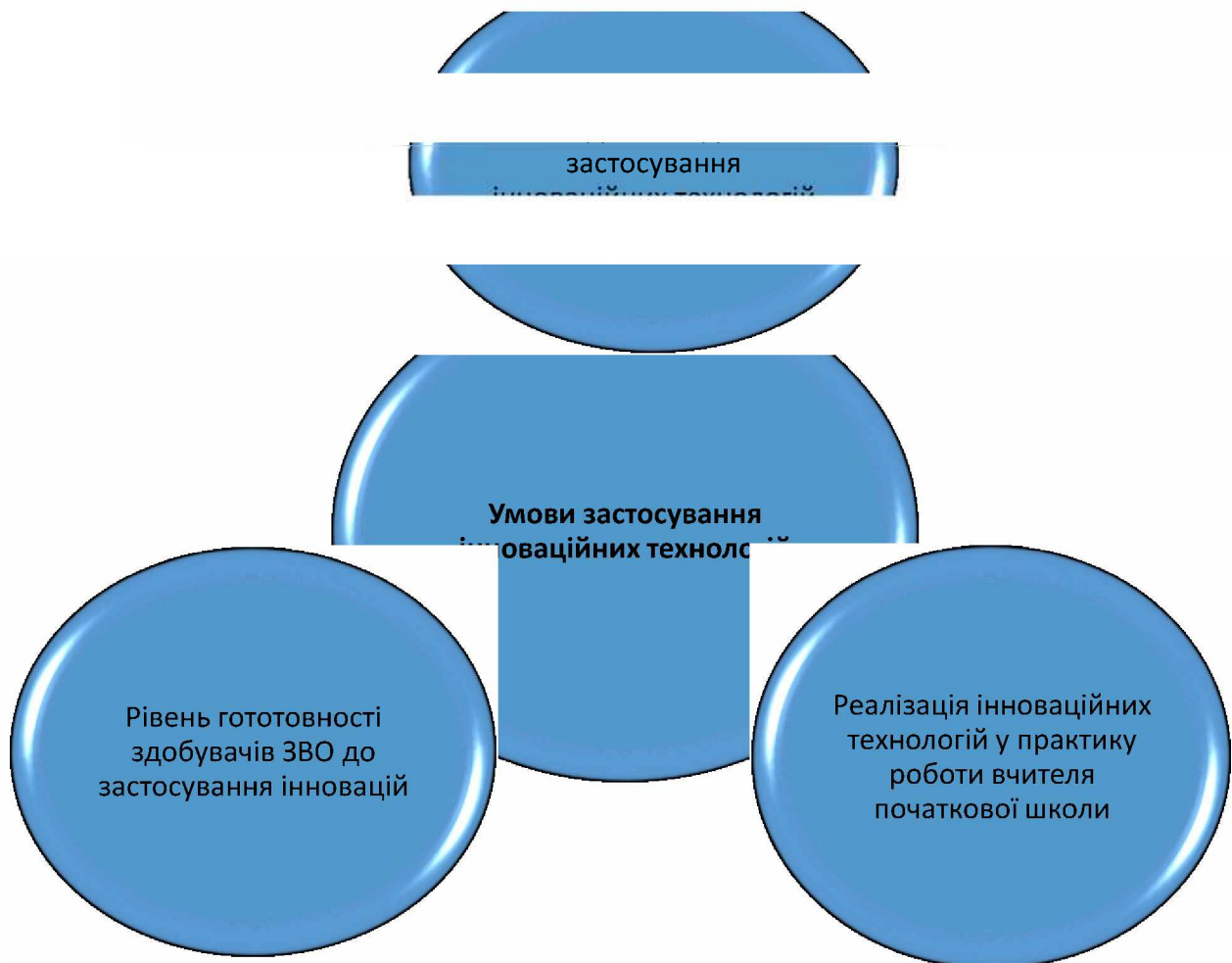

Рис. 3.1. Умови застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи

О. Будник зазначає, що цифрова компетентність передбачає також усвідомлення юридичних та етичних принципів щодо використання різноманітних електронних ресурсів, цифрових технологій, уміння критично ставитися до достовірності здобутої інформації, грамотно використовувати

цифрові носії для досягнення особистісно-професійних чи соціальних цілей [857].

Отже, для того щоб застосовувати інноваційні технології в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи та здобувати ефективні результати, потрібно врахувати наявність таких елементів: проблему, умови, особливості та готовність застосування інноваційних технологій.

Підтвердженням цього є доробки науковців: Н. Капінус, М. Островська, І. Рибак, А. Струк, І. Трембач, О. Усачова, Ю. Шахіна [324; 521; 623; 722], які досліджували застосування інноваційних технологій у різних напрямках підготовки вчителя початкової школи.

Як показав аналіз актуалізованих джерел, є чимало наукових досліджень, у яких відображено проблему застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи. Є підстави стверджувати, що інноваційні технології мають особливість впливати на якість освіти, це питання є актуальним у дослідженнях українських науковців.

До ключових особливостей наукових праць із порушеної в дисертаційному дослідженні проблеми віднесено:

- актуалізація питання поліпшення якості освіти в підготовці вчителів початкової школи; активне застосування інноваційних технологій у фаховій підготовці вчителів початкової школи;
- застосування інноваційних технологій із урахуванням гнучких навичок у підготовці вчителів початкової школи;
- готовність майбутніх учителів початкової школи до інноваційної діяльності; імерсивні технології та мультимедіа в професійній підготовці вчителів початкової школи; особливість використання цифрових технологій у підготовці вчителів початкової школи;
- особливість застосування хмаро-орієнтованих технологій у фаховій підготовці вчителів початкової школи.

3.2. Потенціал і виклики застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО в рецепції вітчизняних науковців

Для нас важливим є визначити потенціалу застосування інноваційних технологій у процесі підготовки вчителів початкової школи у ЗВО в рецепції вітчизняних науковців.

Погоджуємось із сучасними науковцями Б. Вовк Д. Матвієнко, В. Ковальчук, О. Слушний; С. Федотенко та ін. [114; 352; 654; 658; 684], що необхідність застосування інноваційних технологій під час професійного становлення зумовлена тим, що сьогодні від майбутніх учителів початкової школи потрібні здатності здобувати знання та застосовувати їх під час проектування власної діяльності і діяльності учнів, що диктує необхідність пошуку найбільш ефективних освітніх форм, методів і технологій.

Інтернет-ресурси та їх можливості сьогодні спрощують життя, роботу, освітній процес, роблять його насиченим, є невід'ємною частиною освітнього процесу за умов карантинних обмежень та повномасштабного вторгнення та реалізуються через дистанційну форму навчання.

Вони є невичерпними, постійно оновлюються, а тому потребують своєчасного дослідження, аналізу, засвоєння та систематизації з подальшим упровадженням у навчальний процес ЗВО.

Серед основних аспектів наукового дискурсу є проблеми використання майбутніми вчителями початкової школи штучного інтелекту (нейромереж). Дослідження даного питання актуалізується. Зокрема, Projector Creative & Tech Institute та Малою академією наук України (МАН) за підтримки дослідницької компанії Factum Group проводиться дослідження серед вчителів з метою аналізу щодо активності використання в українській шкільній освіті штучного інтелекту та його можливостей [123].

Перелік таких досліджень є чималий, тому ми докладно проаналізували праці науковців відповідно до напрямів їхніх досліджень (див. табл. 3.1)

У табл. 3.1 подано тільки частину прізвищ сучасних науковців, на сьогодні їх є чимало і питання застосування інноваційних технологій є актуальним і потребує докладного вивчення.

Як видно з табл. 3.1, за останніх років найбільшого поширення з-поміж науковців мають дослідження інноваційних цифрових технологій.

Таблиця 3.1

Напрями дослідження інноваційних технологій та потенціал їх застосування

Інноваційні технології (загалом)	Інноваційні технології в освітньому процесі	Інформаційні цифрові технологій	Інноваційні технології в підготовці вчителів окремих дисциплін
Л. Барановська, Ю. Бобрикова, Ю. Загребнюк, В. Ковальчук, А. Кокарева, Н. Лазаренко, О. Муращенко, О. Романюк, С. Романюк, О. Сидорук, О. Слушний, В. Сорока, Т.Фудерер, Є.Харадзе,	Є. Боднарчук, Т. Бураленко, Ж.Вихрестенко, О. Денічева, О. Дубініна, Л. Колеснік, С. Кухарьонук, Т. Литнєва, М. Марко, Л. Никонорова, Л. Прокопів, В. Староста, В. Стинська, А. Шапошнікова, Г. Швець.	Д. Березовський, Т. Бондаренко, О. Дудко, І. Волощук, О. Галецький, І. Голяд, О.Маковейчук, М.Ковальчук, О. Кондур, Л. Петренко, Д. Пінчук, О. Подплетня, Т. Потапова, В. Слесарчук, О.Цюняк та ін..	О. Гуляк, Н. Глушаниця, Т. Запорожченко, А. Опришко, Ю. Руднік, О. Свиридчук, С. Стрілець, Т. Тарнавська

Джерела: [59,71, 93, 119, 133, 213, 273, 318, 395, 415, 426, 447, 499, 578, 590, 612, 658, 670, 677, 684, 712, 728, 836.].

Потенціал застосування окремих інноваційних технологій у ЗВО в процесі підготовки компетентного фахівця початкової ланки проаналізовано в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Напрями дослідження інноваційних технологій та потенціал їх застосування

Інноваційна технологія	Потенціал для застосування в підготовці вчителя початкової школи
Ігрові технології (відповідно до досліджень К. Волинець, М. Марко, О. Ноздрова, В. Староста та ін.) [116; 425; 469; 702].	Ця технологія може стати добрим стимулом до навчання, актуалізації опорних знань, закріплення здобутого матеріалу. А легка і невимушена форма проведення стає платформою розвитку креативності, підтримки творчості. Допомогає визначити головне та другорядне, відрізнити добре від поганого в розв'язанні складних педагогічних ситуацій. Окрім того, має вплив на розвиток комунікативних умінь учителя.
Технологія критичного мислення (відповідно до досліджень Н. Андросової, О. Богдан, Н. Іванець та ін.) [13; 61; 266].	Технологія критичного мислення дає змогу навчити молодого фахівця сприймати, усвідомлювати, аналізувати, формувати стратегію розв'язання проблемних питань, адекватно оцінювати реальний стан знань, умінь та навичок і прагнути до кращого. Якісне застосування сприяє мотивації до самонавчання, самоосвіти, самопізнання.
Проектні технології (відповідної до досліджень О. Аліксійчук, Ю. Мосейчук, Т. Сілакова, Б. Федорчук та ін.) [444; 641; 747].	Активно впливає на творчий розвиток особистості педагога, адже включає етапи: виникнення, обґрунтування ідеї, повна розробка, утілення та аналіз результату. Включає в себе застосування всіх компетентностей майбутнього вчителя. Практикування його вмінь та навичок.
Цифрові технології (відповідно до досліджень О. Будник, Т. Близнюк, Л. Прокопів, О. Сидорук, О. Цюняк та ін.) [582; 783; 853; 858].	Створені для спрощення, урізноманітнення проведення занять з підготовки вчителів, для накопичення даних, підтримки зв'язку, аналізу даних, обробки тощо. Допомогають створити сприятливу атмосферу на лекційних та семінарських заняттях, наочно продемонструвати матеріал чи дати змогу відпрацювати заняття. За допомогою цих технологій можна мотивувати сучасного студента до навчання.

продовження табл.3.2.

Технологія проблемного навчання (відповідно до досліджень О. Дженджеро, П. Запорожченко, М. Сокаль, О. Шевельової, С. Ющенко та ін.) [191; 246; 811].	Активізує, мотивує, спонукає до глибинного аналізу, розвитку мислення, мотивує за допомогою суперечностей, конфліктів, проблем, що потребують пошуку розв'язання.
Технологія особистісно орієнтованого навчання (відповідно до досліджень О. Акімової, О. Карпенко, Л. Петльованої, В. Стинської, В. Шаманської та ін.) [3; 293; 518; 683].	Технологія, що спрямована на особистісний розвиток, усвідомлення особистістю власної значущості, потреб, бажань, прагнення до реалізації в житті, виявлення та вираження власного потенціалу. Передбачає організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії, створення умов для активізації особистості.

Як зазначено в науковому пошуку Л. Прокопів та В. Стинської [579], висока ефективність освітнього процесу забезпечується через застосування інтерактивних технологій, зокрема таких їх методів, як: кейс-метод; ділова (рольова) гра; «Коло ідей», «Займи позицію», «Акваріум», метод аналізу і діагностики ситуації; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг (мозковий штурм); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; моделювання; PRES-формула; проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; навчальний «полігон»; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші. Учені зазначили, що застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи сприяє ефективності освітнього процесу, педагогічній мобільності та готовності до соціокультурних змін [579].

Науковці приділяють увагу різним інноваційним технологіям. Так, О. Акімова, О. Карпенко, Л. Петльована, В. Стинська, О. Шаманська та інші [3; 518; 683; 708] значної уваги приділили особистісно орієнтованим технологіям, зокрема тренінгам, у структурі педагогічної системи ЗВО в системі освіти здобувачів. Тренінгові технології автори назвали «унікальними», оскільки вони

мають здатність мотивувати, створювати ситуації успіху, формувати й розвивати необхідні якості, застосовувати інтерактивні методи й поєднувати форми колективної, групової та індивідуальної роботи, є одними з провідних інноваційних технологій, можуть можливість репродуктивний характер навчання на продуктивний..

У своїх дослідженнях М. Ковальчук, Н. Лазаренко, О. Маковейчук, М. Марко, Ю. Руднік та інші науковці докладно описали, як можна використовувати особливості та результати досліджень щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у роботі [322; 395; 415; 426; 617].

У дослідженні М. Ковальчук «Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі» (2017) [322] розроблено авторську періодизацію появи і становлення мультимедійних технологій, подано структуру та окреслено компоненти досліджуваної готовності (мотиваційний, когнітивний, операційно- діяльнісний, рефлексивно-корекційний компоненти), обґрунтовано модель формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних технологій у початковій школі, що може використовуватися в процесі розробки моделей підготовки вчителів молодших класів, навчально- методичних посібників стосовно підготовки вчителів початкової школи тощо

О. Маковейчук у дисертації «Моделі, методи та інформаційна технологія побудови і використання візуальних інформаційних структур доповненої реальності» (2020) [415] розробив інформаційну технологію функціонування системи доповненої реальності і довів до автоматизації процес побудови візуальних об'єктів у чинних та перспективних інформаційних системах доповненої реальності. Оскільки імерсивні технології сьогодні розвиваються та застосовуються в освітньому процесу дедалі частіше, бачимо практико-орієнтований підхід до застосування результатів дослідження.

Н. Лазаренко в дисертаційній роботі «Тенденції професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції» (2020)

[395] розробила систему вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України, розробила діагностичний інструментарій розвитку педагогічних університетів за умов євроінтеграції.

Удосконалення підготовки вчителя, його саморозвитку виходить із особливості поліпшення якості освіти у ЗВО зокрема та освіти загалом.

Предметом нашого аналізу стало дослідження М. Марко «Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування навчально-ігрових технологій у професійній діяльності» (2018) [426], у якому науковиця висвітлила структурно-функційну модель формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування навчально-ігрових технологій у професійній діяльності; увиразнила важливість праці над посиленням практичної спрямованості процесу професійної підготовки, що забезпечує інтеграцію компонентів готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування навчально-ігрових технологій у професійній діяльності.

Ю. Руднік, що працювала над темою «Підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов» (2018) [617] визначила структуру, компоненти, критерії, показники та рівні сформованості готовності вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання у майбутній професії, розробила авторську програму спецкурсу «Інноваційні технології навчання іноземних мов у початковій школі», діагностичний інструментарій для визначення рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов, цифровий контент з відеоінструкцією застосування інноваційних технологій у роботі. Ці матеріали можуть застосовуватись у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО.

Зазначений потенціал застосування інноваційних технологій потребує комплексного підходу до розв'язання питання формування високопрофесійного вчителя початкової школи.

Бути креативним – чергова вимога часу, яка постала перед сучасним учителем початкової школи. Таке ж завдання стоїть і перед вищою освітою та

перед педагогічною наукою. дослідниця Н.Міщенко [439] вперше розробила та науково обґрунтувала модель формування професійної креативності майбутнього вчителя початкової школи в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально її перевірила. Авторка визначила комплекс педагогічних умов, створених для ефективного функціонування концептуальної моделі. Серед яких: сприяння розкриттю творчого потенціалу майбутніх учителів початкової школи за допомогою їх включення до процесу самодіагностики на основі рефлексії під час теоретичних та практичних занять у ЗВО; упровадження системи різнорівневих творчих завдань, психолого-педагогічних тренінгів, тестів, що одночасно формують мотиваційний, когнітивний та діяльнісний розвиток компонентів професійної креативності; застосування таких інноваційних технологій, як інформаційно-комунікаційна, проєктна, інтерактивна, кредитно-модульна, технологія навчання під час індивідуальних, парних та групових, комбінованих та самостійно-пошукових завдань [439].

Для нас важливим є визначення викликів застосування інноваційних технологій у процесі підготовки вчителів початкової школи у ЗВО в дослідженнях вітчизняних науковців. Проаналізуємо окремі з них. Наприклад, розвиток критичного мислення майбутніх учителів початкової школи засобами інноваційних технологій за умов розвитку кліпового мислення. На думку С. Кубрак, упроваджувати технологію критичного мислення в освітній процес ЗВО можна за допомогою портфоліо. Науковиця зазначила, що портфоліо – це спосіб фіксації накопичених матеріалів, що відображають рівень професіоналізму майбутнього вчителя і вміння розв'язувати завдання своєї професійної діяльності. С. Кубрак орієнтувала здобувачів на те, що подібного роду «досьє успіхів» обов'язково знадобиться в професійному житті майбутнього вчителя. А за сучасних умов розвитку суспільства відмінною альтернативою є електронне портфоліо педагога. Так, процес дослідження показав, що розроблені форми та методи навчання допомагають розв'язувати різноманітні завдання, формувати нові вміння, критичне мислення та увагу.

Окрім того, невід'ємною частиною успіху є правильно створені педагогічні умови, що мотивують до комфортного навчання [381, с. 217-235].

Як зазначає О. Будник, сучасним викликом до цілеспрямованої підготовки педагогів є безпечне та ефективне застосування цифрових технологій у дистанційній освіті, що є невід'ємною частиною освітнього процесу з приходом Covid-19, бо недостатній захист від цифрового контенту може шкодити її фізичному, психічному, духовному, соціальному здоров'ю та розвитку [858]. Авторка окреслила необхідні цифрові навички педагога XXI ст.: використання цифрових інструментів, ресурсів для розвитку критичного мислення та творчості; комунікативні навички; застосування технічних засобів у роботі для обміну, поширення, створення освітнього контенту.

Дослідженням проблем цифровізації в інноваційному просторі займається науковиця О. Кондур. У своїх розвідках вона детально аналізує позиції щодо впровадження інноваційних технологій в освітній процес. Зокрема, на часі стало її дослідження про роль гейміфікації у підготовці фахівців у ЗВО. О.Кондур наголошує, що гейміфікація є джерелом гри, де майбутній вчитель є асистентом і консультантом. Він стежить за ігровим процесом та оцінює ігровий процес, зауважує позитивні та негативні моменти і в кінці гри проводить аналіз [374, с. 102].

Питання безпечної цифровізації підготовки вчителів початкової школи неможливо обговорювати без подання освітнього матеріалу, адже викладач із «репродуктора» перетворюється на фасилітатора, який показує шлях, як здобути інформацію. Для досягнення цієї мети необхідно модернізувати методики викладання засобами інноваційних інструментів інформаційно-комунікаційних технологій. Дослідниця Т. Близнюк пропонує здійснювати таке навчання педагогів на рівні держави, а також опиратися на самоосвіту активних педагогів-практиків [58, с. 57].

На думку І. Гевко та О.Невмержицької, застосування цифрових технологій впливає на ефективну організацію дистанційного навчання, підвищення рівня

освіти та передбачає застосування індивідуально-творчого принципу формування майбутнього фахівця [137].

Отже, цифрові технології в усій їхній багатогранності є невід'ємною частиною освітнього процесу загалом, а також організації дистанційного навчання, основою цифрової компетентності та кібербезпеки, підвищення ефективності освітнього процесу, основним компонентом формування педагога як гнучкого, креативного агента освітніх змін ХХІ ст.

Ще одним викликом застосування інноваційних технологій у наукових інтерпретаціях сучасних учених є застосування проектної технології, а також визначення умов використання цієї технології, що знайшло відображення в працях О. Аліксійчук, Н. Гущиної, С. Купчак, М. Оліяр, Т. Сілакова, В. Федорчук та ін. Особливим вважаємо внесок Н. Гущиної, яка визначила умови розвитку цифрової компетентності вчителів початкової школи за умов проектної діяльності, що полягають у: «вдосконаленні змісту навчання вчителів початкової школи в формальній освіті; розробці та реалізації комплексу управлінських рішень в неформальній освіті; створенні навчально-методичного супроводу та набуття практичного досвіду з розвитку цифрової компетентності вчителів початкової школи в формальній, неформальній та інформаційній освіті на основі впровадження проектної діяльності та онлайн-навчання; участі вчителів в інноваційних освітніх проектах; педагогічній підтримці вчителів в професійних мережових спільнотах в інформальній освіті» [183, с. 3].

Проектна діяльність у структурі технології розвитку цифрової компетентності вчителів початкової школи на засадах концепції НУШ виконує основну роль у здобутті результативності в підготовці студентів до майбутньої професії. Для ведення інноваційних технологій у викладанні у ЗВО, передовсім, на думку Ю. Бобрикової, необхідно змінити «застояні стереотипи і звички» проведення традиційних занять [59].

Ми погоджуємось із цим, оскільки саме вихід із зони комфорту сприяє швидкій адаптації до змін, навчанню та вдосконаленню, розвитку м'яких навичок у здобувачів вищої освіти. З огляду на такий підхід актуалізуємо думку

М. Євтух, Т. Скорик щодо чинників становлення професійної успішності майбутнього вчителя, серед яких: соціально-педагогічна спрямованість особистості, стійкий інтерес до педагогічної діяльності, педагогічна компетентність, професійно значущі психофізіологічні властивості вчителя (педагогічні здібності, емоційний інтелект, працездатність), соціальний інтелект та soft skills [224, с.10-11].

Питання формування soft skills за допомогою інноваційних технологій набуло актуальності за останні 5 років, про що свідчить низка сучасних наукових досліджень О. Більяковська, О. Демченко, К. Коваль, О. Коркішо, Т.Кравцова, І. Краснощок, В. Трещалов та ін. [312; 362; 368; 851].

Навчання із застосування інтерактивних технологій та методів уможлиблює збільшення відсотку засвоєння, розвитку soft skills. Так, у процесі вивчення іноземної мови К. Петрик [519, с. 72-75] запропонувала прослуховування автентичних аудіозаписів та демонстрацію відеороликів, довела, що звернення до емоційного стану здобувачів із подальшим колективним обговоренням, використанням інтерактивних вправ є більш ефективним, аніж просте відтворення теоретичного матеріалу. Аудіозаписи та наочність і динамізм відеороликів поліпшують запам'ятовування матеріалів і підвищують мотивацію до навчання. Про доцільність використання відеороликів для формування soft skills свідчить їх зв'язок з практикою та можливість розвивати навички індивідуального й колективного спілкування студентів, звернення до почуттів здобувачів через відеоматеріали, їх самостійне опрацюванні із подальшими творчими завданнями – ці питання висвітлюють Н. Безлюдна, Н. Дудник, К. Коваль [43; 312] та ін.

Застосування імерсивних технологій в освіті сьогодні досліджують В. Боса, В. Волинець, Р. Гуревич, Л. Жовнич, Н. Яремчук та ін. [84, 115; 177; 841].

На основі аналізу досліджень вищезгаданих науковців виокремлюємо переваги та недоліки імерсивних технологій. З-поміж переваг – це такі: яскраве зображення; ефект подиву; занурення в реальну ситуацію; мотивація здобувачів;

інтерактив. З-посеред недоліків – матеріально-технічне забезпечення, яке є досить затратним, та некомпетентність у застосуванні такого різновиду технологій, що часто впливає із затратності в ресурсах, і з того, що питання імерсивних технологій у підготовці вчителя початкової школи сьогодні перебуває на маргінесі.

Предметом вивчення стали здобутки вчених, присвячені особливостям застосування хмаро орієнтованих технологій. На думку О. Маковоз, хмарні обчислення (технології) – це інтернет-технології віддаленого зберігання даних. Вони передбачають застосування високошвидкісних комп'ютерних мереж (хмар) і забезпечують доступність інформаційних ресурсів для студентів і викладачів [416].

Загальновідомо, що хмарні технології – це перспективний напрям розвитку засобів і сервісів сучасних інформаційно-комунікаційних мереж В. Биков, Л. Мартинець, А. Стрюк, М. Шишкіна та ін. [50; 427; 699; 821]. Вони зробили висновки, що хмарні технології мають певні переваги: доступність, зниження витрати коштів на обслуговування, економія власного часу, відсутність обмеженості в процесі здійснення обчислень, надійність, безпечність (за умов належної хмари), необмежена можливість використання більшості обчислюваних потужностей тощо – та недоліки: наявність постійного з'єднання з мережею «Інтернет», відсутність можливості змінювати певні параметри та функції, ризик неналежної конфіденційності, відсутність відновлення втрачених даних у випадку припинення постачання послуг з боку провайдера з певних причин.

Особливістю хмарних технологій О. Семеняко, О. Фонюк, Ю. Чорниш та ін.. вважають відсутність залежності до апаратної платформи і географічної території. Викладачі та студенти можуть працювати з хмарними сервісами з будь-якої точки планети і з будь-якого пристрою, що має доступ до інтернету, а також оперативно реагувати на зміни, що особливо важливо за сучасних викликів [632, с. 206].

Корисними хмаро-орієнтованими технологіями для застосування в підготовці вчителів початкової школи О. Шкуренко вважає такі: сервіс Prezzi, mind-maps, bubbl.us, MindNode і Coggle, Easel.ly, Powtoon, Pixton, Toondoo та інші [829].

Отже, аналізуючи джерельну базу, що стосується особливостей застосування хмаро-орієнтованих технологій у підготовці вчителів початкової школи, ми визначили, що основною особливістю цього виду технологій є їхня гнучкість у використанні, неприв'язаність до точки чи пристрою, мобільність, відповідність вимогам інноваційного суспільства та ін.

Проведене нами анонімне опитування респондентів (близько 170) – викладачів кафедр педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка уможливило визначити потенціал і виклики застосування інноваційних технологій у підготовці здобувачів вищої освіти, з'ясувати, яким інноваційним технологіям надають перевагу викладачі в професійній підготовці вчителів початкової школи (див. рис. 3.2).

Яким інноваційним технологіям надаєте перевагу?

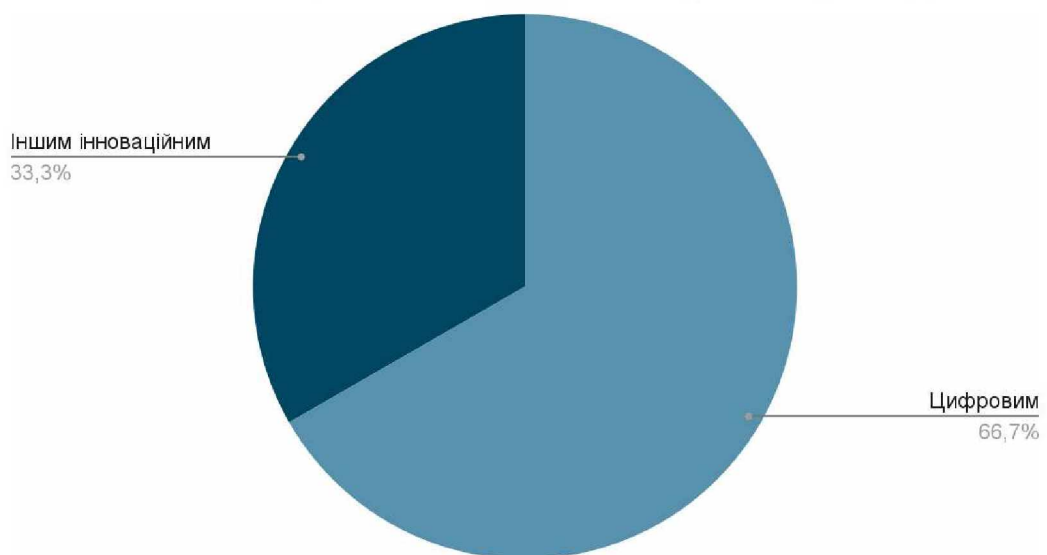

Рис. 3.2. Опитування викладачів ЗВО щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи

Як видно з рис. 3.2, сучасні викладачі активно використовують інноваційні технології в роботі, здебільшого цифрові, що підтверджує актуальність досліджень, що стосуються їх застосування, та підкреслює доцільність використання потенціалу наявних технологій у підготовці майбутнього вчителя початкової школи.

Вік респондентів становить від 30 до 50+. Вважаємо ці дані важливими, оскільки часто в суспільстві панує думка, що викладацький склад старшого покоління зазвичай використовує традиційні підходи до навчання, що становить суперечності між бажаним та дійсністю.

На запитання: «Праці яких сучасних науковців Ви використовуєте на практиці?» – вченими визначено Г. Білавич, Т. Близнюк, О. Будник, О. Кохановської, О. Невмержицької, Л. Прокопів, В. Стинської, Б. Савчука, О. Цюняк, І. Червінської та ін. Зокрема більшість дослідників, залучених до нашого опитування, застосовують на практиці такі технології: інтерактивні, цифрові, особистісно орієнтовані, ігрові, проєктні, розвивальні, проблемні тощо.

Аналіз наукових джерел із проблеми підготовки вчителів початкової школи дав змогу визначити потенціал застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів (див. табл. 3.2).

Ми розробили методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників із проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи (Додаток Ж), які мають на меті підтримувати інноваційні процеси, підвищувати якість освітнього процесу, стимулювати майбутніх учителів початкової школи до дослідницької діяльності, а також окреслити результати аналізу історіографії проблемного питання. Ми з'ясували найчастіше використовувані програми для зв'язку зі студентами, а також додатки, редактори, онлайн-інструменти, що допомагають зробити процес навчання ефективним і цікавим.

Проаналізувавши результати опитування, з'ясували, якими програмами для відеоконференцій користуються викладачі Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника та Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (див рис. 3.3).

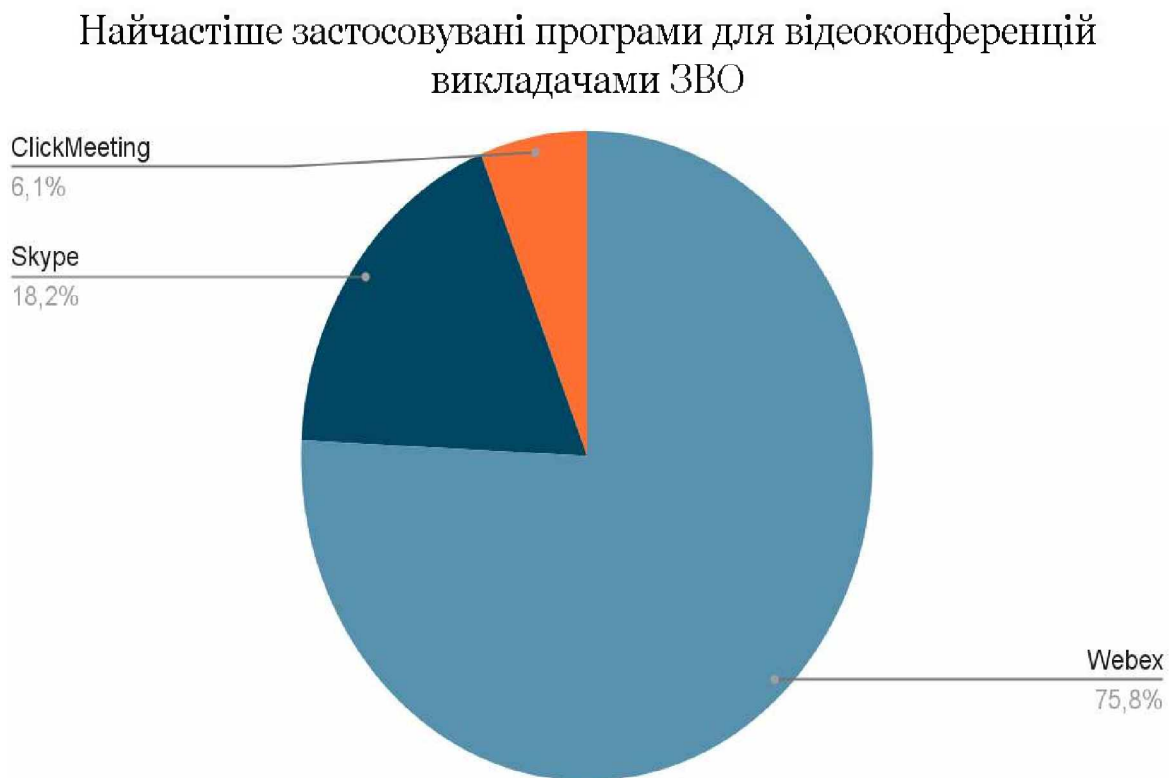

Рис. 3.3. Опитування викладачів ЗВО щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

Отже, (рис. 3.3, Дод. Е) найчастіше в освітньому процесу ЗВО застосовуються програми Zoom, Webex, Skype, ClickMeet. Інші онлайн-інструменти, додатки та редактори (їх проаналізовано в Додатку Ж), що вже пройшли випробування роками практики підготовки майбутніх учителів, умовами дистанційного навчання, спричиненого пандемією Covid-19 тощо.

Питання впровадження та застосування вищезгаданих цифрових технологій у ЗВО та в підготовці вчителів початкової школи досліджували Л. Варяниця, О. Гулай, Н. Гуц, В. Кабак, В. Петросова, Л. Прокопів, О. Сидорук, О. Шевченко, М. Ячменик та ін.[131; 202; 215; 383; 408; 598].

У процесі аналізу наукової проблеми з'ясували, які інноваційні технології найчастіше застосовуються під час аудиторних занять. Здобуті результати виражено на рис. 3.4.

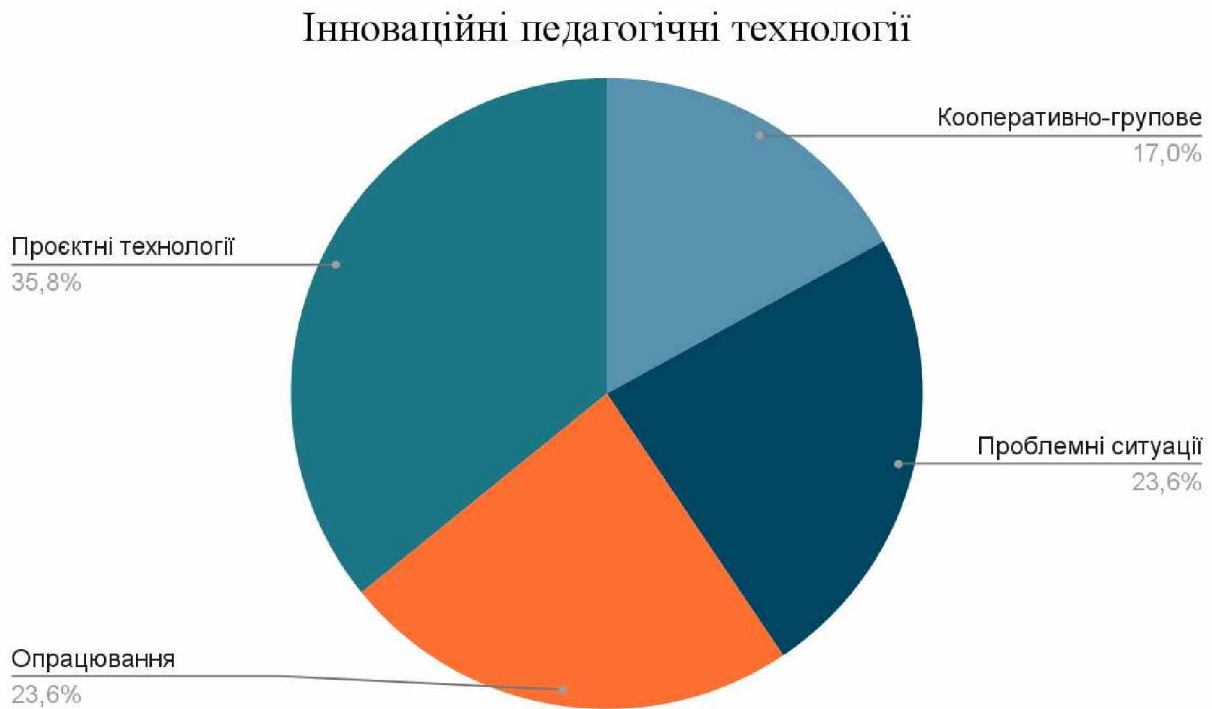

Рис. 3.4. Опитування викладачів ЗВО щодо застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Як бачимо з інформації, поданої на рис. 3.4, найчастіше застосовуваними технологіями стали ті, що спрямовані на формування навичок спілкування, розвиток критичного мислення, вміння формувати, висловлювати власну думку, аналізувати та втілювати ідеї.

Проаналізовані дані опитування дають змогу на основі досвіду науковців та педагогів 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. виокремити переваги та недоліки тієї чи іншої інноваційної технології, зрозуміти межі її застосування, визначити добре вивчені та не до кінця з'ясовані аспекти історіографії дисертаційної теми, вивчити спектр різноманітності інноваційних технологій навчання як дистанційної та і очної форм.

На основі аналізу історичних джерел досліджуваного періоду щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи та проведеного опитування визначено окремі виклики, з якими може зіштовхнутися підготовка майбутніх учителів початкової школи в контексті

досліджуваної проблеми: недостатнє оволодіння новими технологіями, в тому числі нейромережами через відсутність відповідних навичок або знань; стійкість до змін: та відчутний опір у вивченні нового; різний рівень доступу до технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи, що може створювати нерівності у навчанні; проблеми з безпекою і конфіденційністю даних щодо захисту персональних даних; необхідність постійного оновлення знань та швидкі темпи розвитку інноваційних технологій.

Розв'язання цих викликів містить професійний розвиток учителів, створення демократичних систем доступу до технологій, забезпечення підтримки та навчання з питань безпеки та конфіденційності даних, а також створення інфраструктури для постійного оновлення знань і навичок учителів початкової школи.

У розвідках українських учених увиразнено потенціал застосування інноваційних технологій у професійній підготовці вчителя початкової школи у ЗВО, з-поміж яких:

- підготовка діагностичного та методичного інструментарію;
- у процесі побудови занять у віртуальних системах;
- щодо мотивації здобувачів до освітньої діяльності;
- розвиток критичного мислення та творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи;
- особистісний розвиток майбутнього вчителя початкової школи;
- розвиток цифрової компетентності та ін.

3.3. Творче використання доробку українських учених у розвитку наукових досліджень та вдосконаленні освітнього процесу з підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України

Педагогіка як наукова галузь розвивається не лише для формального нагромадження знань і задоволення пізнавальних інтересів, а й для їх застосування відповідно до вимог суспільства, адже результати педагогічних досліджень цілеспрямовано і послідовно впроваджуються в практику розвитку

системи освіти загалом та вищої освіти зокрема, задля удосконалення теорії і практики навчання й виховання здобувачів вищої освіти.

Цілісний аналіз актуалізованого історико-педагогічного здобутку науковців у царині застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, а також досвід учителів, що навчалися за допомогою інноваційних технологій і тепер застосовують їх на практиці, довели актуальність дослідження, а також уможливили з'ясувати їх реальну практичну значущість та можливості використання щодо поліпшення якості освіти й удосконалення теорії і практики освітнього процесу. Окрім цього, необхідним є вивчення досвіду педагогів ЗВО щодо розуміння того, як викладачі-практики досліджували проблеми інноваційних технологій, застосовували їх у підготовці вчителів початкової школи. Усе це допоможе комплексно підійти до добору в майбутньому інноваційних технологій, що відповідають цілям навчального процесу та сучасним вимогам до підготовки вчителя початкової школи.

Комплексний аналіз історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО уможливив підготувати бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО» (Додаток И), де вміщено 107 позицій джерельного комплексу, з-поміж яких: дисертації, монографії, періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій та ін. Виявлено найбільше напрацювань з розвитку цифрових технологій (включаючи імерсивні та анімаційні технології, мультимедіа) – 45%, проєктних технологій – 17%, проблемно-ситуативних завдань – 13%, решту 25% розподілені між іншими інноваційними технологіями (особистісно орієнтовані, критичного мислення, ігрові та інші). Бібліографічний покажчик стане в пригоді науковцям, оскільки увиразнює здобутки української історико-педагогічної науки з досліджуваного питання.

На основі вивчення джерельної бази проведено SWOT-аналіз, який допоміг виокремити як позитивні, так і негативні тенденції розвитку підготовки

вчителів початкової школи із застосуванням інноваційних технологій. До позитивних відносимо:

1. Реформування системи освіти загалом та вищої освіти зокрема.
2. Активізація українських науковців щодо розв'язання проблеми вдосконалення якості вищої освіти наприкінці ХХ ст.
3. Активне впровадження диференційованого підходу до навчання.
4. Перехід на модульно-рейтингову систему навчання на початку ХХІ ст.
5. Зміна вектора розвитку освіти в бік європейського простору.
6. Зміна підходів до визначення сутності поняття «інноваційні технології навчання».
7. Ознайомлення та поступове впровадження комп'ютерних технологій спочатку в роботу ЗВО, а згодом – у підготовку здобувачів.
8. Поява нових інноваційних технологій, що підвищують якість освітнього процесу, змінюють ставлення до особистості здобувача, спрямовані на розвиток педагогічних компетентностей.
9. Стрімке збільшення вагомості цифрових технологій у сучасній науковій літературі, зокрема анімаційного підходу та імерсивних технологій.
10. Упровадження Концепції «Нова українська школа» і чітке визначення вимог до сучасного вчителя-інноватора початкової школи.
11. Динамічний поступ демонструють дослідники щодо застосування цифрових технологій навчання, зокрема впровадження імерсивних технологій.

Водночас виявлено і негативні тенденції, які сповільнюють розвиток історико-педагогічної науки. З-поміж них:

1. Відсутність єдиного підходу до розуміння інновацій.
2. Поява соціальних мереж, які відводять на задній план «живе спілкування», як наслідок – втрата навичок комунікативної взаємодії.
3. Відсутність критичного мислення в здобувачів з появою штучного інтелекту.
4. Цифрові технології, що залежать від багатьох чинників (інтернет, електромережа, фінансова сторона).

5. Недостатньо вивченою залишається ланка вищої освіти, зокрема галузь підготовки кваліфікованих кадрів початкової освіти.

6. Зберігається істотна диспропорція у вивченні окремих інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

7. На тлі значної кількості досліджень про інноваційні технології вивчення історіографії із порушеної проблеми є слабким місцем історико-педагогічної науки.

Урахування перелічених позитивних та негативних тенденцій і явищ сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, окреслить напрями подальших наукових пошуків учених.

Для того, щоб озброїти здобувачів (магістрів) вищої освіти знаннями та уявленнями про становлення й основні етапи, тенденції розвитку історіографії застосування інноваційних технологій авторкою розроблено елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (історіографія дослідження)» (Додаток К), в основу якого покладено основні положення та окремі результати дисертаційного дослідження. Курс містить 6 лекційних тем та 9 практичних. Лекційні теми елективного курсу передбачають глибинне вивчення наукового дискурсу з питань застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи. Зокрема теми: «Історичний аспект застосування інноваційних технологій у початкових класах» та «Шляхи використання набутих знань щодо інноваційних технологій» докладно розкрили сутність історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

Як практичні, так і лекційні заняття передбачають активне використання тренінгів, вивчення сучасних досліджень із питань історіографії використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи та інноватики загалом. Актуальним для нашого дослідження є тема елективного курсу «Шляхи використання набутих знань щодо інноваційних технологій».

Результати апробації запропонованого курсу в закладах вищої освіти України дають підстави стверджувати, що дослідження із питань історіографії використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи сприяли розширенню знань у здобувачів, їхнього кругозору, допомагали в процесі написання рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт.

За останні десятиріччя активізувались вивчення цифрових, анімаційних, імерсивних, мультимедійних, проєктних технологій.

Здебільшого такий досвід педагогів-науковців висвітлений у працях українських дослідників, як уже згадувалось раніше, цілісно в дисертаціях, монографіях, періодичних виданнях, навчальних посібниках, тезах тощо.

Тенденцію збільшення вагомості цифрових технологій у сучасній літературі можна простежити за тематикою наукових праць. Інноваційні технології, як засвідчив наш аналіз, теж мають місце. Наведемо окремі приклади. Так, В. Ковальчук та В. Сорока називають такі основні компоненти цифрового освітнього середовища: сумісність та інтеграція (електронне методичне забезпечення), аналітика, консультування та оцінювання (здійснення контролю знань), персоналізація (особистий освітній простір педагога), співпраця, доступність та універсальність [320, с. 238-249].

Учена С. Кутова виокремлює низку підходів до класифікації інноваційних технологій: інформаційно-комп'ютерні технології; технології критичного мислення; ігрові технології; технології особистісно орієнтованого навчання; проєктні технології; технології проблемного навчання [388].

Доцільно оцінювати якість упровадження дистанційних технологій навчання за певними показниками ефективності. Дослідники М. Михаліченко та Я. Рудик до них віднесли: результативність (успішність студентів, уміння студентів застосовувати здобуті знання на практиці); доступність; ресурсомісткість; оперативність (скорочення часу, необхідного для засвоєння та здобуття знань); демократичний характер; комплексне застосування програмних технологій [438].

Для успішного застосування технологій дистанційного навчання необхідно проводити аналіз цілей навчання та дидактичних можливостей нових технологій. Науковці Л. Корж-Усенко, Л. Кузнецова, О. Прима, Ю. Рябініна, М. Чернищук, О. Чернякова та інші виокремлюють основні складники діяльності підготовки майбутнього вчителя початкової школи, на які потрібно звертати увагу: викладання навчального матеріалу, практика та зворотний зв'язок. Ці компоненти мають важливе значення в організації дистанційного навчання. Суперечність полягає в тому, що складно підготувати новий методичний матеріал, який базується на поетапному сприйнятті інформації та контролі за якістю знань майбутніх учителів [872].

Згадана раніше авторка С. Кутова вагомого значення надає інформуванню студентів щодо особливостей діяльності хакерських схем, які спрямовані на передачу конфіденційної інформації (паролі, довідки тощо), кібербулінгу (метод приниження гідності людини через розміщення приватних фото чи публікацій різних текстів компрометувального характеру) [388, с. 208-209].

Проаналізувавши низку наукових джерел, ми помітили, що у XXI ст. питання мультимедійної компетентності є одними із пріоритетних в умовах організації дистанційного навчання. Останні роки саме дистанційне навчання уможлиблює результативний освітній процес. Засобом реалізації безпечного застосування медіатехнологій стало питання комп'ютерної безпеки. О. Кравчина – науковий працівник Інституту цифровізації освіти НАПН України – виокремила види загроз в інтернеті, які виникають, коли трапляються:

- «сторонні неавторизовані користувачі отримують доступ до комп'ютерних систем, облікових записів електронної пошти або веб-сайтів;
- віруси або зловмисне програмне забезпечення, що може нанести шкоду вашим даним або зробити системи вразливими до інших загроз;
- крадіжка особистих даних, коли злочинці викрадають особисті дані та фінансову інформацію» [366, с. 42-43].

Існують також різні види інтернет-атак, як-от фішинг (спосіб обдурити людей, щоб вони передали особисту інформацію або завантажили шкідливе

програмне забезпечення), злом і віддалений доступ, шкідливе програмне забезпечення (віруси, хробаки, трояни тощо), які хакери використовують для руйнування та крадіжки конфіденційної інформації, зловмисна реклама, програми-вимагачі, ботнет [366, с. 43].

Варто зазначити, що кібербезпека повинна бути включена до програм дистанційного навчання як обов'язковий предмет. Це буде першим етапом попередження різних цифрових небезпек як здобувачів, так учителів та учнів.

Щодо забезпечення кібербезпеки за умов дистанційного навчання О. Кравчина також рекомендує: мати чіткі вказівки щодо навчального ресурсу, який використовується; постійно змінювати паролі та використовувати методи багатофакторної автентифікації; мати захищену мережу [366, с. 46].

Сьогодні є низка онлайн-ресурсів, які навчають кібербезпеки. Одним з таких – освітній серіал «Основи кібергігієни», який розміщено на Національній онлайн-платформі для розвитку цифрової грамотності «Дія.Цифрова Освіта» [27; 453], навчально-методичний посібник [453], що містить плани уроків, призначені для учнів початкової школи та зосереджені на ключових принципах мережевого етикету й безпеки, та багато інших інструментів, що уможливають уникнути цифрової небезпеки.

На основі вивчення історії становлення та розвитку мультимедіа М. Ковальчук подала авторську періодизацію появи і становлення мультимедійних технологій, розробила структуру та чітко визначила компоненти готовності (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-корекційний компоненти), обґрунтувала модель формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі. Результати її дослідження знайшли місце в розробці навчально-методичного матеріалу до різних дисциплін у ЗВО в процесі підготовки вчителів початкової школи [324].

Як видно з вищезгаданого, останнє десятиліття характеризується цифровим бумом у розвитку освіти та суспільства загалом. Ще одним відкриттям стало застосування анімаційної технології, яку однією з перших в

Україні досліджувала Н. Максимовська. Науковець упевнена, що анімація позитивно відбивається на соціально-педагогічній діяльності у ЗВО. Напрями соціально-педагогічної діяльності потребують виявлення активності соціального суб'єкта під час адаптаційного потенціалу особистості чи соціальних інтеграцій, а в сутність анімаційного підходу закладено пряму участь, емоційну спрямованість, активну взаємодію. Анімаційний підхід полягає в створенні соціально-виховного проблемного простору і гарантованої участі студентів у соціальних процесах; створенні на критичному аналізі інформаційного простору; емоційному сприйнятті дійсності та інтелектуальному розумінні тощо. Результатом застосування анімаційного підходу «є формування особистості, культурного, творчого студента» [418].

Випускники педагогічного факультету спеціальності 013. «Початкова освіта» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника 2016 р. випуску поділилися своїм досвідом здобування вищої освіти і пройшли опитування (Додаток А), результати якого можна побачити на рисунку 3.5.

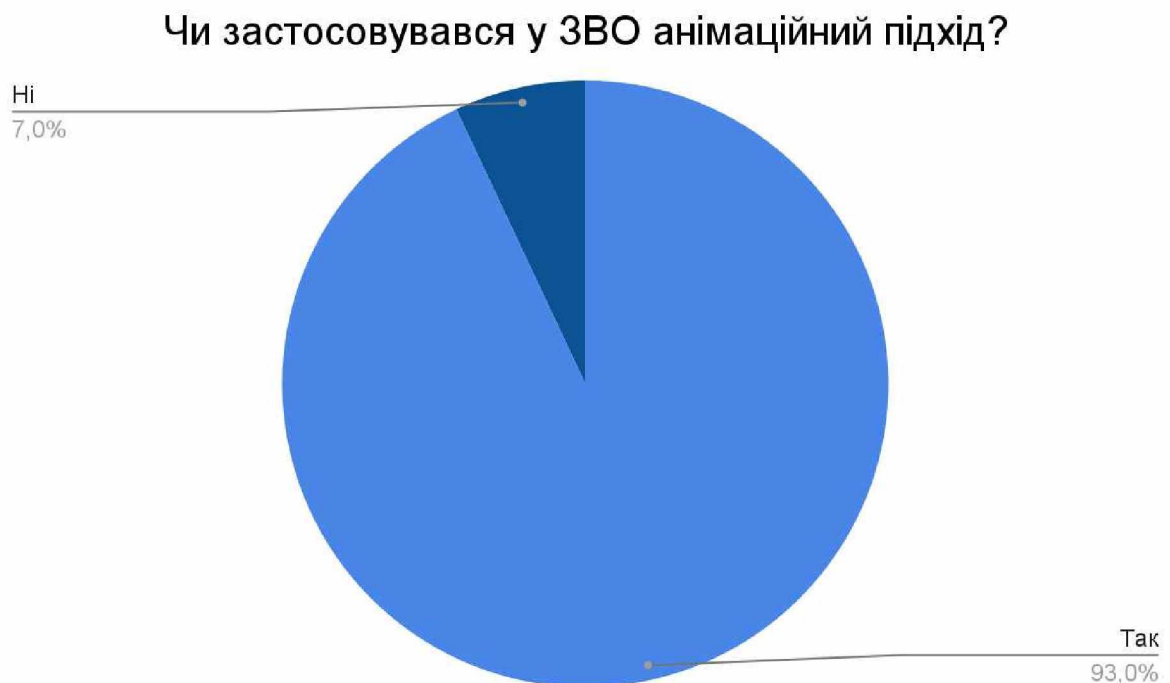

Рисунок 3.5. Чи застосовували викладачі анімаційний підхід до навчання? (Перегляд мультфільмів, уривків, фільмів, відео)

На основі поданих результатів опитування робимо висновки, що науково-педагогічні працівники Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника використовували анімаційний підхід у роботі зі студентами. За допомогою індивідуального спілкування зі студентами з'ясували, що це виглядало так: студентам демонстрували певні мультфільми чи їх уривки, у яких була зображена певна ситуація, що мала на меті аналіз поведінки героїв та спонукала до пошуку виходу з проблемних ситуацій на основі здобутих знань. Також викладачі застосовували проєктори для демонстрації презентацій, графічних зображень, анімаційних емої тощо. Студентів часто залучали до бесід, дебатів, дискутування, круглих столів. Результати опитування у виразено на рис. 3.6.

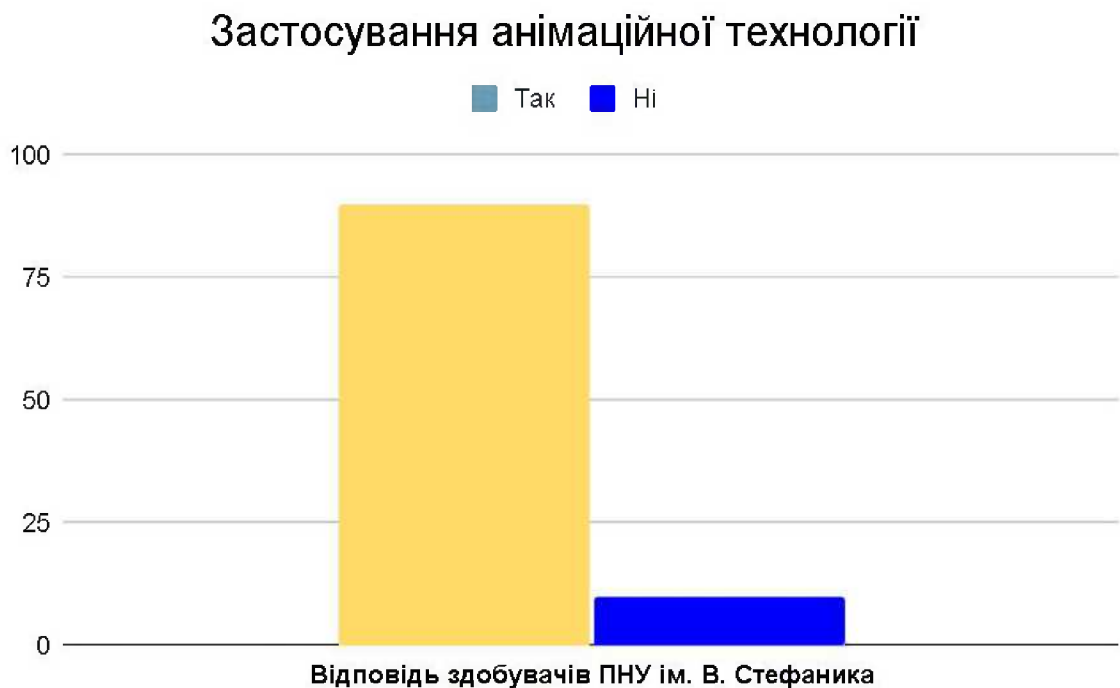

Рис. 3.6 Опитування здобувачів вищої освіти щодо застосування викладачами у ЗВО інноваційних технологій.

Отже, можна стверджувати, що анімаційна технологія використовувалася в комплексі з іншими інноваційними технологіями в процесі майбутніх учителів початкової школи. За результатами опитування, такі заняття були студентам більш до вподоби, оскільки майбутні педагоги мали можливість проявити себе,

розвиватись як особистості, навчалися аналізувати проблему, удосконалювали комунікативні навички.

Поширення проєктної технології набирає поширення у ХХІ ст. Дослідження в галузі історії педагогіки та педагогіки загалом підтверджують зростання мотивації до навчання в здобувачів вищої освіти і вказують на підвищення рівня досягнень. Досліджувана технологія орієнтує майбутніх учителів початкової школи на створення власного інтелектуального продукту. Вони здобувають комплексні знання та вміння, що поліпшує якість освіти. Метою проєктної технології С. Грабовська вважає здобуття індивідуального досвіду студентом та створення власного проєкту [157].

Під час організації проєкту є кілька важливих етапів:

- підготовчий (вид, мета, тривалість проєкту);
- планування (як досягти поставленої мети, знань, форм і засобів інформації);
- виконання (виконання поставленої мети, збір та аналіз інформації, подання результатів);
- презентація проєкту;
- підбиття підсумків виконаного проєкту [72; 161; 187].

В освітній діяльності ефективними, на думку С. Купчак, є такі типи проєктів: інформаційний, дослідницький, творчий, ігровий, практично орієнтований. Їх доцільно використовувати під час низки дисциплін, як-от «Методика викладання освітньої галузі «Природознавство», «Методика викладання освітньої галузі “Математика”» тощо. Проєктні технології, як стверджує науковиця, порівняно з іншими педагогічними технологіями в процесі професійної підготовки студентів мають значні переваги, з-поміж яких:

- «розвиток пізнавальної активності студентів;
- глибоке засвоєння програмового матеріалу;
- формування умінь і навичок самостійно конструювати свої знання;
- орієнтування в інформаційному просторі;

– узагальнення й інтегрування знань, які отримують студенти з різних джерел у процесі теоретичного і практичного навчання» [385, с. 137]. Залучаючи здобувачів до проєктної діяльності, можна помітити, як вони стають ініціативними, комунікабельними, креативними.

Проєктна діяльність передбачає командну роботу (якщо це не індивідуальний проєкт), а тому спонукає здобувачів об'єднуватися в групи, щоб опрацювати великий обсяг інформації. Це сприяє соціалізації. Працюючи в групі, майбутні вчителі вчаться спілкуватися між собою, розв'язувати конфліктні ситуації, самостійно ухвалюють рішення, аналізують результати тощо. Досвід професора Л. Ребуха показує, що самостійне розподілення відповідальності є найскладнішим, а тому краще керуватися принципом «кожен може робити те, що вміє краще за інших» [594, с. 93]. З певними труднощами студенти стикаються під час аналітичної частини проєкту. Колективна робота над проєктом вимагає плідної підготовки кожного учасника колективу, а тому дає можливість поліпшувати якість навчання [594, с. 93].

Ключові методологічні ідеї методу проєктів Л. Ребуха звела до таких аспектів: «для того, щоб щось змінити потрібно добре знати першопочатковий стан і розуміти сутність об'єкта; висування гіпотези відбувається на основі результатів діяльності попереднього етапу і відносно бажаного майбутнього об'єкта; визначення умов, які визначають зміни об'єкта можливі на теоретичному рівні, на основі узагальнення аналогічного досвіду і варіантів своєї проєктної діяльності; результати узгодження відображаються у проєкті організації соціальної дійсності; цілеспрямована зміна об'єкта передбачає наявність системи контролю проміжних і підсумкових результатів шляхом встановлення зворотного зв'язку» [594, с. 93].

Сучасний стан розвитку інформаційного суспільства уможливорює зробити проєктну роботу гнучкою, швидкою, якісною. Розмаїття мобільних пристроїв та онлайн-інструментів спрощують навчальну діяльність та роблять її цікавою. Умовно поділимо цифрові пристрої та інструменти на кілька категорій за метою застосування (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Категорії мобільних пристроїв за метою застосування

Відтворення аудіо	Обробка відео та фото	Інструменти зв'язку	Збереження інформації	Занурення у віртуальну реальність
AIMP, Spotify, Youtube music, Audible, Mi Music, Groovepad, Moises, Synthesia, Audiomack, Music, SoundHound music discovery, Apple music, Mp3 Music player, JBL Headphones та інші.	Canva, Inshot, Viva Video, Video player, youtube, Movavi, Video Show, Light Cut, Imagine, Reface, Cup Cut, Shot Cut, Tik Tok тощо.	Viber, Telegram, What's up, Zoom, Classroom, Webex, Google meet, Skype, Snapchat, Tik Tok, World Talk, Yolla, Proficonf, ClickMeeting, Google+hangouts та ін.	Google Drive, One Drive, Mega, Dropbox, Samsung Cloud, iCloud, Giga Cloud, pCloud тощо.	Youtube VR, Jaunt VR, Друге життя, Sine Space, Alt Space, Littlestar та інші.

Така класифікація допоможе швидко та ефективно обрати онлайн-сервіс. Знання особливостей кожного інструмента чи додатка та використання за призначенням дають змогу спростити та водночас наповнити проєктну діяльність чи будь-яку іншу роботу, виконати її швидше і якісніше.

Матеріали нашого дослідження знайшли відображення в розробленій авторкою соціальній мережі Instagram @inno_vativeview (Додаток Л), де створено сторінку, що має на меті: інформувати викладачів, здобувачів вищої освіти та вчителів початкової школи про історіографію застосування

інноваційних технологій, ознайомлювати з останніми інноваційними освітніми технологіями; ділитись відгуками про застосування окремих інноваційних технологій тощо.

Зокрема в «історіях» подаються матеріали комплексного дослідження, проводяться опитування щодо доцільності цього матеріалу.

Як показали результати дослідження, 83% респондентів – користувачів сторінки – схвально відгукнулися про вміщення такого матеріалу, висловили зацікавлення проблематикою застосування інноваційних технологій навчання. Зокрема, кліповою інформацією про сучасних дослідників проблеми інноватики.

Апробація матеріалів цього історіографічного дослідження доводить, що і елективний курс, і соціальна мережа можуть ефективно використовуватися в різних формах і напрямках задля ефективності освітнього процесу під час підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО: в освітній діяльності здобувачів; у процесі виконання науково-дослідницьких проєктів та інших робіт тощо. Результати апробації результатів наукового пошуку уможливають виокремити низку шляхів застосування інноваційних цифрових технологій: використання електронних ресурсів; онлайн-вебінари в підготовці майбутніх учителів початкової школи; електронні панелі, використання соціальних мереж, електронних екскурсій, складання електронних портфоліо тощо.

Педагоги та науковці XXI ст. приділяють увагу технологіям критичного мислення, адже сучасний учитель повинен володіти вміннями аналізу, самоаналізу, мати власну точку зору та вміти її відстоювати, рефлексувати, осмислювати нову інформацію та застосовувати її відповідно. Автори Л. Кожуховська, Г. Потапенко, О. Потапенко критичним мисленням називають процес, який розпочинається із залучення інформації та закінчується самостійним ухваленням рішення [584]. До інноваційних технологій критичного мислення відносять: «Розмова зі зміною позиції», прийоми ТРИЗ-педагогіки, «Ажурна пилка», «Ток-шоу», «Квест-технологія», «Шерлоки», «Мозковий штурм», тренінги «Не казкові проблеми» та багато інших [485].

На думку Л. Терлецької, критичне мислення має такі характеристики, як проникливість, послідовність, самостійність, гнучкість, швидкість, стратегічність [715]. За останніх років розуміння вченими поняття «критичне мислення» стало глибшим, набрало нової якості, збільшилася кількість критеріїв його виокремлення. Так, Н. Цьома [777] вважає критичне мислення інтелектуальним процесом, що передбачає здатність аналізувати, синтезувати, узагальнювати, систематизувати, оцінювати досвід, міркувати, спілкуватися та рефлексувати, уміння узгоджувати думки, робити висновки. К. Костюченко виокремив такі критерії «критично мислячого вчителя»: уміння шукати розв'язання педагогічних проблем; сприймати нові ідеї, аналізувати результат; зіставляти різні погляди; уміти відстоювати власну думку тощо. Цікавою є думка науковця, що для формування в майбутніх учителів критичного мислення на заняттях доцільно використовувати інтерактивні методи навчання. Тобто інтерактивні методи є інструментом формування технології критичного мислення [356, с. 389]. Аналізуючи думки різних науковців щодо характеристик технологій критичного навчання, формуємо власну.

Критичне мислення, на наш погляд, не зводиться тільки до технічної обробки інформації. Воно є більш глибоким та усвідомленим, наповненим моральними та духовними цінностями, тому ближчою до нашого розуміння є думка Т. Шанскової [804], яка в структурі критичного мислення бачить: ціннісні орієнтації особистості; загальні та професійні найбільш основні фрагменти; аналіз і обговорення проблем. Окрім того, науковиця зазначила, що лекцію варто ділити на блоки. Під час цієї форми заняття викладачеві варто звертатися до аудиторії, ставити проблемні запитання, давати можливість студентам висловлювати власну думку, а наприкінці лекції звернутися до проблемних запитань знову і вже на основі засвоєного матеріалу обговорити розв'язання проблеми [629, с. 642]. За таких умов авторка радить застосувати технології критичного мислення: «Спочатку майбутньому вчителю початкової школи пропонується викласти все, що він чув або читав з цієї теми і які використовував джерела інформації. При цьому головне – почути від нього, що

він сам думає з певної проблеми і що хотів би про неї додатково дізнатися. Далі студенту рекомендують підбір матеріалів за темою, ретельно зважувати всі чинні думки «за» і «проти» для того, щоб в результаті сформувати і обґрунтувати власний погляд на існуючу проблему» [629, с. 642].

Ми підтримуємо такий спосіб застосування технології критичного мислення, оскільки студенти – майбутні вчителі початкової школи – мають можливість самостійно шукати, осмислювати інформацію, аналізувати її.

Це тільки невелика частина напрямів застосування технологій критичного мислення. Нині відкривається дедалі більше можливостей для їх творчої реалізації. Сучасні науковці продовжують досліджувати ігрові технології, оскільки це той вид інновацій, який постійно розвивається та вдосконалюється. Комплексно підходили до вивчення вагомості ігор в підготовці вчителів початкової школи у ХХІ ст. В. Арестенко [18] Т. Бурлаєнко [93], О. Гречановська, Н. Кравець [396], М. Марко [426], Н. Онищенко [480], О. Рогульська [601], Г. Скасків [644], В. Староста [678], О. Тарасова [601] та ін. Усі автори наголошували, що оволодіння ігровими технологіями в студентській аудиторії відкриватиме нові можливості для застосування цих технологій у практиці професійної діяльності. Н. Онищенко досліджувала та виявила якісний результат впливу на підготовку майбутніх учителів початкової школи ігрових технологій у процесі самостійної дослідницької діяльності студентів. Ця технологія не нова, але актуальна. Відмінним від інших технологій є те, що студенти не здобувають готові знання, а шукають їх самостійно, розвивають творчі та інтелектуальні здібності.

Досліджуючи періодичні видання в галузі освіта/педагогіка та матеріали тез конференцій досліджуваного періоду («Проблеми підготовки сучасного вчителя», «Нова українська школа: траєкторія поступу», «Питання психології», «Педагогіка» та ін.), виокремили такі змістові аспекти розроблення дослідниками теорії проблемного навчання:

– проблемне навчання як один із засобів активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя початкової школи (В. Кобаль, В. Халус [307] та ін.);

– проблемне навчання як один із методів стимулювання навчальної діяльності школярів (М. Швардак [810] та ін.);

– використання елементів проблемного навчання під час проведення лекцій із методики викладання математики в початковій школі (О. Васько [101] та ін.);

– проблемне навчання як засіб формування технологічної готовності вчителя початкової школи (І. Тимофєєва [716] та ін.);

– проблемне навчання в міжпредметних зв'язках із використанням комп'ютера (О. Трегуб [730]) та без (О. Грошовенко, О. Жовнич, Т. Коваль [167], І. Budas [856], Н. Дмитрієнко, І. Доля [201], Т. Кулецька [383], Г. Ромашкіна [613] та ін.)

– застосування проблемних ситуацій у ЗВО (В. Павленко [505]) та ін.).

Як бачимо, проблемне навчання має широкий спектр дослідження та застосування в підготовці компетентного фахівця і сьогодні.

На підставі аналізу наукової літератури з питань проблемного навчання в підготовці вчителів, робимо висновки, що інформаційно-пізнавальна суперечність є елементом, без якої проблемна ситуація неможлива.

Проблемні ситуації, як зазначає В. Павленко, ставляться у формі проблемних задач, а саме: пізнавально-лінгвістичні (наочність, кросворди та ін.); пізнавально-комунікативні (на основі студентських життєвих ситуацій); духовно-пізнавальні (орієнтовані на розв'язання проблем духовного характеру [505, с. 102]).

За результатами вивчення актуалізованих джерел виокремлюємо такі напрями застосування проблемно-ситуативних технологій у підготовці вчителів початкової школи:

- активізація навчально-пізнавальної діяльності;
- мотивація здобувачів до навчання;

- розвиток логічного мислення, вміння розв'язувати проблеми;
- як засіб формування технологічної готовності вчителя початкової школи.

Важливим у розвитку історико-педагогічної науки є досвід вчителів початкової школи щодо застосування інноваційних технологій у підготовці школярів.

Так, учитель початкової школи С. Третинник на своїх заняття часто застосовує інтерактивні технології для розвитку критичного мислення учнів. Творчий педагог пропонує учням під час читання використовувати маркування та різні позначки, як от: «V» – знайома інформація, «+» – нова інформація, «-» – раніше думали інакше, «?» – інформація здивувала, зацікавила. Свої знахідки щодо рубрики «інформація здивувала» діти висловлюють за допомогою технології «Крісло автора». З-поміж інших технологій у практиці вчителя є «Акваріум», «Мікрофон», «Взаємне навчання» та ін. [731].

Досвід роботи вчителя початкової школи О. Бойко підтверджує, що інноваційні технології навчання є ефективними як у початковій школі, так і у ЗВО. У своїй підготовці до занять та в роботі педагог часто застосовує комп'ютерні технології. Наприклад, додатки learningapps.org, Microsoft Power Point, які допомагають підготувати різноманітні цікаві завдання. А використання смарт дошки сприяє реалізації задуманого на уроках. PiktoChart уможлиблює підготувати цікаві квести для дітей, що поєднує в собі ігрові елементи, проєктні технології та технології критичного мислення. Вивчаючи окремі поняття, О. Бойко застосовує такі прийоми: «Інформаційне гронування», «Асоціативний куш», «Сенкан», «Доміно», «Мої асоціації». Чималу увагу відводить рефлексії [73].

Проблемні ситуації на уроках української мови застосовує О. Куракова. Найчастіше це відбувається на етапі мотивації, оскільки вчитель бачить зацікавлення учнів до знань та процесу сприймання інформації [386].

Т. Погуляйко підкреслює: «Учнів привертає новизна проведення мультимедійних уроків. Незалежно від їх кількості, вони завжди різні, цікаві, захоплюючі, приховують у собі безліч таємниць» [537].

Д. Лудан у своїй роботі з молодшими школярами застосовує рольові та ділові ігри, наприклад: «У космос», «У місто», «У театрі» тощо [409].

Таким чином, аналіз досвіду окремих учителів початкової школи дає підстави підсумувати: підготовка студента у ЗВО за допомогою інноваційних технологій навчання має ефективний результат, адже на основі здобутих знань та досвіду майбутній працівник освіти з легкістю застосовує на практиці знання, може правильно добирати інноваційні технології, відповідно до мети та завдань освітнього процесу, він легко адаптується до змін та швидко опановує нові знання, володіє навичками критичного мислення, самоаналізу та прагне до самоосвіти, може розв'язати проблемні ситуації, а головне – завоювати увагу та прихильність учнів.

На основі вивченого виокремлюємо низку напрямів творчого використання історико-педагогічного досвіду застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи:

- розвиток інноваційної культури майбутнього вчителя початкових класів;
- виявлення успішних та неуспішних інноваційних підходів у навчанні, що уможлиблює майбутнім учителям та викладачам ЗВО вибрати та адаптувати інноваційні технології для якісного використання в сучасній системі підготовки;
- розвиток навичок критичного мислення, формування власного підходу до освітнього процесу;
- підготовка компетентних учителів початкової школи за допомогою інноваційних технологій навчання;
- розвиток інноваційних технологій у системі вищої освіти України та в процесі підготовки вчителів початкової школи (осмислення цієї проблеми є

надзвичайно важливим і корисним у руслі становлення історіографії сучасної вітчизняної педагогічної науки);

- підготовка наукових збірників, посібників, методичних рекомендацій, силабусів дисциплін тощо як важливого напрямку нарощування знань про розвиток освіти і педагогіки;

- вивчення педагогічних ідей та освітньої діяльності педагогів-новаторів кінця ХХ – початку ХХІ ст.;

- застосування в освітньому процесі ЗВО інноваційних технологій задля поліпшення якості освіти та рівня підготовки компетентного фахівця, готового до викликів сучасності;

- розвиток цифрової компетентності здобувачів та викладачів ЗВО.

Отже, нагромаджена фактографічна база дала змогу нам розробити: елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (історіографія дослідження)» (Додаток К), який спрямований на ознайомлення здобувачів вищої освіти, учителів початкової школи з історіографією застосування інноваційних технологій у ЗВО, історичними етапами досліджуваної проблеми, питаннями сутності та змісту інноваційних технологій, розуміння особливостей і потенціалу застосування інновацій у ЗВО; концепцію сторінки у соціальній мережі Instagram [inno_vativeview](#) для пошуку інформації, що стосується історіографії застосування інноваційних технологій у ЗВО (Додаток Л); матеріали для підготовки майбутніх учителів початкової школи: бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО» (Додаток И); методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників із проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи (Додаток Ж).

Отже підсумуємо, історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи має власну теоретико-

методологічну базу, що закладає належну основу для дослідження творчих шляхів використання історико-педагогічного досвіду у ЗВО.

Накопичений матеріал уможливив узагальнити знання щодо застосування інноваційних технологій в українській історико-педагогічній науці. Виокремлення напрямів застосування досвіду в розвитку історіографії з досліджуваної проблеми на початку XXI ст. відображає зміни в її парадигмі, коли від розуміння сутності інноваційних технологій перейшли до комплексного аналітичного вивчення їх творчого використання.

Посилення творчого застосування інноваційних технологій у ЗВО увиразнюють історико-педагогічні праці, які також засвідчують необхідність вивчення готовності до застосування інновацій у початковій школі та педагогічні умови їх упровадження в освітній процес ЗВО.

Головний поступ у розвитку історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи віддзеркалюють близько чотириста монографій та дисертацій, присвячених темі дослідження. Існування широкого спектру інноваційних технологій спричинене вимогами суспільства.

На основі дослідження джерельної бази визначено особливості застосування інноваційних технологій, спрямовані на поліпшення якості освіти: активне застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи; застосування інноваційних технологій із урахуванням гнучких навичок у підготовці вчителів початкової школи; готовність майбутніх учителів початкової школи до інноваційної діяльності; імерсивні технології та мультимедіа в підготовці вчителів початкової школи; особливість цифрові технології в підготовці вчителів початкової школи; особливість застосування хмаро-орієнтованих технологій у підготовці вчителів початкової школи.

Потенціал застосування інноваційних технологій при підготовці майбутнього вчителя початкової школи у ЗВО, на основі вивчення джерельної бази вбачаємо в: підготовці діагностичного та методичного інструментарію; побудові занять у віртуальних системах; мотивації до освітньої діяльності; розвитку критичного мислення та творчого потенціалу майбутнього вчителя

початкової школи; особистісному розвитку майбутнього вчителя початкової школи; розвитку цифрової компетентності.

До основних викликів, що стоять перед майбутнім учителем початкової школи щодо застосування інноваційних технологій, віднесено: недостатнє оволодіння новими технологіями через відсутність відповідних навичок або знань; стійкість до змін та відчутний опір у вивченні нового; різний рівень доступу до технологій у підготовці майбутніх учителів з-поміж здобувачів та викладачів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника дають можливість стверджувати, що освітній процес із застосуванням інноваційних технологій навчання у ЗВО є якісним, гнучким та цікавим для опитуваних сторін. З огляду на це, у межах порушеної проблеми розроблено елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (історіографія дослідження)», метою якого є ознайомлення здобувачів з історіографією застосування інновацій, їх особливостями. Розроблено концепцію сторінки в соціальній мережі Instagram @inno_vativeview, яка ставить за мету залучати широке коло осіб до обговорення важливих питань історіографії застосування інновацій у закладах вищої освіти в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи; поширювати ключові аспекти наукового дискурсу проблеми дослідження; пропагувати історіографію застосування інноваційних технологій і бути джерелом нових практичних ідей.

Проведено аналіз історіографії з проблемного питання, спрямований на виявлення напрямів творчого використання історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи задля оптимізації сучасної педагогічної освіти, що й стало підґрунтям розробки матеріалів для підготовки майбутніх учителів, а саме: бібліографічного покажчика «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО» (адресованого викладачам, аспірантам, здобувачам), де зібрано дисертаційні дослідження, що розкривають сутність, особливості, потенціал та шляхи творчого використання історіографії застосування

інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи; методичних рекомендацій для використання праць сучасних дослідників із проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи.

Результати проведеного дослідження містять значний потенціал для творчого використання матеріалів історіографічного дослідження про застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Нагромаджений, систематизований та проаналізований пласт різновидової та різнопрофільної педагогічної, історичної, історико-педагогічної літератури дає можливість викладачам-науковцям та здобувачам зорієнтуватися в значному масиві досліджень про історіографію застосування інновацій у ЗВО.

Визначені в дисертаційній роботі аспекти, особливості, потенціал та напрями творчого застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи допоможуть як здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, так і досвідченим науковцям краще зорієнтуватися в подальших проблемах, шляхах їх розв'язання та перспективах вивчення нерозкритих аспектів порушеної проблеми.

Основні положення розділу опубліковано в авторських публікаціях [29, 31, 34, 35, 36, 38].

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні проаналізовано та узагальнено історіографію застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО. На основі досягнутих мети й завдань дослідження зроблено такі висновки:

1. Наукові досягнення українських учених становлять об'ємний пласт досліджень і дають необхідний науковий інструментарій (поняттєво-категорійний апарат) для розв'язання завдань дисертаційної роботи. Проаналізовано сутність базових понять дисертаційного дослідження: «інновації», «технологія», «інноваційна педагогічна технологія» та ін. Інноваційну педагогічну технологію в широкому значенні визначено, як новітню педагогічну систему, що має на меті забезпечити якісний рівень освітнього процесу, а у вузькому – як якісний спосіб організації навчального процесу, що робить його ефективним.

Обґрунтовано поняттєво-категорійний апарат у вимірі історіографічних досліджень. Визначено авторське тлумачення понять:

«застосування інноваційних технологій» у рецепції українських науковців, що полягає в модернізації освітнього процесу, поліпшенні його рівня, зростанні ролі інноваційної діяльності як у суспільстві, так і освітньому просторі, зміні тенденцій розвитку вищої освіти, пошуку нових підходів до підготовки вчителів початкової школи;

«історіографія застосування інноваційних технологій», яке трактуємо як сукупність різнопрофільних і різногалузевих праць, які відображають наукові знання про сутність, особливості, інші характеристики процесу розробки та застосування інноваційних технологій у педагогічній діяльності. Вона спрямована на аналіз впливу інновацій на соціально-економічні, освітні процеси, культурні трансформації минулого, а також вивчення їх та відображення на сучасному етапі розвитку освіти. Актуалізовані в процесі наукового пошуку дослідження орієнтовані на розуміння виникнення, еволюції,

поширення інновацій за певних історичних умов, з урахуванням соціокультурних, економічних та політичних чинників.

Запропоновано класифікацію джерельної бази дослідження на:

- 1) першоджерела (законодавча база, нормативно-правові документи);
- 2) історіографічні джерела: а) монографії, дисертаційні дослідження, автореферати, матеріали тез конференцій; б) періодичні видання; в) навчальні посібники, педагогічний досвід, методичні рекомендації, інтернет-джерела; г) довідкові видання (енциклопедії, словники, технологій у підготовці майбутніх учителів початкових класів у ЗВО України; г) бібліографічні джерела.

Перелік вітчизняних наукових напрацювань щодо порушеної теми представлений дослідженнями з розвитку історіографії педагогічної науки (Л. Березівської, Л. Голубничої, Н. Гупан, В. Курила, Д. Молокова, І. Стражнікової, Н. Тереньтьєвої та ін.); щодо сутності та різновидів інноваційних технологій (Ю. Афанасьєвою, І. Варнавською, О. Дубасенюк, С. Кривою, О. Олійник, А. Підласим, І. Підласим, О. Чумак, А. Шерудило та ін.); генези застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (М. Артюшиної, Н. Бойка, І. Вовка, Н. Маланюк, Д. Матвієнко, І. Манохіної, Л. Римар, О. Саркісовою, В. Стинської, С. Стрілець, О. Чубко, Л. Хомич та ін.); вивчення окремих інноваційних технологій та їх застосуванням у підготовці вчителів початкової школи (Л. Ахмедзянової, О. Березок, Т. Близнюк, О. Будник, І. Беха, Л. Гречановської, Н. Гущиної, П. Дячук, Ю. Єчкала, М. Кадемієї, О. Кириченко, Л. Коваль, Н. Кравець, О. Кірдан, О. Кохановської, В. Кременя, В. Кудіни, С. Мариньчак, О. Невмержицької, О. Пехоти, Л. Прокопів, В. Ребенок, М. Савченко, Б. Савчука, О. Сисоєвої, В. Сороки, В. Стинської, О. Цюняк, М. Чепіль, І. Червінської та ін.).

2. Запропоновано періодизацію історіографічного процесу застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України в 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. Установлено, що кожний з умовно виокремлених етапів історіографічного процесу характеризується

певними особливостями: I етапу (1993–1999) властивий активний пошук сутності поняття «інноваційні педагогічні технології», пріоритет застосування кредитно-модульних технологій навчання в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО в історіографічній рецепції українських науковців. II етап (2000–2016) передбачає активне впровадження досліджень із питань євроінтеграції, що характеризується стрімким збільшення різновидів інноваційних технологій та їх вивченням у науковому дискурсі. Для III етапу (2017–2021) характерна цифровізація та застосування інноваційних технологій в українських наукових дослідженнях. відповідно до вимог Концепції Нової української школи.

3. Порівняно з першим етапом у дослідженнях українських науковців за сучасної доби більше уваги зосереджено на застосуванні освітніх технологій інноваційних характеру. Вектор розвитку в дослідженнях українських науковців вимагав введення низки змін: перехід на модульно-рейтингову систему навчання, ознайомлення з комп'ютерною технікою та комп'ютеризацію закладів освіти. У наукових розвідках дедалі переконливіше зазначалося, що традиційна система навчання, орієнтована на засвоєння великого обсягу інформації, не забезпечує належного рівня готовності до майбутньої професії. Актуальності набуло питання диференційованого підходу до навчання, а також пошуку розуміння сутності «інноваційні технології». Найбільшого розвитку в наукових розвідках набули теоретичні аспекти дослідження інтерактивних методів навчання, групових форм організації освітньої роботи у ЗВО, особистісно орієнтованого навчання тощо. Загалом у 1993–1999 р. нагромаджений пласт досліджень став підґрунтям для подальших розвідок та досягнень в історіографії проблеми застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи.

Визначено, що на початку XXI ст. (2000–2016) у дослідженнях українських науковців щодо досліджуваної проблеми відбувається зміна освітньої парадигми в напрямі освітньої євроінтеграції, згідно з Болонськими вимогами. Увесь спектр досліджень 2000-2016 рр. умовно поділено на такі

напрями: розвиток професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; обґрунтування теоретико-методологічних і професійних основ підготовки майбутнього вчителя початкової школи в контексті розвитку інноваційних технологій; застосування інноваційних технологій навчання в різноманітних напрямках підготовки вчителя початкової школи; обґрунтування моделей розвитку інноваційних технологій у процесі підготовки вчителів початкової школи; аналіз готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності в контексті розвитку інноваційних технологій навчання. Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи перебувала на етапі активного розвитку та вивчення досвіду європейських країн. У наукових доробках, окрім модульного та диференційованого навчання, з'являються дослідження щодо нових різновидів інноваційних технологій: проектних, інтерактивних, розвивальних, технологій ситуативного підходу тощо. Значного розвитку в науковому дискурсі набули інформаційно-комунікаційні технології.

У 2017–2021 рр. з'явилися нові можливості застосування цифрових технологій навчання, які дали змогу робити освітній процес якісним та цікавим. Використання інших інноваційних педагогічних технологій у наукових розвідках еволюціонувало. Пояснюємо це потребою в швидкій інтеграції й адаптації до різноманітних інновацій; інтенсивним розвитком онлайн-освіти; доступом до великих обсягів даних та інформації, що уможливорює науковцям проводити ґрунтовні об'єктивні дослідження; поліпшенні швидкої комунікації та обміну знаннями. У наукових дослідженнях актуалізуються технології коучингу, тренінгові, проектні технології та ін.

4. Визначено можливості творчого використання історіографічного досвіду застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України:

- аналіз історіографії застосування інноваційних технологій в освітньому процесу ЗВО допомагає виявити успішні та менш успішні інноваційні підходи в навчанні;

- аналіз історіографічних джерел (вивчення підходів, технологій, оцінювання їх ефективності) допомагає майбутнім учителям початкової школи розвивати навички критичного мислення, формувати власний підхід до освітнього процесу;

- вивчення історії освіти та її інноваційних аспектів сприяє творчому підходу до навчання, створенню нових методик навчання, які відповідають потребам сучасної системи освіти;

- інтерпретація у освітні програми, навчальні матеріали та розробки.

За результатами дисертаційної роботи розроблено і впроваджено елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (історіографія дослідження)», мета якого – ознайомити майбутніх учителів початкових класів з історіографією застосування інноваційних технологій задля поліпшення фахової підготовки майбутніх учителів і зростання професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Перспективною є розробка і використання сторінки в мережі Instagram @inno_vativeview для: залучення аудиторії до обговорення важливих питань історіографії застосування інновацій у закладах вищої освіти в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи; поширення ключових аспектів історіографії проблеми дослідження; популяризації історіографії як науки загалом та історіографії проблеми застосування інноваційних технологій зокрема; створення джерела для нових практичних ідей.

На основі організованого Swot-аналізу, вивчених матеріалів дисертаційного дослідження укладено бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у ЗВО», який є інструментом, що допоможе систематизувати та структурувати інформацію про дослідження, які проводилися в галузі застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи, стане корисним для дослідників, здобувачів освіти та зацікавлених осіб щодо пошуку наукових джерел, слугуватиме аналізу та синтезу результатів

попередніх досліджень з метою вивчення загальних тенденцій та виявлення прогалин у наявних розвідках тощо. Розроблено методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників із проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи, які відкривають перспективи для активного впровадження в навчальну та науково-дослідницьку роботу здобувачів спеціальності «Початкова освіта». Наукова розробка характеризується адаптивністю (здатністю пристосовувати до різних умов), є підґрунтям для експериментів та інших напрацювань, як-от інноваційні навчальні програми, організації тренінгів та семінарів тощо.

Дисертація не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми та засвідчує доцільність подальшого вивчення історіографії застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО в порівняльному аспекті з Європейським освітнім простором.

Список використаних джерел

1. Авраменко К. Методичні особливості роботи над задачами у закладах дошкільної та загальної середньої освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 114-117.
2. Адаменко О.В. Історико-педагогічне дослідження: поєднання якісної й кількісної стратегій. *Педагогічні науки*. 2005. №40. С. 47-53.
3. Акімова О., Шаманська О. Застосування інноваційних технологій в освіті дорослих в сучасних умовах суспільного розвитку України. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Випуск 204. С. 12-16.
4. Акімова О.В. Модульно-варіантна технологія розвитку творчого мислення студентів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. *Авторські педагогічні технології в освітньо-виховному середовищі вищої школи* : колективна монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 180 с.
5. Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м.Тернопіль, 17–18 травня, 2018 року. Тернопіль : ТДМУ, 2018. 540 с.
6. Алексюк А.М. Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі на прикладі гуманітарних предметів. проблеми вищої школи : науково-методичний збірник. Київ: Вища школа, 1994. Випуск 79. С. 3-6.
7. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : Підручник / Алексюк А. М. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
8. Алексюк А.М. Порівняльно-педагогічний аналіз двох систем (технологій) навчання у вищій школі. *Гуманітарні аспекти реформування і розвитку національної системи освіти*. Київ, 1994. С. 103-111.

9. Алендарь Н. Використання вчителями початкової школи інтерактивних технологій навчання молодших школярів. *Освітній простір України*. 2016. №7. С. 150-155
10. Англо-український словник вибраної лексики / Укладач А.Вовк. Нью-Йорк-Львів, 1998. 279с.
11. Андрієвська В.М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. 2019. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/02/diser_Andriievaska1.Pdf.
12. Андрієвський Б.М. Формування екологічної культури майбутнього вчителя початкової школи. 2011. URL: dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11540 (дата звернення 18.09.2023)
13. Андросова Н.М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічної технології розвитку критичного мислення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Випуск 83. С. 5-9.
14. Андрущенко В. Вища освіта України на шляху радикальних змін. *Вища освіта в Україні : реалії, тенденції, перспективи розвитку* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ч. I: Нова парадигма вищої освіти. Київ : АПН України. Інститут педагогіки і психології проф. освіти та ін. 1996. 112 с.
15. Андрущенко В.В. Методологічні особливості розвитку педагогічної технології у вузі. *Педагогічна технологія у сучасному вузі*. Луцьк: Вежа, 1995. с. 3-4.
16. Анісімова О.М., Ковальська Л.А., Лукаш Г.П., Прігунов О.В., Щербіна О.С., Яворська Т.М. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України : монографія / відпов. за вип. Т.М. Яворська. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2021. 185 с.
17. Антонова О.Є Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості. *Акмеологія – наука XXI століття* : матеріали III

міжнародної наукової конференції / за ред. В.О. Огнев'юка; Київський у-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2011. С. 17-22.

18. Арестенко В. Роль ігрових технологій у підготовці майбутніх вчителів природничих дисциплін до професійної діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. 2017. № 3(10). С. 20–28.

19. Аріонова Н.Б. Модель науково-методичного супроводу формування готовності вчителя початкової школи до роботи в умовах Нової української школи закладами післядипломної педагогічної освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. № 1(324). Ч.ІІ.С. 158–165.

20. Артюшина М., Саркісова О. Сучасні освітні технології у теорії та практиці підготовки здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка, Психологія*. 2022. №20 С. 9-19.

21. Архипова Т. Використання хмарних обчислень у вищій школі. Інформаційні технології. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Випуск 17. С. 99-108.

22. Афанасьєва Ю.І., Варнавська І.В. Сутність інноваційних технологій навчання. *Збірник тез за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення»*; 19 листопада 2020 р. Херсон : ХДАЕУ, 2020. С. 14-19.

23. Ахмедзянова Л.М. Роль педагогічних ситуацій у формуванні гуманістичної особистості вчителя. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ: СДП, 1996. С. 69-71.

24. Баб'як М.М., Стеців Р.М. Модульна технологія вивчення загальнотеоретичних дисциплін як засіб удосконалення професійної підготовки студентів у педвузах. *Вища і середня педагогічна освіта : Республіканський науково-методичний збірник*. Київ : Вища школа, 1991. Випуск 15. С. 68-73.

25. Бабенко Є. Інтерактивні технології формування особистісного саморозвитку майбутніх педагогів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх*

фахівців початкової освіти : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки. м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С.І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. с. 6-9.

26. Базилевич В.Д., Поночовний М.І. Сучасні інноваційні технології у навчально-виховному процесі вузу – концептуальна основа підготовки спеціаліста. *Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку*. Київ, 1996. Частина IV. С. 10-13.

27. Базові правила безпеки в цифровому середовищі URL : <https://cybereducation.org/mc/index.php/usr/login/login> (дата звернення 18.09.2023)

28. Байда М.В. Можливості використання технологій кооперативного навчання в процесі підготовки майбутнього вчителя. *Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу* : збірка наукових робіт II Міжнародної науково-практичної конференції. 2009. №3. С. 233-235.

29. Бандура Л. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів (початок XXI ст.) *Освіта впродовж життя : зарубіжний досвід та національна практика* : монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / авторський колектив : Л. Прокопів, В. Стинська, Г.Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 288 с.

30. Бандура Л. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів (початок XXI ст.). – *«Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика»* : збірник тез доповідей науково-практичної інтернетконференції з міжнародною участю, м. Івано-Франківськ, 17 травня 2022 року. ІваноФранківськ, С.137-142.

31. Бандура Л. Імерсивні технології у підготовці вчителів молодших класів. Матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції

«Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти». Київ. 24.03. 2023 р. С. 131-135.

32. Бандура Л. Інноваційні технології в сучасній літературі. Тези всеукраїнської інтернет-конференції «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття», м. Івано-Франківськ, 7 березня 2019 року. Івано-Франківськ, Кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL : <https://bit.ly/4ai7HZU> (дата звернення 15.03.2022.2023)

33. Бандура Л. Історіографія застосування інноваційних технологій дистанційного навчання у підготовці вчителів початкових класів(початок XXI ст). Матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної онлайн-конференції здобувачів вищої освіти різних рівнів «Розвиток сучасної науки та освіти в Україні та зарубіжжі: історія, інновації, перспективи. Івано-Франківськ. 27. 04. 2023 р. С. 9-12.

34. Бандура Л. Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів: практико-орієнтований підхід (2017-2023). *Інноваційна педагогіка*. 2024. №68. Том 1. С. 93-96.

35. Бандура Л. Особливості застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів у працях українських науковців (2017-2023) Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «*Innovations in education: prospects and challenges of today*», м. Софія, Болгарія, 16-19 січня 2024 року. Софія, Болгарія, 2024. С. 207-210.

36. Бандура Л. Педагогічні умови використання інноваційних технологій в освітньому процесі ЗВО. *Молодь і ринок*. 2020. Випуск №1(180). С. 180-184 URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/196220/196472>

37. Бандура Л. Сутність інноваційних технологій навчання у сучасній літературі. *Гірська школа українських Карпат. Наукове фахове видання*. 2018. № 19. С. 9-12.

38. Бандура Л. Характеристика найпоширеніших інноваційних інформаційних технологій дистанційної підготовки вчителів молодших класів. -

Тези науково-практичної конференції «Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний виміри» : збірник матеріалів IV Міжнародної науковопрактичної конференції, м. Івано-Франківськ, 22-23 листопада 2022 року. м. Івано-Франківськ, 2022. С. 10-13

39. Барабаш О.Д. Педагогічні ситуації як елемент технології розвивального навчання вчителів у післядипломній освіті. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, II(14), Issue : 27.* 2014. С. 11-15.

40. Барбіна Є.С. Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.04. Київ, 1998. 37 с.

41. Батечко Н.Г. Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури : дис. докт.пед.наук. 13.00.04. Київ, 2016. 669 с.

42. Бахмат Н.В. Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища. *Педагогічна освіта: теорія і практика.* 2015. №18. С. 23-30.

43. Безлюдна Н., Дудник Н. Формування soft skills у майбутніх педагогів як умовах реалізації Професійного стандарту вчителя. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи.* 2021. Вип 2(6). С. 137-143.

44. Березівська Л.Д. Державна політика стосовно диференціації організації та змісту шкільної освіти в Українській Радянській Соціалістичній Республіці (кінець 30-х – 80-ті роки ХХ ст.) : історіографія та джерела дослідження. *Педагогічний дискурс.* 2013. Випуск 15. С. 45-50.

45. Березок О.С. Моделювання педагогічних ситуацій як метод підготовки майбутніх учителів до роботи з учнями : монографія. / О.С. Березюк. Київ : Наук. вид. Академія, 2003. 160 с.

46. Беспалов О.В., Щепіна Н.В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів у ВНЗ як наукова проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній освіті.* 2012. С. 497-502.

47. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. / І.Д. Бех. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с..
48. Бекірова Л.Е. Модель формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання. Педагогічний дискурс. 2009. Випуск 6. С. 23-27
49. Беляєв С.Б. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до розроблення та використання педагогічних технологій : дис.. док. пед.. наук. 13.00.04. Харків. 2020. 577 с.
50. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ. Інформаційні технології в освіті. № 10. 2011. С. 8-23.
51. Біла І.М. Творчість: стратегії та тенденції мисленнєвої діяльності. *Педагогічний процес: теорія і практика*. Київ : В-че п-во підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. №3(54). С. 41-47.
52. Білан Л.Л. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищу освіту України. *Пробл. освіти : наук. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2009. Вип. 60. С.127-130.
53. Біницька К., Доленко К. Дистанційне навчання як засобі самостійної пізнавальної діяльності учнів. Тернопільський національний педагогічний університет. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25879/1/Binytska_Dolenko.pdf (дата звернення 14.10.2023)
54. Біницька К.М. Тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти у країнах Східної Європи : автореф. дис. ... докт. пед. наук. Тернопіль, 2018. 32 с.
55. Бірук Н.П. Професійно-творчий розвиток особистості педагога-дослідника в умовах діяльності науково-педагогічної школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2021. 217 с.

56. Бірюк Л. Комунікативна компетенція майбутнього вчителя початкової школи: ретроспектива формування. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2015. №11. С. 9-19.

57. Близнюк Т. О. Інноваційні методи та технології у підготовці майбутніх учителів англійської мови у початковій школі. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі : монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.

58. Близнюк Т. Навчальні інновації та технологічний прогрес у вивченні англійської мови: підготовка вчителя для НУШ. *Освітні обрії*. 2019. №2(49). С. 93-96.

59. Бобрикова Ю. Сучасні інноваційні методи викладання і навчання спеціалістів у вищій школі. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика» Серія : Педагогіка*. 2018. Випуск 4 (7). URL : https://nbuv.gov.ua/UJRN/adupped_2018_4_9 (дата звернення 14.10.2023)

60. Богачук К., Тимченко А. Інтегроване навчання в початковій школі на уроках «Я досліджую світ». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 46-50.

61. Богдан О. Буктрейлер як метод формування критичного мислення на уроках інформатики в початковій школі. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 50-54.

62. Богданов І.Т. Нові інноваційні технології навчання фізики на нефізичних спеціальностях вищих педагогічних закладів. *Наукові записки. Серія*

: *Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти* . 1999. Випуск 5. С. 14-18.

63. Богданова І.М. Модульна технологія у професійній підготовці вчителя : монографія Одеса : Учбова книга, 1997. 289 с.

64. Богданова І.М. Модульний підхід до професійно-педагогічної підготовки вчителя : монографія. Одеса : Маяк, 1998. 284 с.

65. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій. *Педагогіка і психологія*. 1997. №4. с. 174-184.

66. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Одеса, 1998. 398 с.

67. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... докт. пед. наук. 13.00.04 Одеса, 2003. 440 с.

68. Богданова І.М. Технології в освіті : теретико-методологічний аспект : монографія. Одеса : «ТЕС», 1999. 146 с.

69. Боднарчук І.М. Педагогічні умови оптимізації методичної підготовки майбутніх вчителів музики в процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02. Київ, 2006. 260 с.

70. Боднарчук Ю.В. Рейтинг-контроль в логічних блок-структурах нових технологій навчання. *Рейтингова система оцінювання студентів* : зб. наукових праць. Київ : НМК ВО, 1992. С. 70-78.

71. Боднарчук Ю.В., Юзбашева Г.С. Інноваційні технології навчального процесу – концептуальна основа формування вчителя. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії. Перспективи* : матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. Суми : ВВП «Мрія-1», ЛТД, 1998. С. 6-9.

72. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання. *Початкова школа*. 2013. № 10. С. 1–4.

73. Бойко Н.В. Застосування інноваційних методів навчання української мови в умовах карантину. *Логос*. 2020. №8. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.08.04.html> (дата звернення 16.10.2023)
74. Бойко О. В. Впровадження інноваційних технологій в початкових класах як засіб розвитку інтересу учнів до навчання. URL : <https://naurok.com.ua/opis-dosvidu-vprovadzhennya-innovaciynih-tehnologiy-v-pochatkovih-klasah-yak-zasib-rozvitku-interesu-uchniv-do-navchannya-220464.html> (дата звернення 16.10.2023)
75. Бойко О.Д. Історіографія історії України : навч.-метод. посіб. для студентів денної форми навчання / за ред. О. Д. Бойко, Є. М. Луняк. Ніжин : Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2003. 44 с.
76. Болюбаш Я. Реформування педагогічної освіти: концептуальні засади. *Рідна школа*. 1999. №12. С. 1-4.
77. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. Київ : ВВП «КОМПАС», 1997. 64 с.
78. Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики. *Історіографічні дослідження в Україні*: зб. наук. пр. / НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2014. Вип. 25. С. 95-113.
79. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / за ред.. В.І. Бондар. Київ: Вересень, 1996. 129 с.
80. Бондар В.І. Управління розвитком конкурентоспроможності вчителя в процесі професійної підготовки. *Освіта і управління*. 2007. №3-4. С. 44-53.
81. Бондаренко С.В. Формування професійного інтересу у студентів вищих технічних навчальних закладів України в другій половині ХХ століття : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 2013. 334 с.
82. Бондаренко Т.В. Технологія створення та розпізнавання QR-кодів як ефективний інструмент підвищення навчальних досягнень студентської молоді. *Інформаційні технології в освіті*. 2019. №2(39). С. 30-40.

83. Борисов В.В. Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 1997. 22 с.
84. Боса В.П. Використання імерсивних методів навчання та кейс-методу в професійній підготовці філологів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 1 (29). С. 43–47. DOI : <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/29-1.8> (дата звернення 14.10.2023)
85. Бочарнікова В.М. Стимулююча функція контролю знань, умінь і навичок студентів вищої школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1999. 208 с.
86. Бочелюк В.Й. Психологічна готовність вчителя до особистісно-орієнтованого навчання : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07. Київ, 1998. 186 с.
87. Брюханова Н.О. Методика навчання майбутніх викладачів технічних дисциплін проектуванню дидактичного матеріалу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2002. 20 с.
88. Будас Ю. Підготовка майбутніх викладачів до майбутньої педагогічної діяльності засобами ділової гри : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2010. 238 с.
89. Будник О. Розвиток цифрової компетентності майбутніх педагогів у Новій українській школі. *Інноваційні освітні технології в Новій українській школі*: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.
90. Бузовська Т.В. Сучасні інноваційні технології розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2015. Випуск 36. С.22-25.
91. Буринська Н.М. До проблеми оцінки якості підручника. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / гол. ред. Б.М. Мадзігон. Київ : Комп'ютер у школі та сім'ї, 1999. С.8-10.

92. Буркова Л. Ще раз про педагогічні технології. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2001. № 2. С. 54-58.
93. Бурлаєнко Т. І. Методичні рекомендації для студентів, які вивчають курс «Основи педагогічної творчості і майстерності». *НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Київ, 2017. 38 с.
94. Володько В.М., Дмитрик І.С., Іванова В. Самостійна пізнавальна діяльність студентів : метод. рек. Київ : ІСДО, 1993. 52 с.
95. Валовий внутрішній продукт України за 1990–2008 роки : Державний комітет статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/vvp_u.htm.
96. Варбанська Н. Формування рефлексивного мислення майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогіка*. 1996. №8. С. 9-14.
97. Варивода А. Особливості формування математичної компетентності молодших школярів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 117-121.
98. Варяниця Л.О., Шевченко О.М., Петросова В.І. Цифрові інструменти Google для української освіти: використані можливості в умовах війни. *Академічні візії*. 2023. Випуск 17. 8 с. DOI : <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7739433> (дата звернення 16.10.2023)
99. Василюшин К. Особливості організації ігрової діяльності на уроках «Я досліджую світ». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 54-59.

100. Василів В.І. Система дидактичних пізнавальних завдань для організації самостійної роботи учнів на уроках загальнотехнічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1994. 157 с.

101. Васько О. Використання проблемних лекцій у математичній підготовці вчителів початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 9 (Ч. 1). С. 15-21.

102. Вашуленко М.С. Мовленнєва підготовка вчителя початкової школи. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: науковий збірник* / М.С. Вашуленко. 2002. С. 41-46.

103. Ващенко О. Професійна підготовка вчителя початкової школи у контексті євро інтеграційних змін : теоретичний аналіз. *Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи* : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Умань, 7-8 жовтня 2020 року / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти та ін.; голов. ред. О.А. Комар; редкол.: О.В. Кравчук, Т.Я. Грітченко, О.В. Лоюк та ін. Умань, 2020. С. 15-20.

104. Велика сучасна енциклопедія. У 10т. Т. 9. С-Т/ Уклад. А. С. Івченко. Харків : Книжковий клуб «Сімейного дозвілля», 2013. 352с.

105. Велика Українська енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку «Педагогічні науки» / за заг. ред. д. і н., проф. А. М. Киридон. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2020. 112с.

106. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.

107. Вельдбрехт Д.О., Кацова Л.І. Моделювання навчально-виховного процесу школи в професійній підготовці студентів. *Актуальні проблеми підготовки вчителів* : монографія. Херсон : ХДПІ, 1997. 74 с.

108. Вербитська А.А., Борисова Н.В. Методологічні рекомендації з проведення ділових ігор . М., 2004.

109. Вишик. О. Інноваційні освітні технології: європейський досвід, особливості впровадження в підготовку науково-педагогічних працівників.

Академічні візії. 2023. Випуск 17. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/238/222> (дата звернення 15.12.2023)

110. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. *Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів* : навч. посібн. Київ : ДУТ, 2018. 140 с.

111. Вища освіта в Україні : реалії, тенденції, перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 квітня / за ред. В. Андрущенко, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Стрілко, Київ. 1996. 112 с.

112. Візуалізація навчального матеріалу в освітньому процесі Нової української школи : метод. посібн. / О. Кучер. URL : <https://vseosvita.ua/library/metodicnij-posibnik-vizualizacia-navcalnogo-materialu-v-osvitnomu-procesi-novoi-ukrainskoi-skoli-415491.html> (дата звернення 23.11.2023)

113. Вітвицька С.С. Професіографічний підхід у підготовці майбутніх магістрів освіти в контексті інформаційно-комунікаційних технологій. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. 400 с.

114. Вовк Б.І., Матвієнко Д.Є. Інноваційні педагогічні технології як засіб удосконалення професійної діяльності педагогів. *Молодий вчений*. 2020. №10 (86). С. 376-381

115. Волинець В. Використання технологій віртуальної реальності в освіті. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2021. № 2. С. 40–47. DOI : <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.2.54> (дата звернення 16.10.2023)

116. Волинець К.І. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи в умовах неперервності педагогічної освіти в університеті. *Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи : теорія і практика*. 2013. С. 5-21.

117. Волобуєва Т.Б. Розвиток творчої активності учнів молодших класів засобами нових інформаційних технологій навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Луганськ, 1994. 22 с.

118. Волошина Г.П. Гра як метод формування літературознавчих понять молодших школярів. *Підготовка вчителів до використання інноваційних педагогічних технологій у початковій школі*: монографія / за ред. О. Коберник. Умань : Сочінський М.М., 2017. С. 37-51.

119. Волощук І.А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для саморозвитку молодого вчителя. *Вісник Черкаського університету*. 2017. Вип. №7. С.3-7.

120. Волощук І.С. Педагогічні основи розвитку творчих здібностей молодших школярів в умовах сільської загальноосвітньої школи : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.01. Київ, 1998. 551 с.

121. Ворон М. Методична робота в умовах кооперативного навчання. URL : <http://osvita-ua.net/school/technol/1501> (дата звернення 16.10.2023)

122. Воронкін О.С. Інформаційно-комунікаційні технології у вищій освіті як об'єкт психолого-педагогічних досліджень (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 22. С. 57-79.

123. Всеукраїнське дослідження використання ІІІ у шкільній освіті. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/12/20/Vseukrainske.doslidzhenya.vykorystannya.20.12.2023.pdf> (дата звернення 29.12.2023).

124. Гавриленко Л.І. Джерельна база дослідження розвитку початкової освіти в Україні (1991-2001) *Джерела та історіографія про трансформаційні процеси в освітньому просторі України (1991– 2017)* : зб. матеріалів Всеукраїн. наук.-практ. семінару / редкол.: Л.Д. Березівська (голова редкол.) та ін.. Київ: ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2018. 66 с.

125. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... доктора пед. наук. 13.00.01. Харків, 2006. 475 с.

126. Гавриш І.В. Теоретичні основи забезпечення готовності майбутніх освітян до інноваційної професійної діяльності. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків. 2001. Вип.16. С. 58-71.

127. Гавришко С.Г. Підготовка вчителя початкової школи за допомогою ІКТ в умовах дистанційного навчання. *Перспективи та інновації науки : науковий журнал. Серія : Педагогіка, Серія : Психологія, Серія : Медицина* / гол. ред. Н.М. Чернуха. Київ, 2022. № 10(15). С. 75-83.

128. Гаврілова Л.Г., Соколова Ю.І. Використання мультимедіа як засобу візуалізації у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.: Педагогічні науки.* 2018. №1. С. 198-207.

129. Гаврілова Л.Г., Топольник Я.В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2017. №5(61). С. 1–14.

130. Гаєвець Я. С. Методична компетентність як мета та результат підготовки вчителя початкової школи. *Наука і освіта.* 2012. №8. С. 38-42.

131. Гайдур М.І. Підготовка майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища : дис. ... кандидата пед. наук. 13.00.04. Я., 2010. 278 с.

132. Галатюк Ю.М. Реалізація творчої функції навчання в інноваційному освітньому процесі. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії. Перспективи* : матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. Суми : ВВП « Мрія-1», ЛТД, 1998. С. 202-203.

133. Галецький С.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2020. 292 с.

134. Галиця І.О., Галиця О.С. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів. *Вища освіта.* 2011. № 1. С. 104-105.

135. Галузьяк В.М. Тренінг особистісної зрілості як інноваційна методика професійної підготовки майбутніх учителів. *Авторські педагогічні технології в*

освітньо-виховному середовищі вищої школи: колективна монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 180 с.

136. Гапонова О. Ю., Маланюк Н. Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учителів початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 5 квітня 2019 року.* 2019. № 3 С. 104-107.

137. Гевко І., Невмержицька О. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. *Молодь і ринок.* 2019. №2. С. 41 – 45.

138. Генсерук Г.Р., Мартинюк С.В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка.* 2019. Випуск 19. Том 2. С.158-162.

139. Герасимова Н.Є., Касярум Н.В., Король В.М., Савченко О.П. Словник довідник з педагогіки і психології вищої школи. Черкаси : Вид.-во ЧНУ ім.Богдана Хмельницького, 2010. 212с.

140. Герлянд Т.М., Кулалаєва Н.В., Пащенко Т.М., Романова Г.М., Романов Л.А. Веб-квест у професійному навчанні : методичні рекомендації; за заг. редакцією Т.М. Герлянд. К.: ІПТО НАПН України, 2016. 141 с.

141. Глузман Н.А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкової школи : монографія / Н.А. Глузман. Київ : Вища школа – XXI, 2010. 407 с.

142. Глузман Н.А. Творче використання педагогічної спадщини в професійній підготовці вчителя. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки.* 2013. №123(1). С. 20-24.

143. Глузман Н.А. Методика формування узагальнених прийомів розумової діяльності в майбутніх учителів початкової школи при вивченні теоретичного матеріалу з математичних дисциплін. *Наука і освіта.* 2005. №1-2. С. 107-110.

144. Глущевський В., Метрик Р., Стешенко К. Сучасні виклики вищої освіти : інноваційні тренди у підготовці здобувачів. *Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27-28 листопада, 2019 року. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя, 2019. №7. С.38-41.

145. Годлевська А.І. Формування мовленнєвого компонента комунікативності майбутнього вчителя у структурі позанавчальної діяльності : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1998. 191 с.

146. Годлевська К.В. Особливості використання мультимедіа презентацій у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2013. № 40. С. 182-186.

147. Головченко Г.О., Стариков І.М. Дидактичний інформаційний простір як нова педагогічна технологія : навчальний посібник. Миколаїв : Тетра, 2004. 36с.

148. Голуб В. Підготовка студентів до використання новітніх технологій при вивченні освітньої галузі «Природознавство». *Підготовка вчителів до використання інноваційних педагогічних технологій у початковій школі* : монографія / за ред. О. Коберник. Умань : Сочінський М.М., 2017. С.139-154.

149. Голубнича Л.О. Педагогічна історіографія : теоретичні аспекти. Теорія та методика навчання та виховання. 2012. Вип.32. С.33-46.

150. Голубнича Л.О. Педагогічна історіографія:теоретичні аспекти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2012. №27(80). С.151-158.

151. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / за заг. ред. С.У. Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 374 с.

152. Гончаров С.М. Методи, форми та інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. *Інтеграція в*

європейський освітній про- стір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія / за заг. ред. Ф.Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. Вип. 16. С. 353–362.

153. Гораш К.В. Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 2011. 229 с.

154. Гордієнко-Митрофанова І.В. Теоретичні та методичні основи побудови ігрової маніпулятивної технології : монографія / за ред. І. Гордієнко-Митрофанова; ІТООД МАРО. Харків : Майдан, 2006. 326 с.

155. Готь О.Я., Бондаренко С.М. Стратегія підприємства як чинник його конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2017. №6. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5660> .

156. Гофрон А. Різні погляди на Європу і проектування освітніх концепцій. *Вища освіта України*. 2005. № 1. С. 37–43.

157. Грабовська С.Л. Інтерактивне навчання у вузі: проблеми і перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2004. Випуск 15(4.2). С. 171–176.

158. Гранюк Л.О. Організація модульного навчання вчителів у системі підвищення кваліфікації : дис. канд пед. наук. Київ, 1996. 200 с.

159. Гриненко І.В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у порцесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук.13.00.04. Т, 2008. 192 с.

160. Гриньова М. Впровадження модульного принципу навчання. *Рідна школа*. 1994. №5. С. 50-52.

161. Грицай Н.Б. Метод проектів у методичній підготовці майбутніх учителів біології. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2012. Випуск 109. С. 182-191.

162. Грицай Н.Б. Сучасні технології навчання у методичній підготовці майбутніх учителів біології. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2016. №30. С. 40-48.

163. Грицай Н.Б., Купчак С.Б. Готовність майбутніх учителів початкової школи до використання проєктної технології у новій українській школі. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Том 1. Випуск 49. С. 105-108.

164. Грицак Я. Українська історіографія. 1991–2001 : десятиліття змін. *Україна Модерна*. 2005. Число 9. С. 43-67.

165. Грицюк Б.А., Штурмай М.Д. Підготовка студентів педагогічного інституту до організаторсько-педагогічної діяльності. *Радянська школа*. 1997. №10. С.86-92.

166. Гройсман В. Про затвердження плану заходів на 2017–2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти Нова українська школа. Київ: Верховна рада України. № 903-р. 484 с.

167. Грошовенко О., Жовнич О., Коваль Т. Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. С. 87-95. DOI : <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-87-95>.

168. Гужва В.М. Цифрова трансформація університетів. Східна Європа : економіка, бізнес та управління. 2019. №21. С. 597-604. URL : http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/21_2019/92.pdf (дата звернення 16.10.2023)

169. Гулай О., Кабак В. Цифрові інструменти GOOGLE як засіб удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2023. № 1(2). С. 14-23. DOI : 10.25128/2415-3605.22.2.2.

170. Гуменюк А.М. Становлення нелінійного мислення педагога в умовах модернізації вищої педагогічної освіти : дис. ... канд. філософ. наук . 09.00. Київ, 2010. 182 с.

171. Гунько С.О. Формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх вчителів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1999. 175 с.

172. Гунько С.О. Формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх вчителів початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Луцьк, 1998. 23 с.

173. Гупан Н. Джерельна база історії педагогіки: пошук підходів до систематизації. *Рідна школа*. 2013. № 8(9.) С. 67-70.

174. Гупан Н.М. Розвиток історії педагогіки в Україні (історіографічний аналіз) : атореф. дис. ... докт. пед. наук. 13.00.01. Київ, 2001. 39 с.

175. Гупан Н.М. Українська історіографія історії педагогіки / Н.М. Гупан. Київ : А.П.Н., 2002. 224 с.

176. Гура Т., Кузнецова О., Рома О. Готовність українських педагогів до впровадження європейських практик у шкільну освіту: психологічні передумови та особливості розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2022. Спецвипуск. С. 23-31

177. Гуревич Р., Лазаренко Н., Жовнич Л. Цифровізація сучасної освіти : виклики, можливості, напрями, ризики. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : 2021 (Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19)*: збірник матеріалів всеукраїнського науково-практичного семінару, м. Київ, 2 березня, 2021 року. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2021. С. 43-46.

178. Гуревич Р.С. Педагогічні технології: сутність і структура. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. Зб. наук. пр., у 2-х част. Київ. Ч-1. /редкол. І.А. Зязюн (голова) та ін.. Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. 486 с.

179. Гурін Р.С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Одеса, 2004. 252 с.

180. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкової школи : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 . Луцьк, 1999. 518 с.

181. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх вчителів початкової школи : автореферат дис. док. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1999. 37 с.

182. Гуц Н.А., Ячменик М.М., Руда О.Ю. Дистанційні платформи для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу. *Академічні візії*. 2023. № 16. С. 1-8.

183. Гущина Н. Розвиток цифрової компетентності вчителів початкової школи в умовах проектної діяльності: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2019. 243 с.

184. Даниленко Л.І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.01. Київ, 2005. 478 с.

185. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі. *Управління освітою*. 2001. № 3. С. 18-24.

186. Данько Н. Інтеграція змісту початкової освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2009. №4-5. с.397-399.

187. Демченко О.П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами. *Збірник наукових праць БДПУ. Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2009. № 2. С. 61–70.

188. Демчук Д., Пукач І. Нетрадиційні форми навчання. *Рідна школа*. 1995. №9. С.65-67.

189. Дергач М.А. Дидактичні умови застосування гіпертекстових програм у процесі вивчення гуманітарних дисциплін (на матеріалі історії музики) : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1998. 18 с.

190. Деякі питання цифрової трансформації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 р. № 365-р URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2021-%D1%80/ed20210217#Text> (дата звернення 24.12.2023)

191. Дженджеро О., Ющенко, С. Використання технологій опрацювання дискусійних питань у підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Український Педагогічний журнал*. 2021. №3. С. 86-92.

192. Джерела та історіографія про трансформаційні процеси в освітньому просторі України (1991–2017) : зб. матеріалів Всеукраїн. наук.-практ. семінару / редкол.: Л.Д. Березівська (голова редкол.) та ін.. Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2018. 66 с.

193. Дидактичний інформаційний простір як нова педагогічна технологія : навчальний посібник. Миколаїв : Тетра, 2004. 36с.

194. Дисертації з питань освіти (1991–2021) : наук.-допом. бібліогр. показч. / упоряд.: Л.О. Пономаренко, Н.Є. Зоріна та ін.; наук. ред. Л.О. Пономаренко; бібліогр. ред. Л.О. Пономаренко; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : Твори, 2022. 1099 с.

195. Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти : монографія / авт. кол. В.В. Ягупов, Л.М. Петренко, С.Г. Кравець та ін. / за. ред. В.В. Ягупова. Житомир : «Полісся», 2019. 234с.

196. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник . Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

197. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. М. Дичківська. Вид. 2-е, доповн. Київ : Академвидав, 2012. 349 с.

198. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 3-тє видання, виправлене. 2015. 304 с.

199. Дмитренко Т.О. Розвиток основ сучасної педагогіки: знаково-символічний аспект дослідження. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр..Харків, 2013. Вип. 38-39. С. 9-13.

200. Дмитренко Т.О., Яресько К.В. Розвиток основ сучасної педагогіки : знаково-символічний аспект дослідження. 2013. URL:

<http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/Dmitreeva.pdf> (дата звернення 04.05.2023)

201. Дмітренко Н.Є., Доля І.В. Застосування проблемно-орієнтованого навчання на заняттях з іноземної мови у вищому навчальному закладі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Київ–Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. Вип. 46. С. 166-170.

202. Докучаєва В.В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.01. Луганськ, 2007. 481 с.

203. Дрокіна А.С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. №5. С. 67-76.

204. Дрокіна А.С. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання засобів інформаційних технологій. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2014. Випуск XXXVII. С. 130-138.

205. Друзь Б.Г. Напрямки оновлення методико-математичної підготовки майбутніх класоводів. *Формування професіоналізму майбутніх педагогів в умовах педагогічного вузу* : тези доп. та повідомлень наук.-практ. міжвуз. конференції / за ред. В.К. Буряка, Л.В. Кондрашової. Шляхи і засоби формування професіоналізму майбутніх вчителів. Кривий Ріг, 1992. Ч. 2. С. 96-98.

206. Друзь Ю.М. Педагогічні умови використання ділової гри в підготовці студентів іншомовного спілкування : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2000. 186 с.

207. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. Інновації в освіті : інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28

208. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. Освітні інноваційні технології у процесі

викладання навчальних дисциплін : Збірник науково-методичних праць. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3-14.

209. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики* : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14-47.

210. Дубасенюк О.А. Професійно-педагогічна освіта : методологія, теорія, практика : монографія / О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. Т.1. 400 с.

211. Дубасенюк О.А. Світоглядні та методологічні принципи креативності в освітній системі сьогодення. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. Випуск 63. С. 232-235.

212. Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с..

213. Дубініна О., Бурлаєнко Т. Реалізація методу «Критерійний калейдоскоп» у діяльності з обдарованою молоддю як інноваційна практика освіти. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2020. №2. С. 51-60.

214. Дубяга С.М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічної імпровізації : дис... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2008. 207 с.

215. Дудка В.В. Формування у студентів умінь застосовувати комп'ютерні редактори в майбутній професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 1996. 174 с.

216. Дуднік А. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації групових форм пізнавальної діяльності. URL : https://www.researchgate.net/publication/352271093_Pedagogicni_umovi_pidgotovki_majbutnih_uciteliv_pocatkovoi_skoli_do_organizacii_grupovih_form_piznavalnoi_dialnosti (дата звернення 10.10.2022)

217. Дячук П.В., Перфільєва Л. П. Використання інтерактивних технологій на заняттях з природознавства «Вищі рослини. Вивчення

голонасінних». *Підготовка вчителів до використання інноваційних педагогічних технологій у початковій школі* : монографія / за ред. О. Коберник. Умань : Сочінський М.М., 2017. С.154-164.

218. Екстенсивне (масове) зростання вищої освіти України в роки державного суверенітету (1991-2013 рр.) : Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови); за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.

219. Енциклопедія освіти. Академія пед. наук України /за ред.В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1055с.

220. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк (та ін.); НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL : <https://esu.com.ua/article-12818> (дата звернення 18.02.2024)

221. Етимологічний словник української мови / уклад.: В.Т. Коломієць, О.С. Мельничук та інш.; за ред. Л.С. Шорубалка, М.А. Щипська. Київ, 2006. Том 5. 705с.

222. Євдокимов О. Нові педагогічні технології організації навчання студентів : дис. ... канд..пед.наук. 13.00.01. Харків, 1997. 181 с.

223. Євтух М.Б. Науково-організаційні проблеми ступеневої професійної підготовки педагогів. *Вісник Львівського університету. Серія : Педагогіка*. 2005. Вип. 19. Ч.1. С. 3-8.

224. Євтух М.Б., Скорик Т.В. Акмеологічний підхід до становлення професійної успішності майбутнього вчителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Випуск. 7 (163) С. 8-13.

225. Євтушевська О.В. Роль інноваційних технологій у розвитку суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. №21. С. 14-16

226. Єгорова І. Роль інноваційних технологій в освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти : *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» 24 березня 2023 року* : збірник тез матеріалів VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції / За заг. ред. д. екон. н., проф. І.В. Охріменка. Київ : ККІБП, 2023. 161 с.

227. Єльнікова О.В. Управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 2005. 245 с.

228. Єремєєва В. М. Педагогічна технологія підготовки майбутніх учителів до індивідуалізації навчання учнів : монографія / В. М. Єремєєва. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 241 с.

229. Єрмола А.М. Система науково-методичної роботи інформаційно-методичних центрів з учителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів : дис. ... канд. пед. наук. 13.0.01. Харків, 1998. 208 с.

230. Єчкало Ю.В. Елементи мобільного навчального середовища. *Новітні комп'ютерні технології, Том XII: спецвипуск «Хмарні технології в освіті»*. 2014. С. 152–157.

231. Жалдак М.І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики. *Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання* : зб. наук. праць / М. І. Жалдак. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. Вип. 7. С. 3–6.

232. Жалдак М.І., Морзе Н.В., Рамський Ю.С. Двадцять років становлення і розвитку методичної системи навчання інформатики в школі та в педагогічному університеті. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2005. № 5. С. 12-20.

233. Жалдак М.І., Рамський Ю.С. Шкільній інформатиці - 25! *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно орієнтовані системи навчання*. 2010. Випуск 8(15). С. 3-17.

234. Жевакіна Н.В. Технологія дистанційного навчання: сутність та особливості. *Вісник Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. Педагогіка*

формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 4. С. 68–73.

235. Желанова В.В. Інноваційний вимір сучасної вищої освіти: аналіз напрямів. Інноваційна педагогіка. *Теорія і методика професійної освіти.* 2022. Випуск 50. Том 1. С. 145-148.

236. Желанова В.В. Контекстне навчання майбутнього вчителя початкової школи : теорія та технологія : монографія / В.В. Желанова; Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ : Вид-во «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 505 с.

237. Зінкевічус В.О. Гуманізація педагогічного спілкування в умовах модульного навчання студентів університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 1997. 18 с.

238. Завірюха В.В. Формування здатності до професійного самозростання студентів в умовах інноваційного навчання : дис. ... канд. психолог. наук. 19.00.07. Київ, 2007. 290 с.

239. Завірюха В.В. Формування здатності до професійного самозростання студентів в умовах інноваційного навчання : автореф. дис. ... канд. психол. наук. 19.00.07. Київ, 2007. 20 с.

240. Завірюха В.В. Формування здатності у студентів до професійного самозростання в умовах інноваційного навчання. *Вісник післядипломної освіти.* 2011. Вип. 3. С. 261-266. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpro_2011_3_44 .

241. Законодавчі акти України з питань освіти: Верховна Рада України: Комітет з питань науки і освіти. Київ: Вид-во Парламент, 2004. 404 с.

242. Закраєвська О. Ю. Особливості підготовки вчителів початкової школи — не проект, а реалії часу: Матеріали VI щорічної Всеукр.наук.-практ. Конференції «Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки», м. Київ, 21 квітня 2016 року. 2016. С. 25-30.

243. Закревська А., Паламарчук І. Інноваційні технології навчання в діяльності вчителя. *Modern Information Technologies and Innovation*

Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. 2014. № 40. С. 252-255.

244. Запорожченко Т. Особливості професійної підготовки вчителів початкових класів у контексті нової освітньої парадигми. URL : <https://shorturl.at/qCGY3> (дата звернення 10.10.2022)

245. Запорожченко Т. П. Впровадження засобів інноваційних технологій у процес формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Наукове оточення сучасної людини: економіка, менеджмент, освіта, психологія, юриспруденція, політологія : Книга 2. Ч. 2: серія монографій / авт.кол. : Г. Мохоров, Н. Сирота, І. Львович, А. Преображенский, О. Чопоров та ін.. Одеса: КУПРІЄНКО С.В., 2019. С. 109-136.

246. Запорожченко Т. П. Формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Чернігів, 2018. 220 с.

247. Запухляк І.Б. Сучасні інноваційні стратегії навчання. *Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики: матеріали круглого столу* / за ред. д.е.н., професора А.С. Полянської. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2020. С. 8

248. Зарічанська Н.В. Використання інноваційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців філологічних спеціальностей. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць* /ред. кол. І.В.Артьомов (голова) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 2(9). С.174-182

249. Зарічанська Н.В. Підготовка майбутніх вчителів філологічних дисциплін до інноваційної педагогічної діяльності: дис.. ... канд..пед. наук. 13.00.01. Вінниця. 2013. 271 с.

250. Зарічанська Н.В. Реальний стан готовності вчителів філологічних дисциплін до інноваційної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. № 29. С. 374-380.

251. Захаров М. Основні напрями розвитку сучасної освіти. *Порівняльний аналіз сучасних систем вищої освіти в реформуванні вищої школи України* : міжнародна наукова конференція : тези доповідей / упоряд. В. Зубко. Київ : Нац. ун-т «Києво-Могилянська Академія», 1996. С. 9-11.

252. Зеленська О. Використання інноваційних технологій на уроках у початкових класах. *Початкова школа*. 2013. № 9. С. 47-48.

253. Значенко О.П. Формування інформаційної культури 42 майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Полтава, 2004. 228 с.

254. Зобенко Н.А. Психологічна підготовка вчителя початкової школи до професійної діяльності. «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення сво інтеграційних процесів»: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачево, 16-17 травня 2019 року. Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. С. 140-141.

255. Золотарьова Г.М. Інноваційні педагогічні технології при підготовці учителів у Німеччині: автореф. ... дис.. канд..пед.наук. 13.00.01. Дрогобич, 2017. 23с.

256. Зоріна Ю. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у ВЗ I-II рівні акредитації (на прикладі проєктної діяльності). *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2012.№ 31. С. 204-210.

257. Зорочкіна Т.С. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими учнями початкової школи: дис. канд.пед.наук. 13.00.04. Черкаси, 2011. 379 с.

258. Зубачевська М. Наступність у математичній освіті дошкільника та молодшого школяра. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри

початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 121-124.

259. Зубко А.М., Жорова І.Я., Кузьменко В.В., Слюсаренко Н.В., Кохановська О.В. Інформаційно-комунікаційні технології як чинник розвитку професіоналізму педагогів у системі післядипломної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Том 77 № 3. С. 262-281. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3562> (дата звернення 31.07.2023)

260. Зубко В. Національний університет «Києво-Могилянська Академія». *Поділ і ми*. Київ, 1996. С. 15-17.

261. Зубцова Ю.Є. Сутність та зміст готовності вчителя початкової школи до впровадження діяльнісного підходу. *Педагогічні науки*. 2023. №102. С. 48-53.

262. Зязюн І.А. Технологізація освіти як історична неперервність. *Неперервна професійна освіта*. 2001. Вип. 1 (січ.-берез.). С. 73–85.

263. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії : монографія / І.А. Зязюн. Черкаси : Вид-во від ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.

264. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: навч. посібник для вчителів, аспірантів, студентів. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.

265. Ібрагімова Л.А. Використання засобів хмарних технологій в процесі вивчення дисципліни «Теорія інформації та кодування». *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 19. Том 2. С.168-172.

266. Іванець Н. Використання технології розвитку критичного мислення у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців початкової освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 59-63.

267. Ілійчук Л. Студентоцентризований підхід у системі забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти. *Регіональний аспект професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи*: колективна монографія / за наук. ред. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2022. С. 78-92.

268. Ілійчук Л.В. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах неперервної освіти. *Наступність у реформування системи освіти в гірському регіоні України*: колективна монографія / за наук. ред. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2021. С. 328-340.

269. Ілляш С.Д. Інформаційна культура як важлива складова професійної культури майбутнього вчителя початкової школи. 2014. URL : dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5965 (дата звернення 15.08.2023)

270. Ільман В. Деякі аспекти вдосконалення професійної підготовки вчителя початкової школи: сучасні тенденції. *Рідна школа*. 2011. № 1-2. С. 30-32.

271. Імбер В.І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкової школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2008. 238 с.

272. Інноваційна діяльність вчителя : термінологічний словник / за заг. ред. О.І. Огієнко. Уклад.: О. І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, Ю.С. Красильник, К.В. Ковтун. Київ, 2016. 120 с.

273. Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини : зб. наук.-метод. пр. / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Навч.-наук. ін-т педагогіки ; за заг. ред.: В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник. Житомир : ФОП Левковець, 2012. 456 с.

274. Інноваційні освітні технології : навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. Івано-Франківськ, 2020. 172 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/> (дата звернення 15.08.2023)

275. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти : монографія / за ред. С.С. Вітвицької. Житомир : Полісся, 2015. 364 с.

276. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі : колективна монографія / за заг. ред.. Г.Л. Єфремової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 444 с.

277. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л.З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

278. Інноваційні технології освіти та навчання у вищій школі. *Педагогіка*. 2015. №1(1). С. 35-38

279. Інтегративний підхід : актуальність, сутність, особливості впровадження в умовах початкової школи : навчально-методичний посібник / уклад.: Н.Б. Ларіонова, Н.М. Стрельцова. Харків : Друкарня Мадрид, 2018. 76 с.

280. Інтеграція медіаграмотності в навчальний предмет «Я досліджую світ» : навчально-методичний посібник / О. Волощенко, О. Козак. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 36 с.

281. Інтерактивний навчальний посібник «Сучасні технології освітнього процесу»: навчальний посібник / Т.Б. Поясок, О.І. Беспарточна, О.В. Костенко. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2019. 227с.

282. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології: колективна монографія / АПН України; Інститут засобів навчання. Київ : Атіка, 2005. – 252 с.

283. Інформаційні технології в педагогіці : методичні рекомендації до самостійної роботи / Л. Прокопів. Івано-Франківськ, 2013. 60 с.

284. Історіографія як важливий складник досліджень з історії освіти: європейський і вітчизняний виміри : зб. матеріалів наук.-методолог. семінару з історії освіти / редкол.: Л.Д. Березівська (голова редкол) та ін.. Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2018. 32 с.

285. Кадемія М., Косячук М. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Випуск 61. С.13-19.

286. Кадемія М.Ю. Сучасні педагогічні технології навчання дорослих. Сучасні педагогічні технології в освіті. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2014. №2. С. 11-17.

287. Калакура Я. Методологічні підходи до концептуалізації історичної науки. *Україна – Європа – Світ*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 21. С.184-193.

288. Калакура Я.С. Методологія історіографічного дослідження : наук.-метод. посіб. / за ред. Я. С. Калакури. Київ: Київ. ун-т, 2016. 319 с.

289. Калакура Я.С. Цивілізаційні орієнтири новітньої історіографії початку ХХІ ст. *Історіографічні дослідження в Україні* : зб. наук. пр. / за ред. НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2014. Вип. 24. С. 23–37.

290. Калита Н. Підготовка вчителя початкової школи в контексті сучасних освітніх парадигм. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. №14. С. 265-269.

291. Капінус Н., Усачова О., Трембач І. Методичні рекомендації щодо особливостей навчання учнів початкової школи та педагогів початкової школи в умовах дистанційного навчання. *Дистанційні технології в освіті*: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину / за ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. 95с.

292. Карапузова Н., Манжелій Н. Інноваційне середовище як фактор формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки. Серія:педагогіка*. 2009. №5. С. 44-49.

293. Карпенко О. Прокопів Л. Вища освіта у контексті євроінтеграції. Дрогобич, 2019. 148 с.

294. Кафедра початкової освіти. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Освітні програми. URL: <http://surl.li/sruh.m>.

295. Кириленко С.В Педагогічна інноватика в новій українській школі. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи* : Матеріали III-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (23 жовтня 2020р.) : зб. тез./ за заг. ред. Т. М. Турчин. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2020. 188 с.

296. Кирилівка В.О. Реалізація розвивального навчання у досвіді роботи вчителів початкової школи. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Херсон : Херсонський держ. ун-т, 2013. Вип. 63. С. 123-127.

297. Кириченко Н.М. Використання сучасних цифрових технологій в освітньому процесі. *Впровадження сучасних педагогічних технологій в умовах цифровізації економіки та суспільства : регіональний вимір* : матеріали регіонального науково-практичного семінару, м. Біла церква, 2 червня, 2022 року. Біла Церква : БІНПО ДЗВО УМО НАПН України, 2021. С. 63-66.

298. Кириченко О. Інтерактивні технології формування особистісного саморозвитку майбутніх педагогів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року). *Методичний вісник кафедри початкової освіти* / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. с. 19-22.

299. Кіліченко О.І. Підготовка майбутнього учителя до педагогічної взаємодії з учнями молодшого шкільного віку : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Івано-Франківськ, 1997. 222 с.

300. Кірдан Л.О. Джерельна база дослідження проблеми управління закладами вищої освіти (1991-2017): зб. матеріалів Всеукраїн. наук.-практ. семінару / редкол.: Л.Д. Березівська (голова редкол.) та ін.. Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2018. С.14-16.

301. Кірдан О., Литвиненко В. Виховні функції учителів початкової школи в контексті аксіологічного, компетентнісного та історико-хронологічного підходів. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №8(14). С. 852 - 864.

302. Кірдан О., Стріюк М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи: наукові рефлексії українських дослідників. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №7(13). С. 524 - 537.

303. Клепас Ю. Готовність майбутніх вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій НУШ. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 63-67.

304. Клеба А.І. Підготовка майбутніх учителів початкової освіти до застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2022. Вип. 3. С. 297-306.

305. Клімова Г.П. Інновації у вищій школі: сутність та типологія. *Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах* : зб. наук. пр. за матеріалами II Круглого столу (17 травня 2019 року). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 178-183.

306. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 1997. 227 с.

307. Кобаль В., Халус В. Роль проблемного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів* : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачево, 17-18 травня, 2018 року. / гол. ред. Т.Д. Щербан. Мукачево : МДУ, 2018. С.85-87.

308. Кобаль В.І. Професійна підготовка вчителів у системі дошкільної та початкової освіти в умовах полікультурного середовища : монографія. Мукачев о: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2021. 436 с.

309. Коберник О. Підготовка вчителів до використання інноваційних педагогічних технологій у початковій школі : монографія. Умань : Сочінський М.М., 2017. 190с.

310. Коваленко А. Стратегіальний підхід у дослідженні процесу розуміння. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2014. №2(23). С. 111-119.

311. Коваленко О. Я. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2003. № 2. С. 20–24.

312. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 164–169.

313. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: технологічний підхід : монографія / Л.В. Коваль. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 330 с.

314. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія / Л. В. Коваль. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.

315. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: технологічний підхід : монографія / Л.В. Коваль. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 330 с.

316. Коваль Т. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи у контексті парадигмального оновлення сучасної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 3 (57). С.390-398.

317. Ковальова С.М. Кейс-метод у системі підготовки майбутніх вчителів у Великій Британії : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2012. 200 с.

318. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... доктора пед. наук. 13.00.04. Київ, 2006. 34 с.

319. Ковальчук В.А. Професійна підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем: теорія, методика, практика : монографія / В.А. Ковальчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 442 с.

320. Ковальчук В.І., Сорока В.В. Застосування інноваційних цифрових технологій у підготовці педагогів для сфери професійної освіти. *Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти*: монографія / відпов. ред.. Л.В. Барановська, Л.І. Морська. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. С. 239-249.

321. Ковальчук В.І., Федотенко С.Р. Інноваційні технології навчання – основа модернізації професійної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 12. С. 425–429.

322. Ковальчук М. Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2017. 282 с.

323. Ковальчук М., Королюк О. Особливості використання мультимедіа як засобу формування математичних компетентностей. *Нові технології навчання*. 2020. № 94. С. 167-173.

324. Ковальчук М.О. Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04 Житомир, 2017. 282 с.

325. Ковтун Н. формування професійної креативності майбутніх учителів початкової освіти засобом інтерактивних технологій навчання. *Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи* : матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Умань, 24 квітня 2020 року / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка ; редкол.: О.П. Муковіз голов. ред.), Б.А. Якимчук, Г.І. Коберник та ін. Умань : Візаві, 2020. 149 с.

326. Козак Л.В. Застосування педагогічних інновацій в технологізації навчального процесу у вищій школі. *Вища освіта України* : тематичний випуск

«Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». 2011. Том IV. С. 148-155.

327. Козак О.Я. Впровадження інноваційних технологій у початковій школі. *Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 9 червня, 2020 року. URL : <https://genezum.org/library/vprovadjennya-innovaciynyh-tehnologiy-na-urokah-u-pochatkoviy-shkoli> (дата звернення 16.10.2023)

328. Козак Ф., Сверида Б. Модульна система організації навчально-виховного процесу та рейтинговий контроль знань студентів. *Проблеми вищої школи*. Київ : Вища школа, 1994. Випуск 81. С. 32-35.

329. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти : дис. канд. пед. наук.13.00.01. Київ,1999. 235 с.

330. Козлова О.Г. Сутнісні складові інноваційної діяльності вчителя. Суми: ВВП, 1999. С. 34-47.

331. Козловська І.М., Стечкевич О.О. Інтеграція змісту природничо-гуманітарного компонента у підготовці майбутніх фахівців технічного профілю. *Молодий вчений*. 2018. № 8. С. 150-153.

332. Колесник І. Стан української історіографії та визначення її ролі в сучасному суспільстві. *Сучасна української історіографії* : проблеми методології та термінології(17 червня 2004р.) : матеріали семінару / за заг ред. І. Колесник;. Київ: Київ. Ін-т історії України НАН України, 2004. С. 27-28.

333. Колесник І. Українська історіографія : концептуальна історія. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2013. 566 с.

334. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII початок XX століття). Київ : Генеза, 2000. 256 с.

335. Коломієць А. Розвиток інформаційно - мережевої культури майбутнього вчителя початкової школи URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1353/44.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 16.10.2023)

336. Коломієць А.М. Інформаційна культура вчителя початкової школи : монографія. Вінниця : ВДПУ, Вид-во «Едельвейс», 2007. 379 с. URL : <http://93.183.203.244:80/xmlui/handle/123456789/7091>

337. Коломієць А.М. Теоретичні і методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкової школи : автореф. дис. ... док. пед. наук. : 13.00.04. Київ, 2008. 42 с.

338. Колос К.Р. Система Moodle як засіб розвитку предметних компетентностей учителів інформатики в умовах дистанційної післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Житомир, 2011. 238 с.

339. Комар О. А. Формування у студентів умінь здійснювати інтеграцію змісту навчальних предметів на уроках в початковій школі : автореферат дис. канд. пед. наук. Київ. 1996. 27с. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/22491> (дата звернення 17.11.2023)

340. Комар О. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... докт. пед. наук. 13.00.04. Умань, 2011. 512 с.

341. Комар О.А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методологічні аспекти : монографія / О.А. Комар. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 332 с.

342. Комар О.А. Теоретичні питання підготовки майбутніх вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*, 2022. Випуск 207. С. 22-26.

343. Компетентнісна спрямованість розвивального навчання в початковій школі : збірник матеріалів учителів початкової школи, які працюють за системою розвивального навчання ДРiМ / авт..кол. В.В. Давидова, В.В. Репкіна, С.Д. Максименка та ін.; упорядню Н. Тіхонова. Кропивницький, 2021. 68 с.

344. Кондур О. Глобальний аналітичний інструментарій аналізу освітніх трансформацій. *Освіта майбутнього: концепції, методи, підходи*: кол. авт.:

голов. ред. О.В.Кендюхов, В.В. Любарець, Н.В. Бахмат. Київ : Міленіум, 2020. С.58-68

345. Кондур О. Інформаційна компетентність учителя початкових класів як складова інформатизації освіти. *Наступність у реформуванні системи освіти у гірському регіоні* : монографія / за наук. ред. Оліяр М.П. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2021. С.351-364.

346. Кондур О., Дідух І., Кирства Н. Особливості психолого педагогічного супроводу освітнього процесу в умовах змішаного навчання. *Освітні обрії*, 2023, 57.2: 24-29.

347. Кондур О.С. Гейміфікація як інструмент підвищення ефективності професійної підготовки у вищій освіті. *Гірська школа Українських Карпат*. 2022. №27. С. 100-104.

348. Кононенко М.П., Коваленко Н.В.. Формування готовності майбутніх учителів до самореалізації творчого потенціалу у процесі навчальної педагогічної практики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 4.С. 177-185.

349. Концептуальні засади реформування середньої освіти від 17.08.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 17.11.2023)

350. Копосов П.Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2-х класів : навчально-методичний посібник. Харків : Фабула, 2021. 160 с.

351. Корильчук Н.І., Первак М.П., Чернова Т.Ю. Аналіз дистанційних платформ для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в контексті воєнних реалій. *Академічні візії*. 2023. № 15. С. 1-8. DOI : 10.5281/zenodo.7561777.

352. Коркішо О., Трещалов В. Формування навичок soft skills майбутніх педагогів через наповнення змісту освітніх компонентів елементами тренінгових технологій. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. № 1 (103). С. 17-23.

353. Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії.
URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (дата звернення 18.10.2023)
354. Короткий словник педагогічних термінів / уклад. І. Колодій. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2021. 96с.
355. Костельна Л.І. Професійна підготовка студентів вищих професійних училищ в умовах модульної технології навчання : дис... канд. пед. наук. 13.00.04. Тернопіль, 2002. 195 с.
356. Костюченко К. Інтерактивні методи як засіб формування критичного мислення студентів на заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. 2012. №104(2). С. 388-391.
357. Костюченко Л. Готовність майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2011. № 39 (1). С. 61–66.
358. Коткова В.В. Організація інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища в професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогічні науки*. 2010. №(56). С. 323-329.
359. Кохановська О.В. Підготовка педагогічних працівників закладів дошкільної освіти до реалізації вимог оновленого Базового компонента дошкільної освіти «Комп'ютерна грамота» (початок ХХІ ст.). *Педагогічний альманах*. 2022. Випуск 47. С. 187-193.
360. Кохановська О.В., Слюсаренко Н.В. Використання засобів цифрової дидактики у післядипломній педагогічній освіті. *Молодь і ринок*. 2020. № 6-7 (185-186). С. 21-26. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225655> (дата звернення 25.10.2023)
361. Коць М.О. Комунікативна підготовка майбутнього вчителя інтеракційними методиками : дис. ... канд. психол. наук. 19.00.07. Київ, 1997. 219 с.
362. Кошманова Т.С. Коопероване навчання як модель підготовки американських учителів. *Шлях освіти*. 1999. № 2, С. 20-25.

363. Кошук О.Б. Основні фактори відбору та проектування інноваційних технологій навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 19. Том 2. С.13-17.

364. Кравець Н.М, Гречановська О.В. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ : Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, м. Вінниця, 22-24 березня, 2017 року. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2013> (дата звернення 16.10.2023)

365. Кравченко-Дзондза О. Модель формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів початкової школи у процесі професійної підготовки. *Людинознавчі студії. Серія: Педагогіка*. 2015. №31. С. 177-186.

366. Кравчина О. Методи кібергігієни для організації успішного дистанційного навчання у школі. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : Безпечне середовище для учнів та вчителів : виклики та практичні рішення* : зб.матеріалів всеукр.наук.-практ.семінару, м. Київ, 3 березня, 2022 року / за заг.ред. О.В. Овчарук. Київ : Інститут цифровізації освіти НАПН України : 2022. 106 с.

367. Краснопольський В.Е. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами комп'ютерної техніки (на матеріалі викладання англійської мови) : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Луганськ, 2000. 203 с.

368. Краснощок І., Демченко О., Кравцова Т. Практичні аспекти розвитку soft skills в освітніх закладах України : використання інноваційних методик та технологій. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №10 (28). С. 246-256.

369. Красовська О.О. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології: збірник наукових праць*. Кіровоград: КДПУ імені Володимира Винниченка, 2014. С. 343-348.

370. Красовська О.О. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти

засобами інноваційних технологій : дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2017. 567 с.

371. Красовська О.О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій : монографія / О. О. Красовська. Рівне : Вид. Зень.О., 2017. 459с.

372. Красюк Л.В. Роль моделювання педагогічних ситуацій у професійній підготовці вчителя-класовода . *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С.409-413.

373. Кремень В. Особистісно-розвивальне навчання як науковий пріоритет. *Рідна школа*. 1998. №11. с.53-57.

374. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати : монографія / В.Г. Кремень. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

375. Крива С.В. Основні підходи до визначення економічної сутності категорії «інновація». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 20. С. 15-18.

376. Кривонос О.М., Котенко О.Д. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 1 (15). С. 161-176. DOI : 10.52058/2786- 6025-2023-1(15)-161-175.

377. Криворучко Ю.М. Формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів : автореф. дис.... канд. пед. наук. 13.00.04. 2010. 21 с.

378. Крупський Я.В. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій : словник / за заг. ред. Я.В. Крупський, В.М. Михалевич. Вінниця : ВНТУ, 2010. – 72с.

379. Крушинська Т.Ю. Дидактичні умови розуміння тексту при постановці і розв'язанні навчальних задач (на матеріалі комп'ютерних та безмашинних тестів) : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 1997. 199 с.

380. Крюкова Є.С., Голуб Т.П., Америкідзе О.С. Використання імерсивних технологій в освіті. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 32. Т.2. С. 186–188. DOI : <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/32-2.37> (дата звернення 16.10.2023)

381. Кубрак С.В. Впровадження педагогічних умов та інформаційних технологій саморозвитку майбутнього вчителя. *Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти* : монографія / за ред. С.С. Вітвицької. Житомир : «Полісся», 2015. 368 с.

382. Кудіна В. Інтерактивні технології навчання як засіб формування творчих здібностей майбутніх вчителів початкової школи. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 68-70.

383. Кулецька Т.Ю. Використання проблемних ситуацій на уроках англійської мови в початкових класах. *Український психолого-педагогічний вісник*. Київ : Педагогічний інститут Київського університету ім. Б. Грінченка, 2016. Вип. № 18. С. 9.

384. Кулик О. Становлення нової філософії вітчизняної освіти : євроінтеграційний контекст. *Вища школа*. 2016. №2. С. 48-56.

385. Купчак С.Б. Значення проєктної технології у підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 12. Т.2. С. 135-138.

386. Куракова О.Л. Застосування інноваційних технологій на уроках української мови та читання. URL : <https://vseosvita.ua/library/z-dosvidu-roboti-vcitela-pocatkovih-klasiv-z-temi-zastosuvanna-innovacijnih-tehnologij-na-urokah-urainskoi-movi-ta-citanna-380620.html>. (дата звернення 18.10.2023)

387. Курило В.С. Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті : монографія. Луганськ : ЛДПУ, 2000. 460 с.

388. Кутова С.О. Інноваційні підходи до підготовки вчителів-словесників як виклик часу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. №78. с.204-209.

389. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / за ред. В.М. Кухаренка. 3-тє вид. Харків : НТУ«ПІ», «Горсінг», 2019. 320 с.

390. Кучай О. В. Використання мультимедійних технологій у підготовці вчителів початкової школи : навчальний посібник. Черкаси : Чабаненко Ю.А., 2015. 52 с.

391. Кучай О. Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи засобами мультимедійних технологій. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки*. 2012. Випуск № 34(247). С. 137-140.

392. Кушнір І.О. Готовність до інноваційної діяльності як одна з ключових компетенцій сучасного педагога. *Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Біла Церква, 26 листопада 2020 року. Біла Церква : БІНПО ДВНЗ УМО, 2020. 439с. С. 133-137.

393. Кушнір Н.О. Модель підготовки вчителів початкової школи до навчання основ інформаційно-комунікаційних технологій. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. №17. С. 147-153.

394. Лісіна Л., Веремієнко В. Особливості підготовки вчителя початкової школи за допомогою інформаційних технологій в умовах дистанційного навчання. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. №7. С. 142-151.

395. Лазаренко Н.І. Тенденції професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції : дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2020. 571 с.

396. Лебедева Т. Ділові ігри для ділових людей . *Час і думка* . Одеса, 2007. №2. С. 12-16

397. Лелеко В.В. Педагогічні умови реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Черкаси, 2015. 246 с.

398. Лецюк І.З. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Запоріжжя, 2015. 20 с.

399. Листопад О.В. Інноваційний розвиток освіти й освітні інновації. Понятійно-термінологічний аналіз проблеми. Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя : методологічні, змістові та методичні аспекти : монографія. Суми : Видавництво «МакДен», 2011. С. 43-60.

400. Литвинова С.Г. Технології доповненої реальності в освітньому контенті. *Імерсивні технології в освіті* : збірник матеріалів І Науково-практичної конференції з міжнародною участю. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. С. 105-109.

401. Литвинова С.Г., Буров О.Ю., Семеріков С.О. Концептуальні підходи до використання засобів доповненої реальності в освітньому процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2020. Вип. 55. С. 46-62. DOI : <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-55-46-62> (дата звернення 16.10.2023)

402. Ліба О.М. Модель формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання математики у початковій школі. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2016. №4/5(21). С. 48-51

403. Лілік О.О. Стратегіальність як базовий принцип професійно-педагогічної діяльності. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія : Педагогічні науки*. 2020. № 2 (20). С. 50-55.

404. Лов'янова І.В. Система MOODLE як засіб підготовки фахівців соціономічних професій *Нові комп'ютерні технології*. 2018. Т. XVI. С. 194-204. URL : <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/2373> (дата звернення 16.10.2023)

405. Логачевська С.П. Дидактичні основи організації диференційованого навчання молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Кіровоград, 1998. 183 с.
406. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теорія виховання і навчання. Харків. 1997. 338с.
407. Лошкина О.І. Джерельна база досліджень із порівняльної педагогіки в умовах трансформаційних процесів в освіті. Джерела та історіографія про трансформаційні процеси в освітньому просторі України (1991–2017) : зб. матеріалів Всеукраїн. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Лапаєнко С. В., Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.; літ. ред. Дерев'янко Т. М.]. – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2018. С. 20-21.
408. Луговий В.І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / за заг. ред. акад. О.Г. Мороза. Київ : МАУП, 1994. 196с.
409. Лудан Д.О. Використання інноваційних технологій в НУШ (практика). URL : <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-innovacijnih-tehnologij-v-nuspraktika-494351.html>. (дата звернення 16.10.2023)
410. Лук'янова Л.Б. Андрагог – соціальний посередник в інформаційно-освітніх процесах дорослої людини. *Професійне становлення особистості*. 2013. № 2. С. 20-26.
411. Лучанінова О.П. Педагогічні технології у вищій школі : навч. посібн. Дніпропетровськ : ЛПРА, 2013. 224 с.
412. Ляска Є.І. Теоретико-методологічне обґрунтування та ефективність педагогічних інновацій вчителів молодших класів : дис. ... д-ра пед. наук . 13.00.04., 13.00.01. Київ, 1995. 560 с.
413. Макагон К.В. Формування готовності педагогів до інноваційної діяльності. *Педагогіка і психологія*. 1997. №4. С. 155–160.

414. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. 2007. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/797> (дата звернення 16.10.2023)

415. Маковейчук О. Моделі, методи та інформаційна технологія побудови і використання візуальних інформаційних структур доповненої реальності : дис. ... док. пед. наук. 05.13.06. Харків, 2020. 394 с.

416. Маковоз О. Методика використання хмарних технологій в освіті. 2017. URL : <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/2936..>

417. Максименко Л.І. Психолого-педагогічні умови забезпечення педагогічних інновацій у сучасній школі. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії. Перспективи* : матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції. Суми : ВВП « Мрія-1», ЛТД, 1998. С. 208-211.

418. Максимовська Н.О. Інноваційність анімаційного підходу у соціально-педагогічної діяльності у ВНЗ. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 26-27 березня, 2015 року. Суми, 2015. 336с.

419. Маланюк Н.М. Інноваційні педагогічні технології у професійній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №70. Т.3. С. 113-118.

420. Малімон Л.К., Гончарук С.В. Основи педмайстерності : глосарій : метод. рекомен. для студ. ф-ту іноз філол. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 28 с.

421. Мамчур Л. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах ВНЗ. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. №2. С. 99-105.

422. Манохіна І.В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери в науковій літературі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2015. №1 (9). С. 128-134.

423. Мариньчак С.Ю. Аналіз ефективності інноваційних підходів у системі вузівського навчання : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1994. 118 с.

424. Марко М. М. Сутність навчально-ігрових технологій. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2016. Вип. 11. С. 58-64.

425. Марко М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування навчально-ігрових технологій у професійній діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.04. Мукачево, 2018. 23с.

426. Марко М.М. Формування готовності майбутніх вчителів початкової школи до застосування навчально-ігрових технологій у професійній діяльності : дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Мукачево, 2018. 272 с.

427. Маркова О. М. Хмарні технології навчання: витоки. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Том 46. № 2. С. 29-44.

428. Марусинець М. Рефлексійно-інноваційне середовище як чинник професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова* : Серія 17 : збірник наукових праць / за наук. ред. В.І. Бондаря. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. С. 134-143.

429. Марусинець М. Розвиток рефлексивної позиції майбутнього вчителя початкової школи в умовах освітніх змін. *професійна освіта : методологія, теорія та технології*. Переяслав- Хмельницький, 2018. №7/1. С. 152-169.

430. Матвієнко О.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня. 2010. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10072>

431. Математичні родзинки вчителю початкової школи (з досвіду роботи вчителів Кіровоградської області) : навч. посібн. / упорядн. О. Чернецька. Кропивницький, 2022. 60 с.

432. Матіюк І.О. Інноваційні моделі навчального процесу в сучасній школі (на матеріалах різних типів навчально-освітніх закладів України) : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Луцьк, 2000. 176 с.

433. Мачинська Л., Комарова Ю. Впровадження інноваційних технологій навчання у вищій школі. *Науковий вісник Мелітопольського Державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2015. №1(14). С. 240-246.

434. Меньшикова Ж.А. Особистісно-орієнтована педагогічна взаємодія вчителя та учнів при комп'ютерному навчанні : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Одеса, 1996. 24 с.

435. Мирончук Д. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном* : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С.С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140–143.

436. Михайлишин Г.Й. Формування професійних умінь майбутніх учителів у системі виховної роботи вищих навчальних закладів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 225 с.

437. Михайлишин Р. Професійна готовність педагога до інноваційної діяльності: якісний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. Львів, 2016. Випуск 31. С. 11-18.

438. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології : навчальний посібник. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

439. Міщенко Н.І. Формування професійної креативності майбутніх учителів початкової школи в процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2013. 20 с.

440. Молоков Д. Теоретико-методологічні основи педагогічної історіографії. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Ploskiego V.Plosk*. 2013. 330s. S.127-133.

441. Морзе Н. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника : проект / Н. Морзе, О. Базелюк, І. Воротникова, Н. Дементієвська, О. Захар, Т. Нанаєва, О. Пасічник, Л. Чернікова. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2019. Спецвипуск. С. 1-53. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip_41 (дата звернення: 09.10.2023р.)

442. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: монографія / Інна Вікторівна Мороз. Київ : ТОВ «Освіта Україна», Коо, 2005. 278 с.

443. Мороз О.Г., Сластьонін В.О., Філіпенко Н.І. Підготовка майбутнього вчителя : зміст та організація : навч. посібн. Київ : НПУ, 1997. 168 с.

444. Мосейчук Ю. Потенціал інноваційних технологій під час формування культури здоров'я майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогічні науки. Випуск LXXVI. Том 2. С. 204 - 208.*

445. Москалець В.П. Проблема вивчення поняття «готовність до професійної діяльності» у психології. *Вісник Національного університету оборони України.* 2014. № 4(41). С. 268–273.

446. Муковіз О.П. Розвиток дистанційних технологій у педагогічній теорії та практиці. *Педагогічна освіта : теорія і практика : збірник наукових праць.* 2012. Випуск 12. С. 109-114.

447. Муращенко О. Підготовка вчителів початкової школи у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання молодших школярів: дис. канд. пед. наук. 13.00.04. Запоріжжя, 2021. 329 с.

448. Назаренко О. В. Реалізація принципу індивідуального підходу в сучасному навчально-виховному процесі. *Український психолого-педагогічний науковий збірник.* 2021. №22(22). С.45-48.

449. Назаренко О.В. Використання нетрадиційних методів навчання іноземної мови у підготовці майбутніх учителів. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20260/1/Dialog_2022_P056-060.pdf (дата звернення 17.08.2023).

450. Національна академія педагогічних наук України. Інститут цифровізації освіти. URL: <https://naps.gov.ua/ua/structure/institutions/it/> (дата звернення 24.12.2023)

451. Національна Доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. №347. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення 24.12.2022)

452. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.М. Топузов (заст. голови); за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> (дата звернення 15.11.2022)

453. Національна онлайн-платформа для розвитку цифрової грамотності «Дія. Цифрова Освіта». URL : <https://osvita.diia.gov.ua/courses/cyber-hygiene> (дата звернення 15.11.2022).

454. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: затв. Указом Президента України від 25 червня 2013 року. №344. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

455. Невмержицька О. Актуальні питання дидактики вищої школи в контексті інформатизації сучасного суспільства. *Psychology and pedagogy as sciences for the development of the cultural potential of modern society* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С. 265-290.

456. Нежива Л., Паламар С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування доповненої реальності на уроках навчання грамоти й літературного читання. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 2 (33). С. 144-160.

457. Нежива Л., Паламар С. Інноваційні технології в літературній освіті майбутніх учителів початкової школи. *Освітологічний дискурс*. 2020. URL : <https://od.kubg.edu.ua>

458. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід : наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; за ред. В. Кременя. Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2021. 54 с.

459. Ничкало Н.Г. Теоретико-методологічні проблеми розвитку досліджень з педагогіки і психології професійної освіти. *Діалог культур* :

Україна у світовому контексті : матеріали 1 міжн. філ.-культ. читань. м. Львів, 25–26 квітня 1996 року. Львів, 1996. С. 3-10.

460. Ніколаєв О.М. Еталонні вимірники якості знань студентів у контексті кредитно-модульної системи організації навчального процесу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету : Серія педагогічна : Методологічні принципи формування фізичних знань учнів і професійних якостей майбутніх учителів фізики та астрономії*. 2009. Випуск 11. С. 48-50.

461. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Смолюк І.О. Педагогічні технології : українська енциклопедія. Київ, 1995. 254 с.

462. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібн. Київ, 2000. С. 138-140.

463. Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі : навчально-методичний посібник / І.П. Старагіна, та ін. Київ : ПРОПАПІР, 2021. 160 с.

464. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. H.M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

465. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. H.M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.

466. Новак О. Формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до застосування авторських технологій у професійній діяльності : автореф. дис ... канд. пед. наук. 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2013. 22 с.

467. Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти: Зб.ст. за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конференції. 17-18 березня 1998 року. Луганськ : ЛДП. 337с.

468. Нові технології навчання: Наук. – метод. збірник / За ред.. док. пед.. наук. Б.Г. Кременського (гол. Ред.) та ін. Київ : ІСДО, 1994. 216 с.

469. Ноздрова О.П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами ігрових технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Том 1. С. 126-131.

470. Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: начальний посібник. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. 184 с
471. Обачність. Пильність. Захист. Ввічливість. Сміливість. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/PRESS.pdf>
472. Овчар Н.В. Особливості підготовки майбутніх учителів до використання інтерактивної дошки у навчальному процесі початкової школи. *Теорія та методика навчання та виховання*. Харків, 2021. № 51. С. 120-132.
473. Огієнко О.І., Чугай О.Ю Професійна підготовка фахівців : американський досвід : монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 224 с.
474. Одарченко Н.І. Засоби відеоінформації на лекційних і семінарських заняттях при вивченні природничих предметів у школах нового типу : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. К., Україна, 1999. 152 с.
475. Околович О. Застосування інформаційних технологій при підготовці вчителя іноземної мови у контексті інтеграції до освітнього європейського простору. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2015. №3(25). С. 85-92.
476. Олійник В., Даниленко Л. Концептуальні засади підготовки педагогічних та керівних кадрів освіти України в сучасних умовах. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи* : збірник наукових праць / ред. кол. Л. Даниленко(гол.ред.) та ін. Київ : Логос, 2001. Випуск 4. С.69-78.
477. Олійник О. Поняття «інновація» та «новація» в освітньо-науковому дискурсі. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. 37 (1). С. 88-93.
478. Оліяр М.П. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів до проектування сучасних освітніх технологій. *Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат* / за наук. ред. д. п. н. Оліяр М.П.; ДВНЗ ПНУ ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2019. С. 39-54.
479. Оловаренко О.І., Гейдел А.М. Використання QR-коду для формування пізнавальної компетентності студентів як передумови їхнього

професійного розвитку. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі* : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково практичної Інтернет-конференції, м. Мукачево, 6 листопада, 2020 року / за ред.. Т.І. Бондар (гол.ред.) та ін. Мукачево : МДУ, 2020. 365 с.

480. Онищенко Н. Застосування ігрових технологій під час викладання педагогічних дисциплін у вищій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Випуск 35. Том 4. С. 260-267.

481. Онищук Л.А. Психолого-педагогічні умови підвищення професійної активності вчителя початкової школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 1998. 152 с.

482. Оніщенко І.В. Нова українська школа : оцінювання по-новому : заняття з елементами тренінгу з учителями початкової школи. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 13/15. С. 5-12.

483. Онкович А. Вагомий внесок журналу «Рідна Школа» у загальний розвиток українознавства в США. *Рідна Школа*. 2010. Лютий. С. 4-11.

484. Онопченко Г.В. Принципи створення віртуальних науково-дослідних майданчиків у межах освітньо-інформаційного інтернет середовища обдарованих. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. №11(30). С. 12-15.

485. Освіта навпаки, або Першопрохідці-STEM. URL : <http://pedpresa.ua/177304-osvita-navpakyabo-pershoprohidtsi-stem.html>. (дата звернення: 17.10.2023).

486. Освітній портал™ – освіта в Україні, освіта за кордоном. Дистанційна освіта. URL : <http://www.osvita.org.ua/distance/> (дата звернення 15.11.2022)

487. Осипова Т.Ю., Заболотько О.О. Інформаційно-комунікаційні технології методичного забезпечення при підготовці майбутніх фахівців-екологів : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2017. 235 с.

488. Осипчук О.В. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес. URL: <https://vseosvita.ua/library/vprovadzenna-innovacijnih-pedagogicnih-tehnologij-u-navcalnij-proces-35133.html> (дата звернення 08.04.2023)

489. Остапчук Д., Мирончук Н. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном* : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140-143.

490. Островська М. Особливості підготовки вчителів у контексті реформи початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Випуск 1(48). С.315-319.

491. Островська М. Педагогічна система підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосуванні інноваційних технологій : методологічні засади. *Social Work and Education Vol. 10. 2023. №1*. С 111-122.

492. Островська М.Я. Підготовка вчителя початкової освітньої ланки до впровадження інноваційних технологій в рецепції сьогодення : монографія / Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II та ТОВ «РІК-У». Берегово – Ужгород, 2021. 288 с.

493. Островська М.Я. Інноваційно-гуманістичне спрямування підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО. *Науковий журнал «Virtus»*: Україна-Канада, 2021. С. 104-110.

494. Островська М.Я. Концептуальні підходи до застосування інноваційних освітніх технологій у початковій школі. *Неперервна освіта: актуальні дискурси*: колективна монографія. Катовіце, Польща, 2021. С. 81-91.

495. Островська М.Я. Науково-методичні засади формування критичного мислення в майбутніх учителів початкової школи. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*: збірник наукових статей у 2 томах / За заг. ред. О.В. Гузенко. Суми: ФОП Цьома С.П., 2020. Т.1. 299 с.

496. Островська М.Я. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті НУШ. *Неперервна освіта: актуальні*

дискурси : матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю). Ужгород : ЗІППО. 2020. С. 282–288.

497. Островська М.Я., Маргітич К.Є. Компетентнісна спрямованість підготовки майбутніх учителів у контексті реформи початкової школи : матеріали XV Міжнародної інтернет – конференції «SCIENCE AND TECHNOLOGY». Берлін, Німеччина, 2021. С. 155–163

498. Островська М.Я., Островський О.О. Особливості створення інноваційного середовища у школі, яка здійснює діяльність у полікультурному середовищі, на основі тріади «учитель-учень-батьки» : матеріали XIV Міжнародної інтернетконференції «INNOVATION IN SCIENCE AND TECHNOLOGY». Social Work and Education. Бостон, США, 2023. Vol. 10. No 1. P. 95-105.

499. Остропольська Є., Березовський Д., Хорошайло О. Інноваційні методики навчання студентів закладів вищої освіти в умовах дистанційної форми навчання. *ITSynergy*. 2022. № 1. С. 63-75.

500. Очкань Г. Інноваційні технології навчання : метод. посібн. Вінниця : Книга - Вега, 2016. 196с.

501. П'ятакова Г.П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі : Навч.-метод. посібн. для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 120с.

502. П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. 55 с.

503. Павленко А.Ф. Проблеми реалізації нової парадигми вищої освіти в Україні. *Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку*. Київ, 1996. Ч. 1. С. 45–57.

504. Павленко А.Ф., Стешенко С.В. Проблеми реалізації нової парадигми вищої освіти в Україні. *Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку*. Київ: Інститут педагогіки та психології, 1996. С. 12-15.

505. Павленко В. Теоретичні основи застосування проблемних ситуацій в освітньому процесу вищої школи. *Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами* : зб. наук. пр. / за заг. ред. В.Ф. Русакова, І. М. Зарішняк. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Випуск 4. С. 99 – 106.

506. Павленко Н.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інтерактивних педагогічних технологій : автореф.дис... . канд.пед.наук. 13.00.04. Київ, 2008. 21 с.

507. Паламар С., Нежива Л. Методична модель застосування доповненої реальності на уроках читання в початковій школі. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2021. № 2 (34). С. 6–13. DOI : <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.34.1> (дата звернення 15.11.2022)

508. Паламарчук В., Барановська О. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи : вектор розвитку. *Український Педагогічний журнал*. 2018. №3(вересень). С. 60–66.

509. Парадигми розвитку та тенденції реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності : монографія. [Електронне видання] / колектив авт. : Дічек Н.П., Саух П.Ю., Євтух М.Б., Бойченко М.І., Антонєць Н.Б., Загородня А. А., Шевченко С.М.; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. Н. П. Дічек. Київ : Педагогічна думка, 2022. 507 с.

510. Паршук С., Назаренко А., Кузюк І. Сучасні підходи до формування особистості засобами дидактичної гри у початковій школі. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С.І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 70-75.

511. Паршук С., Стасюк В. Використання ігрових технологій на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний

вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 75-70.

512. Пашенко Д.І. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до гуманістичного виховання учнів : автореферат дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.04. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. 36 с.

513. Педагогічна інноватика: термінологічний словник / за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2019. 384 с.

514. Педагогічна майстерність учителя початкової школи : візуалізація навчальної інформації в початковій школі : методичний посібник / О. Малихін, І. Липчевська. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с.

515. Педагогічна технологія : навч. Посібн. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокімова. Харків : Основа, 1995. 105 с.

516. Педагогічні технології : теорія та практика / М.В. Гриньова. Полтава, 2014. С. 33 – 47.

517. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник / за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

518. Петльована Л. Комунікативний тренінг як форма організації професійно-орієнтованого іншомовного навчання майбутніх фахівців у галузі економіки. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 6. С. 118-121.

519. Петрик К. Інтерактивні методи навчання як засіб формування soft skills майбутніх учителів початкової школи. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті впровадження Концепції Нової української школи* : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мелітополь, 16 вересня 2021 року / за ред. проф. Л.Коваль, А.Крамаренко, доц. О. Попової та ін. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2021. 222 с.

520. Петрик Л.В. Медіаграмотність як навичка XXI століття. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка* : зб. наук. пр. / за ред.: В.О.

Огнев'юка, Л.Л. Хоружої та ін. ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. № 27. С.100-103.

521. Петрик Л.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування медіазасобів на уроках іноземних мов : дис. ... канд.пед.наук. 13.00.04. Київ, 2020. 295 с.

522. Петрицин І. Використання навчальних мультимедійних засобів при підготовці майбутніх вчителів технологій. *Молодь і ринок*. 2011. №3 (74). С.74-77.

523. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності у позааудиторній роботі : автореф. ... канд. пед наук.13.00.04. Харків, 2007. 20 с.

524. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : монографія / В.А. Петрук. Вінниця : УНІВЕСУМ, 2006. 292 с.

525. Петухова Л.Є. Теоретико-методологічні засади формування інформативних компетентностей майбутніх учителів початкової школи : автореф. дис. ... доктора пед. наук. 13.00.04. Одеса, 2009. 44 с.

526. Пехота О. М. Освітні технології : Навч.-метод. посіб. / авт.. кол. О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.

527. Пехота О.М. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.04. Київ, 1997. 430 с.

528. Пехота О.М. Технології педагогічної освіти : мета, зміст, особливості застосування у сучасних умовах. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського*. 2013. Випуск 1.40(92). С.26-31.

529. Підготовка сучасного вчителя: інформаційно-технологічне забезпечення : монографія / За заг. ред. О.І. Огієнко. Київ-Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 223 с.

530. Підласий А.І. Педагогічні умови створення та застосування діагностичних експертних систем : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. / 04.00.04 Київ, 1995. 190 с.
531. Підласий І., Підласий А. Педагогічні інновації. *Рідна школа*. 1998. № 12. С. 3-17
532. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів : навч. посібн. Київ, 1998. 343 с.
533. Підласий І.П., Трипольська І.С. Формування професійного матеріалу як мета підготовки вчителя. *Рідна школа*. 1998. №1. С. 3-8.
534. Пінчук В.М. Інноваційні процеси – підґрунтя проектування нових освітніх технологій. *Освіта і управління*. 1997. №3. С. 19-24.
535. Пінчук В.М. Психолого-педагогічні засади впровадження інноваційних технологій у вищій школі. *Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект*: монографія / ред. НГ Ничкало. Київ : ІПППО, 1999. С. 247-255.
536. Побережна Н.О. Дидактичні умови впровадження інформаційних технологій у навчальний процес вишого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 188 с.
537. Погуляйко Т.В. Використання інноваційних технологій, їх форм, методів та прийомів на уроках початкової школи. URL : <https://vsimosvita.com/opis-dosvidu-quot-vikoristannya-innovatsiynih-tehnologiy-na-urokah-v-pochatkovi-y-shkoli-quot/> (дата звернення 15.11.2022)
538. Подорожна І. Сучасні погляди на проблему розвитку креативності сучасних вчителів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / гол. ред. М.Т. Мартинюк. Умань : ПП Жовтий О.О., 2010. Ч.1. С. 245-250.
539. Пожар Н.В. Групові форми організації пізнавальної діяльності старшокласників в умовах інформатизації навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 1999. 16 с.

540. Позінкевич Р.О. До актуалізації науково-методичних досліджень. *Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Педагогічні науки*. 2010. № 21. С. 110–115.

541. Поліхун Н.І., Постова К.Г., Сліпухіна І.А., Онопченко Г.В., Онопченко О.В. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів : методичні рекомендації. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 80 с.

542. Поліщук В., Янкович О. Організація педагогічної практики в системі підготовки вчителів у сучасній національній та зарубіжній вищій школі. 1996. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b1872993-a6b4-4f67-ace5-447b45398396/content> (дата звернення 15.11.2022)

543. Поліщук Л.П. Професійна підготовка вчителів початкової школи Англії в умовах євроінтеграції : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Житомир, 2011. 214 с.

544. Полякова О.М. Формування творчої активності майбутніх учителів у процесі розв'язання педагогічних задач : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Суми, 1999. 214 с.

545. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук. метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

546. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. 2002. 136 с.

547. Пономарьова Г.Ф., Бабакіна О.О., Беляєв С.Б. Нові технології навчання та виховання : опорний конспект лекцій. Харків. 2012. 128с.

548. Пономарьова Н.О. Педагогічні умови використання пізнавальних задач у навчанні інформатиці : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 1998. 175 с.

549. Пономарьова О. Типовий день на змішаному навчанні. URL <https://osvita.ua/blogs/87932> (дата звернення 15.11.2022)

550. Попова О.В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.01. Харків, 2002. 530 с.

551. Попович І. Психологічні Виміри соціальних очікувань особистості : монографія. Херсон : ПАТ "ХМД", 2017. 504 с.

552. Постанова про Державну національну програму «Освіта («Україна ХХІ століття»))» від 3 листопада 1993 року №896. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/ed19931103#Text> (дата звернення 27.12.2022)

553. Постанова про Порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти від 3 листопада 2011 року №1254. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/333205__333270 (дата звернення 15.11.2022)

554. Потапенко О.І., Потапенко Г.І., Кожуховська Л.П. Інноваційні технології навчання методики української мови у вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах : навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2006. 142 с.

555. Поуль В., Сазонова А., Малєєва А., Бурцева Ю., Капінус Н. Інноваційні технології супроводу реалізації базової середньої освіти в умовах реформування НУШ / за заг. ред. В.С. Поуль, А.В. Сазонової. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 108 с.

556. Початкова школа. URL : <http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?cat=73> (дата звернення 08.10.2023).

557. Про вищу освіту : Закон України про вищу освіту від 01.07.2014 р. № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 25.02.2023)

558. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. №87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/ed20180221#Text>. (дата звернення: 25.02.2021 р.).

559. Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс інноваційних технологій у сфері професійно-технічної освіти: наказ Міністерства освіти України від 26.04.2013 № 471. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0791-13#Text>

560. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки від 25 квітня 2013 року. № 466 (зі змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства освіти і науки України від 01.06.2013 р. № 660 та від 14.07.2015 р. № 761). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

561. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки від 16 жовтня 2020 р. №466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення 27.12.2022)

562. Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2003 р. № 1494. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.01.2022)

563. Про заходи МОН України по реалізації Указу Президента щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні : наказ від 29 липня 2005. № 453. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0454290-05#Text> (дата звернення 15.03.2023)

564. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. №36. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 24.04.2022)

565. Про Концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України : Постанова Верховної Ради України від 13.07.1999 р. №37. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14#Text> (дата звернення 20.05.23)

566. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 27-28. Ст. 182. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 01.06.2022)

567. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. №848 – VIII. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-naukovu-i-naukovo-tehnichnu-diyalnist> (дата звернення 29.05.2022)

568. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 16.10.2001 р. №27-28. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80/ed20011016#Text> (дата звернення 23.07.2022)

569. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. №38-39. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905> (дата звернення 23.07.2022)

570. Про освіту: Закон УРСР від 23.05.1991 р. №34. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/155510_599910 (дата звернення 21.04.2022)

571. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. №31. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 23.08.2022)

572. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 10.02.1998 р. №32. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 04.08.2022)

573. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 24.12.2023)

574. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 р. №30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення 23.08.2022)

575. Програма розвитку народної освіти Української РСР на перехідний період (1991-1995 рр.) : інформаційний збірник Міністерства народної освіти УРСР. 1991. № 15-16. С. 5-10.

576. Проект про заклади вищої освіти «Універсчек». URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/universcheck-startuvav-proyekt-pro-zakladi-vishoyi-osviti>

577. Проект Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності : Закон України від 13.10.2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/gromadske-obgovorennya-zakonoprojekt-shodo-pidtrimki-ta-rozvitku-innovacijnoyi-diyalnosti> (дата звернення 23.08.2023).

578. Прокопів Л. Інноваційні технології у форматі сучасного освітнього простору закладу вищої освіти *Доступність і неперервність освіти впродовж життя : зарубіжний досвід та національна практика* : монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. С. 57-80. (Розділ у монографії). URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/13255> (дата звернення 17. 12.2023)

579. Прокопів Л. Стинська В. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа Українських Карпат. 2020. № 22. С. 145 - 150.*

580. Прокопів Л., Бандура Л. Історіографія законодавчої бази розвитку інноваційних технологій в Україні (1991–2017 рр.). *Педагогічний альманах: збірник наукових праць. 2022. № 51. С. 248-254.* URL : <http://pedalmanac.site/index.php/main/article/view/379> (дата звернення 12.09.2023)

581. Прокопів Л., Довбенко С., Бандура Л. Історіографія дослідження проблеми інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи(XXI ст..) *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»* / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Випуск 16 (48). С. 182-189. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.26>

582. Прокопів Л., Сидорук О. Використання інноваційних технологій навчання як ефективною комунікації в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Освітні обрії. 2020. №1 С. 75-79.*

583. Професійна педагогічна освіта : системні дослідження : монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 308 с.

584. Професійний стандарт вчителя початкової школи. Реєстр професійних стандартів (Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23 грудня 2020 року, № 2736) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення 27.12.2022)

585. Пуховська Л.П. Професія вчителя у світовому освітньому просторі: статистичні характеристики. *Шлях освіти*. 2004. № 1. С. 17–20.

586. Рагозіна В.В. Формування творчих здібностей молодших школярів у процесі музичної діяльності : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1999. 199 с.

587. Радул В. Дидактичні аспекти застосування сучасних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Випуск 120. С.3-8.

588. Радул В.В. Соціолого-педагогічний словник / уклад. У.С. Гончаренко (та ін.); за заг. ред. В.В. Радул. Київ, 2004. 304 с.

589. Радул В.В. Соціолого-педагогічний словник. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.

590. Радченко О.Я. Інноваційні технології як складова освітнього середовища сучасного закладу освіти. *Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі* : колективна монографія / за заг. ред.. В.П. Кравця, Г.М. Мешко. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 70-83.

591. Радченко О.Я., Вихор С.Т. Особливості організації взаємодії між викладачем та студентами ЗВО в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. №6. С. 297-305.

592. Ратушинська А.С. Формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя початкової школи : автореф. дис. ... канд.пед. наук. 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2013. 22 с.

593. Ребенок В.М. Система підготовки майбутніх викладачів професійного навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних

технологій у процесі вивчення фахових дисциплін (транспорт). *Вісник національного університету Чернівецький колегіум імені Т. Г. Шевченка*. 2021. Вип. 13(169). С. 119-124.

594. Ребуха Л.З. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л.З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

595. Рева Ю.Ф. Дидактичні умови ефективного використання комп'ютерів у самостійній роботі школярів: дис. канд. пед. наук. 13.00.01. Кривий Ріг, 1994. 17с.

596. Регейло І.Ю. Формування естетичного ставлення до мистецтва у молодших підлітків засобами радіомовлення : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1999. 254 с.

597. Резван О.О. Методика викладання у вищій школі : навч. посібн. Вид. 2-е, доповн. та перероб. Харків, 2013. 172с.

598. Рибак І., Шахіна Ю. Інноваційні технології навчання на уроках української мови в початкових класах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Випуск 52. С. 120-124

599. Римар Л.В. Формування професійної самосвідомості майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Вінниця, 1999. 214 с.

600. Римське міністерське ком'юніке (2020). URL : https://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf (дата звернення 27.12.2022)

601. Рогульська О., Тарасова О. Технології підготовки майбутніх вчителів іноземних мов в умовах інформаційноосвітнього середовища закладів вищої освіти України. *Освітній простір України*. 2019. № 15. С. 111–123.

602. Роєнко Л.М. Ігрові навчальні технології у системі вивчення української мови. *Підготовка вчителів до використання інноваційних*

педагогічних технологій у початковій школі: монографія / за ред. О. Коберник. Умань : Сочінський М.М., 2017. С. 51-66.

603. Роєнко Л.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до впровадження сучасних педагогічних технологій. *Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи* : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Умань, 7-8 жовтня 2020 року / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти та ін.; голов. ред. О.А. Комар; редкол.: О.В. Кравчук, Т.Я. Грітченко, О.В. Лоюк та ін. Умань, 2020. С. 50-53.

604. Роєнко Л.М. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій на уроках української мови. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robot/91-tendentsiyi-suchasnoyi-pidhotovky-maybutnikh-uchyteliv-pochatkovoyi-shkoly/291-pidgotovka-majbutnikh-uchiteliv-pochatkovoji-shkoli-de-vprovadzheniya-innovatsijnikh-tekhnologij-na-urokakh-movi> (дата звернення 11.06.23).

605. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст. : монографія / за ред. С.О. Сисоєвої ; АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. Київ : ТОВ ВД «ЕКМО», 2010. 420 с.

606. Розкішний А. Шляхи вдосконалення системи вищої освіти. Порівняльний аналіз сучасних систем вищої освіти в реформуванні вищої школи України : міжнародна наукова конференція : тези доповідей / упоряд. В. Зубко. Київ : Нац. ун-т «Києво-Могилянська Академія», 1996. С. 15-17.

607. Розлуцька Г.М. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919-1939 рр.) : дис... канд. пед. наук. 13.00.01. Житомир, 2006. 276 с.

608. Розлуцька Г.М. Інноваційні технології в педагогічному процесі вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія :*

Педагогіка. Соціальна робота / редкол.: Козубовська І.В. (гол. ред.) та ін.. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 20. С. 121–123.

609. Романовський О.Г., Панфілова Ю.І. Сучасні педагогічні технології в освіті: зб. наук.-метод.праць. Харків : НТУ «ХП», 2013. 200 с.

610. Романовський О.О. Хроніка вищої освіти США (на прикладі діяльності державних і недержавних закладів). 1997. URL : https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30548/Romanovskyi_O.%20O..pdf?sequence=1 (дата звернення 24.03.2022)

611. Романцова Н.І. Наукова діяльність Михайла Грушевського в українській історіографії : дис.... док.істор.наук. 07.00.06. Київ, 2021. 686 с.

612. Романюк С.З., Романюк О.В Інноваційні технології у професійній підготовці сучасного вчителя : вітчизняний та зарубіжний досвід. *Молодий вчений*. 2019. №7.1. С.64-69

613. Ромашкіна Г. І. Шляхи створення проблемних ситуацій на уроці іноземної мови. Умань : Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини, 2015. С. 18–19.

614. Руденко Н.М. Математична підготовка майбутніх учителів початкової освіти в країнах Європи та в Україні: інтерактивний компонент е-навчання. Колективна (три і більше авторів). *Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням* : монографія / за наук. ред. д. пед. н. Т.І. Міер. Німеччина, Карлсрує, 2020. 250 с.

615. Руденко Н.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування інтерактивних технологій навчання в умовах коледжу : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2017. 290 с.

616. Рудик А.В. Професійна підготовка майбутніх вчителів математики до технологізації освітнього процесу в умовах профільної школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2021. 320 с.

617. Руднік Ю.І. Підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ. 2018. 338 с.

618. Савельєва Н.М. групові форми навчальної діяльності як засіб підвищення ефективності загально педагогічної підготовки студентів педвузу : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 1994. 212 с.

619. Савченко В., Павлюк В. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Випуск 1. С. 20-27.

620. Савченко О.Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя. *Рідна школа*. 2007. № 5. С. 5–8.

621. Савчук Б., Білавич Г., Душенко Ю. Коучинг як філософія і технологія розвитку професійної педагогічної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2019. №21. С. 82-87. DOI : <https://doi.org/10.15330/msuc.2019.21.82-87> (дата звернення 27.12.2022)

622. Савчук Б., Білавич Г. Коучинг у вищій школі : теорія, технологія, експеримент. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2022. 332 с.

623. Савчук Б., Білавич Г. Коучингові моделі розвитку освіти впродовж життя. *Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика: монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської*. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. С. 34-57.

624. Савчук Б.П., Слюсаренко Н. В., Єгорова І. В. Коучингова модель GROW: сутнісна характеристика і можливості використання в освітньому процесі ЗВО. *Педагогічний альманах*. 2022. Ч. 51. С. 57-63.

625. Савчук Б.П., Слюсаренко Н.В., Єгорова І.В. Коучингова модель GROW: сутнісна характеристика і можливості використання в освітньому процесі ЗВО. *Педагогічний альманах*. 2022. Ч. 51. С. 57-63. URL : <http://pedalmanac.site/index.php/main> (дата звернення 27.12.2022)

626. Саган О.В., Гаран М.С., Ліба О.М. Формування методико-інформатичної компетентності вчителя початкової школи. *Information Technologies and Learning Tools*. К., 2018. Vol. 65. № 3. Р. 304-315.

627. Саган О.В., Попадинець О.Г., Дутчак У.М., Шутка Л.А., Іваночко В.М., Грищук М.І., Бойко О.В. Роль новітніх технологій у підвищенні якості навчання у світлі вимог болонського процесу. *Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України*”, присвяченої 160-річчю з дня народження І.Я. Горбачевського (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Тернопіль, 15-16 травня, 2014 року. Тернопіль : ТДМУ, 2014. Ч. 1. С. 341-343.

628. Сагарда В.В. Система підготовки педагога в умовах університетської освіти : доповідь дис. ... докт. пед. наук. 13.00.01. Ужгород, 1992. 51 с.

629. Саєнко Ю. Впровадження технології критичного мислення під час вивчення навчальної дисципліни «Організація екологічного виховання у початковій школі» у майбутніх вчителів початкової школи. *Молодий вчений*. 2018. №2(54) С.640-645.

630. Самойленко П.І. Методологічні підходи до розв'язання суперечностей педагогічного процесу. *Шлях освіти*. 1999. № 2. С. 5-10.

631. Севастюк М. Педагогічне прогнозування як складова готовності вчителя до інноваційної діяльності. *Школа першого ступеня: теорія і практика*: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. 2003. Вип. 6. С.150-156 .

632. Семеняк О.Б., Фонарюк О.В., Чорниш Ю.І. Хмарні технології в змішаному навчанні: перспективи та проблеми. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 2(50). С. 205-209.

633. Седов А.О. Стан та перспективи розвитку інноваційних освітніх технологій в Україні. *Інформаційні системи в освіті*. 2008. С.122-125.

634. Синельник І.В. Управління навчальною діяльністю за допомогою комп'ютерних засобів : автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 1995. 24 с.

635. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник, 2006. 240 с.

636. Сисоєва С.О. Педагогічні технології : Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 661 с.

637. Сисоєва С.О. Педагогічні технології і професійний розвиток особистості. *Przyzywanie głębi do kręgu sków, myśli, idei i działań. Księga Jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Jósefowi Zurawowi/Wyższa szkoła pedagogiczna w Czestochowie*. 2001. С. 741-754.

638. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. Київ: Поліграфкнига, 1996. 406 с.

639. Сікорська Н. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках в початковій школі. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 79-84.

640. Сікорський П.І. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання. Львів : Каменярь, 1998. 196 с..

641. Сілакова Т.Т. Проектні технології підготовки студентів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка, Психологія*. 2017. №11. С. 153-158.

642. Січко І. Екологічна компетентність як професійна складова підготовки майбутніх вчителів початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. №7. С. 205-209.

643. Січко І. Природнича підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах модернізації освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри

початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 84-87.

644. Скасків Г.М. Ігрові технології при підготовці майбутніх учителів інформатики. *Інноваційні технології цифрової освіти у вищій та середній школі України та країн Євросоюзу*. Тернопіль. 2019. С. 181-183.

645. Скворцова С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання професійних функцій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 36-42.

646. Скворцова С.О. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя в галузі викладання математики в початковій школі. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Л. Українки*. 2010. № 14. С. 151-154.

647. Скірко Г.З., Чорна Г.В., Юрченко Т.Л., Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до професійної творчої діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74. Т.3. С. 140-144.

648. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2005. 239 с.

649. Слободяник О.В. Імерсивні технології у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2021. Вип. 201. С. 120–124. DOI : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-201-120-124> (дата звернення 27.12.2022)

650. Словник іншомовних слів /за заг. ред. О.С. Мельничука. Київ. 2007. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53410/291104.html> (дата звернення 25.02.23).

651. Словник іншомовних слів / за заг. ред.. В. Лук'янюка. 2001-23. URL :<https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%F2%E5%F5%ED%EE%EB%EE%E3%B3%FF> (Дата звернення 13.01.23).

652. Словник іншомовних слів / Уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
653. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень / авт. кол. С.П. Бибик, Г.М. Сюта; за ред. С.Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2005. 623 с.
654. Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад. : Л.М. Михайлова, О.В. Пагава, О.В. Проніна; за заг. ред. Л.М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.
655. Словник української мови : в 11 томах. Том 10, 1979. Т-Ф / редкол. : А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк. 1979. 658 с.
656. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А.В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 220 с.
657. Слупська Я.О., Шкуренко О.В. Застосування віртуальної реальності (VR) у освіті. *Молодий вчений*. 2022. №9 (109). С. 82-88.
658. Слушний О. Інноваційні технології в діяльності вчителя ХХІ століття. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. №2(106). С. 150-159.
659. Слушний О.М. Технологія «перевернутого» навчання як інноваційний засіб підвищення якості освіти. *[Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія](#)*. 2016. № 48. С. 19-23 (дата звернення 27.12.2022)
660. Слюсаренко Н.В., Кохановська О.В. Сутність та складові цифрового інтелекту особистості. *Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2020. Випуск 46. С. 40-48. DOI : <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.106>* (дата звернення 27.12.2022)
661. Сметанський М. Соціально-педагогічні умови становлення вчителя. *Рідна школа*. 1995. №5. С. 26-28.

662. Смирнова І.М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Кіровоград, 2004. 20 с.

663. Смирнова-Трибульська Є.М. Теоретико-методичні основи формування інформативних компетентностей вчителів природничих дисциплін у галузі дистанційного навчання : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.02. Київ, 2008. 44 с.

664. Смолюк І.О. Розвиток педагогічних технологій у вищих закладах освіти України : автореф. дис. ... докт. пед. наук. 13.00.01. Луцьк, 1999. 35 с.

665. Смолюк І.О. Розвиток педагогічних технологій у вищих закладах освіти України (теорія і практика) : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.01. Луцьк, 1999. 356с.

666. Смолюк С.В. Використання інноваційних технологій навчання в процесі фахової підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 48. Т. 2. С. 223-226.

667. Смолюк С.В. Організаційно-педагогічні умови становлення розвивального освітнього середовища в системі початкової освіти України(кінець ХХ-початок ХХІ ст.): дис. ... канд. Пед. наук. 13.00.01. Луцьк, 2017. 277 с.

668. Соколюк О.М. Вплив VR /AR на технології навчання й освітянські практики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 60. С. 108-116.

669. Солодка Т.В. Комп'ютерне тестування як метод контролю за результатами навчальної діяльності студентів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1995. 25 с.

670. Сорока О.В. Підготовка майбутнього вчителя до інтегративного використання образотворчого мистецтва в початковій школі : PhD Thesis ... канд. пед. наук. 13.00.04. Одеса, 2001. 21 с.

671. Сороко Н., Гаєвська О. Використання імерсивних технологій при вивченні японської мови студентами філологічних спеціальностей. *Науково-педагогічні студії*. 2021. № 5. С. 66–80. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-66-80>.

672. Соснюк О.П. Формування педагогічної готовності особистості до інноваційної діяльності : автореф. дис.... канд. психол. наук. спец. 19.00.01. Харків, 2006. 20 с

673. Соціально-економічне самопочуття громадян України: підсумки року війни (лютий-березень 2023р.). URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/sotsialnoekonomichne-samopochuttia-gromadian-ukrainy-pidsumku-oku-viiny-liutyi-berezen-2023r> (дата звернення 28.05.2023)

674. Співаковський О.В. До оцінювання взаємодії у моделі «викладачстудент-середовище». *Наука і освіта*. 2011. № 4. С. 401-405.

675. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 013 Початкова освіта для другого (магістерського) рівня вищої освіти : затв. Міністерством освіти і науки України від 08.04.2024 року №480. 17 с.

676. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : затв. Міністерством освіти і науки України від 23.03.2021 року. №357. 22 с.

677. Староста В.В. Технології інтерактивного навчання : сутність, класифікація. *Науковий вісник МНУ імені В.О, Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. №1 (64). С. 232-237.

678. Староста В.І. Використання ігрових технологій учителями : навчально-дослідницький проект педагогічної практики студентів. *Електронний збірник наукових праць ЗОІППО*. 2021. № 1(43). URL : https://www.zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip43.html (дата звернення 03.05.2022)

679. Староста В.І., Гошко О.В. Структурні компоненти готовності педагога до інноваційної діяльності. *Зб. наук. праць. ЗОШПО*. 2018. №3(32). С. 1-6 .
680. Стеблюк С.В. Інноваційні технології навчання у вищій школі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка, соціальна робота*. 2016. №20. С. 141-142.
681. Степаненко В. Соціальні особливості пандемії COVID-19 в Україні. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Інститут соціології НАН України / гол.ред. В. Ворона, М. Шульга*. Київ. 2020. Випуск 7 (21). 571с.
682. Стефаненко П.В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : автореф. дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2002. 37 с.
683. Стинська В., Карпенко О. Тренінгові технології у практиці підготовки майбутніх викладачів закладу вищої освіти. *Людинознавчі студії. Серія : Педагогіка*, 2021. №12(44), С. 172–177. Doi : <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.27> (дата звернення 03.05.2022)
684. Стинська В., Прокопів Л. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа українських Карпат*. 2020. №22. С. 145-149.
685. Столяревська А.Л. Формування інформаційної культури студентів педагогічних вузів при вивченні курсу інформатики : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Харків, 1999. 151 с.
686. Стражнікова І. В. Проблеми впровадження інноваційних технологій у процесі безперервної освіти України ХХІ століття. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. Випуск 22 С. 159-162.
687. Стражнікова І.В. Історіографія розвитку педагогічної науки у дослідженнях Західного регіону України (друга половина ХХ- початок ХХІ століття) : дис... д-ра пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 2015. 608 с.

688. Стражнікова І.В. Використання в сучасній освіті історико-педагогічного досвіду в контексті досліджень Західного регіону України другої половини ХХ – початку ХХІ століття : методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР, 2015. 72 с.

689. Стражнікова, І.В. Історіографія розвитку педагогічної науки у дослідженнях Західного регіону України (друга половина ХХ- початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 Тернопіль, 2015. 39 с.

690. Стратегічне управління інвестиціями та інноваційна діяльність підприємства : колективна монографія / автор. Кол.: І.Р. Бузько, О.В. Вартанова, Г.О. Голубенко. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2002. 176 с.

691. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні до 2032 року від 23 лютого 2022 року. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/efektivna-innovacijna-konkurentospromozhna-ekonomika-ta-zabezpechennya-visokih-standartiv-yakosti-zhittya-uryad-shvaliv-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-do-2032-roku>(дата звернення 27.02.2022).

692. Стрельников В.Ю., Брітченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

693. Стрілець С. Інновації у вищій педагогічній освіті : теорія і практика : навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів. Чернігів : ФОП Лозовий В.М, 2013. 508 с.

694. Стрілець С.І. Підготовка вчителів початкової школи засобами інноваційних технологій : монографія. Чернігів : ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2012. 380 с.

695. Стрілець С.І. Стандарти фахової підготовки у системі вищої освіти України: напрями вдосконалення. *Рідна школа*. 2012. №1-2 (січень-лютий). С.17-22.

696. Стрілець С.І. Формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук.13.00.04. Чернігів, 2017. 210 с.

697. Стрілець С.І., Запорожченко Т.П. Формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій : монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 204 с.

698. Струк А.В. Використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Том 2. С. 18-22.

699. Стрюк А.М. Система хмаро орієнтованих засобів навчання як елемент інформаційного освітньо-наукового середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Том 42. № 4. С. 150-158. URL : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/download/1087/829> (дата звернення 03.05.2022)

700. Сугейко Л.Г. Інновації у підготовці мовної особистості вчителя початкової школи. *Педагогічні науки*. 2014. №1(65). С. 367-370.

701. Суровцева Р.Ф. Підготовка майбутніх учителів молодших класів до впровадження інтерактивних методів навчання. *Вісник*. 2009. № 4. С. 65

702. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій : автореферат дис... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2005. 20 с.

703. Сухомлинська О. В. Періодизація педагогічної думки в Україні : кроки до нового виміру. *Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України. Частина 1*. Харків : ОВС. 2002. С. 37-54..

704. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічне дослідження та його «околиці». *Шлях освіти*. 2005. № 4. С. 43-47.

705. Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти : Матеріали Всеукраїнської конференції з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, Україна, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. 144 с.

706. Таланова Ж., Калашнікова С. Методичні засади викладання за дистанційною формою навчання в вищих навчальних закладах. *Психолого-*

педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі і: монографія / за заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. Київ : «Педагогічна думка», 2011. 260 с.

707. Талаш І.О. Інноваційні педагогічні технології в системі професійної підготовки вчителя початкової школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2014. №16. С. 330-334.

708. Тарангул Л., Романюк С. Використання технологій доповненої реальності в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Проблеми освіти*. 2022. Вип. 1 (96). С. 187-204. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.1-96.2022.12> (дата звернення 15.02.2024).

709. Тарасюк М., Мельник Т. Історичні аспекти педагогічних технологій. *Проблеми педагогічних технологій*. Луцьк, 1997. Вип. 1. С. 63-66.

710. Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Умань, 7-8 жовтня 2020 року / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти та ін.; голов. ред. О.А. Комар; редкол.: О.В. Кравчук, Т.Я. Грігченко, О.В. Лоюк та ін. Умань, 2020. 79 с.

711. Теоретичні та методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи : зб. наук.-метод. пр. / М-во освіти і науки України, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Навч.-наук.-виробн. комплекс «Полісся». Житомир : Євенок О.О., 2017. 259 с.

712. Теоретичні та методологічні засади впровадження інноваційних освітніх технологій у підготовку здобувачів вищої освіти. *Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти: монографія / ред.: Л.В. Барановська, Л.І. Морська. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 341 с.*

713. Терентьєва Н.О. Розвиток університетської освіти в Україні: феномен та тенденції розвитку. *Вісник Черкаського університету*. 2016. №17. С. 20-29.

714. Терентьева Н.О. Тенденції розвитку університетської освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... док. пед. наук. 13.00.01 Київ, 2016. 567 с.

715. Терлецька Л.Г. Критичне мислення як засіб розвитку вмінь учнів аналізувати та застосовувати інформацію. *Розвиток навичок критичного мислення учнів у контексті розробки стандартів освіти в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2001. С. 64-67.

716. Тимофєєва І.Б. Проблемно-орієнтоване навчання як основа формування технологічної компетентності майбутніх педагогів. *Нова українська школа: траєкторія поступу*: зб. тез доповідей ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 2 квітня, 2021 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь : МДУ, 2021. 332 с.

717. Тимченко А. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до проведення інтегрованих уроків інформатичного спрямування в умовах Нової української школи. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С.І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 87-89.

718. Тітаренко Н.Ю. Технологія формування проєктивних вмінь у майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. *Психолого-педагогічні засади проєктування інноваційних технологій викладання у вищій школі*: монографія / За заг. ред. В.П. Андрущенка, В.І. Лугового. Київ : «Педагогічна думка», 2011. 260 с.

719. Ткаченко К.О. Інтерактивні технології у підготовці вчителя початкової школи до формування комунікативних умінь в учнів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Педагогічні науки*. 2016. №1. С. 101-104.

720. Ткаченко Л.В., Хмельницька О.С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка*

формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021 р., № 75, Т.3. С. 91-96.

721. Ткаченко, У.Ю. 2020. Періодизація розвитку вищої освіти (1991-2019 рр.). *Наукові записки кафедри педагогіки.* 2020. Випуск 46. С. 53-60.

722. Ткачук Г.В., Стеценко В. П., Стеценко Н. М. Навчальне середовище як необхідна умова ефективного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів. *Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці* : матеріали II Всеукраїнської конференції, м. Київ, 28 березня, 2018 року. Київ, 2018. С. 113-115.

723. Ткачук Р.А., Остапйовська А.В. Формування готовності педагога до інноваційної діяльності. *Модернізація освіти. Наука і практика.* 2022. №3 (116). С. 40-49.

724. Товканець Г.В. Критерії і рівні готовності майбутнього вчителя до роботи з батьками учнів початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І. Кузьма. Ужгород : Говерла, 2020. Вип. 2 (47). С. 191-194.

725. Товкач І., Мойсеєнко С. Ігрова діяльність як засіб виховання дружніх взаємин у здобувачів початкової освіти в контексті «Нова українська школа». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. *Методичний вісник кафедри початкової освіти* / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 124-128.

726. Томашевська М.О. Підготовка майбутніх викладачів педагогічних дисциплін до професійної взаємодії засобами інтерактивних технологій: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Ужгород, 2020. 296 с.

727. Топольський В.О. Розвиток гнучких педагогічних технологій у вищих навчальних закладах України (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Слов'янськ, 2011. 252 с.

728. Трач Ю. VR технології як метод і засіб навчання. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3-4. С. 309-322. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_26 (дата звернення 14.05.2022).

729. Траченко І. Формування в майбутніх фахівців початкової освіти екологічно-ціннісних орієнтацій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 89-92.

730. Трегуб О. Проблемне навчання у міжпредметних зв'язках з використанням комп'ютерного супроводу у ВНЗ. *Наукові записки. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Випуск 4 (II). С. 75-79.

731. Третинник С.О. Інтерактивні методи навчання, спрямовані на розвиток критичного мислення учнів початкової школи. URL : <https://naurok.com.ua/interaktivni-metodi-navchannya-spryamovani-na-rozvitok-kritichnogo-mislennya-71606.html>. (дата звернення 14.05.2022).

732. Третяк О. Застосування інноваційних педагогічних технологій при викладанні курсу «Соціально-виховна робота». *Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі* : монографія / за заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. Київ : «Педагогічна думка», 2011. 260 с.

733. Трецько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис.... докт. пед. наук. Київ, 1999. 54 с.

734. Туркот Т. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / Т.І. Туркот. Київ : Кондор, 2011. 628 с. URL : www.libr.dp.ua/sitelibr/?idm=1&idp=23&ida=60. (дата звернення 14.05.2022).

735. Тягур Р.С. Початкова школа: диференціація навчання. *Початкова школа*. 1991. № 5. С. 49.

736. Тягун Р.С. Система роботи методичного об'єднання 70 з підготовки вчителів початкової школи до здійснення диференціального навчання учнів : дис. ... канд. пед. наук. 13.00. Київ, 1993. 156 с.

737. Указ президента про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні від 04.07.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text>(дата звернення 27.02.2022).

738. Указ Президента України про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні від 31 липня 2000 року URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000#Text> (дата звернення 27.02.2022).

739. Указ Президента України про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення 27.02.2022).

740. Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми: колект. Монографія / за ред. Л. Зашкільняка. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2004. 405 с.

741. Український педагогічний словник / уклад. С.У. Гончаренко. Київ : Видавництво «Либідь», 2001. 374с.

742. Універсальний словник-енциклопедія. 2007. URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53410-12.html> (дата звернення 25.02.23).

743. Упатова І.П. Проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до інноваційної діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Випуск 21. Т.3.С. 133-136.

744. Управління інноваціями в сучасній організації / за ред. В.А. Євтушевського. Київ : Нічлава, 2006. 359 с.

745. Урський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: методичний посібник. Тернопіль: ТОКІППО, 2005. 96 с.

746. Федорович А.В. Підготовка вчителів праці у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина XX ст.) : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Дрогобич, 2008 181 с.

747. Федорчук В.В., Аліксійчук О.С. Проектні технології у підготовці майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. №30. С. 367-383.

748. Федорчук І.І., Федорчук І.П. Нові інформаційні технології навчання, дистанційна освіта : реалії сьогодення і перспективи розвитку. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : Зб. наук. пр., у 2-х част., Ч-1 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. 486 с.

749. Федорчук Н. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до реалізації концепції нової української школи. *Нові технології навчання*. 2022. №96. С. 168-173. URL : <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/335/383>.

750. Фенцик О.М., Голяна Л.Л. Дидактичні засади застосування технології розвивального навчання на уроках української мови. URL : http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3971/1/Didactic_principles_of_application_of_technology_of_developmental_learning_in_lessons_of_the_ukrainian_language.pdf (дата звернення 18.06.2022).

751. Фенчак Л.М. Системне формування екологічної культури майбутніх вчителів початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка, соціальна робота*. 2009. Випуск 16-17. С. 96-98.

752. Філімонова Т, Фістик Є. Кейс-метод (case-study) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців початкової школи. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С.І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 98-101.

753. Філімонова Т. Технологія інтерактивного навчання – одне із важливих завдань формування умінь майбутнього учителя початкової школи. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня

2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 92-95.

754. Філімонова Т., Пишна Я. Ділова гра як інтегрована технологія навчання в процесі вивчення педагогічних дисциплін майбутніми фахівцями початкової освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С.І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 95-98.

755. Флегонтова Н.М. Словник-довідник термінів педагогічного маркетингу / за ред. Н.М. Флегонтова. Київ : Освіта України, 2008. 80 с.

756. Фоміних Н.Ю. Історичні засади застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземних мов. [URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/58492/5/Fominykh_Istory_chni_zasady_zastosuvannia.pdf;jsessionid=01F95CCA38EEDB333EEFAAB506246C03](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/58492/5/Fominykh_Istory_chni_zasady_zastosuvannia.pdf;jsessionid=01F95CCA38EEDB333EEFAAB506246C03) (дата звернення 04.03.2023).

757. Формування готовності майбутніх вчителів до інноваційної діяльності: теорія і практика : колективна монографія / авт.кол.: О.І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, К.В. Ковтун. Київ, 2016. 258с.

758. Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» : методичні рекомендації / І.В. Андрусенко. Київ : Педагогічна думка, 2020. 75 с.

759. Франчук Т., Мельник О. Проектні технології в умовах дистанційного формату професійної підготовки вчителя. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2023. № 1 (8). С. 95-106.

760. Фрицюк В. Теоретичні і методичні засади підготовки педагогів до безперервного професійного саморозвитку : дис. ... док. пед. наук. 13.00.01. Вінниця, 2017. 532с.

761. Хайчіна Ю. Словник педагогічних термінів від К до Я. [URL:://www.model.poltava.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=57](http://www.model.poltava.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=57)

[9:2012-12-18-17-32-37&catid=102:2012-11-21-09-00-45&Itemid=427](https://doi.org/10.21202/2541-7713.2022.03.02.022)

(дата

звернення 03.02.2022).

762. Халілова Ф.С. Система підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання інформаційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис.... канд. пед. наук. 13.00.04. Сімферополь, 2010. 20 с.

763. Хвашевська О., Заміуська О. Сучасні педагогічні технології підготовки майбутнього вчителя початкової школи в контексті НУШ. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. № 8(2). С. 51-61.

764. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 360 с.

765. Хомич Л.О. Парадигмальний період як концептуальна основа вищої педагогічної освіти. *Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності* : зб. наук. праць / за заг. ред. І.А. Зязюна; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ-Харків : НТУ «ХП», 2009. С. 172-178.

766. Хомич Л.О. Підготовка майбутніх учителів в умовах особистісно орієнтованого навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: Зб. наук. пр., у 2-х част., / редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. Ч.1. 486 с.

767. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкової школи : теорія і практика : монографія. Київ : Магістр-5, 1998. 200 с.

768. Хомич Л.О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкової школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 1999. 42 с.

769. Хомич Л.О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкової школи : дис. ... доктора пед. наук. 13.00.04. Київ, 1999. 408 с.

770. Хомяк О.В., Кірюхіна М.В., Кошева Ю.В. Запровадження європейських інновацій при викладанні соціально-гуманітарних дисциплін у ВНЗ авіаційного профілю. *Бізнесінформ. Освіта і наука*. 2022. №1. С.179-184.

771. Храбан К. Формування мовної компетентності в учнів початкової школи засобами розвивального навчання. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 101-106.

772. Хроленко М.В. Формування екологічної свідомості майбутніх вчителів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2007. 223 с.

773. Царенко І.Л. Визначення компонентів готовності майбутніх учителів технологій до інноваційної діяльності. *Наукові записки*. 2010. Випуск 11. С. 158-161.

774. Царенко І.Л. Інноваційно-педагогічні технології у системі підготовки майбутніх учителів з безпеки життєдіяльності : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2010. 255 с.

775. Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem». Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://ciot.pnu.edu.ua/> (дата звернення 21.03.2023)

776. Цись О.О. Дидактичні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій в організації самостійної навчальної діяльності студентів технологічно-педагогічних спеціальностей : дис. ... док. пед. наук. 13.00.09. Тернопіль, 2018. 300 с.

777. Цьома Н.С. Сутність та структура критичного мислення. Гуманізація навчально-виховного процесу. Словянськ, 2019. № 4 (96). С. 207-221.

778. Цьось А.В. Диференційований підхід в процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури : дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 179 с.

779. Цюняк О. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість сучасного учителя. *Професійна і неперервна освіта: Польсько-український науковий щорічник*. Варшава, 2020. С. 137–149.

780. Цюняк О. Формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності засобами тренінгових технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2020. №1(21). Частина 2. С. 152-157.

781. Цюняк О.П. Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти. *Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат* : монографія / за наук. ред. д. п. н. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2019. С. 235–258.

782. Цюняк О.П. Компетентнісний підхід в основі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор* : монографія / за наук. ред. д.п.н. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2018. С. 117-130.

783. Цюняк О.П. Освітнє середовище та його роль у системі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності : монографія / за наук. ред. д.п.н. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2019. 19 с. (розділ у монографії)

784. Цюняк О.П. Професійна підготовка майбутніх вчителів початкової школи в умовах цифрової трансформації освіти : монографія. Івано-Франківськ, 2021. 316 с.

785. Цюняк О.П. Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: теоретичні і методичні засади : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2020. 335 с.

786. Цюняк О.П. Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності : дис. док. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2020. 517с.

787. Чабан О. Використання цифрових технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19*: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ.

семінару, м. Київ, 2 березня 2021 року / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2021. С.108-111.

788. Чайка В.М., Шишак А.М. Діджиталізація початкової освіти: проблеми і перспективи. *Педагогічний альманах*. 2021. Вип. 50. С. 38–47. DOI : <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.301>

789. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

790. Червінська І.Б. Кластерний підхід до розвитку інноваційних закладів освіти. *Педагогічна освіта. Теорія і практика*. 2021. №31(2-2021). С. 94-104.

791. Червінська І.Б. Педагогічна мобільність учителя початкової школи у добу змін та трансформацій. *Педагогічні інновації в початковій школі : матеріали науково-методичного семінару / відп. ред. М.П. Оліяр*. Івано-Франківськ : НАІР, 2017. С. 57-73.

792. Червінська І.Б. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до створення цифрового контенту для навчання молодших школярів. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: збірник наук. праць*. 2021. Вип. 2(27). С. 14-21.

793. Червінська І.Б. Шляхи підвищення медіаграмотності сучасного педагога. *Інноваційні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник*. ІваноФранківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С.42 - 62.

794. Червінська І.Б., Никорак Я.Я. Медійна грамотність педагога як інноваційний потенціал розвитку нової української школи : збірник матеріалів V Всеукраїнської науковопрактичної конференції з міжнародною участю «Інновації в початковій освіті : проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення, м. Полтава, 09-10 червня 2022 року. Полтава, 2022. С.68-73

795. Черненко Г.М. Інноваційні підходи у підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Науковий огляд*. 2015. №3(24). С. 1–9.

796. Чернякова О.І. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування мультимедійних технологій у професійній

діяльності : автореферат дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2017. 22 с.

797. Черняхівська А.В Застосування інноваційних технологій у навчальному процесі мало чисельної школи. Ізмаїл. 2018. URL : <https://naurok.com.ua/naukova-robota-zastosuvannya-innovaciynih-tehnologiy-u-navchalnomu-procesi-malochiselno-shkoli-80009.html>.(дата звернення 03.03.2023).

798. Чигринов В.І. Про перехід до багатоступеневої освіти у Харківському державному університеті. *Науково-методичні аспекти вдосконалення вузівської освіти в умовах багатоступеневої підготовки фахівців*: матеріали науково-методичної конференції, м. Харків, 25-26 березня 1992 року / за ред.. У.І. Чигринов. Харків : ХДУ, 1992. С. 6-13.

799. Чичук В.М. Нові підходи до підготовки вчителів початкової школи у контексті євроінтеграційних процесів. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки*. 2011. № 8(2). С. 294-299.

800. Чубко О.П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_37 (дата звернення 04.05.2022).

801. Чумак О. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність». *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип.36. С. 152-165. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgzdia_2009_36_16 (дата звернення 04.05.2022).

802. Шайбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність : підручник для вчителів / перекл. з англ. С. Дьома; за заг. ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.

803. Шакотько В.В. Методика використання ІКТ у початковій школі : навч.-метод. посібник / В.В. Шакотько. Київ: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2008. 128 с

804. Шанскова Т.І. Розвиток критичного мислення майбутніх вчителів початкової школи Нової української школи у процесі професійної підготовки в

ЗВО. *Розвиток критичного мислення майбутніх учителів початкової школи Нової української школи у процесі професійної підготовки в ЗВО*. 2022. С. 142-146. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/35928> (дата звернення 07.08.2023)

805. Шапошнікова І.М. Підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів початкової школи до проектування уроку : дис... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1993. 149 с.

806. Шапошнікова І.М. Теоретичні засади забезпечення фахової підготовки вчителя початкової школи. *Наукові записки: зб. Наук. статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : НПУ, 2001. Вип. 38. С. 131–137.

807. Шапран О.І. Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2008. 40 с.

808. Шапран О.І. Сучасний психолого-педагогічний словник / за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я.М., 2016. 473с.

809. Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті дорослих. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. Випуск 45. С. 85-89.

810. Швардак М.В. Проблемне навчання в умовах сучасної школи. *Фізико-математична освіта*. 2017. Випуск №1. С. 124-127.

811. Шевельова О.Б. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. №2. С. 287-291.

812. Шевнюк О.Л. Формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя : дис.... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1995. 149 с.

813. Шевченко Л.С. Визначення педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності методом «морфологічний аналіз». *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в*

підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2020. Випуск 56. С. 161-172.

814. Шевченко Л.С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності: дис. док. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2019. 704 с.

815. Шендерук О.Б. Аналіз вищої освіти України кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Соціальні робота. Соціальна педагогіка.* Київ, 2014. Серія 11. С. 70-76.

816. Шендерук О.Б. Тенденції розвитку вищої освіти України. 2014. № 4 (38). С.75-84.

817. Шерудило А.В. Сутність та класифікація інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. *Педагогічна освіта: теорія і практика.* 2015. Випуск 18. С. 442-448.

818. Шерудило А.В. Сутність, зміст, структура і функції інноваційної діяльності вчителя в умови модернізації педагогічної освіти. *Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: компетентнісний та інтегрований підходи:* монографія / за наук. ред. Л.Я. Бірюк. Суми : Вінниченко М.Д., 2019. С. 245-269.

819. Шиман О.І. Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи. 2005. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5999> (дата звернення 07.08.2023)

820. Шитий С.І. Органи управління освітою народної республіки доби української центральної ради: автореф. дис... канд. юрид. наук. 12.00.01. Київ, 2014. 15с.

821. Шишкіна М.П. Хмаро орієнтовано освітнє середовище навчального закладу : сучасний стан і перспективи розвитку досліджень. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2013. № 5 (37). URL : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/903/676> (дата звернення 03.01.2024)

822. Шиян Н.І. Технологія модульно-рейтингового навчання у вищій педагогічній школі : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Полтава, 1999. 165 с.

823. Шиян Н.І. Технологія модульно-рейтингового навчання у вищій педагогічній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Полтава, 1998. 18 с.

824. Шкабаріна М. Розвиток педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Рівне, 2018. 279 с.

825. Шквир О. Теоретичні засади ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень: дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2018. 572 с.

826. Шквир О., Дудчак Г., Казакова Н. Ступенева підготовка майбутніх учителів початкової школи у контексті професійного стандарту «Вчитель початкової школи закладу загальної середньої освіти». *Молодь і ринок*. 2021. №1/187. С. 44-50.

827. Шквир О.Л. Теоретичні і методичні засади ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень : дис. ... докт. пед. наук. 13.00.01. Житомир, 2018. 532 с.

828. Школа О.В. Критерії періодизації та основні періоди розвитку методичної думки з фізики в Україні. URL : <http://conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php>.

829. Шкуренко О. Використання хмарних технологій під час підготовки вчителя початкової школи. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2019. Випуск 1. С. 152-162.

830. Шляхи активізації пізнавальної діяльності в процесі лекцій. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : науково-методичний зб. Слов'янск, 1997. – Випуск 2. С.6-10.

831. Штельмах Г.Б. Про готовність вчителя іноземних мов до роботи в початковій школі. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2010. Випуск 28. С. 276-280.

832. Штепа О.Г. Рольові ігри в системі формування професійної мовленнєвої майстерності педагога: дис.... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1996. 181 с.

833. Шубіна І. Особливості використання методу проекту у вищій школі. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ : ВІКНУ, 2009. Вип. №22. С. 193-199.

834. Шустова Н.Ю. Місце і роль інтернет технологій у системі професійного самовдосконалення вчителя молодших класів. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2016. №1. С. 72-77.

835. Яблонський В.А. Вища освіта України на рубежі тисячоліть : Проблеми глобалізації та інтернаціоналізації / В.А. Яблонський. Київ, 1998. 228 с.

836. Яворська Т.М. Інноваційні технології та методи навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців інформаційно-бібліотечної сфери. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С.101-107.

837. Якименко С., Білоус Ю., Ніколаєва Ю. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи як науковопедагогічна проблема. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С.І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Випуск 11. С.110-114.

838. Якименко С., Наконечна В. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх фахівців початкової школи у контексті реалізації концепції «Нова українська школа». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 106-110.

839. Янкович О., Бендарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

840. Янкович О.І. Розвиток освітніх технологій у теорії та практиці вищої педагогічної освіти України (1957-2005) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 2009. 42 с.

841. Яремчук Н. Імерсивні технології у професійній дистанційній підготовці вчителів початкової школи. *Counting professional education: theory and practice (Series:Pedagogical Science) Issue*. 2022. № 4(73). С. 61-68.

842. Яремчук С.В. Формування професійно-психологічної спрямованості особистості майбутнього вчителя : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 1999. 216 с.

843. Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с

844. Ярошик Я.В. Інноваційні технології в системі освіти України. 2020. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf/>.

845. Ярошинська О.О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : монографія / О.О. Ярошинська ; М-во освіти і науки України, Уман. держ. пед. ун-т. Умань : Жовтий О.О., 2014. 456 с.

846. Ясь О. Цивілізаційні дискурси світової та української історіографії: монографія / за наук. ред. О.О. Салати. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2017. 288 с.

847. Яценюк Н.І. Готовність майбутніх учителів іноземної мови до формування у молодших школярів іншомовної комунікативної компетенції засобами підручника. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Психологія і педагогіка*. 2014. № 30. С. 138-141.

848. Яцик Т.О., Степанюк В.В. Словник коротких термінів з педагогіки. Луцький фаховий педагогічний коледж КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2022. 50 с.

849. Ящун Т.В. Прогнозування якості навчально-пізнавальної діяльності студентів за методом групового врахування аргументів : зб. наук. праць Харківського державного педагогічного університета. *Педагогіка та психологія*. 1999. Вип. 14. С. 105-108.

850. Bilavych H., Bakhmat N., Pantyuk T., Pantyuk M., Savchuk B. Preparation of Primary School Teachers for Communicative and Rhetorical Activity in School in the Context of Their Practical Training. Strategies for Policy in Science and Education. Volume 30, Number 2. 2022. pp. 147-164.

851. Biljakowska O. Soft skills» як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя. *Uniwersytet Humanistyczno-przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie. Rocznik Polsko-Ukraiński*, 2018, 20 : 175-185.

852. Bilousova N, Hordiienko T, Demchenko N., Filonenko O., The organisation of educational space in the new Ukrainian school. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment, Volume 8, No. 3, 2020*, pp. 270-279.

853. Blyznyuk T. Educational innovations and technological advancement in English language teaching: training teachers for NUS . *Цифрова освіта: збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 261-269.*

854. Blyznyuk T. Formation of teachers' digital competence: domestic challenges and foreign experience. *Цифрова освіта : збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С.144-151.*

855. Bonnie B. Innovation in the professional preparation of foreign language teachers. *Bulletin of the Illinois Foreign Language Teachers Association*. 1992. № 1. P. 20-27.

856. Budas I. Assessment of Foreign Language Proficiency in Problem-Based Learning. *European Humanities Studies : State and Society*, 2016. № 4. P. 71-81.

857. Budnyk O. Theoretical principles of using STEAM-technologies in the preparation of the teacher of the New Ukrainian school. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2018. №5(1). P. 23-30. DOI : 10.15330/jpnu.5.1.23-30.

858. Budnyk O., Matveieva N., Fomin K., Nazarenko T., Kalabska V. Preparation of future teachers for the introduction of digital innovation in a rural school: problems and prospects. Revista Brasileira De Educação Do Campo, 2021. 6, e13124. DOI : <https://dx.doi.org/10.20873/uft.rbec.e13124> (дата звернення 15.01.2024)

859. Bykov V. Yu., Spirin O.M, Pinchuk O.P. Problems and tasks of the modern stage of informatization of education, Scientific support for the development of education in Ukraine: current issues of theory and practice (to the 25th anniversary of the NAPS of Ukraine) Collection of Science works. Kyiv: Sam Publishing House, 2017. P. 191-198

860. Chervinska I., Budnyk, O., Zozuliak-Sluchykh, R.&..Modern digital distance learning technologies: challenges of future teacher training. Revista Inclusiones. Vol: 8 num. 1. (2021). P. 41-53.

861. Education Technology. Directorate of Distance Education Tripura University. Vikas Publishing House. Retrieved from URL : <https://tripurauniv.ac.in/Content/pdf/StudyMaterialsDetail/MA%20Education%201st%20Semester/EDCN-704C-Educational%20Technology.pdf>.

862. Glossary of educational technology terms (1986). Paris : UNESCO. 243. Retrieved from URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000071833> (дата звернення 15.03.2022)

863. Hubbard L. RoneThe techology of study New Era Publications. 1994. 46 p.

864. Hakman A., Andrieieva O., Kashuba V., Bezverkhnia H., Tsybulska V., Maievskiy M., Osadchenko T., Semenov A., Kljus O., Tsiuniak O., Nikula, N., Tomenko O. Factors of future teachers' motivation formation for the physical improvement. Baltic Journal of Health and Physical Activity 2021; Supplement (2): 33-42 Journal of Gdansk University of Physical Education and Sport. -ISSN 2080-

9999 DOI : <https://10.29359/BJHPA.2021.Suppl.2.04>. (Web of Science) (дата звернення 15.01.2024)

865. Hansen K.P. Einleitung Kulturbegriff und Methode; der stille Paradigmenwechsel in den Geisteswissenschaft / K.P. Hansen. Tübingen, 1993. S.6-7.

866. Huang R.J., Spector M., Yang J. Educational Technology. A Primer for the 21st Century. *Springer Nature Singapore Pte Ltd.* 2019. 248 p.

867. Kachak T. Boom in distance learning during the coronavirus pandemic: challenges and possibilities. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian national university. Scientific edition. Series of Social and Human Sciences.* 2021. 8, no. 1 (2021), p. 90-98.

868. Kachak T., Blyznyuk T., Budnyk O., Lemko H. Development of future teachers' media literacy: model of integration of media education into academic courses. *Revista Inclusiones. Volumen 8–Número Especial – Abril / Junio 2021 pp.* 115-129. ISSN 0719-4706.

869. Khimchuk L. Use of pedagogical interactive technologies in training primary school teachers. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. Випуск 31. Том 4. С. 196-200.

870. Kirdan O., Kovalenko N., Miloradova N., Sabat N., Kovalchuk O., Hirnyak A. Psychological and Pedagogical Cooperation as a Factor in Increasing the Level of Tolerance for Innovation. *International journal of computer science and network security.* 2021, VOL. 21 № 12, pp. 684-688.

871. Kokhanovska O.V., Dovhyi O.Ya. Organization of educational cooperation in a digital educational environment in mathematics lessons in primary school. *Гірська школа Українських Карпат.* 2022. №26. С. 75–79. DOI : <https://doi.org/10.15330/msuc.2022.26.75-79> (дата звернення 29.12.2023)

872. Korzh-Usenko L., Kuznetsova O., Pryma V., Cheryshchuk Y., Riabinina O., Cherniakova O. Distance learning as an educational technology: development prospects and challenges of today. *Laplage em Revista (International),* 2021. Vol.7. n. 3B. P. 518–526.

873. Kryshchanovych M., Nevmerzhytska O., Teletska L., Yankovska I., & Shosh K. Professional competence of future primary school teachers in the context of the covid19 pandemic. *Laplage em Revista*. 2021. Vol. 7. № 3A. Pp. 463-469. URL : <https://pesquisa.bvsalud.org/global-literature-on-novel-coronavirus/2019ncov/resource/en/covidwho-143124> (дата звернення 21.01.2024)
874. Kushnir V., Rozhkova N. Models of the learning situations from the positions of the theory of activity in different types of training. *КДПУ ім. В. Винниченка*. 2013. 392 с.
875. Osypova N., Kokhanovska O., Yuzbasheva G., Kravtsov H. Implementation of Immersive Technologies in Professional Training of Teachers International Conference on Information and Communication Technologies in Education, Research, and Industrial Applications. 2020. P. 68-90.
876. Pantiuk T., Nevmerzhytska O., Pahuta M. Values of professional activity of future teachers in changing social and political conditions *Society. Integration. Education*. Volume I. Higher education. Rēzekne, 2019. P. 421-431. URL : <https://doi.org/10.17770/sie2019vol1.3890> (дата звернення 15.01.2024)
877. Prokopiv L. New information technologies as a means of intensification of students' scientific and research activities. *Contemporary technologies in the educational process. monografia*. Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 97–10.
878. Sultanova L., Tsiuniak O., Milto L., Zheludenko M., Lyktei L., Petrenko L., Uchitel A. The potential of Google Classroom web service for lecturers of higher educational establishments under pandemic conditions. 4.0 International (CC BY 4.0). 2021. S. 346–365
879. Sultanova, L., Khomych, L., Tsiuniak, O., Romaniuk, O. Structural and functional model of developing pedagogical skills of teachers of economics in Master's degree programmes. ICHTML 2021: SHS Web of Conferences 104. 2021, 1-10. URL:<https://doi.org/10.1051/shsconf/202110402013> (Web of Science).
880. Tsiuniak O., Myhovych I., Khomych L., Noskova M., & Kopchuk-Kashetska M. Using Distance Learning in the Process of Professional Training in the

Context of the COVID-19. Pandemic. Postmodern Openings, 12(4)., 2021. S.389–400.

881. Tsiuniak O., Pyslar A., Lialiuk G., Bondarenko, V., Kovtun, O., Los O. & Popovych I. Research of interdependence of variables and factor structure of masters' readiness for innovative pedagogical activity. *Revista Inclusiones*, 2020. Num. 3. Vol. 7/ S. 427–452

882. Tsiuniak O., Rozlutska G., Sokol M., Hvozdyak O., Hirniak S., Nevmerzhytska O., Chubinska N., & Hevko V. The formation of future teachers professional readiness to innovation activity by means of digital technologies. *Revista De Investigaciones Universidad Del Quindío*, 2022. Vol. 34(S2). P. 136–143.

883. Zhorova I., Kokhanovska O., Khudenko O., Osypova N., Kuzminska O. Teachers' training for the use of digital tools of the formative assessment in the implementation of the concept of the New Ukrainian School. *Educational Technology Quarterly* [Online], 2022(1), pp.56–72. Available from : <https://doi.org/10.55056/etq.11> (дата звернення 18.09.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях України

1. Бандура Л. Сутність інноваційних технологій навчання у сучасній літературі. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ. 2018. №19. С. 9-12

DOI: <https://10.15330/msuc.2018.19.10-12>

URL: <https://lib.pu.if.ua:8080/handle/123456789/8203?locale=en>

2. Бандура Л. Педагогічні умови використання інноваційних технологій в освітньому процесі ЗВО. *Молодь і ринок*. 2020. Випуск №1(180). С. 180-184

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.196220>

URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/196220/196472>

3. Прокопів Л.М., Бандура Л.Р. Історіографія законодавчої бази розвитку інноваційних технологій в Україні (1991-2017pp). *Педагогічний альманах*. Наукове фахове видання. Херсон. Випуск 51. С.248-254.

DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.379>

URL: <https://pedalmanac.site/index.php/main/article/view/379/309>

4. Прокопів Л., Довбенко С., Бандура Л. Історіографія дослідження проблеми інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (XXI ст.) *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»* / ред. кол. М. Чепіль (головний редак- тор) та ін. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Випуск 16 (48). С. 182-189.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.26>

URL: <http://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/395>

5. Бандура Л. Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів: практико-орієнтований підхід (2017-2023). *Інноваційна педагогіка*. 2024. №68. Том 1. С. 93-96.

URL: https://innovpedagogy.od.ua/archives/2024/68/part_1/19.pdf

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.17>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Бандура Л. Інноваційні технології в сучасній літературі. Тези всеукраїнської інтернет-конференції «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття», м. Івано-Франківськ, 7 березня 2019 року. Івано-Франківськ, Кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика. ДВНЗ « Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

URL: <https://bit.ly/4ai7HZU>

2. Бандура Л. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів (початок XXI ст.). – «Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика» : збірник тез доповідей науково-практичної інтернетконференції з міжнародною участю, м. Івано-Франківськ, 17 травня 2022 року. Івано-Франківськ, С.137-142.

3. Бандура Л. Характеристика найпоширеніших інноваційних інформаційних технологій дистанційної підготовки вчителів молодших класів. - Тези науково-практичної конференції «Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний виміри» : збірник матеріалів IV Міжнародної науковопрактичної конференції, м. Івано-Франківськ, 22-23 листопада 2022 року. М. Івано-Франківськ, 2022. С. 10-13

4. Бандура Л. Імерсивні технології у підготовці вчителів молодших класів. Матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти». Київ. 24.03. 2023 р. С. 31-135. URL:<https://kkibp.edu.ua/images/2021/12.03.2021.pdf>

5. Бандура Л. Історіографія застосування інноваційних технологій дистанційного навчання у підготовці вчителів початкових класів(початок XXI ст). Матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної онлайн-конференції здобувачів вищої освіти різних рівнів «Розвиток сучасної науки та освіти в Україні та зарубіжжі: історія, інновації, перспективи. Івано-Франківськ. 27. 04. 2023 р. С. 9-12.

6. Бандура Л. Особливості застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів у працях українських науковців (2017-

2023) Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Innovations in education: prospects and challenges of today», м. Софія, Болгарія, 16-19 січня 2024 року. Софія, Болгарія, 2024. С. 207-210.

URL: <https://isg-konf.com/innovations-in-education-prospects-and-challenges-of-today/>

Наукові праці, які додатково відображають результати дослідження

1. Бандура Л. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів. *Колективна монографія. Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід і національна практика*. Івано-Франківськ, НАІР. 2022. С. 179-195. ISBN 978-617-8011-39-0

URL: <https://surl.li/smuke>

Додаток Б

Значення поняття «інновація» у різних за сферою використання словниках

№	Назва словника, рік	Автор	Тлумачення поняття «інновація»
1.	Словник іншомовних слів, 2000	Морозов С. Шкарапута Л.	1. Нововведення в галузі економіки, техніки тощо на основі досягнень науки і передового досвіду. 2. Нове явище в мові
2.	Соціолого-педагогічний словник, 2004	Радул В.	Це запровадження нових форм організації праці й управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, а й їхню сукупність.
3.	Великий тлумачний словник, 2005	за ред. Бусел В.	1.Нововведення. 2.Комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів
4.	Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання, 2005	Бибик С.	1.Нововведення, новизна. 2. Новотвір.
5.	Економічний словник, 2006	Осовська Т., Юшкевич О.	1.Нововведення, новинка. 2. Втілення нових форм організації праці й управління, що охоплюють не тільки окреме підприємство, а й їх сукупність, галузь.
6.	Словник іншомовних слів, 2010	Романець М	1.Нововведення, запровадження нового звичаю, правила і т. ін. 2.Нова думка, ідея, реформа, процес, орієнтовані на створення, розвиток і якісне удосконалення нових видів виробів, технології, організаційних форм.
7.	Термінологічний словник «Інноваційна діяльність вчителя», 2016	За ред. Огієнка О.	Нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісного нового, використання відомого в інших цілях.

Продовження дод. Б

8.	Педагогічна інноватика: термінологічний словник, 2019	За ред. Шапран О.	Нововведення, тобто цілеспрямовані зміни, які вносять у середовище впровадження нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи з одного стану до іншого.
9.	Словник педагогічних та психологічних термінів, 2019	Укладачі: Несторук А., Кокоріна Л.	Комплексний процес створення, розповсюдження і використання нового практичного засобу (нововведення) в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень.
10.	Словник термінів і понять сучасної освіти, 2020	Михайлова О., Пагава О., Проніна О.	Якісна зміна структури й змісту освітніх програм, форм і методів організації освітнього процесу, системне, комплексне застосування інноваційних технологій.
11.	Короткий словник педагогічний термінів, 2021	Уклад. Колодій І.	Нові форми організації праці та управління, нові види технологій, як і охоплюють не тільки окремі установи та організації, а й різні сфери.
12.	Словник термінів з педагогіки, 2022	Яцик Т.	Нова форма організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установи та організації, а й різні сфери.

Розуміння сутності поняття «технологія» у науковій літературі

№	Назва словника	Тлумачення поняття «технологія»
1.	Академічному тлумачному словнику української мови, 1979	«сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого– небудь» [655, с. 106.]
2.	Англо– український словник вибраної лексики, 1998	«1. Техніка. 2. Технологія (механічна і хімічна переробка продукції» [10, с. 249].
3.	Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005	«сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь; навчальний предмет, що викладає ці знання, відомості; сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, надання послуг тощо» [106, с. 1448].
4.	Словник професійної педагогіки, 2006	«сукупність методів, допоміжних пристроїв обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, матеріалу, що застосовуються у процесі виробництва продукції; спосіб реалізації людьми конкретного складного процесу шляхом розділення його на систему взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються більш менш однозначно і мають за мету досягнення високої ефективності» [656, с. 187].

5.	Етимологічний словник української мови, 2006	«мистецтво, майстерність, уміння» [221,с. 563]
6.	Словник іншомовних слів» Лук'янюка В., 2007	«1. Сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого– небудь. 2. Сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо. 3. розм. застосування наукових знань для вирішення практичних завдань [651].
7.	Словнику іншомовних слів Мельничука, 2007	«це сукупність способів переробки матеріалів, виготовлення виробів і процеси, що супроводять ці види робіт» [650].
8.	Універсальному словнику–енциклопедії, 2007	«знання про перетворення сировини у напівфабрикати й вироби, також метод їх виготовлення; залежно від виду отриманих продуктів розрізняють т. паперу, гуми, машинобудування та ін.; залежно від оброблюваних матеріалів – т. сталі, дерева, а від використаних методів – т. хімічну, механічну та ін.» [742].
9.	Тлумачному словнику з інформаційно–педагогічних технологій Крупського Я. та Михалевича В., 2010	«мистецтво, майстерність, уміння й сукупність методів обробки; сукупність прийомів, застосовуваних у будь–якій справі; сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, надання послуг тощо» [378, с. 71].
10.	Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник, 2016	«чинник внутрішнього середовища організації: поєднання кваліфікованих навичок персоналу, обладнання, інфраструктури, інструментів та відповідних технічних знань необхідних для порведення бажаних перетворень матеріалів, інформації, людей» [272].

Додаток В.1

Аналіз фахових видань на кількість праць, що стосуються проблеми дослідження

Назва фахового видання	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Підсумки	Примітки
	Кількість наукових праць, що стосуються проблеми дослідження								
Інноваційна педагогіка	8	9	35	43	41	45	47	Збільш. у 7 разів	Збільшилась кількість публікацій про цифрові технології
Перспективи та інновації науки	–	–	–	–	12	45	51	Збільш. у 4 рази	Збільшилась кількість публікацій про цифрові технології
Актуальні питання гуманітарних наук	4	8	6	14	19	25	29	Збільш.у 7 разів	

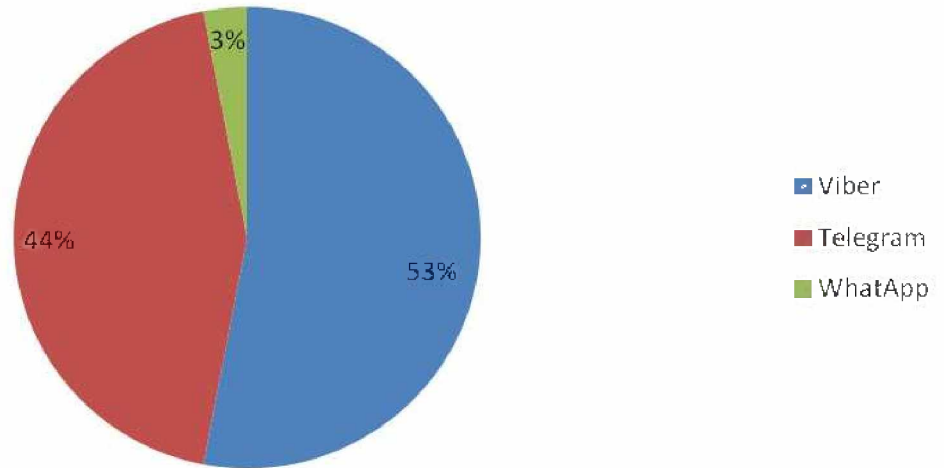
Різні підходи до розуміння терміну «дистанційне навчання»

№	Автор/Джерело	Тлумачення «дистанційне навчання»
1.	В. Кухаренко (2002)	«це одержання освітніх послуг без відвідування навчального закладу за допомогою сучасних інформаційних технологій» [389, с. 135].
2.	І. Масик, З. Масик, А. Ново, А. Кудумович (2005)	«будь-який освітній чи навчальний процес або систему, в якій викладач або інструктор географічно чи в часі віддалений від учнів; або в якому студенти відділені від інших студентів чи освітніх ресурсів» (Masic I., Novo A., Kudumovic M., Masic Z. E– learning at Medical Faculty of University of Sarajevo 2005. Vol. 13 (3). P. 132—135).
3.	В. Биков (2008)	«форма організації й реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (на відстані, що не дає змоги і не передбачає безпосередньої навчальної взаємодії учасників «віч-на-віч», коли учасники територіально перебувають за межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії, і коли у процесі навчання їхня особиста присутність у навчальних приміщеннях закладу не є обов'язковою)» [219, с. 191].
4.	Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти. Монографія (2019)	«це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається, в основному, за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу – педагогів і учнів (студентів, слухачів) у спеціалізованому інформаційному середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій і засобів» [195, с.43]
5.	Л. Ткаченко, О. Хмельницька (2021)	«дистанційне навчання – це цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та здобувача вищої освіти, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані» [720, с. 92].
6.	К. Біницька. К. Доленко (2022)	«це одна із форм організації освітнього процесу, при якому усі або частина занять здійснюється з використанням сьогоденних інформаційних технологій при територіальній віддаленості вчителя й учнів» [53, с.256].

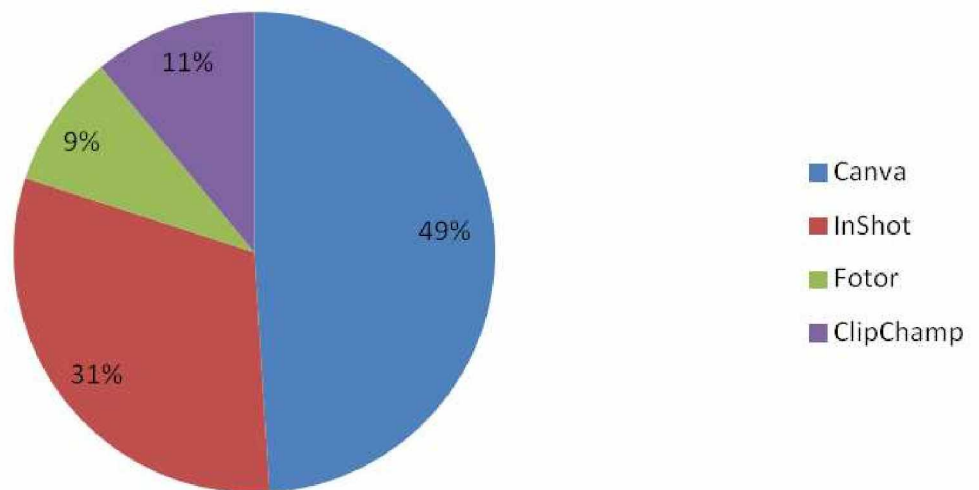
Додаток Д

Цифрові технології у підготовці майбутніх учителів початкової школи

Найчастіше застосовувані мобільні додатки серед викладачів ЗВО

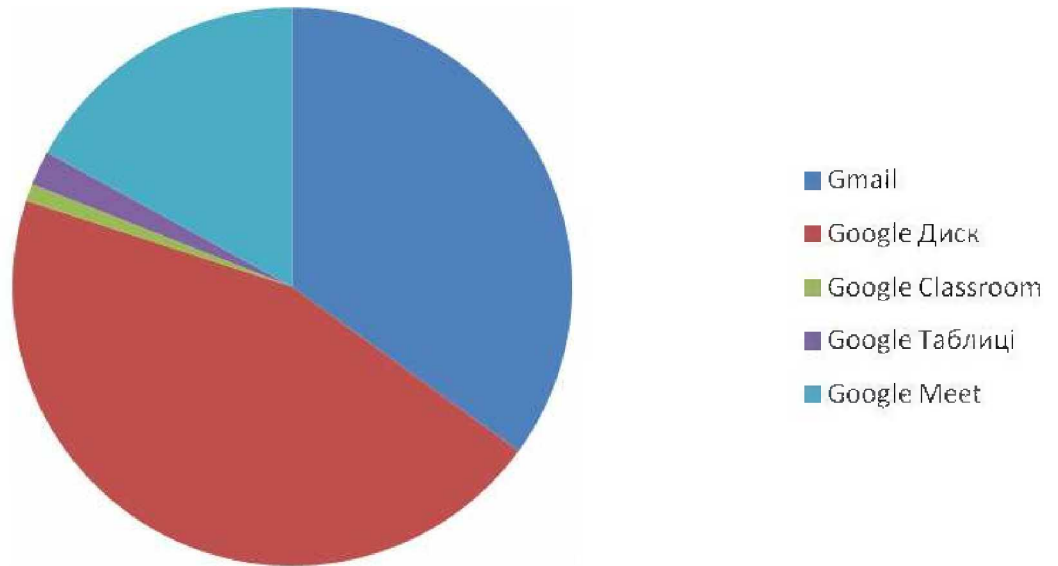

Найчастіше застосовувані редактори серед викладачів ЗВО (додатки та платформи)

продовження дод. Д

*Найчастіше застосовувані онлайн-інструменти
серед викладачів ЗВО*

Опитування викладачів щодо застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів

1. Чи використовували ВИ комп'ютерні інноваційні технології у підготовці вчителів до появи Covid– 19?

- а) Так б) Ні

2 Чи погоджуєтесь із думкою : "Сучасні студенти краще сприймають навчальний матеріал через екран"?

- а) Так б) Ні

3 Яким інноваційним технологіям надаєте перевагу?

а) Комп'ютерно– інноваційним технологіям

б) Інноваційним технологіям аудиторного навчання

4 Чи використовуєте у підготовці вчителя початкової школи імерсивні технології?

- а) Так б) Ні

5 Чи застосовуєте QR– code на заняттях?

- а) Так б) Ні

6 Назвіть улюблений додаток для зустрічі зі студентами під час дистанційного навчання.

7 Назвіть улюблені додатки чи програми, які використовуєте при підготовці вчителів початкової школи.

8 Назвіть улюблені інноваційні технології під час аудиторних занять.

9 Вкажіть,будь ласка, з якого Ви регіону?

10 Скільки Вам років?

- а) до 30 б) 30– 50 в) 50+

Методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників з проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи

Джерельна база щодо історіографії підготовки вчителів початкових класів за допомогою інноваційних технологій є важливим інструментом для покращення якості освіти та професійного розвитку вчителів. Так, сучасний викладач ЗВО аналізуючи та розуміючи сутність напрацювань з досліджуваного питання може:

- оцінити ефективність застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи, зрозуміти, як ці технології впливають розвитку майбутніх учителів початкових класів;
- розробити елективні курси, методичні посібники та рекомендації тощо. Адже наукові праці служать базою інформації про найкращі способи застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи. Вони допомагають визначити стратегії, методи та інструменти, які найбільш ефективно підвищують якість навчання та підготовку вчителів.
- покращити якість освітнього процесу. Інноваційні технології мають вплив на перебіг, оптимізацію, мотивацію, покращення якості вищої освіти. Наукові розвідки допомагають визначити та обрати оптимальні способи, які дозволяють педагогам— науковцям краще застосовувати ці технології для досягнення освітніх цілей.
- впливати на розвиток професійних здібностей викладача ЗВО. Професійний розвиток вчителів: Дослідження і рекомендації, які містяться в наукових працях, можуть слугувати основою для професійного розвитку вчителів. Вони допомагають вчителям розуміти нові технології та методи навчання, що підвищує їхню компетентність та професійну майстерність.
- допомогти організувати курси, семінари для здобувачів, що матимуть на меті ознайомити з інноваційними технологіями у освітньому процесі.

На основі вищезазначеного ми виокремлюємо *наступні рекомендації*:

- 1) *Створення цифрових– ресурсів*. Розробка веб– сайту, онлайн– платформи чи форуму для викладачів ЗВО допоможе знайти доступ до останніх досліджень, методичних матеріалів та рекомендацій щодо використання інноваційних технологій у освітньому процесі ЗВО, однодумців. (Див. Додаток Ж)
- 2) *Підтримка проектів серед здобувачів*. Мотивуйте та сприяйте здійсненню дослідницьких проектів серед здобувачів, що спрямовані на освоєння інноваційних технологій.
- 3) *Практико– орієнтовані навчальні матеріали*. Розробка навчальних матеріалів та педагогічних інструментів, які демонструють особливості застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів допоможуть бути заздалегідь готовим до освітнього процесу, гнучким та методично озброєним.
- 4) *Колаборація та обмін досвідом*. Стимулюйте співпрацю між колегами, а також між викладачами та здобувачами шляхом обміну накопиченої інформації, що допоможе раціонально використати час на дослідження окремих питань
- 5) *Своєчасне оновлення програм та курсів*. При розробці освітніх програм для підготовки вчителів початкової школи слід включати результати найновіших досліджень щодо впровадження інноваційних технологій у освітній процес.
- 6) *Прикладні результати досліджень*. Теоретичні знання повинні перетворюватись у практичні навички, щоб забезпечити якісне засвоєння вивченого матеріалу, допомогти навички роботи у початковій школі.
- 7) *Стимулювання до дослідницької роботи здобувачів*. Варто забезпечити сприятливі умови для майбутніх вчителів початкової школи для здійснення власних дослідницьких проектів, що спрямовані на вдосконалення застосування інноваційних технологій у їхній практиці.

- 8) *Освітній процес із застосуванням практичного досвіду.* Під час підготовки вчителів початкових класів використовуйте приклади з реальної практики, де інноваційні технології вже мали успішний вияв.
- 9) *Співпраця з освітніми центрами.* Встановіть зв'язок із спеціалізованими центрами (наприклад центром освітніх інновацій «PNU– EcoSystem»), де проводяться дослідження з використанням інноваційних технологій у освітньому процесу, що має на меті обмін досвідом та отримання доступу до останніх розробок.
- 10) *Підтримка самоосвіти, саморозвитку здобувачів.* Підтримуйте участь, або організуйте семінар, воркшоп чи тренінг, спрямований на підвищення компетентності майбутніх учителів початкових класів у застосування інноваційних технологій у практиці початкової школи.

Ці рекомендації допоможуть викладачам ЗВО якісно підготувати вчителів початкових класів, відстежувати останні тенденції та ефективно застосовувати інноваційні технології у своїй роботі.

Список використаних джерел

1. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання : навчально– методичний посібник. Івано– Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.
2. Бондаренко Т.В. Технологія створення та розпізнавання QR– кодів як ефективний інструмент підвищення навчальних досягнень студентської молоді. *Інформаційні технології в освіті*. 2019. №2(39). С. 30 – 40.
3. Будник О. Розвиток цифрової компетентності майбутніх педагогів у Новій українській школі. *Інноваційні освітні технології в Новій українській школі*: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано– Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.
4. Гулай О., Кабак В. Цифрові інструменти GOOGLE як засіб удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Наукові записки*

- Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. 2023. № 1(2). С. 14– 23. DOI : 10.25128/2415– 3605.22.2.2.*
5. Інноваційні освітні технології : навчально– методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. Івано–Франківськ, 2020. 172 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/>
 6. Островська М.Я. Особливості підготовки майбутніх учителів у контексті реформи початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка, соціальна робота. 2021. Випуск 1(48). С. 315– 319.*
 7. Прокопів Л. Інноваційні технології у форматі сучасного освітнього простору закладу вищої освіти. *Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика: монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / авт. кол.: Л. Прокопів, В. Стинська, Г.Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко. Івано–Франківськ : НАІР, 2022. 288 с.*
 8. Радченко О.Я. Інноваційні технології як складова освітнього середовища сучасного закладу освіти. *Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі : колективна монографія / за заг. ред.. В.П. Кравця, Г.М. Мешко. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. с. 70– 83.*
 9. Рудник А.В. Професійна підготовка майбутніх вчителів математики до технологізації освітнього процесу в умовах профільної школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Житомир, 2021. 320 с.
 10. Савчук Б.П., Слюсаренко Н. В., Єгорова І. В. Коучингова модель GROW: сутнісна характеристика і можливості використання в освітньому процесі ЗВО. *Педагогічний альманах. 2022. Ч. 51. С. 57– 63.*

11. Скасків Г.М. Ігрові технології при підготовці майбутніх учителів інформатики. *Інноваційні технології цифрової освіти у вищій та середній школі України та країн Євросоюзу*. Тернопіль, 2019. С. 181–183.
12. Стинська В., Карпенко О. Тренінгові технології у практиці підготовки майбутніх викладачів закладу вищої освіти. *Людинознавчі студії*. Серія : Педагогіка, 2021. №12(44), С. 172–177. Doi : <https://doi.org/10.24919/2413–2039.12/44.27>
13. Стинська В., Прокопів Л. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа українських Карпат*. 2020. №22. С. 145–149.
14. Трач Ю. VR технології як метод і засіб навчання. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3–4. С. 309–322. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3–4_26
15. Цюняк О.П. Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти. *Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат* монографія / за наук. ред. д. п. н. М.П. Оліяр. Івано–Франківськ : Супрун В. П., 2019. С. 235–258
16. Чабан О. Використання цифрових технологій в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи*. 2021. С. 108–111.
17. Червінська І.Б. Педагогічна мобільність учителя початкової школи у добу змін та трансформацій. *Педагогічні інновації в початковій школі : матеріали науково–методичного семінару / відп. ред. М.П. Оліяр*. Івано–Франківськ : НАІР, 2017. С. 57–73.
18. Шевченко Л.С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2019. 703с.

19. Шерудило А.В. Сутність, зміст, структура і функції інноваційної діяльності вчителя в умови модернізації педагогічної освіти. *Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: компетентнісний та інтегрований підходи*: монографія / за наук. ред. Л.Я. Бірюк. Суми : Вінниченко М. Д., 2019. С. 245 – 269.
20. Шкуренко О. Використання хмарних технологій під час підготовки вчителя початкової школи. *Психолого– педагогічні проблеми сучасної школи*. 2019. Випуск 1. С. 152– 162.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК**Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО**

1. Алексюк А.М. Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі на прикладі гуманітарних предметів. проблеми вищої школи : науково– методичний збірник. Київ: Вища школа, 1994. Випуск 79. С. 3– 6.
2. Андрієвська В.М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно– комунікаційних технологій у професійній діяльності. 2019. URL : http://hnpri.edu.ua/sites/default/files/files/2019/02/diser_Andriievskal.Pdf.
3. Артюшина М., Саркісова О. Сучасні освітні технології у теорії та практиці підготовки здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка, Психологія.* 2022. №20 С. 9– 19.
4. Архипова Т. Використання хмарних обчислень у вищій школі. Інформаційні технології. *Інформаційні технології в освіті.* 2013. Випуск 17. С. 99– 108.
5. Базилевич В.Д., Поночовний М.І. Сучасні інноваційні технології у навчально– виховному процесі вузу – концептуальна основа підготовки спеціаліста. *Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку.* Київ, 1996. Частина IV. С. 10– 13.
6. Байда М.В. Можливості використання технологій кооперативного навчання в процесі підготовки майбутнього вчителя. *Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу :* збірка наукових робіт II Міжнародної науково– практичної конференції. 2009. №3. С. 233– 235.
7. Бандура Л.Р. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів (початок ХХІ ст.) *Освіта впродовж життя :*

зарубіжний досвід та національна практика : монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / авторський колектив : Л. Прокопів, В. Стинська, Г. Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І. Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко. Івано–Франківськ : НАІР, 2022. 288 с.

8. Бахмат Н.В. Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. №18. С. 23–30.

9. Безлюдна Н., Дудник Н. Формування soft skills у майбутніх педагогів як умовах реалізації Професійного стандарту вчителя. *Психолого–педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. Вип 2(6). С. 137–143.

10. Березок О.С. Моделювання педагогічних ситуацій як метод підготовки майбутніх учителів до роботи з учнями : монографія. / О.С. Березюк. Київ : Наук. вид. Академія, 2003. 160 с.

11. Беляєв С.Б. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до розроблення та використання педагогічних технологій : дис.. док. пед.. наук. 13.00.04. Харків. 2020. 577 с.

12. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ– аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ. *Інформаційні технології в освіті*. № 10. 2011. С. 8–23.

13. Богданова І.М. Професійно– педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... докт. пед. наук. 13.00.04 Одеса, 2003. 440 с.

14. Варяниця Л.О., Шевченко О.М., Петросова В.І. Цифрові інструменти Google для української освіти: використані можливості в умовах війни. *Академічні візії*. 2023. Випуск 17. 8 с. DOI : <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7739433>.

15. Вишик. О. Інноваційні освітні технології: європейський досвід, особливості впровадження в підготовку науково-педагогічних працівників.

Академічні візії. 2023. Випуск 17. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/238/222>

16. Вовк Б.І., Матвієнко Д.Є. Інноваційні педагогічні технології як засіб удосконалення професійної діяльності педагогів. *Молодий вчений*. 2020. №10 (86). С. 376– 381

17. Гавришко С.Г. Підготовка вчителя початкової школи за допомогою ІКТ в умовах дистанційного навчання. *Перспективи та інновації науки : науковий журнал. Серія : Педагогіка, Серія : Психологія, Серія : Медицина* / гол. ред. Н.М. Чернуха. Київ, 2022. № 10(15). С. 75– 83.

18. Гаврілова Л.Г., Соколова Ю.І. Використання мультимедіа як засобу візуалізації у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.: Педагогічні науки*. 2018. №1. С. 198– 2071.

19. Галиця І.О., Галиця О.С. Інтелектуально– конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів. *Вища освіта*. 2011. № 1. С. 104– 105.

20. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкової школи : дис. ... д– ра пед. наук : спец. 13.00.01 . Луцьк, 1999. 518 с.

21. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 3– те видання, виправлене. 2015. 304 с.

22. Дрокіна А.С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. №5. С. 67– 76.

23. Дрокіна А.С. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання засобів інформаційних технологій. *Наукові записки кафедри педагогіки* . ВХарків, 2014. Випуск XXXVII. С. 130– 138.

24. Єгорова І. Роль інноваційних технологій в освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти : *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» 24 березня 2023 року* : збірник тез матеріалів

VI Всеукраїнської (заочної) науково– практичної конференції / За заг. ред. д. екон. н., проф. І.В. Охріменка. Київ : ККІБП, 2023. 161 с.

25. Жевакіна Н.В. Технологія дистанційного навчання: сутність та особливості. *Вісник Луган. держ. пед. ун– ту імені Тараса Шевченка. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2021. № 4. С. 68–73.

26. Желанова В.В. Інноваційний вимір сучасної вищої освіти: аналіз напрямів. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти.* 2022. Випуск 50. Том 1. С. 145– 148.

27. Завірюха В.В. Формування здатності до професійного самозростання студентів в умовах інноваційного навчання : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2007. 20 с.

28. Завірюха В.В. Формування здатності у студентів до професійного самозростання в умовах інноваційного навчання. *Вісник післядипломної освіти.* 2011. Вип. 3. С. 261– 266. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2011_3_44 .

29. Ілійчук Л. Студентоцентризований підхід у системі забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти. *Регіональний аспект професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи:* колективна монографія / за наук. ред. М.П. Оліяр. Івано– Франківськ : Супрун В.П., 2022. С. 78– 92.

30. Імбер В.І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкової школи : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2008. 238 с.

31. Інноваційна діяльність вчителя : термінологічний словник / за заг. ред. О.І. Огієнко. Уклад.: О. І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, Ю.С. Красильник, К.В. Ковтун. Київ, 2016. 120 с.

32. Кадемія М.Ю. Сучасні педагогічні технології навчання дорослих. *Сучасні педагогічні технології в освіті. Теорія і практика управління соціальними системами.* 2014. №2. С. 11– 17.

33. Каташов А.І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Луганськ, 2001. 265 с.
34. Кириленко С.В Педагогічна інноватика в новій українській школі. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи* : Матеріали III–ї Всеукраїнської науково–практичної інтернет–конференції (23 жовтня 2020р.) : зб. тез./ за заг. ред. Т. М. Турчин. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2020. 188 с
35. Кирилів В.О. Реалізація розвивального навчання у досвіді роботи вчителів початкової школи. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Херсон : Херсонський держ. ун–т, 2013. Вип. 63. С. 123–127.
36. Кіліченко О.І. Підготовка майбутнього учителя до педагогічної взаємодії з учнями молодшого шкільного віку : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Івано–Франківськ, 1997. 222 с1. Кобаль В., Халус В. Роль проблемного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів* : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково–практичної конференції, м. Мукачєво, 17–18 травня, 2018 року. / гол. ред. Т.Д. Щербан. Мукачєво : МДУ, 2018. С.85–87.
37. Кобаль В.І. Професійна підготовка вчителів у системі дошкільної та початкової освіти в умовах полікультурного середовища : монографія. Мукачєво: Редакційно–видавничий центр МДУ, 2021. 436 с.
38. Коберник О. Підготовка вчителів до використання інноваційних педагогічних технологій у початковій школі : монографія. Умань : Сочінський М.М., 2017. 190с.
39. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 164–169.
40. Коваль Л.В Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: технологічний підхід : монографія / Л.В. Коваль. Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2011. 330 с.

41. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія / Л. В. Коваль. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.
42. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія / Людмила Вікторівна Коваль. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 375 с.
43. Козак Л.В. Застосування педагогічних інновацій в технологізації навчального процесу у вищій школі. *Вища освіта України* : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». 2011. Том IV. С. 148–155.
44. Кохановська О.В. Підготовка педагогічних працівників закладів дошкільної освіти до реалізації вимог оновленого Базового компонента дошкільної освіти «Комп'ютерна грамота» (початок ХХІ ст.). *Педагогічний альманах*. 2022. Випуск 47. С. 187–193. URL : <https://doi.org/10.37915/pa.vi52.419>
45. Кохановська О.В., Слюсаренко Н.В. Використання засобів цифрової дидактики у післядипломній педагогічній освіті. *Молодь і ринок*. 2020. № 6–7 (185–186). С. 21–26. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225655>
46. Кравець Н.М, Гречановська О.В. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ : Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, м. Вінниця, 22–24 березня, 2017 року. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2013>.
47. Крива С.В. Основні підходи до визначення економічної сутності категорії «інновація». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 20. С. 15–18.
48. Кубрак С.В. Впровадження педагогічних умов та інформаційних технологій саморозвитку майбутнього вчителя. *Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти* : монографія / за ред. С.С. Вітвицької. Житомир : «Полісся», 2015. 368 с.

49. Кудіна В. Інтерактивні технології навчання як засіб формування творчих здібностей майбутніх вчителів початкової школи. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 68–70.

50. Кучай О. Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи засобами мультимедійних технологій. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. 2012.* Випуск № 34(247). С. 137–140.

51. Мариньчак С.Ю. Аналіз ефективності інноваційних підходів у системі вузівського навчання : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ, 1994. 118 с.

52. Марко М. М. Сутність навчально–ігрових технологій. *Професійна освіта: проблеми і перспективи.* 2016. Вип. 11. С. 58–64. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2016_11_13.

53. Марко М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування навчально–ігрових технологій у професійній діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.04. Мукачево, 2018. 23с.

54. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно–модульної системи організації навчального процесу: монографія / Інна Вікторівна Мороз. Київ : ТОВ «Освіта Україна», Коо, 2005. 278 с.

55. Невмержицька О. Актуальні питання дидактики вищої школи в контексті інформатизації сучасного суспільства. *Psychology and pedagogy as sciences for the development of the cultural potential of modern society* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С. 265 – 290. URL : <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-198-5>

56. Одарченко Н.І. Засоби відеоінформації на лекційних і семінарських заняттях при вивченні природничих предметів у школах нового типу : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. К., Україна, 1999. 152 с.

57. Оловаренко О.І., Гейдел А.М. Використання QR–коду для формування пізнавальної компетентності студентів як передумови їхнього

професійного розвитку. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі* : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково практичної Інтернет– конференції, м. Мукачево, 6 листопада, 2020 року / за ред.. Т.І. Бондар (гол.ред.) та ін. Мукачево : МДУ, 2020. 365 с.

58. Онищенко Н. Застосування ігрових технологій під час викладання педагогічних дисциплін у вищій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Випуск 35. Том 4. С. 260– 267.

59. Островська М.Я. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті НУШ. *Неперервна освіта: актуальні дискурси* : матеріали XIV Всеукраїнської науково– практичної конференції (з міжнародною участю). Ужгород : ЗППО. 2020. С. 282–288.

60. Островська М.Я., Маргітич К.Є. Компетентнісна спрямованість підготовки майбутніх учителів у контексті реформи початкової школи : матеріали XV Міжнародної інтернет – конференції «SCIENCE AND TECHNOLOGY». Берлін, Німеччина, 2021. С. 155–163

61. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ : навчально– методичний посібник. Івано– Франківськ, 2017. 166с.

62. Прокопів Л. Інноваційні технології у форматі сучасного освітнього простору закладу вищої освіти *Доступність і неперервність освіти впродовж життя : зарубіжний досвід та національна практика* : монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської. Івано– Франківськ : НАІР, 2022. С. 57–80. (Розділ у монографії). URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/13255>

63. Прокопів Л. Інноваційні технології у форматі сучасного освітнього простору закладу вищої освіти. *Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика*: монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / авт.. кол.: Л. Прокопів, В. Стинська, Г.Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко. Івано– Франківськ : НАІР, 2022. 288 с.

64. Прокопів Л. Стинська В. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. № 22. С. 145 – 150.

65. Руднік Ю.І. Підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Київ. 2018. 338 с.

66. Савчук Б., Білавич Г. Коучингові моделі розвитку освіти впродовж життя. *Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика*: монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської. Івано– Франківськ : НАІР, 2022. С. 34– 57.

67. Савчук Б.П., Слюсаренко Н.В., Єгорова І.В. Коучингова модель GROW: сутнісна характеристика і можливості використання в освітньому процесі ЗВО. *Педагогічний альманах*. 2022. Ч. 51. С. 57– 63. URL : <http://pedalmanac.site/index.php/main>

68. Савчук Б., Білавич Г., Душенко Ю. Коучинг як філософія і технологія розвитку професійної педагогічної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2019. №21. С. 82– 87. DOI: <https://doi.org/10.15330/msuc.2019.21.82–87>

69. Стинська В., Прокопів Л. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа українських Карпат*. 2020. №22. С. 145– 149.

70. Стинська В., Карпенко О. Тренінгові технології у практиці підготовки майбутніх викладачів закладу вищої освіти. *Людинознавчі студії*. Серія : Педагогіка, 2021. №12(44), С. 172–177.

71. Стрілець С. Інновації у вищій педагогічній освіті : теорія і практика: навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів. Чернігів : ФОП Лозовий В.М, 2013. 508 с.

72. Терлецька Л.Г. Критичне мислення як засіб розвитку вмінь учнів аналізувати за застосовувати інформацію. *Розвиток навичок критичного*

мислення учнів у контексті розробки стандартів освіти в Україні : матеріали міжнародної науково– практичної конференції. Київ, 2001. С. 64–67.

73. Тимофеева І. Б. Проблемно– орієнтоване навчання як основа формування технологічної компетентності майбутніх педагогів. *Нова українська школа: траєкторія поступу*: зб. тез доповідей III Всеукраїнської науково– практичної конференції, м. Маріуполь, 2 квітня, 2021 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної– Княгницької. Маріуполь : МДУ, 2021. 332 с.

74. Траченко І. Формування в майбутніх фахівців початкової освіти екологічно– ціннісних орієнтацій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців початкової освіти* : матеріали Всеукраїнської конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Миколаїв, 29 жовтня 2020 року. Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. Вип. 11. С. 89– 92.

75. Трегуб О. Проблемне навчання у міжпредметних зв'язках з використанням комп'ютерного супроводу у ВНЗ. *Наукові записки. Серія : Проблеми методики фізико– математичної і технологічної освіти*. Випуск 4 (II). С. 75– 79.

76. Третинник С.О. Інтерактивні методи навчання, спрямовані на розвиток критичного мислення учнів початкової школи. URL : [https://naurok.com.ua/interaktivni– metodi– navchannya– spryamovani– na– rozvitok– kritichnogo– mislennya– 71606.html](https://naurok.com.ua/interaktivni-metodi-navchannya-spryamovani-na-rozvitok-kritichnogo-mislennya-71606.html).

77. Третяк О. Застосування інноваційних педагогічних технологій при викладанні курсу «Соціально– виховна робота». *Психолого– педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі* : монографія / за заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. Київ : «Педагогічна думка», 2011. 260 с.

78. Трецько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис.... докт. пед. наук. Київ, 1999. 54 с.

79. Формування готовності майбутніх вчителів до інноваційної діяльності: теорія і практика : колективна монографія / Авт.кол.: О.І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, К.В. Ковтун. Київ, 2016. 258с.

80. Хомич Л.О. Підготовка майбутніх учителів в умовах особистісно орієнтованого навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: Зб. наук. пр., у 2-х част., / редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. .Київ–Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. Ч.1. 486 с.

81. Хомич Л.О. Професійно– педагогічна підготовка вчителя початкової школи : теорія і практика : монографія. Київ : Магістр– 5, 1998. 200 с.

82. Царенко О.М. Педагогічні основи формування у майбутніх учителів умінь застосовувати ТЗН у навчально– виховному процесі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кіровоград, 1999. 237с.

83. Цись О.О. Дидактичні умови застосування інформаційно– комунікаційних технологій в організації самостійної навчальної діяльності студентів технолого– педагогічних спеціальностей : дис. ... док. пед. наук. 13.00.09. Тернопіль, 2018. 300 с.

84. Цюняк О. Формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності засобами тренінгових технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2020. №1(21). Частина 2. С. 152– 157.

85. Цюняк О.П. Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти. *Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат* : монографія / за наук. ред. М.П. Оліяр. Івано– Франківськ : Супрун В. П., 2019. С. 235–258.

86. Чабан О. Використання цифрових технологій в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи*. 2021. С. 108– 111.

87. Червінська І.Б. Шляхи підвищення медіаграмотності сучасного педагога. *Інноваційні технології в Новій українській школі*: монографія / за ред.

проф. О.Б. Будник. ІваноФранківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.

88. Шапран О.І. Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально– науково– педагогічних комплексів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Київ, 2008. 40 с.

89. Шевченко Л.С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... док. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2019. 703с.

90. Шкуренко О. Використання хмарних технологій під час підготовки вчителя початкової школи. *Психолого– педагогічні проблеми сучасної школи*. 2019. Випуск 1. С. 152– 162.

91. Шляхи активізації пізнавальної діяльності в процесі лекцій. *Гуманізація навчально– виховного процесу* : науково– методичний зб. Слов'янск, 1997. – Випуск 2. С.6– 10.

92. Ясь О. Цивілізаційні дискурси світової та української історіографії: монографія / за наук. ред. О. О. Салати. Київ : Київ. ун– т ім. Бориса Грінченка, 2017. 288 с.

93. Яценюк Н.І. Готовність майбутніх учителів іноземної мови до формування у молодших школярів іншомовної комунікативної компетенції засобами підручника. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Психологія і педагогіка*. 2014. № 30. С. 138– 141.

94. Яцик Т.О., Степанюк В.В. Словник коротких термінів з педагогіки. Луцький фаховий педагогічний коледж КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2022. 50 с.

95. Ящун Т.В. Прогнозування якості навчально– пізнавальної діяльності студентів за методом групового врахування аргументів : зб. наук. праць Харківського державного педагогічного університета. *Педагогіка та психологія*. 1999. Вип. 14. С. 105– 108.

96. Blyznyuk T. Educational innovations and technological advancement in English language teaching: training teachers for NUS . *Цифрова освіта: збірник*

наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано– Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 261– 269. ISBN 978– 966– 640– 497– 1

97. Blyznyuk T. Formation of teachers' digital competence: domestic challenges and foreign experience. *Цифрова освіта* : збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано– Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С.144– 151

98. Budnyk O. Theoretical principles of using STEAM– technologies in the preparation of the teacher of the New Ukrainian school. *Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 2018. №5(1). P. 23– 30. DOI : 10.15330/jpnu.5.1.23– 30.

99. Chervinska I., Budnyk, O., Zozuliak– Sluchyuk, R.&..Modern digital distance learning technologies: challenges of future teacher training. *Revista Inclusiones*. Vol: 8 num. 1. (2021). P. 41– 53.

100. Kachak T. Boom in distance learning during the coronavirus pandemic: challenges and possibilities. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian national university. Scientific edition. Series of Social and Human Sciences.* – 8, no. 1 (2021), 90– 98.

101. Khimchuk L. Use of pedagogical interactive technologies in training primary school teachers. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Випуск 31. Том 4. С. 196– 200.

102. Prokopiv L. New information technologies as a means of intensification of students' scientific and research activities. *Contemporary technologies in the educational process. monografia*. Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 97–10.

103. Sultanova L., Tsiuniak O., Milto L., Zheludenko M., Lyktei L., Petrenko L., Uchitel A. The potential of Google Classroom web service for lecturers of higher educational establishments under pandemic conditions. 4.0 International (CC BY 4.0). 2021. S. 346–365. [URL:http://ceur-ws.org/Vol-2879/paper19.pdf](http://ceur-ws.org/Vol-2879/paper19.pdf). (Web of Science).

104. Sultanova, L., Khomych, L., Tsiuniak, O., Romaniuk, O. Structural and functional model of developing pedagogical skills of teachers of economics in Master's degree programmes. ICHTML 2021: SHS Web of Conferences 104. 2021, 1– 10. URL:<https://doi.org/10.1051/shsconf/202110402013> (Web of Science).

105. Tsiuniak O., Myhovych I., Khomych L., Noskova M., & Kopchuk–Kashetska M. Using Distance Learning in the Process of Professional Training in the Context of the COVID– 19. Pandemic. *Postmodern Openings*, 12(4)., 2021. S. 389–400. URL:<https://doi.org/10.18662/po/12.4/381>. (Web of Science).

106. Tsiuniak O., Pyslar A., Lialiuk G., Bondarenko, V., Kovtun, O., Los, O. & Popovych I. Research of interdependence of variables and factor structure of masters' readiness for innovative pedagogical activity. *Revista Inclusiones*, 2020. Num. 3. Vol. 7/ S. 427–452. (Web of Science). URL <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/10796>.

107. Tsiuniak O., Rozlutska G., Sokol M., Hvozdyak O., Hirniak S., Nevmerzhytska O., Chubinska N., & Hevko V. The formation of future teachers professional readiness to innovation activity by means of digital technologies. *Revista De Investigaciones Universidad Del Quindío*, 2022. Vol. 34(S2). P. 136–143. URL : <https://doi.org/10.33975/riuq.vol34n2.906>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ (ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ)»**

Освітня програма

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Івано– Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (історіографія досліджень)
Освітня програма	Для всіх ОП педагогічних спеціальностей
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	013 Початкова освіта
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Освітній рівень	Магістр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс/семестр	
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/

2. Опис дисципліни

Мета – ознайомити здобувачів із різновидами інноваційних технологій, їх особливостями, основними історіографічними викладами щодо розвитку інновацій.

Основними завданнями вивчення цієї дисципліни є:

ознайомлення з історією, передумовами виникнення та основними етапами впровадження інноваційних технологій у роботу вчителів початкових класів;

вивчення сутності та основних характеристик інноваційних технологій;

окреслення основних засад розвитку інноваційної політики відповідно до вимог НУШ;

використання набутих знань курсу для формування у здобувачів високого рівня володіння інноваційними технологіями на практиці;

Компетентності

Інтегральна компетентність – Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК.2.Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.

СК.3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК 5.Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.

СК.9.Здатність до використання сучасних інформаційно комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.

СК 10. Знати специфіку й особливості професійно– педагогічної діяльності викладача вищої школи, формувати й удосконалювати власний педагогічний імідж.

Програмні результати навчання

РН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

РН 2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

РН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно– тематичну дискусію.

РН 5. Організувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально– пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

РН 6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

РН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

РН 13. Дотримуватись норм академічної доброчесності у професійній та науковій діяльності згідно з нормативно– законодавчою базою.

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття	18
самостійна робота	60

Тематика курсу			
Тема	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Тема 1. Теоретичні засади історіографії застосування інноваційних технологій Сутність понять «технологія», «технологія в освіті», «педагогічна технологія», «інновація» та «інноваційна педагогічна технологія» у довідкових джерелах та науковій літературі Класифікація інноваційних технологій.	2 год		4 год
Тема 2. Ступінь досліджуваності інноваційних технологій у науковій літературі Нормативно– законодавча база дослідження Інноваційні технології у наративних джерелах	2 год		4 год
Тема 3. Періодизація застосування інноваційних технологій (історіографія). Сутність та специфіка інноваційної діяльності наприкінці ХХ століття. Євроінтеграція у розвитку вищої освіти із застосуванням інноваційних технологій. Актуалізація потреби до інноваційної педагогічної діяльності в умовах впровадження Концепції «Нова українська школа».	2 год		4 год
Тема 4. Історичний аспект застосування інноваційних технологій у початкових класах Реформування вищої освіти з вектором на європейський простір. Роль інноваційних технологій навчання у підготовці учнів початкових класів	2 год		4 год

Тема 5. Система підготовки вчителів початкових класів у ЗВО Характеристика системи вищої освіти із застосуванням інновацій в дослідженнях українських науковців. Змістовна характеристика інноваційних педагогічних технологій: рецепція української історіографії.	2 год		4 год
Тема 6. Шляхи використання набутих знань щодо інноваційних технологій Особливості застосування інноваційних технологій. Потенціал застосування інноваційних технологій. Основні тенденції розвитку інновацій.	2 год		4 год
Тема 1. Сутність основних понять: «інновація», «технологія», «інноваційна технологія».		2 год	4 год
Тема 2. Класифікація інноваційних технологій навчання.		2 год	4 год
Тема 3. Реформа вищої освіти у напрямку євроінтеграції		2 год	4 год
Тема 4. Інформатизація освіти за умов євроінтеграції.		2 год	4 год
Тема 5. Педагогічні цінності вчителя початкових класів у мовах євроінтеграції		2 год	4 год
Тема 6. Інноваційні технології у початковій школі.		2 год	4 год
Тема 7. Концепція НУШ та її вплив на розвиток інноваційної діяльності вчителя початкових класів.		2 год	4 год
Тема 8. Сучасні компетентності агента змін.		2 год	4 год
Тема 9. Цифрові компетентності як основа успішної діяльності сучасного вчителя початкових класів.		2 год	4 год
ЗАГАЛОМ	12 год	18 год	60 год

4. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			Іспит	Залік
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C		
	60 – 69	D	задовільно	
	50 – 59	E		
	26 – 49	F X	незадовільно	не зараховано
	0-25	F	незадовільно	

Оцінювання здійснюється відповідно до: [Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті](#) [Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника \(Редакція 6\) \(введено в дію наказом ректора №309 від 19.05.2023 р.\)](#); [Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника \(введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.\)](#)

Поточний контроль 25 (усне та письмове оцінювання) Тести 10
КСР 5
Самостійна робота (Інд.завдання, презентації) 1050 - у сумі максимальна кількість балів
Екзамен – 50 балів Всього 100 балів

Вимоги до письмових робіт

Письмові роботи пропонуються у формі тестових завдань, розміщених у системі d-learn та проєктних робіт.

<p>Практичні заняття</p>	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для практичних занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики. Оцінювання знань та науково-пошукової роботи студентів на практичних заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою.</p> <p>На практичному занятті оцінюються як теоретичні, так і практичні творчі завдання:</p> <p>«відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст освітньої компоненти, основні положення теорій, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання у практичних діях, здійснює творчий підхід, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок, сформовані компетентності. На високому рівні вміє використовувати сучасні інноваційні цифрові інструменти і технології для</p>
	<p>пошуку, збереження і оброблення інформації;</p> <p>«добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами теорії та практикою впровадження навчального матеріалу, аргументовано викладає його; має практичні навички, володіє компетентностями, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>«задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями і практичні навички та компетентності, орієнтується в теоретичному матеріалі, але непереконливо відповідає, знання є невпевненими або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності, не вміє оцінювати і порівнювати педагогічні аспекти, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю. Вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для навчання, виховання і розвитку особистості;</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Не вміє проводити наукові дослідження та аналізувати їхні результати. Не здатний критично мислити, аналізувати. Не впроваджують цифрові інструменти і технології у практиці роботи педагога</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Умовами допуску до підсумкового контролю є рейтинг 25 балів впродовж практичних занять (письмові роботи, усні відповіді).</p> <p>Умови допуску до підсумкового контролю (екзамену) передбачають дотримання Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf</p>
Підсумковий контроль	<p>Форма контролю: екзамен</p> <p>Підсумковий контроль здійсню згідно Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf</p>
6. Політика курсу	
Академічна доброчесність	<p>Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/nova-redaktsiia-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідують лекції і практичні заняття курсу.</p>
Відвідування занять	Організація освітнього процесу у Прикарпатському національному

	<p>університеті визначається Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 417 від 03.07.2023 р.): https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/08/polozhenia-pro-csp_7-redaktsia.pdf Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.) https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf</p>
Додаткові бали	<p>Студент може отримати додаткові бали згідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.) https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf</p>
Неформальна освіта	<p>Неформальна освіта зараховується згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 673 від 24.11. 2022 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf Рекомендовані платформи: Prometheus, Coursera, EdEra та ін.</p>

Рекомендована література

Базова

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.– метод. посіб. /авторський колектив: Завгородня Т.К., Нагачевська З.І., Савчук Б.П, Стинська В.В., Стражнікова І.В., Єгорова І.В., Ковальчук В.М., Прокопів Л.М., Салига Н.М./ За заг. ред. В.Стинської, Л.Прокопів. Івано– Франківськ, 2021.
2. Артюшина М., Саркісова О. Сучасні освітні технології у теорії та практиці підготовки здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія : Педагогіка, Психологія. 2022. №20 С. 9– 19.
3. Бандура Л. Сутність інноваційних технологій навчання у сучасній літературі. *Гірська школа українських Карпат. Наукове фахове видання*. 2018. № 19. С. 9– 12.
4. Бандура Л.Р. Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів молодших класів (початок ХХІ ст.) *Освіта впродовж життя : зарубіжний досвід та національна практика : монографія / за заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / авторський колектив : Л. Прокопів, В. Стинська, Г.Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко*. Івано– Франківськ : НАІР, 2022. 288 с.
5. Ващук Ф.Г. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с.
6. Вовк Б.І., Матвієнко Д.Є. Інноваційні педагогічні технології як засіб удосконалення професійної діяльності педагогів. *Молодий вчений*. 2020. №10 (86). С. 376– 381
7. Довга Т. Імідж сучасного вчителя: навчально– методичний посібник. 2– ге вид., перероб. і доп. Кіровоград: ПП «Ексклюзив– Систем», 2015.146 с.
8. Дудар З., Ревенчук І. Проблеми і перспективи післядипломної освіти в Україні. *Вища школа*. 2009. №5. С. 111– 118.
9. Карпенко О. Прокопів Л. Вища освіта у контексті євроінтеграції. Дрогобич,

2019. 148 с.

10. Маланюк Н.М. Інноваційні педагогічні технології у професійній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №70. Т.3. С. 113–118.

11. Нова Концепція української школи (New Concept of Ukrainian School). Retrieved from: <http://www.oblosvita.mk.ua/attachments/article/3935/>.

12. Носовець Н. Професійна підготовка майбутніх учителів у країнах Західної Європи. *Вісник*. 2015. №130. С. 68–72.

13. Островська М.Я. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті НУШ. *Неперервна освіта: актуальні дискурси: матеріали XIV Всеукраїнської науково–практичної конференції (з міжнародною участю)*. Ужгород : ЗІППО. 2020. С. 282–288.

14. Педагогічний словник / За ред. Ярмаченка М.Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. С. 300.

15. Петухова Л. Є. Трисуб'єктна дидактика в моделі інноваційного розвитку освітніх систем. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 65. С. 74–80.

16. Прокопів Л., Бандура Л. Історіографія законодавчої бази розвитку інноваційних Технологій в Україні (1991–2017 рр.). *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. 2022. № 51. С. 248–254.

17. Пуховська Л.П., Артюшина М.В., Базелюк В.Г., Лушин П.В., Снісаренко О.С., Сніцар Л.П., Солодков В.Т. *Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін: навчально–методичний посібник / за наук. ред. Л.П. Пуховської*. Київ: Педагогічна думка, 2012. 122 с.

18. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч. посіб. Київ: Тансоа, 2006. 88 с.

19. Стинська В., Прокопів Л. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа українських Карпат*. 2020. № 22. С. 145–150.

20. Budnyk, O., Matveieva, N., Fomin, K., Nazarenko, T., & Kalabska, V. Preparation of future teachers for the introduction of digital innovation in a rural school: problems and prospects. *Revista Brasileira De Educação Do Campo*, 2021. 6, e13124. DOI: [http:// dx.doi.org/10.20873/uft.rbec.e13124](http://dx.doi.org/10.20873/uft.rbec.e13124).

21. Tetyana Blyznyuk. Educational innovations and technological advancement in English language teaching: training teachers for NUS . Цифрова освіта: збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано– Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 261–269. ISBN 978– 966– 640– 497– 1

22. Pedagogical Constitution of Europe [Electronic recourse] <http://www.arpue.org/index.php/uk/chasopysyevropeiski-pedahohichni-studii/pedahohichna-konstytutsiia-yevropy>

23. Tsiuniak O., Rozlutska G., Sokol M., Hvozdyak O., Hirniak S., Nevmerzhytska O., Chubinska N., & Hevko V. The formation of future teachers professional readiness to innovation activity by means of digital technologies. *Revista De Investigaciones Universidad Del Quindío*, 2022. Vol. 34(S2). Pp. 136–143.

24. Budnyk, O., Matveieva, N., Fomin, K., Nazarenko, T., & Kalabska, V. Preparation of future teachers for the introduction of digital innovation in a rural school: problems and prospects. *Revista Brasileira De Educação Do Campo*, 2021. 6, e13124. DOI: [http:// dx.doi.org/10.20873/uft.rbec.e13124](http://dx.doi.org/10.20873/uft.rbec.e13124).

25. Blyznyuk Tetyana. Educational innovations and technological advancement in English language teaching: training teachers for NUS . Цифрова освіта: збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано– Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 261–269.

26. Pedagogical Constitution of Europe [Electronic recourse] <http://www.arpue.org/index.php/uk/chasopysyevropeiski-pedahohichni-studii/pedahohichna-konstytutsiia-yevropy>

Концепція сторінки в Instagram

@inno_vativeview

Актуальність сторінки @inno_vativeview в соціальній мереж Instagram. Сьогодні здобувачі проводять свій час в соціальних мережах не тільки з метою спілкування, а й задля цікавого та корисного дозвілля, пошуку необхідної інформації. Цифрові технології є невід’ємним компонентом освітнього процесу у ЗВО. А тому Instagram стає ще одним ресурсом накопичення знань. **@inno_vativeview** покликана дати відповіді, що стосуються застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів (історіографічний аспект), цим самим розповідати про останні інноваційні введення. Слідкувачі сторінки можуть бути викладачі ЗВО, здобувачі, вчителі початкових класів та ті, хто зацікавлений.

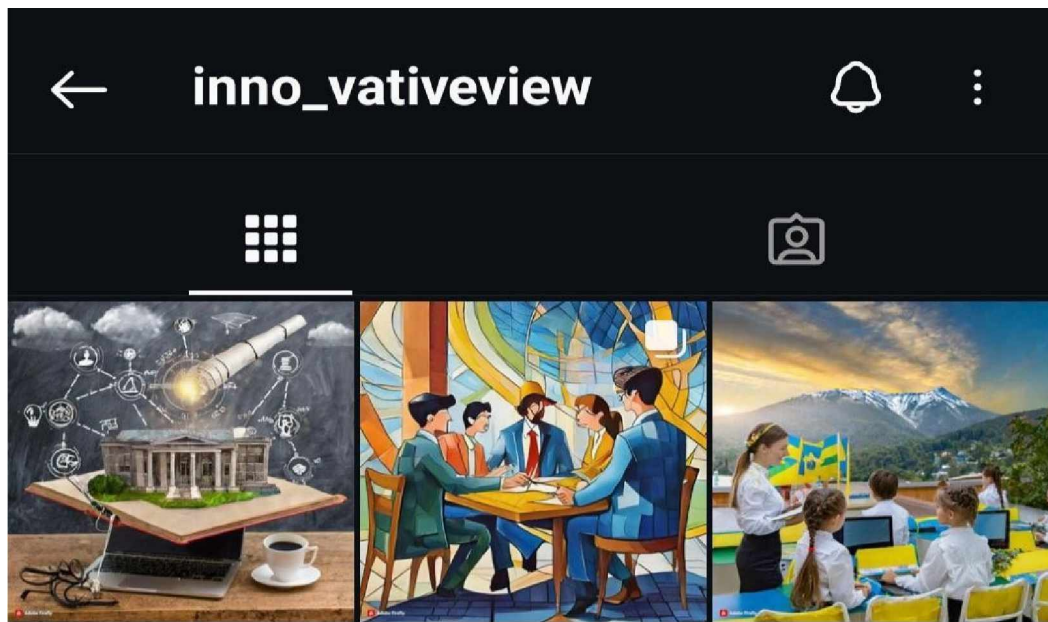

Рис.1. Макет сторінки

продовження дод. Л

Рис.2. Макет допису

Рис.3. QR- код сторінки

Додаток М

Довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Додаток М1

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Міністерство освіти і науки України*

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

вул. Шейкевича, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел. (0342) 75-23-51, факс (0342) 54-15-74*
info@office.pnu.edu.ua, сайт https://pnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125266*

01.04.2024 № 01-20/20

На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Бандури Лідії Романівнина тему «Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці
майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти
(90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)»(за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь, змінь 01 Освіта/Педагогіка)

Результати дисертаційного дослідження Бандури Лідії Романівни на тему «Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)» виконаного на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» ефективно впроваджувалися в освітній процес Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника упродовж 2018-2024 рр.

Дисертація брала активну участь у наукових, науково-просвітницьких заходах університету, була учасницею науково-методичних та науково-практичних семінарів, конференцій, які організовувалися кафедрою педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, кафедрою професійної освіти та інноваційних технологій. Серед них: «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття» (07.03.2019 р.); «Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика» (17.05.2022р.); «Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний вимір» (22-23.11.2022р.); «Розвиток суспільної науки та освіти в Україні та зарубіжжі: історія, інновації, перспективи» (27.04.2023р.); впровадження на педагогічних читаннях «Педагогічна освіта в Україні: традиції та сучасні виклики»; з нагоди 80-річчя відкриття першого на Прикарпатті закладу вищої освіти педагогічного профілю та пошанування пам'яті доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АНН України Богдана Ступарика (27-28.02.2020р.) та ін.

У рамках дослідження Бандури Л.Р. розроблено та впроваджено у практичну роботу кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи (історіографія досліджень)».

метою якого є розкриття особливостей застосування інноваційних технологій під час підготовки вчителів початкової школи в історикографічних дослідженнях. У практиці підвищення якості освітнього процесу у початковій школі майбутні вчителі використовували розроблені дисертаційні сторінки в соціальній мережі Instagram «@innova.view», яка спрямована на інформування викладачів, студентів та вчителів початкової школи про історикографію застосування інноваційних технологій до відома про освітні інноваційні технології на освітньому ринку; обговорення про застосування окремих інноваційних технологій у наукових дослідженнях. Практичного застосування набули матеріали для підготовки вчителів початкової школи: бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗНО» та методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників з проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи.

Представлені дисертаційні матеріали майбутні вчителі у педагогічній діяльності кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол №13 від 15 березня 2024 р.).

Анотація розроблених матеріалів студентом другого курсу спеціальності «Філософія» Іваном Бандуром Д.Р. відкритку Івано наукову вичуність і доцільність введення у зміст підготовки студентів освіти педагогічних спеціальностей.

Перша проректорка
доктор економічних наук, професор

Валентина ЯКУБІВ

Заступник кафедри
педагогіки та освітнього менеджменту
імені Івана Сутарника
кандидат педагогічних наук, доцент

Любов ЯКУБІВ

Додаток М2

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

вул. М.Коробинського, 2, м.Чернівці, 58002, тел. (0372) 384811, факс (0372) 552914,
 E-mail: rector@chnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02071240

Від 10.04.2024 № 13/19-1120 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Бандури Лілії Романівни
 на тему «Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх
 учителів початкової школи у закладах вищої освіти України
 (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)»
 інколиваною на клубується науковий ступінь доктора філософії за спеціальністю 011
 «Освітні, педагогічні науки»

Результати дисертаційної роботи Бандури Лілії Романівни на тему «Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти (90-ті рр. XX – початок XXI ст.)» впроваджувалися в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича в освітній процесі підготовки майбутніх учителів заклада загальної середньої освіти.

У рамках дослідження Бандури Л.Р. розроблено та рекомендовано для практичного використання єдиний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці учителів початкової школи (історіографія досліджень)», який має на меті розкрити особливості застосування інноваційних технологій під час підготовки учителів початкової школи (історіографічний аспект).

У освітньому процесі університету знайшли своє використання розроблена дисертаційна сторінка в соціальній мережі Instagram «chnu_valivseview», яка спрямована на інформування викладачів, здобувачів та учителів початкової школи про історіографічне застосування інноваційних технологій. Тут подана інформація про інноваційні технології на освітньому ринку; відгуки науковців про застосування окремих інноваційних технологій в практиці педагогічної діяльності.

Практичного застосування набули матеріали для підготовки учителів початкової школи: бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці учителів початкової школи у ЗВО» та методологія рекомендації для використання праць сучасних дослідників з проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки учителів початкової школи.

Аналіз розроблених матеріалів Бандурою Л.Р. підтверджує їхню наукову значущість і доцільність введення у зміст діяльності здобувачів освіти педагогічних спеціальностей.

Представлені дисертаційні матеріали знайшли втілення у педагогічній діяльності Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича і схвалені на засіданні кафедри педагогіки та соціальної психології (протокол № 8 від 12.03.2024 р.р.).

Ректор

Роман ПЕТРИШІВ

180-042 497 498 5078 1 430

Ліцей імені В'ячеслава Чорновола

Довідка про впровадження результатів дослідження

Ліцей ім. В'ячеслава Чорновола
Івано-Франківської міської ради
вул. Чорновола, 130, м. Івано-Франківськ, 76005, тел.75-78-91,
e-mail: ifschool28@gmail.com Код ЄДРПОУ 02136382

Від 18.12.2023 №2/12

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Бандури Лілії Романівни
на тему «Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці
майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти України
(90-ті рр. ХХ ст. — початок ХХІ ст.)»
виконаного на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Основні положення дослідження Бандури Лілії Романівни з теми «Історіографія застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти України (90-ті рр. ХХ ст. — початок ХХІ ст.)» апробовані та впроваджені у процес підготовки педагогічних працівників.

Зокрема, проведено з вчителями початкової школи ліцею імені В'ячеслава Чорновола, м. Івано-Франківська елективний курс «Дискусійні питання застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкової школи (історіографія досліджень)», який спрямований на ознайомлення вчителів початкової школи з особливостями застосування інноваційних технологій під час підготовки вчителів початкової школи (історіографічний аспект). У практиці підвищення якості підготовки вчителів початкової школи знайшла місце розроблена дисертанткою сторінка в соціальній мережі Instagram «@inno_vativeview», яка спрямована на інформування її слідувачів (викладачів, здобувачів та вчителів початкової школи) про історіографію застосування інноваційних технологій; спрямована доводити до відома про останні інноваційні технології на освітньому ринку; ділитись відгуками про застосування окремих інноваційних технологій в освітньому середовищі початкової школи.

Авторкою розроблено бібліографічний покажчик «Застосування інноваційних технологій у підготовці вчителів початкової школи у ЗВО» та методичні рекомендації для використання праць сучасних дослідників з проблеми застосування інноваційних технологій у практиці підготовки вчителів початкової школи, які адресовані трьом групам установ та організацій: закладам вищої освіти, директорам шкіл; ліцеям, початковим школам; вчителям початкової школи. Використання розроблених дисертанткою матеріалів доводить їх наукову значущість і виправдовує доцільність використання під час підготовки вчителів початкової школи (на курсах підвищення кваліфікації, семінарах, вебінарах, тренінгах, методичній роботі шкіл, самоосвітній діяльності та ін.), а також для збагачення змісту підготовки вчителів початкової школи.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть слугувати прикладом для розробки політики професійного зростання вчителів початкових шкіл.

Результати впровадження дисертаційного дослідження Бандури Л.Р. обговорені та затверджені на засіданні педагогічної ради Ліцею імені В'ячеслава Чорновола, м. Івано-Франківськ (протокол № 2 від 18.12.2023р.).

В. о. директора ліцею

Тетяна СТЕФАНИШИН